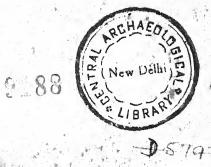
Pali Text Society.

THE

卷

MAHA-BODHI-VAMSA.

EDITED BY

S. ARTHUR STRONG.

BPa6 Mal/str

LONDON:

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E C.
1891.

92907

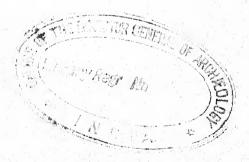
 To .

ERNEST RENAN

THESE PAGES ARE DEDICATED

IN TOKEN OF

THE DEEPEST GRATITUDE AND AFFECTION.

PREFACE.

THE MSS. upon which this edition is based are—

S₁, on paper, in the Sinhalese character, in possession of the Pāli Text Society;

S₂, on palm-leaves, in the same character and in the same possession. At the end of this MS. is the following colophon:—

iminā puññakammena yāva buddho bhavām' aham Mahosadho va ñāṇena Jotiseṭṭhīva bhoginā Vessantaro va dānena hotu mayhām bhavābhave ekassatidharo nekasahassānam pi ganthato ganthasatasahassam pi sutamattena dhāraye atthavyañjanato cāpi sahassanayato pi ca vasā sīhassa pakkhita yathā kañcanapātiyā silālekhe va me niccam sutam sabbam na nāsaye sabbe sattā sukhappattā averā ca anāmayā dīghāyukā aññam r aññam piyā pappontu nibbutim siddhim.

and a short note in Sinhalese to the effect that the MS. was completed on the 28th April, 1887.

B, on palm-leaves, in the Burmese character, from the Royal Library at Mandalay, now in the Library of the India Office. At the end of this MS. is the following colophon:—

Mantalācalani nissāya yo māpeti mahāpurani Indālayani hasantani va Jambūdīpassa sīkharani

¹ MS. aññammaṁ.

dhamman carā tato ranāā vamsānam vamsamuttamā rājarājābhimahitā jinacakkābhijotanā sūrinā yena laddhabbam Dhammakyosū ti lanjanam kavisīhena saddoghamahāvipinacārinā pamutthenānulekhānam vilekhādelamissako yo Bodhivamsābhimāno gandho so tena sādhunā yassa mūlam tathā katvā mahussāhena sodhito tenānelakāyavaco so 'ham homi bhave bhave ti.

I have also employed, though I have not collated word for word, S₃, on palm-leaves, in the Sinhalese character, in the Library of the British Museum (Or. 4139). This MS. ends with the words—

Mahābodhivamse niṭṭhito. Siddhir astu. Sivam astu. Subham astu.

It has been impossible to trace a genealogical connection between the MSS. The most that can be said is that the Sinhalese copies seem to point to the existence of two good MSS., while the Burmese copy may represent a third. I have followed in the main the tradition of Sr. B and S2 are often in agreement when they differ from Sx; but, on the other hand, their mutual differences are sufficiently numerous and important to exclude the hypothesis of their derivation from a common original. S3 has occasionally furnished useful corrections, and it is allied to S2 more closely than to S₁. This last is the most carelessly written, and endlessly confuses n and u, n and t, u and \bar{u} , i and z. Blunders of this sort have not been registered; but in all other cases I have been careful not to leave anything unrecorded that might possibly bear upon the problem of the mutual relations of the MSS.: and this must be my excuse for having cumbered the pages with what may seem to many a needlessly full apparatus criticus. The general relation of the Burmese to the Sinhalese type has thus been sufficiently illustrated; but it may here be observed that more than half of the differences noted in

the Preface to the Sumaigala Vilāsinī (pp. xiii.-xvi.) are constant throughout the MSS. of the Bodhivamsa.

When more than two-thirds of the present text were already in the hands of the printer, I received a copy of Mr. Pedinnóruwe Sobhita's edition, printed in the Sinhalese character (at the Lakrivikirana Press, 1890). The editor has accomplished his task with great care and accuracy; but as he appears only to have employed MSS. of the type of $S_{\rm I}$, the book must be regarded not as a critical edition so much as a correct representation of one of the three versions, to which, as we have seen, our manuscript material seems to point.

The author has treated his subject with the freedom and the prolixity usual to Buddhist composers; and most of the events in the early history of Buddhism pass before us under the shadow of the Bo-tree. The round of incarnations through which Gotama passed before his final birth; his victorious struggle with Mara; his preaching and its results; the planting of the Bo-tree, and the establishment of the Bodhipūjā; the passing of Gotama into Nibbāna; the rise of heresy; the three great councils; the despatch of Mahinda and the rest on their respective missions; the arrival of Mahinda in Lanka, and the first triumphs of the new faith; and, finally, the arrival and establishment in Lanka of the Bo-tree itself. The author has borrowed largely from the sources, as well as from the actual text, of the Mahavanisa; but there is abundant evidence that he employed other material as well. For instance, with regard to the attainment of arahat-ship by the beloved disciple, the Mahavamsa says simply that this occurred "by a supreme effort" on his part-katvāna viriyam samam; while our text reproduces almost word for word the touching and beautiful story told by Buddhagosa in his Preface to the Samantapāsādikā. On the occasion of the first planting of the Bo-tree and the institution of the Bodhipuja, Buddha relates the Kālingabodhijātaka; but the text of the story is widely different from that published by Fausböll, and contains, among other peculiarities, a long

description of the miraculous splendour and power of the dibbacakka and the seven jewels of the cakkavatti. Further, the chapters relating to the three councils, and the rehearsal of the law, are closely parallel, not only to Buddhagosa's account in the Introduction to the Sumangalaviläsinī, but also to that in the Saddhammasangaha; while the latter text presents yet another point of agreement with the Bodhivamsa in describing Mahinda's adventures after his arrival in Lankā in almost the same words as the Samantapāsādikā.

With regard to the authorship of the Bodhivamsa, the book itself tells us nothing. We learn only that the Pāli text is a translation of a Sinhalese original. The Gandhavamsa is not more explicit. It mentions the Bodhivamsa, it is true, but in a group of five works assigned vaguely to unnamed authors, thus:—

Dīpavamso Bodhivamso Cullavamso Mahāvamso Paţisambhidāmaggaṭṭhakathāya gaṇḍhi ceti ime pañca gandhā ācariyehi visum visum katā (p. 61).

It is clear, however, from the general arrangement of the Gandhavamsa that the authors in question must be included among the Sinhalese ācariyas enumerated on pp. 66, 67. Among these we find Upatissa, whose appearance is difficult to account for on the plan of the book, in that no work has previously been assigned to him. However, according to the Sāsanavamsadīpa, 1262—

Upatissamahāthero Māgadhāya niruttiyā Bodhivamsam akā dhīro dhīrehi abhivanniyam—

Upatissa was the author of the Bodhivamsa; and that this is the acknowledged tradition is clear from Mr. Sobhita's Preface, which, as it treats the question of authorship and date in some detail, I shall here transcribe, as follows:—

Mahābodhivamso nāmāyam pasatthaMāgadhikagantho abhisambodhikathādibārasakathāsankalito — sakalavimala-

sāmaññaguṇagaṇābharaṇapatimaṇditena suvisuddhasugatasāsanabhāradhārinā Dāṭhānāgamahātherenajjhesitena satā vipulavisuddhasīlādiguṇaratanaratanākarāyamānena samantasatthapārāvārapāragatena tepiṭakābharaṇabhūtena Upatissattheravarena viracito.

So 'yam neva tassa patibhāya vā lokiyetīhānugatāya kathāya vā pabandhito — atha kho "jinasāsanābharaṇabhūtehi pubbācariyakesarīhi Lankāvāsīnam atthāya Sīhalabhāsāya ṭhapitam "Mahābodhivamsam sakaladesavāsīnam subodham kurumānena tassa Bhagavato "desanāvacanamālānukūlāya" nissesasattānam mūlabhāsābhūtāya Māgadhābhidhānāya bhāsāya parivattentena viracito — ke pana te pubbācariyasīhā yehāyam vamso Sīhalabhāsāya ṭhapito—tatiyasangītikārakena Moggaliputtatissābhidhānena catupaṭisambhidena tevijjena mahākhīṇāsavattherena imasmim Lankādīpe Dasabalasāsanajotanattham pahitā Mahāmahindādayo khīṇāsavattherā—tehi katham dhārito saṅgītiparampārāyāgatavācanāmaggagahanena aṭṭhakathā viya dhārito—tasmā Sugatāgamakathā yevāyam na bāhirā ti veditabbā garukātabbā dhāretabbā ca.

Ayañ ca Māgadhikaracanā ācariyaBuddhaghosattherassa Sīhalatthakathāparivattanasadisā — so'yam Upatissatthero vuddhajanam anugacchanto Buddhaghosācariyādayo anugato — ayan hi racanā Samantapāsādikādiatthakathākālassa accāsannakāle katā viya khāyati—imasmin pana Mahābodhivanise Buddhassa Bhagavato tipitakapariyāpannā dhammā nayamukhavasenāgatā—tasmā pūjanīvena Garuļācariyena imassa parikathānukūle pade gahetvā uttānikarontena vibhajantena Dhammappadīpikā nāmena sogate pasadentena maharaho gantho kato - apara pi imassa ganthipadatthadīpanī tam samakāle katā vattati aparabhage vimalamunindadhammabyakaranadipariputapaññāsāgarena sīlādinekagunaganābhāranavibhūsitena Sarogāmamūlamahātherenāyani Mahābodhivamso Māgadhikāya bhāsāya akovidānam sukhaggahanadhāranatthāya punar api sabhāsāya parivattito — tato pi aparabhāge ito satirekavassasatato pubbe SiriVīraparakkamanarindasīharañño kale pindapatikasaranankarasangharajena budhajanasikhāmaṇibhūtena Bodhisattacaritena Sugataputtenāyam padānupadikavyākhyānayena Madhuratthappakāsinim nāma vaṇṇanam karontena sakabhāsāya parivattito— etehi ganthehi anugantvā katehi bahudhā imassa ganthassa Sihalānam atthāvahatā sammā viññāyati— ayam hi gantho añnesu Māgadhikaganthesu alabbhanīyehi dīghasamāsapadehi sameto hoti— tathā pi añnesam ācariyānam racanāsu viya saralopasandhibāhullam Upatissācariyena agarukatam viya dissati.

Ayam atimadhuragambhīraMāgadhikaracanā iti Lānkadīpikehi ācariyehi garukato tath' eva uddesādisu upayutto vattati pi tesu tesu janapadesu tāsu tāsu ācariyaparamparāsu patilikhantehi lekhakehi likhitesu potthakesu katthaci visadisapāthavasena c' eva anucitapāthayojanena ca imassa visadisatā pi viruddhapāthatā pi dissanti — tasmā tāni parisodhetvā pāṭhakānam dātukāmena Gālupuravāsinā Jayatilakagunaratanābhidhānena vinicchayādhikārimanajjhesitena vijjodayaparivenādhipatissa tinā mayā SiriSumangalābhidhānassa padhānasanghanāyakattheravarassa anteväsikasissabhūtena Sobhitābhidhānena bhikkhunā tassācariyassa c' eva Batuvantudāve Devarakkhitābhidhānassa sudhīsassa ca upadese thatvā tesam sāhayyena samsodhetvā muddāpanatthāya dinno 'yam gantho.

Evam esā suddhi parissamena katā pi yattha katthaci pamādabbhamādivasena jātā ye keci byanjanadosā atirittā pi bhaveyyum samsodhentu te anukampam upādāya panditā ti.

ye 'nussaranti Sugatam satatam visuddham te muttim enti bhayato vividhā ca dukkhā, lābhāya tassa suguņassa nisinnakāle rukkho mahopakaraņo py abhipūjanīyo.

These details, if true, would enable us to fix approximately the date of the Bodhivamsa, for, as we learn from the Gandhavamsa, p. 68—

Dīghanikāyassa aṭṭhakathāgandho Dāṭṭhanāmena saṅ-ghattherena āyācītena Buddhaghosācariyena kato—

"it was a certain Dāṭṭha (evidently identical with Dāṭhānāga), who urged Buddhaghosa to compose the aṭṭakathā to the Dīghanikāya." If, then, Buddhaghosa and Upatissa were both stimulated to literary effort by the same person, we may assume them to have been contemporaries, or nearly so; and shall therefore, in any case, not be far wrong if, bearing in mind that Upatissa is reported to have followed Buddhaghosa, we place the composition of the Bodhivamsa towards the end of the period traditionally assigned to the latter—that is, within the last quarter of the fourth century A.D.

My thanks for various help received during the progress of the work are due to Dr. Rost, of the India Office; to Dr. Rieu, of the British Museum; to Dr. Richard Morris; to Professor Cowell; and, last, but not least, to Professor Rhys Davids, at whose suggestion the work was originally undertaken, and whose interest and sympathy have ever been ready to further its progress.

S. ARTHUR STRONG.

London, February, 1891.

CORRIGENDA.

- P. 65, l. 7 for -pūritām read -pūritam
- P. 65, l. 25 for nitthapetvā read nitthāpetvā
- P. 66, l. 5 for vīya read viya
- P. 67, Il. 15 and 23 for aranam, aranam read aranam, aranam
- P. 67, 1. 26 read vaggu ca rajanīyo
- P. 68, note 9 for phandā° etc. read B phandā°; ? read odhāpaya°
- P. 69, l. 10 read na hi
- P. 69, l. 20 for -keneva read ken' eva
- P. 70, 1. 28 for -patimanditena read -patimanditena
- P. 125, l. 10 for mahāmucalinda
°readmahāmucala
°
- P. 125, note 9 for $S_{1,2}$ etc. read B mahāmucalinda°
- P. 125, note 10 dele read mahamba°

Mahābodhivamsa.

Yassa müle nisinno va sabbārivijayam akā Patto sabbaññutain Satthā vande tain bodhipādapain. Janitain yam paṇāmena iti bodhimahīruhe Puññain tassānubhāvena bhetvā i sabbe upaddave, Dassayissam Mahābodhivainsain bhāsāya Satthuno Pubbe Sīhalabhāsāya thitain vuddhajanānugo i ti.

Tam pana jinasāsanābharaṇabhūtehi pubbācariyakesarīhi Lankāvāsīnam atthāya Sīhalabhāsāya thapitam Mahābodhivamsam aham idāni avasesa³desavāsīnam subodham 4 karonto, sabbajantūnam mūlabhāsāya Māgadhā⁵bhidhānāya Dasabalassa desanāvacanamālānukūlāya vācāya racayanto api nāma sādhujanam paritoseyyam, evan ca sati,

Ken' aṭṭhena mahābodhi, kassa sambandhinī ca sā? Kim sādhinī abhitthutā, kena kattha ppatiṭṭhitā ti?

Ete pañca mahāpañhā vissajjeyyā bhayanti hi. Tattha "ken' atṭhena mahābodhīti?" Bodhi vuccati catusu maggesu ñāṇaṁ, taṁ bodhiṁ Bhagavā ettha patto ti rukkho pi bodhi tveva nāmaṁ labhīti 6, tasmā mahato Buddhassa Bhagavato bodhīti vā mahatī ca sā bodhi ceti vā mahitā Brakmāmarāsuranarindanāgindehīti vā mahābodhīti evaṁ vacanattho datthabbo.7

¹ S₂ hetvä

² B buddha-

 $S_{1,2}$ asesa-

⁴ B subodhim

⁵ Sr B Magadhā-

⁶ B labhati

⁷ B veditabbo

"Kassa sambandhinīti?" Yo dayāsītalamānaso paññāvā so eko mahāpuriso, ito 'tītānan kappasatasahassādhikānam catunnam asankheyyānam matthake lokiyalokuttarasampadākara¹buddhapaccekabuddhaaggasāvaka²mahāsāvakacakkavattinarāsabhādhāravaraJambudīpe amaraganasadisajanākinnatāya Amaravatīti laddhābhidhānāya amaravatiyā rājadhāniyā 3 sakalalokapūjite Kamalāsanasūnukule paramasukhumamedho Sumedho nāma ⁴ sukumāro kumāro ⁵ hutvā, vasantakantimadditavilāso vedasāgarapārago sakalakalācariyabhāvam upagato garucaranapāricariyāvasāne vivațadvārāni ratanakosasahassāni disvā, "Aho mama pitupitāmahādayo mahantam dhananicayam 6 katvā paralokam gacchantā etesam māsakam pi n'evādāya gamimsūti," samvegam upayāto, "Mayā pan' imam dhanasāram gahetvā gantum yuttan ti," nagare bherin carapetvā, turiyanadagandhena upagatam narabhamaraganam ratanamakarandappavāhena sattāham santappetvā, dānatuhinanipātenāpi akataparikkhayam ratanakamalasandam disvā, sabbassa sajanaparijanassa rudato 7 dahanaparigatā viya kuñjaro vanagahanā gehā nikkhamitvā, ketakāsokatilakacampakādinekavikacakusumanikaraparimalatarusandamanditam migaturanga8nāgavyagghādiaparimitacatuppadakadambakānucaritam kuraracakora9mayūrabhinkārādisakuntānantakūjitam devadānavasiddhavijjādharādinānābhūtasatatanisevitam 10 marakatarajatakanakaphalikādivividhasikhari¹¹satasamujjalam nekanākanāyakanikāyakāminīkucakalasalulitavanasarasahassupasobhitam himadharanidhasisirasīkarāsāranijjharasatasahassararābharanabhūtam manīyam anekavidharatanākaram surakinnaranāgarangamandalam Himavantam ajjhogahetvā, kappapādapapallavapātalapādatalo 12 kamalakomalakaro manosilāpankapin-

¹ B-sampadādhāra- ² B omits buddhasāvakamahāsāvaka-

³ B rājathāniyā 4 B Sumedho nāma nāmena

⁵ B omits kumāro 6 B -sanniccayam

⁷ B durato 8 S₁ -turaga- 9 B -cankura-

¹⁰ S_1 -satanisevitam; S_2 -sannisevitam 11 S_2 -sikhara-

¹² B -pallavapādatalakamala-

galena sarīralāvannena limpento viya, vanagahanam vikacanayanamsujalena kumudakuvalayakamalasarasahassasañchāditain saradasamayasobhain dassento viva. vanabhūmim nivāsabhūmim olokento vanagajamadajalasekasanivaddhitavikasitapupphasurabhipādapam assamapadam disvā, pavālavannacchadanam rajatajjutisetabhittim indanīlamanikiranaviracitam iva rammabhūmim suphassitavātapānadvāram² kosivadattivam vannasālinim 3 panņasālam pavisitvā, sātakayugam omuncitvā, bandhujīvakakusumadaladāmasannibham rattavākacīram 4 nivāsetvā, anojapupphadāmanibbisesam suvannavannam vākacīram 5 paridahitvā, punnāgapupphasantharasadisam 6 ajinadīpicammam ekamsam katvā, jatāmandalam bandhitvā, tivankam khārikājam amse katvā, komalangulidalanikarena rattuppaleneva karatalena kattaradandani gahetvā, nalinayonivimānaramanīvāva pannasālāva Brahmalīlāva nikkhamitvā, mudusiniddhamatta7samatalasetavippakinnapulinam mahācankamam abhiruvha.8 caranakamalamālāya pulinajalatalam alankaronto katipayavāre cankamitvā, attano vilāsam oloketvā, amataras adhārā paramparābhisittagatto viva sanjātapītipāmojjo tam vikkhambhetvā: "Manoratho me matthakam patto, sobhati vata me pabbajjā, chinnam me gihibandhanam, sosāpito kāmapanko, sankhipitam samsaravattam, nipphaditam nekkhammam, karissāmi samanadhammam, labhissāmi samanaphalan ti." Jätussäho khärikäjam otäretvä, cankamanakotivam muggavannasilāpatte nisīditvā, vanadevatānam mananayanāni vilumpanto divasabhāgam vītināmetvā, arunataradhāmadhārini 9 rainsimālini kamalinīkāmuke 10 attham upavāte caramānasiddhavanitānūpuraravānusārini mandamandam Mandākinīhamse va samupagacchati sasini gaganatalam pannasālam¹¹ pavisitvā, niddārajanīkarakiranena mukulita¹²-

¹ B limpanto

² B suphusita-

³ B -pālinim

⁴ S2 -cīvaram; B rattavaravāka-

⁵ S₂ -civaram

⁶ B -santhāra-7 B -mattha-

⁸ B - āruyha

⁹ B arunataratapadhārini

¹⁰ B kamalinisāmike

¹¹ B pannasalayam

¹² B makulita-

nettapaikajo sarīradaratham vinodetvā, paccūse niddāpagamasahassaramsinā vikasitanayanambujo sakavanagahanagamanam paccavekkhamāno: "Aham pana suvanṇavalayanūpurādisaṅghaṭṭanaddhanisahitamadhurahasitakathitagehajanaramaṇīyam uļāravibhavabhāsuram suravarabhavanākāramahāgāram i tiṇalavam iva pariccajitvā tapovanam paviṭṭho'smi, idha pana me paṇṇasālāya i vāso dutiyo gharāvāso viya hoti handāham dumamūle yeva vaseyyan ti." Paṇṇasālam pajahitvā, rukkhamūlam upagantvā dhaññavikatim pahāya, pavattaphalabhojano sayanam pahāya, ṭhānagamanāsane h'eva rattindivam samharanto kasiṇaparikammam katvā, aṭṭhasamāpatti-phalasukhena abhiññāyo sattāhabbhantare yeva nibbattetvā, madhupaṭalam paviṭṭhabhamaro viya madhurarasena 5 samāpatti-sukheneva yāpento vītināmeti.

Tadā mohandhakārābhidūro ⁶ Dhammadīpaikaro Dīpaikaro nāma sakalalokasaikaro ⁷ anuttaro sammāsambuddho pubbabhāge yeva anappakappakoṭisatasahassesu pāramiyo pūretvā, Rammavatīnagare Sudevarājakule Sumedhādeviyā ⁸ kucchiyam paṭisandhini ⁹ gahetvā, ghanarājito puṇṇacando viya mātukucchito nikhamitvā, sīhanādain naditvā, hamsakoñcamayūrābhidhānesu tīsu pāsādesu nāṭakithisatasahassena ¹⁰ paricariyamāno dasavassasahassāni agāramajjhe vasitvā, Padumābhidhānāya aggamahesiyā kucchito Usabhakkhandhābhidhāne putte jāte jarājiṇṇavyādhimatapabbajite ¹¹ disvā, alaikatahatthikkhandhavaragato caturāsītisahassakarivarārohakena rājalokena ¹² mahatā ca balakāyena parivuto mahābhinikkhamanain nikkhamma pabbajitvā, anupabbajitāya purisakoṭiyā parivuto dasamāse mahā¹³padhānacariyain caritvā, aññatarapuravāsīhi ¹⁴ din-

¹ B -bhayanākāran mamāgāran ² B paṇṇasālāyan

³ S₂ dumamūlam eva; B rukkhamūle

⁴ S^I S² samāpatti abhiññāyo 5 S^I S² madhurasena

⁶ B mohandhakarayinudo

⁷ B sakalalokapamukhankaro
8 B Sumedhänäma

⁹ S₂ patisandhiyam 10 B -sahassehi 11 B -pabbajitam

¹² S₂ rājalohakena; B rājakulena 13 S¹ S² omit mahā-

¹⁴ S¹ -puravāsiyābhi; S² -puravasiyā

nam dibbojakapakkhittam pāyāsam paribhunjitvā, sālavane divāvihāram katvā, Sunandājīvakopanītakusamutthiyo gahetvā, pipphali-rukkhamūle abhisambujihitvā, Sunandārāme Dhammacakkam pavattetvā: Sumangalo Tisso ti dyīhi aggasāvakehi saddhim niccakālam catuhi khīnāsavasatasahassehi parivuto Sāgatena yatinā upatthiyamāno Nandāya 2 Sunandāyāti dvīhi aggasāvikāhi adhigatasāsano 3 anupubbena cārikañ caramāno Rammanagaram patvā, kilesaggisantattaii sabbajanamanasaii Dhammakathamatarasadhārāya sītibhāvain 4 janento Sudassanamahāvihāre viharati.

Tasmin kāle tapodhano Sumedhatāpaso 5 udite bhuvanasekhare udayācalacūļāmaņibhūte aruņataruņaramsipurassare virocane uttara6Himavantain gantukāmo abhiññāpādakam 7 catutthajjhānam samāpajjitvā, dissamānena kāyena suvannahamso viya anilapatham ullanghitvā, nīlambare thirataravijjullīlāya gacchanto Rammavatīnagaravāsino 8 mahādānam sajjetvā, Tusitapuram 9 viya nagaram alaikaritvā Dīpaikaradasabalassa āgamanamaggaii devindassa Sudassanamahāvīthim avahasantam 10 iva alaikarontam disvā: "Kin nu kho kāranan ti?" cintento, cakkavattinarapatisavanapāsaparigalitaratanakundalam iya gaganatalato otaritvā, Bhagavato gamanamaggam 11 mangalapataheneva pūrayantā 12 dasadisam sareņa bhadantā 13 hatthatutthā 14: "Kass' imam paramaruciradassanīyam 15 maggam alankarothāti?" pucchitvā: "Dīpankaramunivarassāti," sutvā, pītiparipunnakāyo: "Aho me 16 idhāgamanani svagamanam, aparimitakappakotisatasahasse 17 pi

¹ B pippali-

² S₂ Nandā Sunandā

³ B samadhigatao

⁺ B sītabhāvain

⁵ S¹ Sumedho

⁶ B uttaratamapantham

⁷ S₂ abhiññapādakam jhānam B abhiñāpādakajjhānam

⁸ S_{1,2} Rammanagarayāsīhi

⁹ B devapuram iva

¹⁰ Si vahantam; S2 apahasantam iva

¹¹ S2 omits maggain 12 MSS. pūrayanto 13 B pharanto

¹⁴ B hatthatuttho ¹⁵ S₂ paramaruciradassanam

¹⁶ B S, mama

^{- 17} S1 -sahassehi

dullabhuppattisattuttamassa dassanain vacanasavanañ ca lacchāmīti," cintetvā, "imehi asadisayasalābhehi saddhim maggam sodhetvā, mayham saggāpavaggamaggam sodhessātmīti." ² Ekam okāsam yācitvā, nikuñjagambhīram sisiranīrapūritam kandarantaram labhitvā: "Sace' ham iddhiyā 3 suranandananandane 4 vikasitapārijāta⁵kakusumāni uragapure vividharāgaratanāni vā āharitvā, kandaran⁶taram alankareyyam so hi me kāyapāricariyā viya na parito7sanam Navanalinadalakomalena karatalayugalena karissatīti." painsum āharitvāna,8 tasmim pakkhipanto 9 Dīpaikaralokanātham sunivattham supārutam santindriyam santamānasain lakkhanānuvyañjanappabhāsampannain chabbannabuddharamsiyo vissajjentam ariyaganapariyutam alaikatamaggapatipannam devamanussehi 10 püjiyamanam disva, paramapītipasāda rpunnahadayo: "Vatume me 12 anitthite yeva sugato anuppatto; ajja 13 mayā imassa suphullakamalalocanassa jīvitapariccāgam kātum vattati; ayam pakatinimmalo kalale anakkamitvā saha sāvakehi kanakaphalakasetum viya mama pitthim maddamāno gacchatu; tam tassa me bhavissati dīgharattam hitāya sukhāyāti." Vikacanayanakuvalayayanakutühalākulālikulanibbisese kutilakese mocetvā, jatājinavākacīvarāni 14 kanhakaddame pattharitvā, bahuvidhasarāgasankilesa¹⁵makaraganālavassa anekamukhopagatasakalavipuladukkhasaliloghapunnassa anantapārassa samsārasāgarassa samuttaranāva sakalabhuvanamandalassa setubhūto 16 setubhūtassa Dīpankaradasabalassāpi avakujjo hutvā, sampannābhinīhāro kalalapitthe nipajji.

Nipanno pana so mahāpuriso vibuddhapundarīkalocanāni

¹⁶ S, omits setubhūto; S, omits setubhūtassa

ummīletvā, olokento tassa vijitakusumāyudhasaigāmassa buddhasirin disvā, paññākaññāya codito: "Yan nūnāham anekādīnavaii sainsāram pahāya, paramasukhaii nibbānaii gaņheyyan ti?" cintetvā, tato karuņātaruņiyā āyācitahadayo evam paṇītāmatapaṭivedho atimadhuravarabhojanaii labhitvā, ghanataratimiragabbham pavisitvā, paribhuñjanasadiso, "Mādise sati matiīsutidhitisamādhisampanne vīrapurise ekākini sainsārajalanidhinimuggasattakāyam pahāya nibbānathalam ² abhirūlhe ko hi nāma añño bhavābhavesu viparivattamānassa asaraṇibhūtassa lokassa 3 patiṭṭhain kātum samattho bhavissati; sabbaññutam pana patvā sadevakam lokam sainsārakantārā tāretvā inibbānanagaram pavesissāmīti," sāvakañāṇābhimukhamānasam sabbaññutañāṇābhimukham akāsi.

Dīpankaranarāsabho pi āgantvā tassa karunā5sāgarassa ussīsake thatvā, kanakapāsāde manisīhapañjaram ugghātento viya pañcavannapasādasampannāni locanāni ummīletvā olokento tam tattha tathā nipannam disvā, viditādhippāyo tassa anāgatani jātipariyantam anāgatasaññānena oloketvā, thitako 'va parisamajihe mattakaravīkarudamañjughosam nicchāretvā: "Passatha bho 6 tumhe bhikkhave imam mahānubhāyam uggatapam tāpasam kalalapitthe nipannan ti?" vatvā. "Evam bhante ti," vutte: "Ayan hi 7 buddhabhāvāyābhinīhāram 8 katvā nipanno, samijjhissati imassa patthanā, anāgate kappasatasahassādhikānam catunnam asankheyyanam matthake sakalalokadhatusu viddhainsitatamo Gotamo nāma Buddho bhavissati. Tasmim pan' assa attabhave Kapilapurain nama nagarain nivāso 9 bhavissati, Mahāmāvā nāma devī mātā. Suddhodano nāma rājā pitā, Upatisso ca Kolito ca nāma dve aggasāvikā, Ānando nām' upatthāko, Khemā Uppalavaņņā nāma dve aggasāvikā bhavissanti. Ayam pana paripakke 10

² S nibbānaphalam

4 B santāretvā

¹ B2 -matimuti-

³ B assa lokassa

⁵ B karunāsahagatassa

⁷ S₂ omits hi

⁹ S₂ nivāso nāma; B nivāsam

⁶ B no tumbe

⁸ S₂ -bhāvābhinī°

¹⁰ S, parikkhe

ñāne ¹ mahābhinikkhamanam nikkhamitvā mahāpadhānam padahitvā nigrodhamūle pāyāsam patiggahetvā Nerañjarāya tīre paribhuñjitvā assatthassa mūle abhisambujjhissatīti" vyākaritvā, atthahi 2 kusumamutthīhi tam karuņāmayam pūjetvā,3 catuhi khīnāsavasatasahassehi saddhim padakkhinam katvā pakkāmi.

Brahmāmarāsuranaroragādayo 4 mahāpurisam mambarābharanasekharādīhi pūjetvā vanditvā padakkhinam katvā. Dīpankarajinavarena saddhim surammam 5

Rammapuram pavisimsu.6

Tadā samadhigatābhinīhāro Buddhankuro nipannatthānato vutthāya, puppharāsimatthake 7 pācīnalokadhātum olokento pallankam ābhujitvā, nisinno sakaladasasahassacakkavāladevatāhi pubbanimittam disvā, sādhukāram dadantīhi ussāhani janayantīhi samāgantvā abhitthaviyamāno Dasabalassa vacanam sutvā atirekataram sanjātussāho Buddhakārakadhamme vicinanto dasasu disāsu adisvā attasantānam olokento sabbabodhisattehi āsevitanisevitam pathamam dānapāramim disvā attānam ovadanto: "Sumedhapandita tvam ito patthäya nikkujjitasalilakumbham viya niravasesam katvā pītivikasitamukho karunāpurassaram dānam dadanto dānapāramim pūreyyāsīti." Daļham manasi patitthāpetvā vajiragirim iva mārutena Mārasatenāpi⁸ avikampanīyam katvā adhitthāya: "Na ettaken'eva sakkā sammāsambodhim 9 pāpunitun ti," āvajjanto 10 dutiyani sīlapāramini disvā: "Tam pi cāmarī viya vālāpālikā sīlapāramim supūreyyāsīti," 11 adhitthāya. Tato tatiyam nekkhammapāramim 12 disvā: "Anavarataaratibahula-13 bandhanāgāre viya sabbabhave anabhiramitvā nekkhammābhimukho 14 hohīti," adhitthāya. Tato catuttham pañ-

² B attha-I S. ñano

⁴ B Brahmasūranāgādayo pi 3 B pūjitvā ⁶ B pāvisimsu

⁵ B surammaRammanagaram 7 B -rāsīmattake

⁸ B arisattenāpi

⁹ B S, omit sammā-

¹⁰ S, S, avajjento

II B omits su-

¹² B nikkhamapāo

¹³ B -bahala-

¹⁴ B nikkhamão

ñāpāramini disvā: "Pindagavesako viya sapadānacāriko bhikkhu uttamamajjhimādhame medhāvino upasaikamityā kusalākusalādipatipadam pucchanto paññāpāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato pañcamam viriyapāramim disvā: "Thānagamanāsanasayanesu ¹ samānadaļhaviriyo viya sīho migarājā sadā sammappavattasammappadhāno viriyo 2 hutvā viriyapāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato chatthain khantipäramini disvä: "Suciasucinikkhepakkhamā medinī viya hitāhitasattadassitasammānāvamānakkhamo 3 hutvā khantipāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato sattamam saccapāramim disvā: "Himagimhādisabbasamayesu osadhi viya vīthim anatikkamanti 4 matthake asanisatanipäte pi 5 musävädam akaronto saccapāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Tato atthamam adhitthanaparamini disva: "Sabbadisabhagopagatehi 6 pi vätehi acalasuppatitthitapabbato viya attädhitthänehi niccalo hutvä adhitthänapäramim püreyyäsīti," adhitthäya. Tato navamam mettäpäramini disvä: "Kalyanapapajanassa samautusampadayakam udakam viya sakalahitahitasattanani samam mettāpavattako hutvā mettāpāramim pūreyyāsīti," adhitthāya. Uttarim pi upadhārento dasamam upekkhāpāramin disvā: "Yathā tav' ekam angam gandhena koci alimpeyya ekam angam vāsiyā koci taccheyya tesu vippahīnānunayapatigho sukhe dukkhe majjhatto hutvā upekkhāpāramim pūreyyāsīti."? Pūretvā ca 8 bodhitale nisīditvā dasasahassilokadhātum 9 unnādetvā: "Buddho bhavissāmīti." 10 Daļham 11 hadaye nidhāya evam anekopamopetam 12 katvā dasapāramiyo sabhāvasarasato 13 vicinitvāna 14: "Ito uddham tiyaddhagato: añño Buddhakārakadhammo nāma n'atthīti," sannitthā-

² B omits viriyo ³ B -sandassita-¹ B samayesu

⁺ B vithim anokkamanti osadhī viya mattake

⁵ S_r -pātenāpi ⁶ B -bhāge pahatehi pi

⁸ B va 7 S, S, pūreyyāsi 9 B dasasata-

¹⁰ B S. bhavissatīti 11 B hadayena dalham

¹² B anekopamopamitam ¹³ B sabhāvarasato

¹⁴ S. cinitvā ito; B vicinitvā ito

nam katvā: i "Angapariccāgo pāramī bāhiravatthupariccāgo upapāramī jīvitapariccāgo paramatthapāramīti," sallakkhetvā Sinerumatthakam gahetvā, mahāsāgaram ālolento viya anulomapaṭilomādinayavasena pāramiyo sammasitvā, mattadantiakkantatalakalāpam² viya udakāvanipariyantam paṭhavim kampetvā, kulālacakkam viya dasasahassim³ paribbhamāpetvā, uṭṭhāy' āsanā surāsuramakuṭamaṇisilās⁴anadalalalitatapanajotakam⁵ assamapadam agamāsi.

Tato so mahāpuriso sakalalokālokekadīpāyamānassa Dīpaikarassa bhagavato aparabhage ekam asaikheyyam atikkamitvā ekasmin kappe uppannassa Kondaññassa sammāsambudhassa santike Vijitāvī nāma cakkavattī hutvā laddhavyākarano-tato aparabhāge ekam asaikheyyam atikkamitvā ekasmin 6 yeva kappe uppannānam Mangalo Sumano Revato Sobhito ti laddhanāmānam catunnam sammāsambuddhānam santike Suruci nāma brāhmano Atulo nāma Nāgarājā Atidevo nāma brāhmaņo Sujāto nāma brāhmano hutvā laddhavyākarano—tato aparabhāge ekam asaikheyyam atikkamityä ekasmin 7 yeva kappe uppannānam Anomadassī Padumo Nārado ti laddhanāmānam tinnam sammāsambuddhanam santike Mahesakkho yakkhasenāpati Sīho migarājā Ciņņavasī tāpaso hutvā laddhavyākarano—tato aparabhāge ekam asankheyyam atikkamitvā ito kappasatasahassānam matthake ekasmim 8 kappe uppannassa Padumuttarasammāsambuddhassa santike 9 Jatiko nāma ratthiko hutvā laddhavyākarano—tato aparabhage ito timsakappasatarosahassanam matthake ekasmiii yeva kappe uppannānaii Sumedho Sujāto ti laddhanāmānam dvinnam sammāsambuddhānam santike Uttaro nāma mānavo cakkavattirājā hutvā laddhavyāka-

¹ B katvā bāhīravatthupariccāgo pāramī nāma aṅgapariccāgo upapāramī jīvita° ² B S₁ akkantanala-

³ B dasasahassilokadhātum 4 B -silāpatṭa-

 $^{^{5}}$ $S_{1,2}$ -dullalitapādapankajo sakam 6 B ekamhi

⁷ B ekamhi
8 B ekamhi

⁹ B Jatilo nāma dattiko hutvā 10 S₂ B omit -sata-

rano-tato aparabhage ito atthakappasatadhikassa kappasahassassa matthake ekasmini yeva kappe uppannänam Piyadassī Atthadassī Dhammadassī ti laddhanāmānani tinnam sammāsambuddhānam santike Kassapo nāma mānavo Susīmo nāma tāpaso Sakko devarājā hutvā laddhavyākarano-tato aparabhāge ito catunavutikappamatthake ekasmini kappe uppannassa Siddhatthasammasambuddhassa santike Sumaigalo nāma brāhmaņo hutvā laddhavyākarano—tato aparabhāge ito dvānavutikappamatthake uppannānam Tisso Phusso ti laddhanāmānam dvinnam sammāsambuddhānam santike Sujāto nāma mahiddhiko khattiyatāpaso Vijitāvī nāma khattiyo hutvā laddhavyākaraņo—tato aparabhāge ito ekanavutikappe uppannassa Vipassissa i sammäsambuddhassa santike Atulo nāma Nāgarājā hutvā laddhavyākaraņo—tato aparabhage ito ekatiinsakappe uppannanain Sikhi Vessabhu ti laddhanāmānani dyinnani sammāsambuddhānani santike Arindamo nāma rājā Sudassano nāma rājā hutvā laddhavyākarano—imasmim pana bhaddakappe uppannānam Kakusandho Konagamano Kassapo ti laddhanamanam tinnam sammäsambuddhänam santike Khemo näma räjä Pabbato nāma rājā ti Jotipālo 2 nāma māṇavo hutvā laddhavyākarano, atthādasa abhabbatthānāni apāpunitvā, Sa-Sankhapālajātakam Cūlasutasomajātakam 3 sajātakam Mugapakkhajātakam Sattubhattajātakam Mahāsuta4soma-Māhāsankhapālajātakam Khantivāda5jātakam jātakam Mahājanakajātakam Ekarājajātakam Lomahamsajātakan ti, eyamādīsu jātikotisatasahassesu angam dhanam jīvitam pariccajanto danaparami danaupaparami danaparamatthapāramī, sīlapāramī sīlaupapāramī sīlaparamatthapārami, nekkhammapāramī 6 nekkhammaupapāramī nek-

¹ B Vipassī sammāo

² S, Pālo nāma

³ B Sattuhastajātakam Mahājanakajātakam Khantivādajātakam Mahāsutasomajātakam Mugapakkhajātakam Ekarājajātakam Lomahamsajātakan ti 4 S₂ omits Mahāsuta°

⁵ S. Khantivādio

⁶ B nikkhamao in 3 places

khammaparamatthapāramī, paññāparamī paññāupapāramī viriyaupapāramī paññāparamatthapāramī, viriyapāramī khantiupapāramī viriyaparamatthapāramī, khantipāramī saccaupapāramī khantiparamatthapāramī, saccapāramī saccaparamatthapāramī, adhitthānapāramī adhitthānaupapārami adhitthānaparamatthapāramī, mettāpāramī mettāupapāramī mettāparamatthapāramī, upekkhāpāramī upekkhāupapāramī upekkhāparamatthapāramīti, imā samatimsapāramiyo pūretvā; lokatthacariyā, ñānatthacariyā, buddhicariyā ti, imā tisso cariyāyo pūretvā; angapariccāgo jīvitapariccāgo varadhanapariccāgo sutabhariyāpariccāgo¹ ti ime pi²pañcamahāpariccāge pariccajitvā, Vessantarattabhāve yeva thatvā sattakkhatturi vasudhātalacalanapurassaram ³ mahādānam datvā saddhācalāyam patitthite 4 patinnābije paññālavālake 5 karunājalasekasamvaddhite mettākkhandhasamrulhe cariyasakhavisale mahapariccagapallave paramīkusumasamphulle bodhisambhārakappataruvare sabbaññutañāṇāmataphalam gaṇhāpetukāmo tato cavitvā Tusitapure nibbatti.

Tatthāmitāmaravara6vadhūvidhūyamānacāru7cāmaramarīcisañcayadhavalīkatatusitabhavano so mahāpuriso yāvatāyukam thatvā dasasahassilokadhātuvāsīhi Brahmāmaranikarehi ekato 8 sannipatitvā Tusitabhavanam upagantvā, "Samayo, mahāpurisa,9 buddhattāyāti?" namassamānehi yācito kāladīpadesakulajananīāyūni 10 olokento, "Kālo Buddhabhāvāyāti," ñatvā sabbaBuddhuppādādhāravaraJambudīpe KajangalaSalilavatīSetakannikaThūnUsīraddhajābhidhānānam nigamanadīgāma¹¹pabbatānam majihe Majjhadese 12 majjhadesālankārabhūte atimahatā

¹ B puttapariccāgo bhariyāpariccāgo ti

² B omits pi 3 B -purataram 4 B sampatitthite

 $_{5}$ S_{r} paññālavālaye; S_{2} paññānavālavalaye; Bpaññābāladalavalaye

⁶ B omits -vara-

⁷ S2 omits -cāru-

⁸ B ekato' va

⁹ B mārisa buddhatthāyāti

¹⁰ B -desakulajanettiāyūni pi

¹¹ S_{1,2} -nigamagāma-

¹² B omits majjhadese

tuhinagirisikharamālānukāriņā sudhādhavalena pākāramandalena parivute vikasitakusumaphalapallavalankataya bahuvidhatarugananicitāya uyyānaparamparāya vibhūsite Kelāsasikharisikharāņukāriņā pāsādasatena atimanohare madamuditahanisasārasamekhalākalāpāya nīlavanarājivitataruhataruvigalitakusumābharaņasamalankatasucivimalasalilavāhiniyā Rohiniyā gangāya sinātisvicaritabahuvidhanaranärigajaturanga+rathasambadhe bādhe rājamagge murajaravagambhīragajjitasalilasīkarāsāradhārāghāresu ⁵ ābaddhasikhandamālānam ⁶ mattamoramandalānam tāndavena indacāpakalāpavipphuritajaladharadivasāyamāne bhavanakālahamsakulakolāhale mattakantāmaņivalayakalaravaramaņīye pabuddhasabbaloke vipulavatthuKapilavatthunagare divasakarasunuManuvamse Mahāsammatābhisammate Roja Vararoja Kalyāna Varakalyäna Uposatha Mahäuposatha 7 Mandhätu 8 Mahämandhätu-Cara9Upacaraparamparagate SagarasagaraBharathaBhagirathapathe 10 Mahāsudassananidassane Makha¹¹devaputta nattusantäne NimiKusaparipälite RaghuAja¹²Dasaratha-Rāmābhirāme 13 Okkākappabhave sakalakulatārakānain tārāpatibhūte dhotasankhapakkhittakhīrasalilanimmale Sākiyakule anekabhūmipālamolilalitacaraņayugalam dhitimativiriyādiguņagaņādhivāsam 14 vimalasīlālankārasatatasamalankatam akaram iya gunanam niyasam iya siriya

i B sutadhavalena

 $^{^2}$ S_2 nīlavanavirāji
rājitāya ; B -rājirañjitāya

 $^{^3}$ $\rm S_{\scriptscriptstyle 1}$ snāti- ; $\rm S_{\scriptscriptstyle 2}$ sanāthikate ; B sanātikate viravadhānabahuvidha-

⁴ S₁ -turaga-

⁵ MSS -gharesu

⁶ B -sikhandamandalānam

⁷ $S_{1,2}$ omit Mahāuposatha

⁸ S_{1,2} omit Mandhātu

⁹ B VaraUpavara-

то В SārasāgaraBharataBhagīratha-

¹¹ S_{1,2} Makhā-; B Maghadevaputtanatta-

¹² B RaghuAjjuna-

 $^{^{13}}$ S_2 Rāmābhirāmarāme

¹⁴ B āyatanam iva siriyā samūham iva sādhūnam Suddhodanamahārājānam

samuham iya sadhunam Suddhodanarajanam paticca paramanimmalasīlālaikārasatatasamalaikatāya pubbajinavaraparicariyo2pacitapunnātisayabhājanīkatasantānavi-Sākiyakulagaganaaccharānibbisesarūpasobhāva sakalalokamanoharāya Mahāmāyādeviyā 3 candalekhāva kucchiyam saradarajanikaranikarāvadātavaravāranavilāsam supinena + sandassetvā 5 avijahitasatisampajañño Tusitapurato cavityā vividhesu pātihāriyasahassesu pavattamānesu patisandhim aggahesi.

vihitavividhanarasurārakkho rattapaduma-Athāvam kannikasīnasuvannarūpako viya pallaikam ābhujitvā,6 mātugabbhe nisinno vippasannamaniratanāvutarattakambalasuttam 7 iva mātuyā paññāyanto dasamāsāvasāne pupphaphalapallavalaikatasiniddha8vividharucirataruvaranicite bhamamanabhamaramadhukaropakuñjite vividhakusumagandhādhi ovāsitasukhapavane janamananayanavilumpinī Lumbinīvane II vikasita I2 maigalas ālamūle vicittavatthālankāravibhūsitāya sakasurabhitanulatānugata¹³mattamadhukarakadambakāya dakkhinakarāvalambitasuphullasālasākhāya pācīnābhimukhatthitāya Māyārājiniyā kucchito adhomukham apatamāno ratanapallaikāvatara14mānamahādhammakathiko viya kamalagabbhakannikāya abhimatasamayasamāgatasuvanna 15 bhasavitvā sayam maro viya ca pasāritakaracarano Kāsikavatthavethitajātirangamaniratanam iva parisuddhasarīro hutvā cando viya jaladharamālāya nikkhamitvā kamalāsanānimisamānusehi 16 kanakajālājinadukūlehi yathāyogam patiggahīto.17 Ekappahären 'eva dasasahassilokadhätüsu kampamänäsu andhakāranirantaresu lokantaresu pi uļāravipulobhāsesu

¹ B ākaram iya gunānam

² S₂ -paricayo-

³ B Mahāmāyāya

⁴ S_{1,2} sujitena ⁵ S_r dassetvā

⁶ S_r ābhuñjitvā

⁷ B omits -kambala-

⁸ B -siniddhi-

⁹ B S2 -kujite

¹⁰ Sr -gandhādi-

¹¹ B Lumpinī

¹² B suvikasita-

¹³ B -tarulatā-14 B -patamāna-

¹⁵ B -suvannavanna-

¹⁷ B pariggahito

 $^{^{16}}$ S₂ kamalāsanāsāmisamānu°

pharantesu sakaladasadisāsu vippasannāsu rajanīkarasurivatārāganesu atirekataram virocantesu r nabhobhūmigata²ratanesu pajjalantesu sugandhamudusītala³mārutesu väyantesu catuddīpagata4jaladharamālāsu vassamānāsu vegavatīšsalilavāhinīsu asandamānāsu santaka6llolajalanidhīsu madhurasalilakalilesu videsayātāsu 7 nāvāsu sadesain sīgham āgachantīsu kākolūkesu saha carantesu sonaharinesu saha kilantesu andhesu nayanattarasopetasalilapaigulanaccam 8 passamānesu badhiresu sattasaropetam sakāmarāgam 9 mūgagītikam sunamānesu 10 sakalanibbutāpāyadahananarakamandalesu madhurajalakamalasandamanditesu petesu 11 dibbojānilam uggirantesu sakunīsu gaganatala¹²gamanam pahāya ayanitalam ācarantesu ¹³ sattesu vigatabhayarogasisiraparilāhesu chinnāsu sakalasankhalikasu tibhuvanabhavana¹⁴dvarakavatesu sayam yeya vivatesu asesajantūsu 15 piyam vadantesu turagesu 16 madhurahesāravam karontesu kunjaresu atigajjantesu kesarīsu abhinadantesu avāditaturiyesu sakasakaninnādam muñcantesu aghattitasarīrābharanesu madhurarayam viravantesu devatāsu dibbasangītam 17 kurumānāsu suphullesu 18 tarulatāgumbesu jalathalasilātalāni 19 bhindityā uparūpari sattasattā hutvā vicittapañcavannapadumesu nikkhamantesu adhomukhakamalesu padumayitanesu pavanapathe vitatesu 20 samantato dibbapupphesu vassamānesu ākāse dibbaturiyesu vajjamānesu sakalokahadayānandakārīsu patitthitapādatalehi dhaññataram 21 dharanītalam akāsi.

11 S₂ pesatesu 12 B omits -tala-13 S_{1,2} ācarantīsu

16 B turangesu

18 S. omits su-

¹ B virocentesu

² B narabhūmigata^o

⁶ B nānāsantaka

³ B sītamā° ⁴ S_r -āgata-5 B vegagatīsu

⁷ B videsagatāsu

⁸ B navanātakara- 9 B sakāmarāgapurāgītikam 10 B inserts mügesu byattikatham kathentesu

¹⁴ S2 -bhuvanagamana-; B tibhavana-

¹⁵ B avasesajantūsu

¹⁷ S_{1,2} -sangitim

¹⁹ B jalasilāmahītalāni 20 S2 citesu 21 B dhannam

Tenāha:

Atidhaññā vata dharaṇī I dharaṇīdhara dhīra vīra varapañña

Yā te alattha varacakkavicittapādatala²samphassan ti.

Tato so saradakālanimmalacandamandalo viya jananavanacetorasāyano sukatasatasuvihitabahuvidhalakkhanā-3 nuvyañjanapatimanditadeho pasādāvanatānekasatasahassa-Brahmasurāsuroragakinnaranaramolimālālankatacaranapasādavimhayāpunnabuddhi4vibudha5manujasatābhigīvamānathutivacano saradarajanīkarasahassaramsipahāsa⁶kantitejo kulisasahassadullabhasārabhāvo natalanibbikāro salilanidhigambhīro sampattasakalapāramitāmahannavapāro kāruññam iva dehabaddho abhinīhārātisayaparipākalābhikusalasambhārabharitasantānaviseso āvāso va gunānam nivāso va Dhammasārīrassa divasakaro va mohandhakāravidhamanassa cakkhur iva sabbalokassa pavāho va 7 karunārasassa santaranasetu viva 8 samsārasindhussa ādhāro karunājalassa sāgaro santosāmatassa upadesako siddhimaggassa 9 nābhi paññācakkassa utthānavainso Dhammaddhajassa 10 pharasu tanhālatāgahanassa playo 11 lobhaannavassa mahāmanto kodhabhujangamassa dāvānalo 12 rāgapallavassa pabhavo puññasañcayassa puratthimadisam olokento, tattha ekanganani anekacakkavalakotisatasahassāni disvā, evam dasadisam 13 anuvilokento attanā samam adhikam ekapuggalam pi adisvā, uttarābhimukho Brahmunā setacchattam dhāriyamāno 14 Suyāmavibudhādhipena vālavījaniyā vījiyamāno tena tena devarājena ratanakhacitamangalakhaggam 15 kanakapadukam dibbamayam unhīsam gahetvā parivārito, tadahu jāto pi soļa-

 $^{^{\}mathtt{r}}$ B -dhara vīra varapañīna ye te ālattavaracakkacittapādatalam samphassantīti $^{\mathtt{r}}$ S $_{\mathtt{r}}$ -thala-

³ MSS.-anubyañjana-

⁴ S_r -budha- 5 B vibuddha-

⁶ MSS. -ramsāpahāsa-

⁷ S₂ omits va

⁸ S_{1,2} omit viya

⁹ B suddhimaggassa

¹⁰ B Dhammarājassa

¹¹ S_{1,2} valabhānalo ¹² B analo

¹³ S₂ dasadisāyam

¹⁴ B dhārayamāno

¹⁵ Sr -khaggā

savassiko viya, naggo pi Kāsikavatthanivattho viya, analaikato ^x pi cakkavattialaikāreṇa alaikato viya, bhūmiyā
gacchanto pi ākāsena gacchanto viya sakalalokassa pañiñāyanto,² sattapadavītihārena ³ gantvā vijambhamāno,⁴
kamalakosaparimalamanoharena ⁵ sahajātāmodena ⁶ sakalabhuvanatalam parivāsento, navanīr7ahāragambhīrajaladharadhaninibhāsadhīrani ⁸ giram nicchāretvā: "Aggo
'ham asmi lokassāti," sabbajinavaracārittam ⁹ uttamasīhanādam akāsi.

Tadanantarani jalanidhighosagambhīradundubhi¹odhanipurassarena¹¹ mangalapaṭahapaṭurayasaniyassitena¹² ane-kajanasahassakalakalabahalena ussavakolāhalena tibhuvanam¹³ āpūrayanto,caraṇapātaraṇitanūpurasahassamukharitadasadisena ¹⁴ sarabhasagaticalitalolabhāralatāsamapphoṭitakucathalena ¹⁵ sarabhasaukkhepacalitamaṇiyalayāvalīvācālitabhujalatena ¹⁶ vīṇāveṇumurajakanisatālalayānugatena madhuragī¹¹⁄tagīyamānena nac¹⁶cakīļāpasutena Māyādevīparijanenānuyāto,calitamaṇikuṇḍalāhatakapolatalena¹⁰bhamamānasavanuppalena aḍḍhayigalitayilolasekharena niddayāhatam²⁰udiṅgam²¹addalapaṭahakāhalasaṅkharayajanitagamanena pavattanaccena rājalokenānugato, gāyamānena ²² vaggamānena nāṭakagaṇenānugamamāno, sasāmantani ²³ sāntepurani ²⁴ sarājaparisani ²⁵ sabālayuddhani

```
<sup>1</sup> S<sub>1</sub> alaikato <sup>2</sup> B paññāyamāno <sup>3</sup> S<sub>1</sub> -vīthihāre
```

⁴ Sr vijambhamānam; S2 vijambhamāna-

⁵ B -parimandalasugandhamanoharena

 $^{^{6}}$ B S₂ -jānanāmodena 7 B

⁸ B -varagīram

¹⁰ B -dudrubhi-

B-audrubni-

¹² B -samvaddhitena

⁷ B navanīrapadara-

⁹ B -cāritam

¹¹ B -puratarena ¹³ B tibhayanam

¹⁴ B caranapātuddharanaranitanupūra-

 $^{^{15}}$ B arasangaticalitalolahāralatāsamuppotthitakucapalena parigamaukkhepacalitamanivalayārāvaranitabhujalatena 16 S $_{\rm I}$ -bhujatalena 17 S $_{\rm I}$ -gītim

¹⁸ B -natta-

²⁰ B niddayaniddayāhata-

²² B gāyo pavattamānena

²⁴ S.,2 -santopuram

¹⁹ Sr -tthalena

²¹ B -mandalā-

²³ B inserts tato

²⁵ B rājaparijanam

sanāgabhujagāsanam z sasurāsuram samahīsāgaram sa-MeruYugandharam lokam naccāpento, navasudhāvadātapāmanimayamangalakalasayugalopasādasatanirantaram sobhitadvārappadesam vividhanavapallavanivahanirantaranicitam 2 ullāsitapatākasahassam yāmāvatthitavividhaanekaturagasahassasambādham 4 gajaghatāsankatam 3 aparimitajanasamūhasamuddasaikulaii rājamaggam 5 rājakulam sanarāmaralokenābhinīto antepuracaracāruvilāsinījanena 6 kurumānāvataraņakamangalo mangalappadīpo viya asesajanavandanīyo sahajabhūsano 7 viya mahāpurisalakkhanehi upeto, vijjullatāhi viya viracitāvayavo pādatalakamalayugalena Kāladevalaisisīsam ⁸ alankaritvā,⁹ caranatalapadumarāgaratanaransinā pitumakutamaninikaram obhāsetvā candodayena jalanidhim iva kalakalamukharam mahantam ussavam patidinam pavaddhento, sukkapakkhābhivaddhamānacandamandalānukārena 10 vaddhanto, 11 sattavassikakāle sattaratanamayam sahassavankain satatitthain ratanavālukākinnatīralekham 12 atimasuphullakumudakuvaladhurasītalāmalajalasampunnam yam 13 dibbamayam pokkharanim ajjhogahetvā, 14 mahatā parivāreņa devakumāro viya udakakīļam kīļamāno, soļasaasesava¹⁵sumatīpatimakutapīthapati¹⁶tthitavassikakāle carano 17 sakalabhuvanamandale asadisābhisekam pāpuņi.

Tadā vijitamakaraketurūpo 18 pituniveditakumāro paramasukhumālo: "Na jānāti kiñci sippam: na dassāma 19 tassa dhītaro ti," vuttam rājanicayavacanam sutvā, nagare bherm carāpetvā, sannihitajan²⁰asamūhe puravaramajjhe

4 B -turanga-

¹ S₂ -bhujangāsanam

² B -nicitauļāraphita-

³ S₂ yāmāvaṭṭita5 S_{1,2} omit rājamaggain

⁶ S_{1,2} antopuravaracāru-

⁷ S_{1,2} sahajabhūsanehi

⁸ B Kāļadevīlaisi-

⁹ S_1 -katvā 10 B -maṇḍalākārena 11 S_1 ,2 vaḍḍhento 12 S_2 vālikā 13 S_1 -kuvalamayan 14 B gāhetvā

¹⁵ S. avasesavasu- 16 B -vasudhādhipati-

¹⁷ B -makutapitthapatitthitacaranatalo

¹⁸ B vijitasangāmagato keturūpo

¹⁹ S. dassāmi 20 S. B -mahājana-

susajjitadibbasabhāsannibham 1 alaikatamahāmandapan gantvā, mahārahapallankavaragato nekanarapatisahassamajjhavattikulācalamajjhagato 2 viya kanakasikharianekaratanābharanappabhājālapaticchannāvayavo dhasahassasañchāditadasadiso 4 va jaladharasamayadiamalamani5hhūmidissamānapati6bimbatāya sinehena mahiyā hadayeneva dhāriyamāno uddhūyamānakanakadandacāmarakalāpo aparimitaparijano pi adutiyo akkhanavedhādayo dhanuggahe pakkosāpetvā sahassatthāmam 7 sarāsanam āharāpetvā adho dhanukotivāmapādangulipitthe 8 thapetvā, kappāsikacāpagunam viya jiyam āropetvā jivam pothento asanisahassaghosabhimsanena jiyaravena sakalam tiyojanikam Kapilapuram kampamanam viya katvā avibhāvitatūnīra9mukhadhanugunagamanāgamanasarasandhānamokkhakaratalo 10 usuvegameghanādehi saratalappabhāvijjujālehi 11 gaganakuharaparipūritasaravā-¹²ridhārā¹³sahassehi jaladharadivasāyamānāni dassitāhi usupadumasamujjalabāņakamalinīhi saradadivasāyamānāni 14 accuggatāhi sarasopānamālāhi saggamaggāyamānāni suvibhattavividhavicittehi 15 sarapāsādamandapehi sagganagarāyamānāni tibhuvanavimhāpanīyāni anekavidhasippāni dassetvā, caturangasamannāgatatimiraniyojanabahalakulisācalapāranihitasāsapadassanasakare matthavisuddhapasādacakkhuttāyojana 16tthānatthitavālam vijihitvā, ekavikkamakkantasakalabhuvanatalo 17 jiyāropaneneva ārādhitehi Sākiyanarādhipehi alankaritvā nītānam

1 S. -dibbasabhāya

² B -sahassamajjhagato viya cakkavattikulācala**majjha**to viya ca

³ B Indāyudha-

⁴ B -sancādita-; S_{1,2} -sanjādita- ⁵ S_r acala-

⁶ B bhūmiyam padissa- 7 B sahassatthāmasarā-

⁸ B -kotiyam 9 S, -tunhira-

¹⁰ B -sandhānākaddhanamāranamokkhakaratalo

¹¹ B sarappabhāvi- ¹² B omits -saravāri-

¹³ B inserts -sata- ¹⁴ B saradivas- ¹⁵ B suvihita-

¹⁶ S₁ -cakkhuttāyo yojana-

¹⁷ B -sakalaSākyarājabhavanatalo

tamālanīlasukhumasurabhikesapāsānam paripunņarajanīvikasitanīla2nīrajābhirāmalocakarasommayadanānam ¹ nānam indacāpakutilanīlabhamukānam bandhujīvakadalakanakakundalamanditagandāpātaladasanāvaranānam 3 kucakanakahamsasangamagatagagana5Ganganiradhārāvirājitarucira6hārānam lomalatālavālakena 7 maniparigatavisālaghanajaghanatatākanakamekhalādāmena nam karikarasannibhoruyugalanam pade pade ranitamanipindā8lattakapallavita9pādapaikajānaii sunüpurānam rakinnaranārīganātigānam saigītena vijitadevanātakīnam cattālīsasahassarājasundarīņam majihe velam viya sāgarassa madalekham 10 viya gajavarassa latam viya mahīruhassa kusumasampadam viya madhupavāsassa 11 candanavanarājim viva Malayācalassa bhūsābhūtam attano niddam 12 viya nayanagāhinim Bimbādevim aggamahesim katvā, avahasantesu 13 viya Sakkabhavanāni abhibhavantesu viva Brahmavimānāni sakalanaradevabhavanasirisañcayesu 14 viya rammasubhanāmakesu 15 tīsu pāsādesu surayuvanīhi paricariyamāno devakumāro viya varayuvanīhi paricariyamāno devalokasirim viya rajjasirim anubhayanto kamena 16 vuddhim agamāsi.

Ath' ekadivasam sakalalokanayanānandajanano sakehi sajanaparijanehi saddhim pāsādā otaritvā, ādarāvanamitamoli¹⁷sithilamaṇimakuṭapantīhi mahīpālacakkehi paṇāmayamāno ¹⁸ mahatā ca balakāyena parivuto rathavaram āruyha uyyānabhūmim gacchanto, nagaramahāvīthiyam

4 B abhimanāpiyatimparukuca-

5 B sangamāgataganānam 6 B -rucita-

^I B -nikarahemavadanānam ^I B -nīlapuppha-

з S $^{\rm I}$ -dasanavaṇānam ; B -dasanānam

⁷ B lomalatābālānam manekamaņi- 8 B piņdi-

⁹ B -plavita- 10 B bhaddalekham vijjadharassa latam

 $[\]mathbf{x}_{\mathbf{x}}$ S $_{\mathbf{x}}$ madhumāsassa; S $_{\mathbf{z}}$ madhuvāsassa

 $^{^{\}mathtt{12}}$ B niddanayanagāhinim $^{\mathtt{13}}$ $\mathrm{S_2}$ apahasantesu

¹⁴ B -bhavanasirim samayesu

¹⁵ S₂ B rammasuramma- ¹⁶ B anukkamena

¹⁷ S₂ omits -moli- 18 B manāpiyamāno

devanimmitam purisam jarāyantena viya pīletvā, gahitayobbanarasam i sankhadhavalakesakalāpadhārim valiparikinnagattam 2 sabalaviyannadubbaladehayantam padumasaram iva himadūsitam divasakaram iva saduddinam cittasālam 3 iya sarayirahitan tarum iya davaggilanghitan jarajajjarasarīram bhamantam āgacchantam disvā, migo viya nigghātaghosacakita4hadayo samvegam upagamma dīghamūlham⁵ abhinissayanto⁶: "Nivattaya nivattaya ratham sārathi tvan ti," vatvā, tena nivattitaratho, "jarā jareti," nirantaram anuvitakkayanto sakabhavanam upagantvā, mānussikasampattitilakabhūtehi amaraganehi pi patthanīyasobhehi 7 kāmissarahatthasārarūpehi dhitimativiriyādigunaganavara8ratanaparipanthehi9 manamadapamadadivividhadosasatasahassasahāyehi sādhujanamahimopaghātanigghātehi 10 bālajanasammohapadatthānehi lokass' eva Māravyādhasanthāpita pāsehi panītehi vividhehi kāmaguņehi samappito na tam jarārūpam saritvā, puna pi kālantarena 12 uyyānani tath 'eva gacchanto nagaramahāvīthiyam yeva devanimmitam puthutaruddhumātodarakaracaranayugalani nissāya kampitadehani 13 vyādhiripuparipīlitam,14 "Amma, tāteti," nirantaram sa¹⁵gaggadam karunam uggirantam purisam olambiya sanikasanikam agacchantam disvā, samviggacitto ratham nivattāpetvā, sakabhavanam eva upagato dibbavisayam abhibhavantehi panītavividhavisayappakārehi apahaṭamānaso kilesaripuvijayassa dukkaratam lokassa pakāsento viya na tam vyādhirūpam saritvā,

r B gahitayobbanarasani

B palitaparikinnagattasabalam iva ciram dubbalade-hayantam himapadūsitam
 B -ghosasankita B -ghosasankita S -ghosasankita-

4 B -ghosasankita- 5 S 6 B abhinindayanto 7 B r

6 B abhinindayanto 7 B patthaniyayasasobhehi

⁸ S₂ -guṇāgamanavara-

9 S₁ -paripatthehi; B -paripantehi
 10 B sādhujanahitopaghātanighātehi

¹¹ B Mārabyādhisandhāpita- ¹² B kālantare ¹³ B pakampita- ¹⁴ B byādhiripumimparipiļi-

15 B pabhaggakarunam

puna pi puravīthiyam yeva devanimmitam matapurisam aparapurisehi catūhi vuyhamānam apaviddhakesehi rodanaparetehi i bahūhi naranārīgaņehi parivutam disvā, sañjātasamvego sakabhavanam upagamma pubbakammasampādītehi visayehi pamādam upagato, puna pi tath' eva devanimmitam sunivatthasupārutacīvaram săntindriyamānasam anugatam iva bhikkhusiriyā aditthapubbavesam bhikkhum āgacehantam disvā,sañjātapabbajjābhilāso kusumaphalapallavālankatavividha²taruvaropasobhitam 3 samadamadhukaraganopakūjitam 4 pavattanaccasikhisobhamānam uyyānam pāvisi.

Tadā Sākyakulakamalinīrājahamso viya vipphurantīhi dehappabhāhi sabālātapam 5 iva sadāvānalam iva vanam upadassento, vividhavanalatākusumarenudhūsaro 6 devaparisāya 7 saddhin Nandanavana 8 samajiho gāhakanātakanāyako viya nāṭakādīhi saddhim vanabhavanasukham anubhavanto pubbanham samharitvā, sucivimalasalilapūritam kamalakumuduppalakuvalayadikusumabharanavibhūsitam padumamadhupānamattahainsakāminīkatakolāhalain vimujjamāna9samadaSākiyavilāsinīkucakalasalulitam mangalapokkharanim ogāhetvā, Nandanasarasamogāhakapākasāsano viya sapariso jalam kīļitvā, vāsarāvasāne sahamsam saram saha kāminīhi pajahitvā, tīre paramaruciradassane sakahadayasītale silātale nisīditvā, Vissakammasurakumārenālankato nānāvirāgatanuvaravasananivāsano āmutta i omutta i gada i i keyūro varaparama¹²surabhikusumamālāsamalaikatasiroruho ruciranavakanaka13makutakundalo catūhi garulajavavegamangalasitasindhavehi yuttam varakanakarajatamaniratanaracitasamosaritavividhasurabhikusumadāmam ratham abhiruyha, 14 rājasirinivāsa-

I	S_{r}	rodanaparehi	
---	---------	--------------	--

³ B -sobhitamada-

⁵ B sadā bālānalam

⁷ B vaddhaparisāya

 ⁹ S₂ vajjamānasa-; B majjamānasa 10 S₂ āmuttamuttamba 11 B -a

¹² B vagguparama-

¹⁴ B āruyha

² B omits -vividha-

⁴ S_r -kuñjitam

⁶ S₂ -dhuvasarīro

⁸ B Nandavana-

¹¹ B -angara-

¹³ B -kanakakottima-

pundarīkena khīrasāgaraphenadhavalena thūlamuttākalāpajālakāvutena sitātapattena nivāritātapo uddhūyamānacārucāmarakalāpapavanānattitakannapallavo yuvatīgativasāranitanüpurapärihäriyasarasanaravamukharena madhurasararanitavīnāravakolāhalena maiigalagītena giyamānayasasantāno madajalamalinakapoladolāvamānamadhukara²kulāhi kunjaraghatāhi jaladharadivasāyamānāya ranita³madhurakanaka4ghantikāravamukharakanthehi mañjetthalohita 5 kkhandhakesaraghatāvālapallavehi vanagajarudhirapāṭalakesara6ghaṭāhi kesarīhi7 viya turangamehi bhāsualankāra8kāyābharanajutisamujjotena 9 surabhikusumavasanābharanabhūsitena palayajalanidhikallolasanghātena viya kalakalabahalena anekasata¹osahassa¹¹pattikajanena sobhitāya caturanginiyā senāya parivuto turangamayam 12 iya mahītalani kuñjaramayam iya disāvalayam ātapattamandalamayam iva antalikkham dhajamayam iva ambaratalam gajamadagandhamayam 13 iva samīranam bhūpālamayam iva pajārāsim 14 ābharanarasmimayam iva gaganam 15 kirītamayam iva ātapam cāmaramayam iva divasani jayasaddamayam iva tibhuvanam karonto, nanajutivisarasamujjalena vannena jananayanāni ākaddhanto 16 puññānubhāvam samugghosento viya 17 atimanoharena 18 sirisobhaggena säyanhasamaye anekavätapänavivaraniggata¹⁹yuvatibhūsanakiranasahassasankulam Kapilapuram pāvisi.

Tadā tibhuvana²⁰vilobhanīyo angappabhāppavāhena lā-

¹ B -puṇḍarikavarakkīrasāgarapheṇu-

² S₂ -madhurasarena; B -madhuraharana-

³ B-rasitamadhura- 4 S2 madhukarakanaka-

⁵ B -lohitapitthakehi sadasalatāvālapallavehi

⁶ B -pātapātalapādakesarasarehi

⁷ S₂ -kesarasaṭākesarīhi
8 B alaṅkata-

⁹ S_{1,2} -jutiyā 10 S₂ omits -sata- 11 B -sahassena

¹² S₂ turagamayam 13 S₂ -gandham iya

¹⁴ B pajam rasitābharaṇa- ¹⁵ B gaganatalam

¹⁶ S₂ ākaddhento 17 S₁ omits viya

¹⁸ S₂ B atimanoramena 19 B -viniggata-

²⁰ B tibhayana-

vannamayam i iva nagaram 2 ananamandalena candabimbamayam iya gaganatalam ābharanarasmiālokena Indāyudhamayam iva ātapam locanamayūkhalekhāsantānena nīluppalamayam iva divasam dassento pura3sundarīņam sābhilāsehi anilacalitakuvalayadaladāmadīghehi 4 taralataratārasārehi ditthipātehi vilumpiyamāno viya Madanasaraparamparāgatānam 5 vanitānam ādāsamayāni viya salilamayāni viya phalikamayāni viya ca 6 hadayāni pavisanto viva ākārena tāsam āpiyamāno 7 viva locanaputehi āhuyamāno viya bhūsāravehi 8 anugamamāno viya hadayehi nibaddhamāno⁹ viya ābharanaratanarasmirajjūhi mahatā sirisamudayena 10 gacchanto Makaraddhajāyudhabhūto rāgāsavamattāya Kisāgotamī¹¹rajadhītarābhigītam ¹² nibbutapadanihitagītam sutvā: "Ayam me sussavanam 13 sāvesīti," paramaratikaram hāram omuncitvā tassā pesetvā, sajaladharam iya kalagarudhumamandalehi saniharam iya yāmakunjaraghatāsīkarehi sanisam iva tamālavīthikāandhakārehi rājadvārasamīpam upagantvā, sabālātapam iva ratanālokehi satārāgaņam iva muttākalāpehi savassasamayam iva dhārāghārehi 14 abbhāhatamangalaturiyaravapūritam uparacitavikacakamalakusumappakārani lalitavanitāpāda¹⁵rāgankitamantepura¹⁶carajananūpurajjhankāramanoharam pacalitabhūsanamaņiravaramanīyapāsādam abhiruhitvā, uparacitasitavitāne āsattamuttāgune manippadīpappahatatimiranikare indudīdhitidhavalasacchādapaṭe 17 Kelāsasilātalavisālasayanatale nipajji.

Tāvad eva tam 18 surayuvatīsadisarūpasobhāvarayuvatiyo madhuraravāni turiyāni 19 gahetvāna mahāpurisam sampa-

т В parilāvaṇṇa- 2 В nagaraṁ karonto 3 В рита-

⁴ B -dissantehi nettatārātalehi diṭṭhapātehi

⁵ B Madanayanaparamparāyāgatānam ⁶ S₂ omits ca

⁷ B āsiyamāno 8 B guharavehi 9 S₂ nivadamāno

¹⁰ S₂ sirisamudaye ¹¹ S₇ Kisāgotamiyā

^{12 -}rājadhītarāyābhigītanibbuta- 13 B suvacanam

¹⁴ B dhārāghaṭāhi ¹⁵ B pādatalarūpakitam

¹⁶ S_{1,2} antopura- 17 S₁ -pacchādapate

¹⁸ B nam 19 B gahetvā

rivāretvā i ramayantiyo i naccagītavāditāni payojayinisu.

Tasini samaye Makaraddhajavijayaghosānukāriņā bhusaninnādena saddhim pavattanaccam olokento navajaladharaghosagambhīram anugatavīnāvenuravaramanīyamudinganādam sunanto tatthābhiratirahitabhāvena muhuttam niddam okkamityā pabujihityā, vikasitanayanayugalaviniggatappabhāpayāhena samubbhāsitayāsabhavano utthahitvā hamsadhavale sayanatale nisinno gandhatelāvasekadīpikā-lokena niddūpagatavikatapākatabībhacchasayanam sacetikan näṭakīṣsamūham disvā, surabhavanam avahasantam iva pajjalantam päsädatalam amakasusanam iva nissirīkam passamāno bhuvanattayam palayānalasikhākalāpaparigatatinakutim 6 iva maññamāno tibhuvanadahanam nibbānāmatarasena nibbāpetukāmo acchannasavanaii Channam amantetva: "Ranamatthakani Kanthakani nāma turaigavaram āharāti," pesetvā,7 sutavarain datthukāmo ābaddhadhavala8kusumadāmakasatam pajjalitamangalappadīpam Bimbāva sirigabbham pavisitvā, apariccattagabbharāgam 9 kumāram udayaparipātalamandalam iva savitāram aparam sanjhālohitabimbam iva rajanīkaram upphullam iva ratanāravindarāsim 10 pavāļakisalayadalehi viya bālātapacchedehi viya padumarāgarasmīhi viya viracitāvavavam suravanitākaraparibhatam II ivāmarakumārakam uttattakanakasannibhäya dehappabhäya pürayantam iva vāsabhayanam vasīkaraņamantam viya cittassa ākaddhanaanjanam viya nettassa sirisayanagatam attajam vigatanimesa12niccalapakhumena 13 anandajalapatalapuritatārakena cakkhunā pivamāno viva oloketvā pi, parahitaratabhayena Channopanitani hayaratanani 14 kanakapa-

¹ B parivāretvā ² B ramāpentiyo ³ B yojayimsu

⁴ B -dīpakā- 5 S_{1,2} nātikā- 6 B -tinavajam

⁷ B āharattham pesetvā 8 B avanaddhadhavala-

⁹ B -gabbhabhāgani 10 B rattāravindarāsim iva

 $^{^{\}mbox{\tiny II}}$ B suravanitākāsaparibhaṭṭham ; $S_{\mbox{\tiny I}},_{\mbox{\tiny 2}}$ -paribhaṭṭam

¹² S, -nivesa- 13 S, -padumena

¹⁴ Sua omit hayaratanam

ttalatāpatānena pade pade raņitaratanamālena thūlamuttāphalabahalena i tārāgaņālankatasañjhārāgen' 2 eva assālankārena samalankatam patanāvapatanajanitakhuraravehi jajjaritavasundharehi 3 khuraputehi samino murajavadapūjam viva kurumānam pūritabhuvanāmodaviravena 4 atimanoharena pitibharitena hesāravena 5 koñcanādam 6 vegasaighātam iva dehavantam suriyodayam iva sakalabhuvanapūjāraham asesalakkhanopapannam Kelāsadhavalahayavararatanam 7 samāruyha, Channenānugato nagasamāgatānekaloka 9 dhātuvāsipīyūsarā 8 nikkhamitvā, pehi 10 gandhamālambarābharanadīpadhūpacandanacunnavutthīhi pūjiyamāno, sakalagaganatalam mahāumeghavutthidhārāparipunnam viva dibbapupphavassena nirantaram kurumāno, dibbasangītinigghosena pathavīto yāvākanitthä palayajalanidhinadeneva ekaninnadam janayanto, tena rattisesena timsayojanikam maggam gantvā, rajjattayam atikkamma abhisekāvatinnajanapadavadhūkucacandanadhūlidhavalīkatataraigamālain nadin Anomam uttaritvā, tīre sita12 sukhumapulinatale thatvā, udite taruņatarakapilapanalohite 13 timiranikaranidhanakare sahassakirane: "Channa tvam mama imāni ratanābharaṇāni imañ ca pārijātakamandāravamakarandabindusindūritāngar4mangalaturangamam ādāya Kapilapuram gacchāhīti," tam vissajjetvā sajalajaladharappabhābhāsurena 15 nisitavimalakhaggena supupphitakanikāratarusikharasamuggatabhamarāvalīlīlānukārinam sakesamakutain ākāse 16 patiujjhitvā, 17 arahaddhajam paridahitvā, sātakayugam gaganatale ukkhipitvā, sayam eva pabbajitvā, Anupi-

3 B calitavasundharehi

8 B nagarato

ro B -piyusādehi

4 S_{1,2} -bhuvanodaravivarena

12 S, sīta-

² B -sañjhānurāge-

6 S., koncamānam

^I B -phullabaha-

⁵ B pasadaravena

⁷ B hayaratanam āruyha

⁹ S. samānekaloka-

¹¹ S, omits -megha-

¹³ B -kapilapanaullohite

¹⁵ B sakalajaladharabbhāsurena

¹⁶ Bākāsam

¹⁴ S,,2 -sindhuritānga-

¹⁷ S ... -vijjhitvā

yam nāma ambavanam pavisitvā, tattha surabhikusumagandhāvabaddhahadayāhi bhamaramadhukarayuvatīhi samantato gumbagumbāyamāne i phalarasapamuditahadayāhi madhuravirutāhi ² kokilavanitāhi upagīyamāne sattāham pabbajjāsukhena vītināmeti.

Atha sakalalokekapajjoto jaladharasamayo viya pasamitarajo 3 alankāro viya brahmacariyassa yobbano viya Dhammassa sañjhāgaņānurañjita⁴saradasamayarajanīkaro viya kāsāvavarasanvuto 5 ekako'pi 6 anekajanaparivuto viya sobhamāno tain vanavāsimigapakkhīnain navanāmatapānam iva karonto, ekacarakakesarī viya narasīho mattamātaigavilāsagāmī samassāsento 7 viya vasundharam pādatalehi ekadivasen 'eva tinisayojanikam maggam gantvā, uttungatarangabhangabhiraman Gangam nadim uttaritvā, Vararājagaham 8 nāma atimanoramam 9 nagaram pavisitvā, tattha issariyamadamattajanam parihāsento 10 viya uddhatavesassa janassa 11 lajjam uppādayamāno viya vayakantisantīhi nāgarajanahadayāni attani bandhanto 12 rūpasiriyā sabbajananayanāni vilumpanto viya santindriyo santamānaso yugamattam pekkhamāno puravīthiyam 13 pindāya caritvā yāpanamattam bhattam gahetvā: "Ko" yam Sakko nu kho-Māra¹⁴Brahmanāgayakkhamanussānam aññataro nu kho ti?" sañjātakutūhalam nagaram Merumanthābhihatasāgaram iya ākulan katyā, nagarato nikkhamitvā, Pandavācalasamīpe vikacavanalatāsurabhikusumaparimale okāse nisīditvā, paccavekkhābalena missakabhattam amatam viya paribhunjitva, Bimbisaranaradhipenopagantvā nāma gottam pucchitvā: "Āgato me sahāyo Sākyavamsasikhāmanibhūto Siddhatthakumāro ti," pamu-

¹ S₂ gumagumāyane; S₁ gumagumāyamāne

² S₁ madhukara-

³ B upasamita-

⁴ B ghananurañjita-

⁵ B -varapāvuto

⁶ S₂ eko'pi

⁷ B pamayāpento

⁸ B vararājagaham Rājagahan nāma

⁹ B atimanoharam 10 S, parihāsanto; B paribhāsento

II B uddhatapavedhitajanassa

¹² MSS. baddhanto

¹³ B suravithiyam

¹⁴ B ko nu kho Māra-

ditahadayena tena rajjena nimantiyamano: "Na mam' attho, mahārāja, cakkavattivibhūtiyā pi; lokahitāyāham padhānam anuyunjitvā Buddho bhavissāmīti," Māgadharajjam patikkhipitvā, padhānabhūmini gaechanto Ālāratāpasena mahāyasena Uddakatāpasena nirāmisena gaņācarivatthāne ¹ yāciyamāno ² na tam pi adhivāsetvā kīļamānasamadaMagadhasundarīkesapāsāgarudhūmakusumasurabhisalilāya Neranjarāya nadiyā tīre tuṭṭhahaṭṭhaparaputthaghutthe 3 visālasālavane mahāpadhānam anuyunjityā, pubbe Surindo viya surasundarīhi parivuto surabhavanasukham iva Kapilapurasukham suciram anubhavanto, kāmasukhālikānuyogena mokkhābhāvam pakāsento, idāni dinakaravatume ganthikaronto 4 viya medinimandalam parivattento viya ca kehici kātum asakkuneyyani kotippattam dukkarakārikam karonto attakilamathānuyogena nibbānābhāvam sandassetvā, majjhimāya patipadāya patipajjanto olārikāhārapatisevanena sarīrani santappetvā, Visākhapunnamadivase udite udayagirisikharasikhāmanibhūte kamalavanavikasanakare 5 asisirakirane mattahainsaviläsagāmī pāto' va gantvā, bhikkhācārakālam āgamayamāno ajapālanigrodhamüle päcīnalokadhātum olokento sarīrappabhāhi sakalam tam rukkham suvannavannam katva ghanavivaragatadivasakaro viva virocamāno nisīdi.

Tato Uruvelāyam ⁶ Senāninigame Senānikuṭimbikassa dhītā Sujātā vayappattā tasmim rukkhe ekam patthanam katvā, paripuṇṇasankappā tasmim divase: "Ajja balikammam karissāmīti," pāto' va pāyāsam anāyāsam paramamadhuram sampaṭipādetvā, satasahassagghaṇakam suvaṇṇapātim alankaritvā, tattha madhupāyāsam pūretvā, aparāya kanakapātiyā pidahitvā sīsenādāya surabhikusumavasanābharaṇabhūsitā sunīla/bhamarakesehi sannihitabahalandhakārā bhāsa⁸mānatanusampadā ca ⁹ puṇḍarīkamukhī hariṇalocanā ca bālātapappabhādharā ¹⁰ kumudahāsinī ca ⁹

 $^{^{1}}$ S_{1} -tthānena 2 S_{2} yācitamanena 3 $S_{1,2}$ -sutthe

⁴ B ganthikam karonto 5 S₁ -vikasitākāre

⁶ B Uruvelāya 7 S₂, B omit sunīlaº 8 S₁ pabhāsa-

⁹ B omits ca 10 B omits -dharā

madhurahainsanādā samunnatapayodharā 1 ca 2 kamalakomalakarā puthusilānitambā 3 ca karabhoruvilambitagāminī ca 3 kuladevatā viya rajanīkarassa velā viya rāgasāgarassa 4 jotimālā viya navayobbanacandodavassa mahānadī viya ratirasāmatassa 5 puññakammaparināmaparamparā viya lokassa vividhālankāravasanakusumadāmānulepanopetalalitayuvatīparivutā patupatahaninnādānuppabandhena 6 pūrayantīva cakkavālam kusumamayam iya gandhamayam iva dhūpamayam 7 iva ca karontī sakalam eva lokadhātum gacchantī nigrodhapādape 8 dūrato' va tam mahāsattam puññasañcayam iva rūpavantam nisinnam disvā, pītisomanassajātā: "Rukkhadevatā ti," maññamānā 9 saha dassanen' eva onatā gantvā, sīsato tam abhinavabhānubimba¹⁰nibham suvannapātim otāretvā, tassa rattakuvalayakomalapänitale thapetvä, mahitale sanniiihitalaläta¹²candasakalä: "Yathä me manoratho nipphanno evam vo pi nippajjatūti," atimanoharam giram udīrivityā 13 pamodamānā gatā.

Lokanāyako pi suvannapātim gahetvā, taṭaruhataruparigalitakusumarenupiñjaram Nerañjarā¹⁴tīram gantvā, tattha suppatiṭṭhita¹⁵titthe khīrasāgarataramgapandare pulinatale tam pāyāsam ṭhapetvā, aparajalamdhim ¹⁶ avataranto ramsimālī viya salilavāhinim otaritvā, bhūminipatitam iva gaganatalam jalatalam Indadhanusahasseneva sārīrappabhābhi obhāsento ¹⁷ ogāhetvā, nadīvaravilāsinī¹⁸taramgakara-

1 S2 samuppannatapayodhara

² B omits ca

3 B omits ca . . . ca

4 B taritasāgarassa

5 B paratīrakāmassa

⁶ B paṭupadasādinnadānānupabandhena

7 B dhūmamayam

⁸ S_{1,2} -pādapam

9 B maññamana pasadanayananavata

10 B sannibham 11 S_{1,2} mahīsanni- 12 S₂, B -nalāṭa-

13 S. udīrayitvā 14 B omits Nerañjarā-

15 S1,2 suppatitthābhihita-

16 B -nidhim iva taranto rasmimālī viya

17 S, obhāsayanto

18 B nadīdhāravilāsini-

sa assaparimatta sarīro nahātvā, pubbajalanidhitatasamuggatatapano 2 viya uttaritvā, nadīrodhe nisinno pāyāsāsanam katvā, sotasi 3 patisotagāminim suvannapātim vissajjetvā, tatth'eva + surabhikusuma5samalankate nīlobhāse manorame sālavane divā vihāram katvā, divasāvasāne suvannasurabhigandhakusumesu vantato parigalitvā, cīvarassoparipatamānesu surāsurapūjitāsu indīvarāravindamandāravādikusumavutthidhārāsu nirantarain vassamānāsu surakinnarasundarīsu sādhukāram dadamānāsu surabhicandanacunnasamākulāsu kusumakunkumadhupasugan dhīsu 6 vividhacārumahaddhajamālinīsu dasasahassīlokadhātūsu kampamānāsu lulita7kamalakumudavane makarandamadhubindusandohavahe kusumāmodatappi8tālijāle mandamandani 9 vahante gandhavāhe devaganālankatamaggena mattebhakumbhanibbhedāya vijambhamāno migarājā viva bodhiddumasamīpam gacchanto, Sotthiyadvijoropanītakusumamutthiyo II gahetvā, suparisuddhasiniddhasuvattaujukkhandham 12 ghanabaddhamorapiñjara 13kalāpamandalasaikāsain niccakālain nīlapattam antarantarā pavāļankuradalasannibhalalamānarattapallavam mandānilacalitasākhāhi naccantam iva pītiyā sakalapathavīmandalam alankarontam dharanitalatilakabhūtam 14 sahajātam javabhūmijam vijayapādapam nijahadayam iva karunāsītalam sītalacchāyam assatthabodhim upagantvā, tikkhattum padakkhinam katvā, pubbuttaradisābhāge 15 thito sabbaBuddhehi avijahitatthane tinani caletva, tulikaggaparicchinnam iva jātam cuddasahattham tinasantharam disvā: "Tasmim viparivattamānāyam 16 pi mahāpathaviyam nipa-

S. B -parimattha- S. S. -samuggatapataigo

³ B sotapatisota- 4 B tath'eva 5 B -kusumālankate

⁶ S_{1,2} -sugandhinīsu 7 S₁ lalita-

⁸ B kusumāmodahasitāļijāle 9 B mandamandavāte

¹⁰ B Sotthiyanijo- 11 B -kusamutthiyo

 $^{^{\}scriptscriptstyle{12}}$ $\mathrm{S}_{\scriptscriptstyle{2}}$ -suvaddhaujukakhandhaghanabuddha- ; B
 -ujju-

¹³ B-piñcha- 14 S₂-tikabhūtam

¹⁵ S₂ B pubbuttarabhage

¹⁶ B parivattamānāya pi mahāpathaviyā

tantesu pi nigghātasatasahassesu ¹ phalante pi pavanapathe ² pavassantesu pi khadirangāranikaresu ³ sussantesu pi me mamsalohitesu sammāsambodhim apatvā na ⁴ viriyam samharissāmīti," pallankam ābhujitvā bodhi⁵rukkhamūle puratthābhimukho ⁶ nisīdi.

Tadā 7 mahāpurisassa Dasasatanayano Vijayuttaran nāma vīsam⁸ratanasatāyāmam bhuvanavivaravyāpināda-

sankham 9 dhamayanto atthasi.

Tathā Pañcasikho gandhabbaputto 10 tigāvutāyatam 11 veļuvapaņduvīņam ādāya vādayanto, Suyāmadevarājā tigāvutāyatasaradasamayarajanīkarakaraņīkara 12 sassirīkam dibbacāmaram gahetvā mandamandam vījayanto, Santussitadevarājā manitālavantam gahetvā sukhānilaparamparāhi santappento, SahampatīMahābrahmā tiyojanavitthatam dutiyam iva puņņacandam setacchattam upari dhārayanto, Kāļo nāma 13 nāgarājā asītisahassanātikāparivuto thutivacanasahassāni gāyanto 14 aṭṭhāsi.

Dvattiinsadevakumārikāyo dibbapupphasampunnavividharatanamanjūsā 15 gahetvā pūjayantiyo aṭṭhamsu.

Sakaladasasahassacakkavāļadevatā chaņavesamī gahetvā samantā samussitadhajapatākākadalītoraņakusumadāmahatthā gahitapunnaghatamadhukatacchumanidandadīpadhārikā aṭṭhamangalaratanādāsapantiyo paṭhavīto yāva akaniṭṭhā nirantaram aṭṭhamsu.

Tasmin samaye sakalalokavasavattī Vasavattimāro: "Kumāro 'yam mama visayam atikkamitukāmo, kāman Siddhattham asiddhattham karissāmīti," bāhusahassam māpetvā, jalamānānalamayāni vividhāyudhāni gahetvā, diyaddhayojanasatikam Girimekhalābhidhānam gajarājam ¹⁷

B omits -sata- B pavanasatthe

³ B khadirangārasīkaresu 4 S_{1,2} patvā

⁵ S₁ omits bodhi- 6 S₂ -mukham 7 B tato

⁸ B vīsa- 9 B byāpitanādam

ю В gandhabbadevaputto при В tigāvutāyāmam

¹² B omits -karaṇīkara- 13 B omits nāma

¹⁴ B bhāsanto ¹⁵ B manjūsani

 $_{16}$ $S_{1,2}$ -janavesan $_{17}$ B gajam

āruyha, bhīmabībhacchasāhasāya¹ virūpaappameyyāya sarabhamārasenāya 2 parivuto yojanasahassato 3 patthāya gajjamānapalayaghanaghatāsanghattasañjātacaṇḍāsanīsahas sasampātadāruņena ghoranigghosena sakalalokam ekaninādam 4 katvā: "Siddhatthakumāram ganhatha hanatha vijjhatha pādesu gahetvā parasāgare 5 khipathāti," āṇāpento yugantavātāyātapicutūlam iva 6 saha dassanen 'eva surāsuragaņam palāpento samantato dhārādharaghatā 7 viya ajjhottharitvā, abhinavajaladhararavam 8 gambhīranādam bhimsanam candārambham samīranasāram 9 māpetvā, tassa 10 kandappadappāpanudino cīvarakannam pi cāletum asakkonto sainvattavutthivegam mahāmeghain vassāpetvā, tuhinalavappamāṇam pi jalabindum tass' Antakaketunipātino 11 samīpam pi netum asamattho pariyantaniggatasikhāsatavipphulingamālākulajālāvalīļham pāsāņavassam paharaṇavassam aṅgāravassam kukkulavassam vālukāvassam kalalavassain vassāpetvā, tam sabbam mālāguļakusumadāmapupphavutthicandanacunnakusumarenudibbagandha--bhāvam upagatam disvā, lokantarikaghoram andhakāram māpetvā, avijjandhakārassāpi viddhamsakassa tassa sarīrarasminā dinakarasahassuggamanam iva 12 jātam ālokam oloketvā, kopoparattamukhamandalavijambhitabhākūtibhimsanavesadhārī MeruMandāram ¹³ pi veļukalīram iva khandayantam atitikhinam dibbānubhāvopetam khuradhāram cakkāyudham 14 vissajjetvā, tam kusumacchattabhū-

² S₂ sarasamāra-

⁵ B parasāgaram

7 B dharanīdharaghatā

B bhimam vibhaccham sahasāyavirūpam 3 B inserts -sata-

⁴ S_{1,2} sakalolokaninnādani 6 S_{1,2} -piculam; B yugantavātapayāta-

⁸ B-jaladharagambhīranādabhimsanam; S2 va gambhī-9 B samīranarayam ranādābhimsanam

¹⁰ B kandhabbārambhapanodino

¹¹ S_{1,2} tassa vasantaketu-

¹² B dinakarasahassass'uggamanam iya

¹³ MeruMandarasmini

¹⁴ B cakkāvudham

tam passitvā, Mārasenāya pi i vissajjitāni mahantāni Mārānubhāvopetāni dhūpāyantāni pajjalantāni pabbatakūtāni mālāguļabhāvam āpannāni disvā, sanjātasoko tam dubbāritayasavisaram 2 upasankamma: "Utthaha Siddhattha, pallanko mam 'evāyam pāpunātīti," vatvā, tena ajeyyavikkamena: "Māra, imassa pallankassa hetubhūtassa kalyānakammassa katabhāve 3 tava ko sakkhīti?" vutte, "Sabbe ime sakkhino ti," Mārasenābhimukham hattham pasāretvā, palayajalanidhinigghosābhibhavanīyena tumulaghoraghosena 4: "Ahaii sakkhī ahaii sakkhīti," Mārasenāya sakkhibhāvain dāpetvā 5: "Ko te, Siddhattha, sakkhīti," vatvā, tena asamaparakkamena: "Mayham ettha sacetanā sakkhino na santiti," rattajaladharagabbhato nikkhantakañcanavijjum iva cîvaragabbhato dakkhinakaran nîharitva, avaniabhimukhain katvā, pāramībhūmiyam unnaditvā 7: "Idāni kasmā nissaddāsīti," vatvā, mahāpathaviyā anekaravasate muncāpite Māro Vasavattī avasavattī hutvā, bhitatasito 8 saha 9 Māraparisāya gahitāvudhābharanavatthāni pahāya, abhimukhāya disāya 10 yāva cakkavāļācalam palāyi.

Iti Mārasenātulapalayapavano dharamāne yeva suriye Mārabalani viddhamsitvā, abhejjavīrajavavara mangalapallaikenisinno surasurabhujagabhujagasanādīhi jayaghosain¹² ghosamānehi pasādapāmujjaparavasehi 13 samāgantvā, gandhabbadibbakusumadāmādīhi 14 adhikataram pūjiyamāno sakaladasasahassīlokadhātum vaddhetvā, 15 vissatthamālāgulam viya ghanabaddhapupphakalapam 16 viya susajjitakusumāsanam viya alankatapatiy 17 attam pupphavitānam

¹ B pavissajjitani

² B tassa dubbāritassa samīpam upasaikamma

³ S₂ katabhāve'va; S₁ katabhāvo

⁴ B kutühalataraghora-5 B vadāpetvā 6 B ev'ettha

⁷ B unnaindatvā 8 S₁ -sīto 9 B sahāmara-

ю В abhimukhimukhāya; Sr abhimukhābhimukhāya

B abhejjavijayapavara B pasādapāmujjamānasehi
 B pasādapāmujjamānasehi
 S_{1,2}-kusumādīhi 11 B abhejjavijayapavara-

¹⁵ S, vattetvā 16 B ghanacandana- 17 B-yattam viya

viya ¹ ca ekamālinim katvā, bahaladhūpaparimalam ² gandhacunnarenuparivāsitam sakasirisamujjalam ³ ekacchanam ekaninnādam ca kāretvā, purimayāme pubbe nivuttham khandhasantānam anussaranto aparimitātītakālavattī ⁴ mohandhakāram viddhamsetvā, majjhimayāme cavamāno uppajjamānādayo ⁵ satte dibbena cakkhunā olokento anāgatāmitakālavattī ⁶anmānatamojālam ⁷ padālētvā, pacchimayāme paccuppannakā ⁸lavattī avijjātimiranikaram samugghātetum paticcasamuppādasāgare nāṇaMerumantham ⁹ otāretvā, ālolento viya vatṭavivaṭṭānulomapaṭilomādinayavasena ¹⁰ sammasanto dasabalacatuvesārajjādiguṇaratanaparivāritam sabbannutanāṇāmatam sampādetvā, savāsanāsave ¹¹ samucchinditvā, kālattayavattīnam ¹² sabbavaṭṭam ¹³ karatalāmalakam iva niravasesam disvā, paripuṇasankappo pītivegena "anekajātisamsāran" ti udānam udānesi.

Evam assa Bhagavato sambandhini arahato sammāsambuddhassa.

Iti vipuladayo yo lokanittharanattham Pavisiya bhavaduggam pāramī pūrayitvā, Hatasakalakileso pattasabbaññubhāvo Parahitanirato 'yam tassa Buddhassa ¹⁴ bodhi.

Abhisambodhikathā.

"Kim sādhinīti?" attānam 15 patthetvā, aparimitakālam anantabodhisambhāre upacinitvā, āgatassa mahāpurisassa sammāsambodhim 16 sādhinī sesānam saggamokkha 17 sukhasādhinī.

ī	B omits viya ca 2 B bah	aladhūmaparimala-
3	B ekasiri- 4 B -kālapavatti-	5 B papajjamānādayo
	B anāgatakālapavattam	7 B mohajālam
	B -kālapavattam	9 B Merumantam
	B-ādivasena 11 B	savāsanāsavan
	B vattitam 13 S.	,, ₂ sabbavatthum
	B Buddhahodhī 15 B	patthanam pavattetvā

16 B sammāsambodhisādhinī

17 S₂ saggamokkhe

"Abhitthutā kenāti?" Buddhānubuddhadevindanarindanāgindehi abhitthutā.

"Kattha ppatiṭṭhitā ti?" Yanı ṭhānan sanıvaṭṭakappe vinaṭṭhesu koṭisatasahassacakkavāḷesu pacchā vināsanı gacchati, vivaṭṭakappe sabbapaṭhamanı sanṭhahati, tasminı yeva kappe yato uggatanı jalajapadumam Brahmaloke pabujjhitvā, vivaṭṭaṭṭhāyikappe jāyamānadasabalānanı gaṇanavasena samaṇaparikkhāranı deti. Tasminı yeva kappe pūritapāramītānam mahābodhisattānam aparimāṇaguṇagaṇādhigamena acalādhāranı hoti. Yato² yāva bhavaggā bherikuharam iva susiravimānam Brahmunā pi na³ langhanīyanı nāgamānusaasuragaruṭḷadevaBrahmacakkavattipūjanīyan ca hoti, tasminı Magadhesu Uruveṣlājanapade Neranjarāya tīre mahīvaravadhūhadayaṭṭhānīye va uttamaṭṭhāne patiṭṭhitā.

Tassā phalaruhamahābodhi Satthari dharamāne Jetavanavihāradvāre patiṭṭhitā. Dakkhiṇamahāsākhā parinibbute Bhagavati Laṅkādīpe patiṭṭhitā.

Tāsu katham phalaruhamahābodhi Satthari dharamāne Jetavanavihāradvāre patitthitā ti.

Athānekaguṇagaṇābharaṇa⁶vibhūsito Sugato suriyarasmisamphuṭṭham 7 iva padumain suvikasitacittasantāno ⁸ anantāni kappakoṭisatasahassāni imassa mahābodhipallaṅkassa kāraṇā sandhāvi.⁹ "Ettha mayā nisinnena Mārārisenā viddhainsitā. Etth'eva me nisinnassa saṅkappā paripuṇṇā na tāva ito vuṭṭhahissāmīti," cintetvā, ¹⁰ anekakoṭisatasahassasaṅkhātā samāpattiyo ¹¹ samāpajjanto sattāhaṁ vītināmetvā, tato vuṭṭhāya sabbaññutañāṇapaṭivedhe uppannasandehānam ekaccānaṁ devatānaṁ kaṅkhāvidham-

¹ B jāyamānānam

² B tato patthāya yāva

³ B nālanghaniyam

⁴ B -garuda-

hadayāni; S, Uruvelāya

 $^{^5~\}mathrm{S}_2~$ Uruvelājanapada Nera
ñjarātīre mahīravavadhu-

⁷ B -samphullam iva

B -bharaṇabhūsito
 S_x suvikasitañ cittasantā

⁹ S_{1,2} sandhāvim

¹⁰ S. omit cintetva

¹¹ B -satasahassasamāpattiyo

anattham i ākāsam abbhuggantvā, yamakapāṭihāriyam i dassetvā. Tato oruyha mahābodhipallankato īsakam pācīnanissite uttaradisābhāge ṭhatvā: "Imasmim vata me mahābodhimūle sabbañīutañāṇam paṭividdhan i ti," aparimitasamayasamupacitapāramitā4phalādhigamanaṭṭhānam pallankam bodhirukkhañ ca pañcappabhāsamudayujjalena privikasitena animisena pemabharanayanayugalena pūjento sattāham tattha aṭṭhāsi.

Tato rajanīkarasommagatto pañcanetto Satthā satta-7 ratanacankame cankamanto ratanaghare Dhammani vicinanto, ajapālamūle Māravilāsinīmukhakamalavanam vilāpento, mucalindamüle nägarājassa manakumudavanam vibodhento, rājāvatanamūle phalasamāpattisukham anubhavanto satta sattāhāni vītināmetvā. Sakkenānītam ⁸ agadaharītakam nāgalatādantakaṭṭham Anotattasalilañ ca paribhuñjitvā, vāṇijadvayopanītam matthuºmādhupindikam mahārājūpanīte patte paṭiggahetvā,10 bhojanāvasāne ajapālamūlain 11 gantvā: "Adhigato kho myāyain Dhammo pathavisandhārakaudakakkhandho viya gambhīro pabbatena paticchādetvā, thapito viya duddaso duddasattā yeva duranubodho nibbutasabbapariļāhattā 12 santo sādhurasabhojanam iva atittikaratthena panīto na takkena avacarita¹³bbattā atakkāvacaro sattadhā¹⁴ bhinnassa vālassa koti viya andhabālānam 15 avisayattā panditavedanīyo, mayā hi iman Dhammam pativijjhitum väyamantena ägatägatänam yācakānam alankatapatiyattam sīsam kantitvā, galalohitam nīharitvā, suañjitāni 16 akkhīni uppātetvā, kulavamsappadīpakam 7 puttam manāpacāriņim bhariyam dentena adin-

 $S_{1,2}$ sankhāvidhamanattham 2 B -pātihīram 3 B paṭivijjhin ti 4 B -pāramītābalādhi-

⁵ B pañcappasādasamudayasamujjalena

⁶ B pemaharananayanayugalena 7 S_{1,2} omit satta-

¹² S₁ pariļāhatattā ¹³ S_{1,2} acarita-

¹⁴ $S_{1,2}$ satadhā ¹⁵ $S_{1,2}$ anubālānam

nain dānam nāma n' atthi, saikhapālādīsu attabhāvesu jīvitapariccāgam tinalavam iva karontena¹ kamam pathavim ubbattam iva 2 maññamānena arakkhitam sīlam nāma n' atthi, cūlasutasomādīsu attabhāvesu manuññam vibhūtim pariccajantena khantivādippabhutīsu attabhāvesu chejjabhejjādīni pāpunantena apūritā kāci pāramitā 3 nāma n' atthi, tassa me vāsarasandhiyā 4 Mārabalam vidhamantassāpi pathavī na kampittha, pathamayame pubbe nivasam anussarantassapi majjhimayame dibbacakkhum visodhentassāpi na kampittha, pacchimayāme pana paticcasamuppādam pativijjhantass' eva me⁵ dasasahassīlokadhātum ayadandena ākotitakainsathā-6 lakam viya virāvasatam virāvasahassam 7 muncamānā vātāhate paduminīpaņne udakabindu 8 viya pakampittha, iti mädisenäpi tikkhañānena kicchen' eväyain Dhammo patividdho, tam ime lokiyamahājanā kanjiyapunnalāpu viya takkabharitacātī viya vasātelapītapilotikā 9 viya anjanamakkhitahattho viya ca kilesabharitā 10 atisankilitthā rāgarattā dosadutthā mohamūļhā avijjārāsinā ajjhotthantā te kin nāma pativijihissanti? Ko attho desitenāti," sanjātanirussāhe, Mahābrahmunā "Nassati vata bho loko ti" ādinā nayena mahantam saram nicchāretvā, dasasu lokadhātusahassesu dasahi Brahmasahassehi saddhim Bhagavato purato patubhavitvā, dakkhinajānumandalam 12 puthuviyain 13 nihacca, sirasi añjalim 14 bandhitvā: "Desetu Bhagavā Dhamman ti" ādinā nayena yācito buddhacakkhunā dasasahassīlokadhātum olokento, "Tattha ettakā apparajakkhā ettakā mahārajakkhā ti," disvā, puna pi te satte bhabbābhabbavasena vibhajitvā, abhabbapuggale pahāya bhabbapuggale yeva

¹ S2 karontānam

² B sīlayitikkamapathayīubbattanam iva

³ B pāramī nāma 4 B avarasandhiyā 5 B omits me

 $^{^6}$ S_2 -thālam $\phantom{\mathrm{S}_2}$ 7 B $\mathit{inserts}$ virāvasatasahassam

 $^{^{8}}$ $\mathrm{S_{2}}$ udabindu 9 B -pūritapilotikā 10 $\mathrm{S_{2}}$ inserts viya

¹³ S₂ puthaviyam; B pathaviyam

¹⁴ B anjalini thapento vanditvā

nanena pariggahetva, "Brahmanam idani pana sabbo i jano saddhābhājanam upanetu, pūressāmīti tesam sankappan ti" vacanāmataramsiyo vissajjesi.

Tato ajapālaudayaselasamutthito 2 jinavarasuriyo mavividhabuddharasmiyo 3 nivannagaganatale vissaiiento Upakādayo paritosento 4 kusumāmodamadamodamānamukharamadhukarasākhāpādapam mattamorakokilavirutam Isipatanam nāma migadāvam pavisitvā, kinnarakuravīkarutasadisena sarena pañcavaggiye bhikkhū āmantetvā, nekabrahmāmarakotiparivuto Dhammacakkam pavattento desanāramsinā mohandhakāranikaram blinditvā, sakalaloke Dhammālokain dassetvā, veneyyajanakamalavikāsam 5 akāsi.

Iti rājā viya mahānubhāvo migavanaranabhūmiyam paññāhatthena desanākhaggam gahetvā, veneyyasahāyajanaparipīlakakilesaripusīsāni chinditvā, saddhammajavabherim paharitvā, saddhammajayaketum ussāpetvā, saddhammajayathūpam⁶ patitthāpetvā, sakalalokam ekarajjam⁷ katyā, sabbalokekarājā hutvā, mahājanam bhayabandhanā mocetvā, attano 8 nibbānābhayapuram pavesetukāmo Uruvelāgāminam 9 maggam patipajjitvā, tinisamatte bhaddavaggiyarājakumāre maggattayāmatarasam pāyetvā, pabbajjam datvā: "Caratha cārikam bhikkhave lokānukampāyāti," uyyojetvā, Uruvelain 10 gantvā, jatilānam antojatā ca bahijatā ca vijatetvā, arahattamaggam pāpetvā, tena mahānubhāvakhīņāsavasahassena parivuto tārāgaņaparivuto saradasamayarajanīkaro viya gantvā, tarunatarusatasamalaikatapallavarāgārunam anavaratapatita ikusumarenura njitani latamandapatalagatasikhandimandalaraddhanaccani Latthivanam nāma uyyānam pavisitvā, rājānam sajanam Bimbisāram dvādasanahutabrāhmanagahapatiparivutam

¹ B sabbe janā saddhābhājanā upanetena pūressāmī ² B -selavutthito tesain

⁴ B inserts gantvā

⁶ B saddhammajayathūnam

⁸ S. attanena

¹⁰ B Uruvelāvam

³ B -ramsiyo

⁵ B -kamalayanavi-

⁷ B sakalam ekarajiam

⁹ S. gāminim

II B anucaritapatita-

samīpam upagatan vasudhātalanihitalalāṭam paripācitakusalamūlam Dhammakathāmatarasenābhisincitvā, aparadivase sakaladevadānavoragarājaparivuto Purindadena ca māṇavakarūpadhārinā madhurassarena gīyamānaguṇa²sobho jināsabho aparimitasamaya³samupacitakusalabalajanitānopamāya buddhalīļhāya Rājagahanagaram 4 upasankamitvā, rājabhavanam abhinīto raññā bhattena nimautito 5 bhojanāvasāne salilācalāvasānam mahītalam cālento Veļuvanārāmam paṭiggahetvā, kusumabhārāvanatataruvaranicite pavikasita6kamalakuvalayālankatajalāsaye mudusurabhisisirasukhapavane tasmim vane sīlakkhandhāvāram bandhitvā,samādhikuntam ussāpetvā,sabbaññutañāṇasaram parivattayamāno Dhammarājā yathārucitena vihāreṇa viharati.

Tadā rājā Suddhodano: "Putto me paramāblisambodhim patvā, pavattavaradhammacakko Rājagaham nissāya Veļuvane viharatīti," sutvā, Buddhabhūtam puttam daṭṭhukāmo, nava vāre yodhasahassa⁷parivāren' evāmaccavare pesetva, tesu ekam pi apassanto Buddhavallabham sahajātam madhurabhāratim Kāludāyim nāma mahāmaccam—"Yena kena ci upāyena sutavararatanam ⁹ ānetvā mama navanarasāyanam karohīti"—tath' eva pesesi.

So pi gantvā, Dasabaladhammadesanam sutvā, yodhasahassena saddhim arahattam patvā, sapariso pabbajitvā, Bhagavantam namassamāno vasantakālajanitādhikakisalayavilasitāni sunīladalavipulasākhāsahassāni sugandhivividhavicittakusumaduma¹°samūhāni madhuramayūravirutāni madamuditavividhavihangabahuvidhanaditāni vanāni vimalābhinīlavipulasalilapūritāni upphullakallahārakumudakuvalayāni 11 abhinadita¹²samuddakādambakadambakāni ni-

¹ B omits ca ² B-gunasamuho ³ Baparimitasamaye

⁴ B Rājagahani ⁵ S_{1,2} omit raññā bhao nio

⁶ B -suvikasita 7 MSS -sahassasahassa-8 B -pariyarena 9 B puttavararatanani

¹⁰ So omits -duma-

¹¹ S_{1,2} -kalhāra-; B phullakallahārakumuduppalakuvalayāni ¹² B abhinaditapamada-

rantarajātadumakusumasamākiņņāni ketakīdhūlidhūsarakūla pulināni salilāsayasahassāni sugandhamanda sītalānilaparigatāni bhuvanavivarāņi veļuriyakancukāvagunthitāni viya saddaladalaharitāni dharanīmandalāni kulanagaragamana³samayodāni dhammissarassāti gamanavaṇṇanam akāsi.

Tadā Brahmasurāsuroragamakuṭamaṇibhamaraparicumbitacaraṇa⁴kamalayugalo vīsatiyā khīṇāsavasahassehi parivuto rattakambalaparikkhitto viya jangamo kanakagirivaro sarīrarasmīhi Indadhanuvijjutārāgaņappabhāvisaravipphuritaviracitam iva vanantaram kurumāno Kapilābhidhānam rājadhānim 5 gantvā, vividhakusumadalarajālam katapulinatalābhirāme nigrodhārāme ñātimadamānamadsuranaranayanarasāyanam yamakapāṭihāriyam dassetvā, Sākiyehi Sākiyam Devindavanditam pādāravindam vandāpetvā, pokkharavassāvasāne Dhammavassam vassāpetvā 6, janamanāvanisamuggatam 7 kilesadhūlinikaram nāsetvā, puna divase samaņagaņaparivuto Kapilapuram 8 piņdāya pāvisi.

Tadā Bimbā devī nekasatayuvatīparivutā paramaramaņīye pāsāde sīhapañjaram vivaritvā, marakatavātapānavivaraviniggata⁹mukhamaṇḍalā vikacakamalakosapuṭā ambaratalagataka omalinī viya olokentī mahāpurisam mahāvīthiyā virājamānam disvā, rajanīkarodayavibujjhamānakumudinī viya vikasitahadayā ānandajalalulitalocanā bhūsanamanikiranabhāsuram Rāhulakumāram āmantetvā: "Eso jañgamaratanaMerugirisiriyā Kapilapurajalanidhimajjhe 11 pajjalanto vividharasmimālākulasarīro sakalabhuvanavandanīyo vikasitadalasatam āloļakesarasahassajatilam makarandamadhusīkaravassitam nīlapītalohitāvadānam patipadam uggatam padumam akkamanto tato tuyhan ti,"

dassetvā, jinavarapitaram upasaikamma: "Deva, tava

¹ S₂ -kalala-

² B sugandhamudū-

³ B kulasangahagamana-

⁴ S₂ inserts nakha

⁵ B rājathānam ⁶ S₂ vassetvā 8 S₂ omits pindāya

⁷ B janamānasā-

¹⁰ B -kamali viya

⁹ S, -niggata-

II S2 -majjho

putto asmim i nagare amaravarasenāya viya paramaruciradassanāya senāya parivuto sabbābharaņabhūsito 2 devarājalīlāya vicaritvā, idāni imasmim yeva pure piņdāya caratīti" nivedesi.

Athāsesanarapatitilakabhūto munivarajanakarājā vegena gantvā kampamāno: "Na te, putta, vainso 3 na cara na cara Sakyapuigavāti," vatvā: "Vainse te, sutavara, mahāsammatādīsu anekaKhattiyasatasahassesu ekarājū4sabhenāpi na bhikkhācaritapubbo ti," vutte, "Tav' eso 5 vainso mama vainso pana Buddhavainso ti," vutte pattam ūdāya, puṇṇacandodayam iva mudukarasahassasainvadḍhitaratanālayam Suragajam iva avicchinna6mahādānasantānain rājanivesanain netvā, vīsatiyā vītarāgasahassehi saha Sugatam vipulavimalamadhurodanena santappetvā, calitacūļāmaṇimarīcimañjarīpiñjarañjalīhi rājamaṇḍalehi saddhim munirājam vanditvā, ekamantain nisīdi.

Bhagavato pi gihiparicārikā makaraketupatākā anekasahassā Sākiyanāṭakīyo 7 raññānuññātā āgantvā, pitivisālalocanā 8 pasādavantā cullajananiyā MahāpajāpatīGotamiyā 9 saha tam namassamānā ekamantam nisīdimsu

Tadā nijarājakulakumudasaṇḍacandamaṇḍalo rūpakāyadassanavyāvaṭajananayanappasādajananasamatthāya sabbākāra¹oparipūrāya sabbañgapaccañgasiriyā antepuravāsijanam ¹¹ santappento suvaṇṇakiṅkiṇikam cālento viya madhurassarena Dhammam desetvā, uṭṭhāyāsanā: "Sace' ham ajja nāṭakīhi saha ¹² nāgatāya Bimbāvanitāya niketanam ¹³ nopagantvā gaccheyyam āsāparipālitam tassā thad-

¹ B tasmim ² B -vibhūsito

³ B mā cara mā cara Sākyapungava na vamso te sutavara mahā4 B ekarājā pi na

⁵ S₂ tava so; B vatvā ayam tava vamso ⁶ B acchinna-

⁷ B Sākiyā nātakitthiyo 8 B -vikāsalocanā

⁹ B pasadavantagatta culajanani Mahapajapati Gotamiya

¹⁰ S, sabbālankāra-

¹¹ S_{1,2} antopura-; B antepuravāsīnam janānam

¹² B sace samajjanātakīhi; omits saha ¹³ S₂ B niketam

dhahadayam ¹ adhunā yeva phāleyyāti ²," tassānuggahāya tatadvayagataravirajanīkaro 3 girivaro viya jaigamo aggasāvakayugena saddhim piturājam ādāya Bimbāya 4 bhavanam agamāsi.

Tadā sā devī bhuvanavijayā 5 analankatattā 6 abhinavadalitamanosilācuņņavaņņena angalāvaņņappabhāppavāhena amatarasanadīpūreņeva vāsa7bhavanam apūrayantī, assubindupāta⁸alladukūlā vāmakaratalanihitamukhakamalā nisinnā Dasabalam disvā, sarabhasam uṭṭhāya 🤊 anilabalavilulita 10 kañcanalatā viya ratanācalassa jinavarassa pādamūle nipatitvā pañcappabhāsamuda¹¹yasamujjalavisālanayanakusumehi assumadhubindu¹²ni vissajjentī, vikinnanīlakuṭiladhammillamoli¹³madhupavāļī mudumadhuragirā bhamarānurāvā surattakomalakaratalapallavena tassa karikarapīvarāsu cāmīkaravijjutivisarajanghāsu 14 sokasinehānilavegavilulitā 15 bahuppakāram paridevitvā, dassanasavana¹⁶samphassena assāsam patilabhitvā, cakitaharinī ¹⁷ viya tam nirantaram olokentī ekamantam atthāsi

Atha rājā: "Sutavara 18 ayam Yasodharā tava virahāturā bālātapam viya rattāravindakosesu alattakarasam carana¹⁹talesu na limpantī, Kusumasarasarassa ²⁰ kalaham sakam maninupuram pādapankajasamphassena nānuggaṇhantī, apagatamekhalā pamukhamajjhabhāgā kāļāgarupankapattabhangam 21 payodharabhāre na lekhayantī, anuparacitarocana²²bindutilakam sālakam nalāṭa-²³

¹ B paripālitam tam hadayam ² S₁ phāleyyāsīti ³ B utudvayopagataravirajanikaro

⁴ B Pimbā-5 S, inserts bimbo 6 B analankatā 7 B pavāsa-

⁸ B assumadhubindunipāta-

⁹ B turitam samutthāya 10 S₁ -lulita-

II S2 -samuda-12 B -bindū 13 B omits -moli-

 $^{^{14}~\}mathrm{S_2}~\mathrm{pīvarā}$ cāmikaradujjūtivissarā ; B
 karikaram iva paripūracāmikarajuti-

¹⁵ B -lulitā 16 S2 omits -savana-17 B calitaharinī 18 S, sutavaram

²⁰ B Kusumesasarassa

¹⁹ S2 samvarana-

²¹ B -pangapayodharagare

²² B anusaracittarocana-

²³ S, lalātarekham

lekhain na dhārayantī, apanītahārasirodharābharaṇakaṇṇapūrādivasakaracandatārakāsamūhasuñña¹gagana²sannibhā raṇaraṇakakhijjamāna³mānasā, sakalam Kapilapuram Sakyajanapadañ ca suññam iva maññamānā, kusumadhavalāhi vanalatāhi atālitā pi vedanāparipīļitā, mandamārutavidhūtehi kusumarajehi anālulita+locanā pi assujalam muñcamānā, hamsapakkhavātavitatehi upavanasarasīkarehi asittā pi allatanulatā hamsīva bhavanakamalinikalloladolam anārūļhā pi pakampita⁵gattā, kusumadhūlidhūsarehi madhukarakulehi adatṭhāpi sañjātasantāsā tavavatam samādiyitvā, ekākinī cakkavākī viya ca hutvā, katham paripālitajīvitā ahosīti?" Bhagavato nivedesi.

vimalakamalasiribharanayano 7 sutvā virahadahanam 9 chandatinnā⁸padānadesanāsalilasekena nibbāpetvā, ārāmam upayāto, aparasmin divase: "Sacāyanı 10 Nandakumüro pancakalyünopetüya ghanataratimirasanghāte pi 11 samantā dvādasahatthappadese ukkākāreņa vipphuritadehappabhāya dibbesu caturangasangītesu devanāṭakīnibbisesāya¹² Sākiyakulabhūsanāya¹³ janapadakalyāṇiyā sarīrasamphassam labheyya, tadā mādisena munivarasahassenāpi na tam uddharitum 14 sakkā ti." Vivāhato pubbe 15 yeva tam pabbājetvā, Rāhulakumāram pi mātarā pesitam kumārābharaṇabhūsitam antojale dissamānam vikasitakanakapadumassa patibimban viya attānam anugacchantain: "Sukhā te samana echāyā ti," piyavacanam uggirantam "Dāyajjam me, samana, dehīti," byāharantam ārāmam netvā, niruttaram Dhammaratanadāyajjam datvā, ariyaganaparivuto Kapilapurato nikkhamitvā, patutarakiraņamālī amsumālī viya virocamāno, tattha tattha paripā-

 $^{^{1}}$ S, -puñña- 2 B -gaganatala- 3 S, -bhijjamāna-

⁴ S₂ -aluliyita-; S₁ -alutthita- 5 B sankampita-

⁶ S₂ cakkayākīni 7 B -siriharaṇanayano

 $^{^{8}}$ $\mathrm{S_{r,2}}$ candatinnarā-; B candakinnārāpadāna-

⁹ B vidahadahanani 10 S₂ svāyam 11 B omits pi

¹² B devanāṭakitthi-

¹⁴ B uttaritum ¹⁵ B vivāhapubbe

citacittajantavo vibodhento 1 Rājagaham punar āgantvā, madhura²madhukaravirutagītagīyamānasakusumapallavabhārabharita3nānālatāvanitāvalambitatarupativarehi mupa4sobhitasītavane viharati.

Tadā Sudatto gahapati kenaci devakaranīvena Sāvatthito Rājagaham gantvā, Rājagahikena piyasahāyakena 5 bhaginīpatinā 6 gahapatinā: "Buddho loke uppanno ti," vutto7, sanjātapītisomanasso pabhātam mannamāno rattiyā nikkhamitvā, devatānubhāvena Sītavanam gantvā, Bhagavantam paccūse ajjhokāse caikamantam dīparukkham viva pallavantam⁸ abbhamahikādhūmarajarāhupañcaigavinimmuttam abhinavoditam paripunnam saradasamayacandamandalam viya ca 9 virocamānam nayanānandakaram disvā, tassa pādarajam 10 sirasā sampaticchitvā, ajarāmaram amalam 11 atulam 12 amatan santam abhayam asankhatam nipunam panītam gambhīram duddasam Dhammam sutvā, nayanasahassapatimanditam sattabhavālanghanīyam sotāpattiphalam patvā, sasaigham anagham amoghavādinam Dhammoghavāhinim Bhagavantam nimantetvā, nānāvidhakhajjakādisamalaikatam vannagandharasasampannam sukhanidānam dānam 13 datvā : "Adhivāsetu me bhante Bhagavā Sāvatthiyam vassāvāsam saddhim bhikkhusanghenāti," yācitvā, "Suññāgāre14 kho gahapati tathāgatā abhiramantīti" vutte, 15 " Aññātam mayā 16 bhante ti" nikkhamitvā, paramaramanīyam Sākiyanagaram 17 gantvā: "Kattha nu kho Bhagavā vihareyyāti?" samantā anuvilokento Jetarājakumārassa yatijananiyyānam uyyānam chāyūdakasampannam paramaramanīyam yogānukūlam bhūmibhāgam disvā, kahāpaņakotisanthāreņa kiņitvā, tasmim

¹ B bodhim bodhento

² S₂ omits madhura-

³ B -gīyamānakusumaganapallavahārahārita-

⁴ S₂ samuda-

⁵ B sahāyena ⁶ B bhagīniyā patinā

⁷ S, vutte

⁸ B dīparukkham iva pajjalantam

⁹ B omits ca 11 B ajaram amaram

¹⁰ MSS. pādarāgam

¹³ B omits dānam

¹² S. omits atulam

¹⁴ B Buddhā suññāgāre

¹⁵ S2 vutto

¹⁶ B mayam

¹⁷ B Sāvatthinagaram

vane jaladharaparicumbitasikharamālena Kelāsagirivareneva i sudhādhavalena pākāramaṇḍalena parigataVejayantam iva samujjalitanekabhūmikadvārakoṭṭhakam suracāpacārutoraṇaramaṇīyehi vividhavicittarucirapāsādehi mananayanāni vilumpantam Kelāsadhārādharasaradambudahimakarakaranikaradhavalasiniddhasuddhamudupulinatalābhirāmam mādhavimadhugandhikādīsu kusumasaṇḍazmaṇḍitalatāmaṇḍapesu sitasītalasilātalehi samupetam suphullakamalasamalankatasisiramadhurasalilāsayavibhūsitam pajjalitagandhakuṭiyā sikhāppattam vihāram kārāpetvā kālam ārocesi.

Tadā surā suramunimanuja vandanīyo amaranara pati parivuto Rājagahato nikkhamitvā, tārāgaņaparivutassa saradaparipunnarajanīkarassa sirisamudayasobham apahasanto 4 va virocamāno mahatā Dhammavassena catasso parisā santappento anupubbena Savatthim patva, vimalavipuladhayalapulinatthatani nanasurabhikusumappakarabhikinnāni setarattanīlakamalāropitāhi marakatarajatakanaka5 phalikādipunnakalasamālābhi uparacitavīthibhāgam mussitavividhavicittanekasahassadhajapatākan dhakāram 6 Amarapurasadisasobham nagaram pavisitvā, puravāsīhi pūjiyamāno devātāhi abhinandiyamāno 7 paramadassanīyāya sarīrappabhāya sakalanagaram suvannarasasekapiñjaram viya kurumano nagarato nikkhamitva, surabhikhusumataruvaranirantaram kurangasarangaditarunaharinasañcaram 8 mattamorasatasampaghosam 9 alikulajhankāramukharasahakāram samadakokilākulakalālāpakolāhalam upphulla okusumama njarīrenupi njaram anekakusumaparimalavāhinam Jetavanam pavisitvā, tasmim anilā-

¹ B Keläsagîrineva

² S₂ -sandi- ; S₁ -manditani ; B -mandalehi manditani

³ S_{1,2} omit -pati- 4 S₂ avhayanto; B avahansanto

⁵ B omits -kanaka- ⁶ B dhūmandhakāram

⁷ S₂ abhinandiyamanopamano ⁸ B -sancaritain

 ⁹ B-satasañghosam alikulacankāramukharam sahakāra-samadakokila 10 B sapphulla-

vanatasikhālatāvanitāhi i vandiyamāno viya anavaratamuttakusumehi pūjiyamāno viya ābaddhapallavañjalīhi ca² pādapehi upatthiyamāno viya nānāmanippabhāvisaravipphurita³viracitavara⁴ruciragandhakutisirim sarīra⁵siriyābhimaddanto viharati.

Viharanto ca pana: "Ahañ c'amhi tinno mutto danto santo assattho parinibbuto, loko ca 6 atinno amutto adanto asanto anassattho aparinibbuto, pahomi caham lokam tāretum mocetum dametum sametum assāsetum parinibbāpetuii, tassa natth' añño koci tāretā mocetā dametā sametā assāsetā parinibbāpetā aññatra mayā hi mahākarunāya coditahadayo 7 yatha nama uppalayane ya padumayane ya pundarīkavane vā appekaceāni uppalāni vā padumāni vā pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakānuggatāni antonimuggaposiyāni,8 appekaccāni udake jātāni tatth' eva samvaddhāni9 samodakam 10 thitāni, appekaccāni udakā accuggamma titthanti anupalittāni udakena, evam¹¹ evam dasasahassilokadhātum Buddhacakkhusankhātena indriyaparopariyattiñāṇena anāvaranāsayānusayañānena ca olokento tattha ugghatitaññū vipacitaññū neyyo ti." Tayo veneyyapuggale caturaigasamannāgatatimiranikare jalamānānalakkhandho12 viya paññāyanto disvā, tesam āsayānusayacaritādhimuttiyo 3 oloketvā, yathā nisinno va yojanasate pi yojanasahasse pi nisinnassa puggalassa samīpavattī viya obhāsam pattharitvā, manonukūlam Dhammam desento, avijjandhakāram vidhametvā, 14 Dhammālokam dassento, tanhāsaighātam bhindanto tanhājālam chindanto tanhāsotam patinivattento 15 tanhāpipāsam pativinento tanhāparilāham samento tanhāsantāpam nibbāpento kilesajatain vijatento ragadosamohaggayo nibbapento satte-

¹ B anilāvanatasikhāhi kiṇalatāhi ² B omits ca

³ S₂ -pupphurita- ⁴ B-vicitravara- ⁵ B omits sarīra-

⁶ B -loko panātinno 7 B sancodita- 8 S_{1,2} -posinim

⁹ B omits samvaddhāni

то S₁ samodakā

¹¹ B evam eva

¹² S_{1,2} -kkhandhe

¹³ B -caritavimuttiyo

¹⁴ B viddhamsento

¹⁵ S. pativattento

sain sārasambādhā i nīharitvā. Dhammokāsain dassento. samsāravipathā anetvā, ariyamaggapathe patitthāpento, samsārasāgarā uttāretvā², nibbānathale³ patitthāpento, sanisārakantārā tāretvā, nibbānakkhemabhūmin sampāpento, sainsārabandhanā mocento, sainsārapapātā sainsārapalipā sainsāraviduggā sainsārapankā uddhārento4, vītinā-Yathā sīho migarājā lākhāparikammakatehi viya mukhaggavāladhipādapariyantehi samannāgato matthakato patthāya lākhātulikāya⁵ katāhi viya pitthimajjhena gantvā, antarasatthimhi 6 dakkhinävattain hutva, thitähi tīhi 7 rājīhi sobhamāno khandhe satasahassagghanikakambalaparikkhepena viya kesarabhārena virājamāno atidhavalasankhacunnapindayannena avasesatthanena bhasamano gocaratthaya suvannaguhato va rajataguhato 8 va maniphalika9manosiläguhänam aññatarato vā nikkhamitvā, tesam veva tale 10 thatvā, sarīralaggam rajam vidhūnanto asanisaddam karonto viva vijambhitvā, vijambhanabhūmiyam andhakāre paribbhamantam alātacakkarii dassento viva aparāparam paribbhamitvā, 11 sīhanādam nadanto sakalavanagahananissitänaii 12 sattänaii santäsaii janayitvä samantā tiyojanapadesam ekaninnādam karonto sabbattha visārado vigatalomahanso sīhanādan nadati, evan so ākiņņavaralakkhaņo anuvyanjanapatimaņdito gandhakutisuvannaguhato nikkhamitva, chabbannehi rasmihi sakalagandhamandalamālam ratanatala 13 sannibham katvā, Dhammāsanavimala¹⁴manosilātalagato catuvesārajjena visārado¹⁵ vijambhitvā, chaasādhāranañānakesarabhārani vidhūnitvā, brahmassarena gajjitvā, attha 16 parisāsu visārado vigatalo-

 $^{^{1}}$ S $_{2}$ sārabandhā 2 B otaretvā 3 S $_{2}$ nibbāp**ath**e

⁺ S_2 uddharanto ; B uttaranto 5 B lākhātulikākatāhi

⁶ B antarapitthimhi 7 B omits tīhi

⁸ B rajatamaniphalika- ⁹ S₂ -phalaka- ¹⁰ S₂ thale

¹¹ B parijapityā 12 S2 inserts satānam

¹³ S₂ -thala-; B ratanaphalaka-

¹⁺ S₂ omits -vimala-; B Dhammarasavimala-

¹⁵ B omits visārado 16 S, atthasu

mahamso, "Sabbe sankhārā aniccā ti," dīghāyukānam devānam nāṇacitta santāsam janayanto tisahassimahāsahassilokadhātum pi sareṇa sāvento nānāvidhadesanāvilāsasampannam sīhanādam nadati.

Yathā ca piyamvado karavīkasakuno madhurarasam sahakāraphalam mukhatundakena paharitvā, paggharitarasam sāvityā, pakkhena tālam² datyā, vikūjamāno 3 sakalavanagahananissitam sattakāyam mattam⁴ viya lalitam karonto manjussarena manivamsam dhamamano viva madhussarena 5 viravati, tato satabhāgena vā sahassabhāgena vā yassa saro madhurataro hoti, yathā ca6 rājā cakkavattī cakkaratanānubhāvena cakkavālagabbhe rajjasirim patvā, pattabbam eva pattain, "Kim me idani mahajanena 7 olokitenāti?" na appossukko hutvā, rajjasirin yeva 8 anubhoti, kālena kālam vinicchayatthāne nisīditvā, niggahetabbe nigganhāti,9 paggahetabbe pagganhāti, thānantaresu thapetabbe 10 thanantaresu thapeti, evani so mahabodhimande adhigatassa sabbaññutañānacakkaratanassānubhāvena anuppattaDhammarajjo, "Kim me idāni lokena" olokitena? anuttaram phalasamāpattisukham anubhavissāmīti," appossukkatam anāpajjitvā, catuparisamajjhe paññattavara-Buddhāsane nisinno brahmassaram nicchāretvā, Dhammam desayamāno niggahetabbayutte kanhadhamne 12 puggale Sineruppapāte pakkhipanto viva apāvabhavasantajjanena niggahetvā, paggahetabbayutte kalvānadhamme puggale ukkhipitvā, bhavagge nisīdāpento viya pagganhitvā, thānantaresu thapetabbayuttake savake adhikataragunavasena thanantaresu thapeti.

Yathā ca puṇṇacando pabhāsampattiyā sobhamāno nabhomajjhe¹³ thito "mam' evopari cando ti" sabbasattānam khāyati, evam so yattha katthaci thitānam abhimukhe¹⁴

¹ B omits -citta- ² S₂ kālam ³ S_{1,2} omit vikūjamāno

⁴ So B; S₁ vattani; S₂ ettani 5 S₁ medhurassarena 6 S_{1,2} omit ca 7 B mahājane 8 B eva nu bhoti

⁹ B niggahetvā 7 B mahajane 8 B eva nu b.

¹¹ B loke ¹² S₂ -dhammesu

¹³ B nabhamajjhe ¹⁴ S_{1,2} abhimukham

thito viya khāyati, tathā hi tassa purato thitā pi pacchato thitā pi cakkavāļasatam cakkavāļasahassam atikkamitvāthitā pi rasāthale thitā pi akanitthabhayane thitā pi: "Satthā main yeva oloketi, mam eva Dhammain desetīti," 2 vadanti, so hi tam 3 tam olokento viva tena tena saddhim sallapanto 4 viva ca hoti.

Ye ca khattiyapanditā brāhmanagahapatisamanapanditā nipuņakataparappavādā vālavedhirūpā vobhindantā viya 5 caranti, paññagatena ditthigatani, te pañham abhisankharityā o yam upasankamityā pucehanti gulhāni patiechannāni ca, tāni tāvad eva so 7 sunisitasatthena kumudanala⁸ kalāpain chindanto viya paññāsatthena chinditvā 9 dibbagadena sappo viya sabbaparappavadino abhibhavati, te bhāsuravilambakesaraghatāsobhitakkhandhassa migarañño samīpe 10 jarasigālā 11 viya khāyanti.

Yo 12 ca iddhividhena nanavidhavikubbanam dassento dibbasotena devamanussanam saddam sunanto cetopariyañanena paresam solasavidham cittam jananto pubbenivaicchiticchitatthanam sānussatiñānena samanussaranto dibbacakkhunā icehiticehitam 13 rūpam passanto arahattañanena atipanītāni lokuttaraphalasukhāni anubhavanto viharati.

Yo ca karunābhagayatīcoditahadayo manidīparasmiviliatatimira 1-tgandhakutiyā vāsam vihāya saliladharapatalajanitabahalandhakārarattiyā himasamākulabalavānilalulitayakkhavyagghanāgasancarita¹⁵visamatalam sakantakan gahanadesam adhivasati janam vinento.

Yo ca Suppārako 16 viya tanhānilavegena samsāramahan-

- 1 S2 tale; B dāhathale
- ² B desesīti

3 S. omits tain

- 4 B sallapento
- 5 B viya vadanti paññāgatena na nittham gatāni
- 6 B abhisankhāritvā yassa kassa ci santikam upa-
- 9 S2 sanchinditvā 8 B -nāla-
- 10 B omits samipe 12 B so iddhi
- 11 S. rajasingālā viyanti 13 B yath' icchitain
- 14 B -vigatatimira-
- 15 B -nagacaritu-
- 16 B suppādako viya; B tanhānilavegasamsārannave

ņave paridhāvitvā apāyavalabhāmukham pavisantim pajānāvam desanāsaccakaraņena nivattetvā saddhammaratana-

pūritam katvā na nibbānathalam sampāpeti.

Yo ca Mahosadho viya samsāraupakāripurāvaruddham jātijarāmaranaripuganaparibbūļham kāmakodharipukammakampamānam KondaññaVidehanara²patipamukham veneyyajanapati³samūham atthangamaggaummaggato⁴ānetvā vipassanānāvāhi 5 tanhāGangāpavāhato uttāretvā samāpattivāhanam 6 āropetvā nibbānaMithilāyam patitthāpeti.

Yo ca 7 Sutasomo viya kilesaporisādavasagatam ⁸ tivattavatasākhābaddham veneyyajanarājarāsim desanāsinā paṭisandhibandhanam chinditvā saddhamma⁹rasayāgupānena ¹⁰ santappetvā anavaratam ariyabhūmisakarajje ¹¹

patitthäpeti.

Yo ca Sarabhango viya veneyyasarājakam lokam samsāragharāvāsato niharitvā ariyamaggavaṭumena 12 ānetvā taṇhāGodāvarīpavāhato uttāretvā nirantaram nibbānaassa-

mapadam aneti.

Yo ca Kusarājā viya karuṇāpabhāvatiyā yācito anāvaraṇañānagajavaram ¹³ āruyha Buddhacakkhumahādvāram vivaritvā paraparisasamarabhūmim ¹⁴ pavisitvā pañhaparihāravacanena appothetvā desanāsīhanādena kilesaripusenam opātetvā veneyyajanaSāgale paripāleti.

Yo ca Mandhātā viya brahmassareṇa appothetvā sakalabhuvanamaṇdale Dhammaratanavassaṁ nirantaraṁ vassāpetvā aladdhasaddhammadhanaduggatānam ¹⁵ asamasukhaṁ sampādeti.

pariyodhāvitvā apāyabalavāmukham paṭipajjantam tam pajā- r BS2 katvā r B omits -nara-

³ B S, omit -pati- 4 B -maggaumangato

⁵ S₂ -nānāvābhi 6 S₁ sampatti- 7 S₁ inserts so 8 B S -vasangatam 9 S_{1,2} dhamma-

⁸ B S₁ -vasaigataii ¹⁰ S_{1,2} -yāgurasa-

¹¹ B -bhūmirajje yeva

¹² B ariyapatha-

¹³ B gajaratanam

¹⁴ B saparisasamarabhūmipavīsitvā

¹⁵ B -saddhammaratana-

Yo ca jaladharo viya lokākāse uṭṭhahitvā byāmappabhābhāsurasuracāpain i dassetvā Brahmaghosena ² gajjitvā dayāsītalain Dhammāmatavuṭṭhidhārain sakalabhuvanatale vassāpetvā kilesapariļāhain nibbāpeti.

Yo ca kappataruvaro viya sīlamūlo samādhikkhandho pañnāsākho abhiniāpuppho vimuttiphalo karuņāsītalacchāyo veneyyajanabhamarasakuņagaņāvicchinnasancāro jātikantārapatipannan jarāmaraņavyādhi3ghammaparipīlitani sanīsārapathikajanasamūhan + sabbakālani santap

peti.

Yo ca 5 Dīpankaramahesino pasādena pāramitāsinā bhayanagahanam 6 padalento anukkamena bodhianganam patvā pubbajinānuyātam 7 vipassanāmaggam disvā, tena vimalasīlā8malaratanavālukānikaranicitaii carana⁹manitoranaramaniyam iddhipädakappapädapopetam brahmavihārakamalākarābhirāmani satipatthänaratanabhayanabhasuram indakunda 10 daladhayalakittiketusatasobhitam samāpattipākāraparigatam kilesariputuhinadinakaram apanītabhavabhayam avipariņāmam 11 asamasukham dasasahassa¹²cakkavāļaviññeyyain sakalalokadhātuyā aggam nibbānanagarani catubbidhamagga¹³dvārena pavisitvā, tattha tattha nihitadhammaratanarasiyo vavatthapetva, aggaphalasamāpattimahāpāsādam āruyha, ditthadhammasukham anubhavanto cakkavattī viya mahākarunāsīhapañjare thatvā, Buddhacakkhunayanāni ummīletvā sadevakam lokam olokento Kondaññamahākutimbikam disvā: "Ete atthārasakotipurise gahetvā mamāmatapure 14 vāsam karohīti," tam āmantetvā, "Na tāva sampunnain nagaran ti," natva, aparani pancapannasakulani aparani timsakulani

¹ B byamappabhasuracapain; S2 -bhasuracapain

² B dhammaghosena ³ S₂ omits -vyādhi-

⁴ S_{1,2} sainsarika- 5 B omits ca 6 S_{1,2} bhayayana-

⁷ S2 pabbajita-; S1 -jinajanānu-

⁸ S₂ -silā- 9 B vijjācaraņa-

¹⁰ B sammappamānaindu-

¹¹ S₂ apariņāmam 12 S₁ -sahassī-

¹³ B catuvidhamagga- 14 B mama tvam pure

kulasahassam aparāni ekādasanahutakulāni aparam aparāni caturāsītikulasahassāni āmantetvā, tasmini vasāpento apūravamānam nibbānapuram disvā, "Atimahantam mama nagaram i iminā navena kulāni āmantetvā na sakkā pana² pūretum," bherim pana sāvetvā, "Saddhammavaracakkayattino nagaram imāya ca 3 sampattiyā sampannam. ve tattha vasitukāmā te 4 vathāsukham āgacchantu 5 gatā ca imañ c'imañ ca parihāram labhissantīti," nagarassa vannanañ c'eva lokassa parihāralābhañ ca sadevake loke ghosāpento viya māsassa atthasu divasesu tattha tattha nisinnānam Dhammakathikānam saddhammabherim datvā, nibbānapuravannanañ ca tatrāgatānam anuttarasilālaikārādi6parihāralābhañ ca ghosāpetvā, tam sutvā, tato tato nikkhamitvā, pabbajjam ādim katvā anulomapatipadam patipannānam aparimānānam kulaputtānam nibbānapurasamosaranam karapeti.

Kim bahunā bhāsitena? Yo ca sabbaññutāya sabba 7sattānam atthānattham 8 jānāti, mahākārunikatāya anattham parivajjetvā atthe nivojeti.

So 9 ñāṇakaruṇāmayo bhavasāgarapārago tilokarathasārathi titthivamānaantako 10 duddantadamako Dhammāmatambuyassako II lokālokakaro jagadānandalocano tilokatilako gunasekharo bhavayanagahanadāvānalo 12 Dhammalocano ñanasagaro aparimaranaguno Dhammaraja, "sattanam vividham hitam harati upaharati 14 upajaneti 15 uppādetīti" vannitena, irivāpathavihāro dibbavihāro brahma-

x S2 atimahantan mama nagaran disvā atimahantan mama nagaram; B me nagaram ² B omits pana

⁴ S₂ B omit te 5 B gacchantu ³ S₂ imāya ca bis

⁶ B anuttaram sīlālakārādī 7 S. omits sabba-

⁸ S, atthanattha 9 B inserts ca

¹⁰ S, titthiyamanamatthaantako

¹¹ B Dhammayassappayassako lokekalokakaro

¹² B bhuvanavanadāvānalo

¹³ B appamāna-

¹⁴ B hitam deti upaharati 15 B upaneti uppādeti

vihāro ariyavihāro ti catubbidhena vihārena viharanto, Jetavanavihāre kadāci veneyyajanāvabodhanāya cārikam caranto sasanamahiruham² supupphitaphalitam katva sakalaJambudīpain kāsāvapajjotam isivātappativātain karonto abhisambodhito sattame samvacchare Savatthinagaradvāre gandambarukkhamūle dvādasayojanike ratanamandape yojanappamane pallanke nisiditva, tiyojanike 3 dibbasetacehatte dhariyamane dvadasayojanavitthataya parisāya attadānaparidīpanam 4 titthiyaparimaddanam yamakapātihāriyam dassento odātakasinasamāpattim samāpajjitvā ulāram vipulam obhāsam sabbattha pattharitvā pubbaparacakkavalamukhavattinihisabbaratanamayam tam ubhosu passesu suyannamayam majihe manimayam paramaramaniyam mariyadabhumim manimuttavalukakinnain sahassarainsim iva sabbadasadisam obhāsentam 5 sabbaratanamayani 6 cankamam mapetva abhimapadakam catutthajjhānam samāpajjitvā, tato uṭṭhāya 7 āvajjitvā adhitthänacittena 8 äkäsam abbhuggantvä ratanacankame cankamanto uparimakāyato bhāsurataram janamanonukūlam locanābhirāmam paratāparahitam aggikkhandham hetthimakāyato vimalataram 9 acchatarani ruciratarani samasītam 10 udakadhāram hetthimakāyato tādisam eva aggikkhandham uparimakāyato tādisam eva udakadhāram , tathā puratthimakāyato pacehimakāyato dakkhinaakkhito vāmaakkhito dakkhinakannasotato vāmakannasotato dakkhinanäsikäsotato vamanäsikäsotato dakkhinaamsakutato vamaamsakütato dakkhinahatthato vamahatthato dakklinapassato vamapassato dakkhinapadato vamapadato angulangulīhi 11 angulantarikālri ekekalomato ekekaloma-

¹ B so pana Jetavana^o vasati ² S₂ sāsanam abhirūham

³ B tiyojanikan . . . -chattan dharayamano

⁺ S₁-dīpakam ⁵ S₂ obhāsento ⁶ B S₂ ratanacankamam

⁷ B vutthāya 8 B adhitthena
9 B vipulatarani 10 B samappitani

¹¹ B angulangulihi angulantarikahi (bis) ekekalomato aggikkhandham lomakupato udakadharam; S₂ angulo angulano angulano angulo ekekalomato lomakupalomakupato aggikkhandham lomakupalomakupato udakao

makūpato aggikkhandham lomato lomakūpato udakadhāram pavattayamāno chabbannaBuddha¹rasmiyo vissajjento, Dhammañ ca² desento, eko pi hutvā bahudhā hoti, bahudhā pi hutvā eko hoti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuddam tiropākāram tiropabbatam asajjamāno gacchati, seyyathā pi ākāse.

Pathaviyā pi ummujjānimmujjam karoti seyyathā pi udake, udake pi abhijjamāno gacchati seyyathā pi pathaviyam.

Ākāse pi pallankena cankamati seyyathā pi pakkhisa-kuno.

Ime pi candimasuriye evam mahiddhike evam mahānubhāve pāṇinā parimasati 3 parimajjati, yāva Brahmalokā pi kāyen' eva sampavatteti.4

Tadā kanakakalasato nikkhantā indanīlamanirasadhārā viya ummāpupphadāmavelā viya ca nīlarasmiyo.

Suvannarasadhārā viya kanikārakusumadāmavelā viya ca pītarasmiyo.

Pavāļarasadhārā viya bandhujīvakapupphadāmavelā viya ca lohitarasmiyo.

Rajatarasadhārā viya ⁵ sumanakusumadāmavelā viya ca odātarasmiyo.

Manjetthadamavela viya ca 6 manjettharasmiyo.

Ummāpupphesu 7 ativiya nīlaṭṭhānam viya kaṇikārakusumesu ativiya pītaṭṭhānam viya bandhujīvakakusumesu asadisarattaṭṭhānam viya 8 osadhitārakā 9 viya mañjeṭṭhāsu atulyamañjeṭṭhavaṇṇaṭṭhānam viya 'pabhassararasmiyo ti'chabbaṇṇabuddharasmiyo puratthimakāyato nikkhamitvā jātabhūmim 10 attano satta¹¹sattavāram anuparivattitvā 12 tālakkhandharathacakkasakaṭacakkakūṭāgārādimattā hutvā puratthimāya disāya dhāvantā cakkavāļagirim

S₂ B omit -Buddha- B omits ca B parāmasati

⁴ S_{1,2} samvatteti; B sampavattetīti 5 S₂ omits viya

 $^{^6}$ S₂ B omits ca 7 B ummāra- 8 S₁ inserts ca

 ⁹ B osadhitārakā viya atisetathānam viya manjatthāsu atulamanjatthavannathānam
 10 B attano jāti-

¹¹ S₂ sattasattasācāram ¹² B parivattitvā

atikkamitva apariyantasu lokadhatusu yava sasanantara-dhana pavattanti.

Pacchimakāyato tath'eva nikkhantā rasmiyo pacchimāya disāya dhāvantā cakkavāļanagam ¹ atikkamitvā apariyantāsu lokadhātūsu tathā ² pavattanti.

Tathā dakkhinakāyato dakkhināya disāya 3 vāmakāyato uttarāya 4 disāya pavattanti.

Hetthimakäyato nikkhantä ehabbannaghanaBuddharasmiyo catunahutädhikadviyojanasatasahassabahalam mahäpathavin bhinditvä, tam 5 niddhantasuvannapindam 6 viya karontiyo atthanahutädhikacatuyojanasatasahassabahalam pathavisandhärakam 7 udakam vinivijjhitvä, tam 8 suvannakalasehi äsiñcamänavilionasuvannam viya dassentiyo channahutädhikanavayojanasatasahassabahalam salilasandhärakam anilapathavim 10 pavisitvä, tam samussitasuvannakkhandham viya 11 sandassentiyo ajatäkäsäm pakkhanditvä yäva säsanantaradhänä pavattanti.

Tath'eva uparimakāyato chabbaṇṇaghanaBuddharasmiyo nikkhamitvā Chaddantagajaghaṭā viya valāhakaturaṅgamālā 12 viya Citrakūṭahaṁsarāsiyo viya suvaṇṇaghanā 13 viya ca anilapathe dhāvamānā cha kāmāvacarabhave soļasa rūpabhave cattāro arūpabhave ca 14 atikkamitvā ajaṭākāsam pakkhanditvā yāva sāsanantaradhānā

pavattanti.

Tiriyam pana anantäparimänalokadhätüsu nisäkarasuriyatäräganadevatäuyyänavimänakappapädapasarīrābhara nanam pabhärahitänam paricchedamattam eva paññāyitha dasasata¹⁵sahassilokadhätuyä älokapharanasamat-

¹ S₁ -nabham ; B cakkavāļagīrim

² B tath'eva 3 B inserts dhāvantā

⁴ S₂ uttaradisāya ; B uttarāya disā dhāvantā tath'eva ca pa° 5 B omits tam 6 S₂ -piṇḍim

⁷ B -sandhāram 8 B omits tam 9 B -vinilasuvannam

 $^{^{\}text{\tiny 10}}$ S $_{\text{\tiny 2}}$ anilam pavisitvā ; B $\text{\tiny -sandhārakānilam pavīsitvā}$

¹¹ S₂ omits viya 12 B valāhaturaiga-

¹³ S₁ suvannanāgā 14 S₂ omits ca 15 S₁ omits -sata-

tho Mahābrahmā suriyuggamane khajjotako viya jāto, sabbani Buddharasmīhi yeva ajjhotthatam.

Tani divasani sabbadasadisā 2 nīlamaņisuvanņapavāļarajatapattāvanaddhā viya Indadhanu³vijjusañjhāghanābhirañjitā viya ratanāvelaratanadāmaratanacunṇavippakinnā viya ca upasobhanti.

Tassa ca samadhigataya+makapāṭihīrañāṇassa ⁵ sarīra-viniggatā dutiyā ⁶ dutiyā rasmiyo purimāya purimāya yamakayamakā viya ekakkhaņe yeva pavattanti, dvinnañ ca cittānam ekakkhaņe yeva pavatti nāma n'atthi, tassā ⁷ pana tassā rasmiyā āvajjanā parikammādhiṭṭhānāni visum visum ⁸ yeva, nīlarasmiatthāya hi ⁹ Bhagavā nīlakasiṇa-samāpattim samāpajjati, pītarasmi¹⁰atthāya pītakasiṇam lohitarasmi¹¹atthāya lohitakasiṇam odātarasmiatthāya odātakasiṇam aggikkhandhatthāya tejokasiṇam udakadhāratthāya āpokasiṇam samāpajjati. Tathā hi ¹² Buddhānam bhavangaparivāsassa lahukatāya pañcahākārehi suciṇṇavasitāya ¹³ ca tā ekakkhane viya pavattanti.

Tadā dasasahassiyam ¹⁴ sabbe kāmāvacarādayo devagaņā pamuditahadayā sañjātapītisomanassā paridahitaparisuddhapaṇdaravatthā kamalamukulasadisañjalim ¹⁵ sirasi katvā: "Aho jino lokahito aho lokānukampako aho kāruniko ¹⁶ ti," thutivacanam uggirantā, candanacuṇṇamissitāni pañcavaṇṇadibbapupphāni avakirantā celāni bhamayantā devanāṭakasaṅgītiyo pavattentā pūjayanti.

Evain Dhammaratanamañjūso aññesam ¹⁷ avacanavisayain yamakapāṭihāriyain karonto vīsati ¹⁸ pāṇakoṭiyo nibbānāmatarasam pāyesi.

¹ B khajjopanako ² S₂ sabbā- ³ B -dhanuvijjulatā-

⁴ B tathā samadhigatassa 5 B -pāṭihāriya-

⁶ S₁ dutiyadutiyā; S₂ omits dutiyā-; B dutiyā dutiyā rasmipurimāya purimāya ⁷ S₂ tassa pana rasmiyā

⁸ S₂ omits visum 9 S₂ -rasmiyo 10 S₁ omits hi

¹¹ S₁ -rasmiyo ¹² S₂ pi ¹³ S₁ suvanna-

¹⁴ B dasahassilokadhātuyam ¹⁵ B -makula-

¹⁶ B mahākāruniko ¹⁷ S₂ B *omit* aññesam

¹⁸ S_{1,2} vīsatiyā

Tato atthasatthiyojanasahassadhikayojanasatasahassuggataratanaMerumatthake nekamaninikarakiranabhasuravividhavithivanavimane dasayojanasahassavitthatäyate dvārasahassapajjalite i tāvatimsadevanagare pannāsayojanäyämakkhaudhasäkhävibhüsite yojanasatavitthatäyate tiyojanasatikasākhāvalayālankate yojanapannāsagāmikuyojanasatayahanasurabhikusumasumappabhābhāsure gandhaparimale sakalaphaliphulle pārijātakataruvaramule pañcadasayojanubbedhe paññasayojanavitthate satthiyojanäyate jayasumanadalālattakapatalapātale hainsapupphamuduke manonukulautudayake devindakusalaphalalasambhüte 2 pandukambalasilätale 3 khuddakapithe 4 nisī. danto viva dasasahassilokadhatuto samagatanain nimmita 5sukhumattabhavanam püritacakkavalagabbhanam ⁶ Brahmāsuragaņānam majjhe suralokam obhāsento nisiditvā, Mātudevaputtam ärabbha sattappakaranam abhidhammani desento asīti devakotīnam 7 Dhammābhisamayam akāsi.

Tato desanāvasāne utthāy'āsanā Sakkānattena Vissakammadevaputtena ekato rajatamayam ekato suvannamayam majihe manimayam katva, Sinerugirimuddhanato vāva Sankassanagaradvāram tāva māpitāsu 8 dasadisam obhāsayantīsu tīsu sopānamālāsu Satthā 9 manimayasothatvā, lokavivaranapātihāriyain katvā, panamatthake anekalokadhātuvāsīnam paññāyanto Avīcito yāva Bhavaggā sakalalokam mahājanassa nayanavisayam karonto, ākāse vicitta 10 kammanimmitehi viya gahitavicitta pūjāvatthühi sakalacakkavälagabbhapüritadevasanghehi parianekasahassadevanātakaparivāreņa Pancasikhābhidhanena gandhabbadevaputtena tigavutavatam veluvapanduvinam sampannāsāya mucchanābhi mucchetvā,11 bhuvanakuharam püretvä vädiyantena, giyamanathutivacano, Sakkena pattacīvaram gahetvā dasasahassaPurin-

¹ B dvādasa- ² B -phalabhūte ³ S¹ -thale

⁴ B khuddakapitthe

⁶ MSS. -gambhanain

⁸ S₂ mātāpitusu

¹⁰ S. cittassa; S. citta-

⁵ S_{1,2} nimitta-

⁷ B pānakotīnam

⁹ B yattha manisopāna-

¹¹ S, B mucchityā

dadaparivāreņa pūjiyamāno DhataratthaVirūļhaVirūpakkhaKuverābhidhānehi cattālīsasahassadevarājehi purato pasāritapādasātako ¹ vīsatisahassacandasuriyadevaputtehi gahitavicittakanakarajataddhajo suyāmadevarājadasasavijiyamānasaradacandajjuti2pabhassaradibbahassehi cāmaranikaro santusitadevarājadasasahassehi manimayatālavantamālābhi 3 sancāriyamānamudusiniddhamandānilo vīsatisahassādhikāhi 4 tisata5sahassadevakumārikāhi uppala6kalāpālankatakanakarajatamanimayapunnakalasa mālā gahetvā gīyamānamadhuramangalavacano Mahādhāritasaradaparipunnacandamandalanibbi sesasetacchatto chabbannābhi 7 Buddharasmīhi pajjalanto kappasatasahassādhikāni cattāri asankheyyāni pūritapāramīnam phalam lokassa dassento sakalalokam 8 mahājanassa nayanavisayain karonto rajatakanakasopānāvataramānamahānubhāvadevabrahmagaņanikaraparivāreņa Saikassanagaradvāre 9 otaritvā, pītivikasitanayanāya chattimsavojanaparikkhepāya manussaparisāya gandhamālādīhi pūjetvā namassiyamāno 10 Dhammani desetvā timsapānakotiyo Dhammāmatarasam pāyesi.

Evam anekehi acchariyapāṭihāriyehi sattavinayam katvā catuvīsati asankheyyadevamanusse amatapānam pāyento abhisambodhito vīsati samvaccharam samadhigacchi.¹¹

Tadā Dasabalasāsane bahussutānam satimantānam gatimantānam dhitimantānam Buddhupaṭṭhākānam bhikkhūnam aggo Dhammabhaṇḍāgāriko āyasmā Ānandattherogahapatinā Anāthapiṇḍikena: "Bhante ayam vihāro cārikam pakkante lokanāthe nippaccayo hoti, Sāvatthivāsino gandhamālāhatthā pūjanīyam 12 aññaṭṭhānam alabhitvā

B parivārito pasāritapāsādasāṭako

 $^{^{2}}$ S_{r} -candarajjuti- 3 S_{2} -mālāhi

⁴ B vīsatisahassādhikatisata- 5 S₂ omits tisata-

⁶ S_τ upphala- 7 S₂ B chabbannāhi

⁸ B omits sakala° na° ka° 9 B dvārena

¹⁰ B namassamāno; S₂ namassimāno 11 S_{1,2} -ganchi

¹² B pūjanīyathānam

gandhakuṭidvāre pātetvā gacchanti, tena uļārapāmojjā i na honti, sādhu bhante Bhagavato imam attham ārocetvā ekam pūjanīyaṭṭhānam jānāthāti," yācito, "Sādhu ti,"

gantvā Tathāgatam pucchi.

"Kati nu kho bhante cetiyanîti?" "Tîni Anandati." "Katamani bhante tinīti?" "Sarīrikam paribhogikam uddesikan ti." "Sakkā pana bhante tumhesu dharantesu yeva cetiyan kātun ti?" "Ānanda sāririkan na sakkā kātum, tam hi Buddhānam parinibbutakāle yeva 2 hoti, uddesikam avatthukani 3 tam pana manamattakena hoti, Buddhehi paribhutto 4 bodhi tesu dharantesu pi 5 parinibbutesu pi cetiyam evāti." "Bhante tumhesu cārikam pakkantesu Jetavanavihāro appatisaraņo hoti, manussā pūjanīyatthanam na labhanti, mahabodhito bijam aharitva Jetavanavihāradvāre 6 ropāpemi 7 bhante ti." "Sādhu Ānanda ropehi, evain sante Jetavane 8 mama nibaddhavaso viya Thero KosalaNarindAnathapindikaVisabhavissatīti." ārocetvā. Jetavanadvāre bodhiropanatthāne khādīnam āvātam sodhāpetvā Mahāmoggallānattheram āha: "Bhante ahanı Jetavanadvare bodhim ropessami, mahabodhito me bodhiphalam āharathāti." So, "Sādhūti," ākāsena bodhimandam 9 gantvā vantato parigalantam phalam ekam bhūmim appattani yeva cīvarena sampaticchitvā 10 āharitvā adāsi.

Ānandatthero: "Ajja bodhim ropessāmīti," ¹¹ Kosalarājādīnam ārocesi. Tadā ¹² rājā sāyaṇhasamaye mahatā balakāyena ¹³ parivuto suvaṇṇakaṭāham gāhāpetvā, sabbālankārapatimaṇdito puṇṇakalasādāsakusumasamuggadhajakadalītoraṇadharālankatanārīgaṇaparivuto maṅgalagītikāturiyanādehi dasadisam pūrayanto vihāram agamāsi. Sāvatthiyam AnāthapiṇdikaVisākhādipancakoṭimattā ariy-

¹ B -pāmojjā honti ² B omits yeva

³ B ayatthukan kappanamattakena

⁴ B inserts pana 5 S_{1,2} omit pi 6 S₂ B Jetavanadvare

⁷ S. ropemi 8 B Jetavanam me

⁹ B bodhimandalam 10 S, suppaticchitya

¹¹ B ropessāmāti 12 S₂ B omit tadā 13 B balanikāyena

asāvakā dvikotimattā kalyānaputhujjanā gandhamālādayo ādāva sannipatiinsu. Thero mahābodhiropanatthāne mahantam suvannakatāham thapetvā hetthā chiddam katvā gandhakalalassa ¹ pūrāpetvā: "Bodhiphalam ² idam rōpehi mahārājāti," rañño adāsi. So cintesi: "Hatthe no na sabbadā rajjam titthati,3 phalam idam may Ānātha4pindikena ropāpetum vattatīti." So tam phalam tassa karatale thapesi, atha Anāthapindiko gandhakalalam viyūhityā tam 5 tattha pātesi. Tasmin tassa hatthato muttamatte sabbesam passantānam veva 6 nangalasīsappamāno bodhikkhandho pannāsahatthubbedho utthahi. Catusu disāsu uddhañcāti pañcamahāsākhā pannāsahatthā va nikkhaminsu. Iti so tan khanan 7 yeva vanappati8jetthako hutvā haritapattarattaikuro pavālalatākulitamarakatasāgaro viya virocamāno atthāsi, atimahantam pātihāriyam ahosi.

Rājā atthasatamatte kanakarajatakalase 9 gandhodakapūre nīluppala¹⁰kalāpādipatimandite katvā, mahābodhim parikkhipitvā puṇṇakalasamālā thapāpesi. Sattaratanamayan vedikam kārāpetvā suvaṇṇamissitam ¹¹ vālukam okiritvā pākāreṇa parikkhipitvā ¹² sattaratanamayan dvārakotthakam kārāpesi.

Evain thero mahāsakkārain kārāpetvā Tathāgatam upasankamitvā: "Bhante tumhehi mahābodhimūle samāpannasamāpattim mayā ropitabodhimūle mahājanahitāya samāpajjathāti," āha. "Ānanda kim kathesi? mayi ¹³ mahābodhimande samāpannasamāpattim samāpajjitvā nisīdante añño padeso dhāretum na sakkotīti." "Bhante lokānukampāya ¹⁴ imassa bhūmippadesassa vahananiyā-

¹ B gandhakalalam ² B bodhiphalabījam

з В patiṭṭhāti; S₂ tiṭṭhanti

⁴ B phalam idam ayam Anātha- 5 B omits tam

⁶ B tesam passantānañ eva 7 B khaṇe

⁸ S₂ vanaspati- 9 B -kalale 10 S₁ -upphala-

т S₂ -missikam; В suvannamissakavālukam

 $^{^{\}rm 12}$ $\rm S_2$ pakkhipitvā $^{\rm 13}$ $\rm S_{1,2}$ omitmayi $^{\rm 14}$ B -kampakāya

mena i imasmin bodhimüle samādhim paribhuñjathāti." ² Tam sutvā sabbasattahite rato tam ³ samāpattisukhena ekarattim paribhuñji. Thero Kosalarājādīnam kathetvā bodhimaham nāma atimanehara pūjam kārāpesi, sā pi kho bodhi Ānandatthereņa ropitattā "Ānandabodhīti"

paññāvittha.

Ath' ekadivasain bhikkhū ito e' ito ca samosaritvā pārāpata⁵caraṇapāṭalarāge asisirakiraṇe atthagirisamīpam upagate ⁶ aparasāgarataṭa⁷samuggatapavāļalatākalāpe viya sañjhārāge dissamāne⁸ ravipiyavirahe sokavidhurāya⁹kamalinīkāminiyā ¹⁰ bhamarāvalīmaṇivalayam¹¹ apaharitum iva kamalakaratale saṅkociyamāne Dhammasabhāyan sannipatitvā rattakambalasāṇim parikkhipantā viya Buddhāsanam parivāretvā nisinnā: "Āvuso ¹² āyasmā Ānando dharante yeva Satthari Tathāgate bodhim ropetvā ¹³ mahāpūjam akāsi, aho mahāguṇo thero ti," tassa guṇakatham samutthāpesum.

Atha surāsuracūļā¹⁴maņimarīcisañcayaparicumbitacarananakhamayūkho lokanāyako suvannasurabhisugandha¹⁵pupphūpahārasamalaṅkatabhūmibhāgāya gandhakuṭiyaṅi nisīditvā mahākaruṇāsamāpatti¹⁶phalasamāpattiādayo anekavidhasamāpattiyo samāpajjanto, dibbāya sotadhātuyā Dhammasabhāyaṅi taṇi kathāpavattini sutvā: "Ime bhikkhūĀnandena kataṇi bodhipūjam ārabbha tassa guṇakathaṇi kathenti, ctesañ ¹⁷ ca pubbe tena kataṇi bodhipūjaṅi na pākaṭam mayham eva pākaṭam mayi pana gate ete ¹⁸ attano kathaṇi nirantaram ārocessanti, tato tesam ahan tam aṭṭhuppattiṇi katvā pubbabhave Ānandena katam ma-

B balaniyamena

² B bhunjatha ti

³ S, repeats tain

⁴ S₂ atimanorama-

⁵ B pārāvata- 6 B uggate 7 B sāgarapaṭala-8 B dīyamāne 9 B sokavitudāya viya 10 S2 -kāmaliyā

¹¹ S. -valayapaharitum B -valayapaharitamhīva

¹² B omits āvuso

^{13.} B ropāpetvā

¹⁴ Sa cuda-

¹⁵ B -gandha-

¹⁶ S₂ -sampatti-

¹⁷ B tesañ

¹⁸ S₂ etain

hābodhipūjam i vibhajanto tassa guņe pākate Sinerum ukkhipanto 2 viya suvannakuntena 3 bham 4 paharanto viya can5dasahassasuriyasahassam utthāpento viya catukuddake 6 gehe dīpasahassam ujjālento viya ca pākatam katvā Kālingabodhijātakam desessāmi,7 sā me desanā parinibhutassāpi pañcavassasahassāni sattānam amatamahānibbānasampāpikā bhavissatīti," cintetvā Buddhāsanā utthāya 8 lākhārasena tintaabhinavasamphullarattakovilārakusumadāmavannam surattadupattam dhāya timandalam paticchādento nivāsetvā suvannapāmaigena pavālakalāpam9 parikkhipanto viya vijjullatāsassirīkakāyabandhanam bandhitvā rattakambalena gajakumbham pariyonaddhanto viya ratanasatubbedhe suvannagghike pavāļajālam 10 khipamāno viya suvannacetive rattakambalakañcukam 11 patimuñcanto viva gacchantam punnacandam rattavalāhakena paticchādayamāno viya kañcanapabbatamatthakesu pakkalākhārasam parisiñcanto viya 12 Cittakūtapabbatamatthakaii bandhujīvakakusumadaladāmehi parikkhipanto viya ca nigrodhaphalasamānavannam surattavarapamsukūlam pārupitvā, dvārantarehi c' eva vātapānantarehi ca 13 nikkhamitvā vidhāvantīhi vipphurantīhi Buddharasmīhi 14 samsūcitanikkhamanto 15 kañcanaguhato sīho viya gandhakutito nikkhamitvā asamena Buddhavesena aparimāņena Buddhavilāsena 16 gantvā abhibhavantam iva rājabhavanavibhūtim apahasantam 17 iva devavimānasirim niketam iva siriyā ekanipātatittham iva devamanussanayanavihagānam 18 Dhammasabham pavisitvā alankataratanamandape supaññattavaraBuddhāsanam ab-

B bodhipujam

² B ukkhipento

³ B -kutena

⁴ S₂ nabhain ⁶ B catukuttake

⁵ B candasahassan sūriyasahassan ca 7 S. dāssessāmi

⁸ B vutthāya

⁹ B pabbālakalāpam

¹⁰ B pabbālajālam

¹¹ B rattakambalam

¹² S, inserts ca

¹³ S2 omits ca

¹⁴ B Buddharasmīhi suviracito

¹⁵ S. -nikkhamāno

¹⁶ B vilāsena

¹⁷ Bayahaso

¹⁸ B -vihangānam

hiruyha Yugandharamatthake jalamano suriyo viya chabbannaBuddharasmiyo vissajjento nisidi.

Tā pana Buddharasmiyo āveļāveļā dasasahassacakkavāļe ekāyattā i hutvā hetthā vātapathavim atikkamitvā upari bhavaggam atikkamitvā yāva sāsanantaradhānā nirantaram apariyantāsu lokadhātusu pavattamānā agamimsu.²

Tam divasam sabbā 3 dasadisā pasāritaratanavicittakancanapaṭṭā viya 4 rattasuvaṇṇarasanisincamānā viya ukkāsatanipātasamākulā viya nirantaravippakiṇṇakaṇikārāpupphā viya vāyuvegapakkhittacīnaspiṭṭhacuṇṇapuṇṇā viya nānāvidharatanālaṅkārujjalā viya ca upasobhinsu.

Tam pana Buddhasirini disvā anekasatasahassakhattiyabrāhmaṇā gahapatayo 6 ca yebhuyyena dasasahassacakkavāļadevatā ca tāvad eva sannipatinisu.

Tan ca pana vimalajjutim parivāretvā sakaparahita 7-samatthā samaņagaņā sabbe'va appicehā santuṭṭhā pavivittā asamsaṭṭhā codakā pāpagarahitā 8 āraddha9viriyā vattāro vacanakkhamā sīlasampannā samādhipaññā¹ovimuttiñāṇadassanasampannā vantadosā bhinnakilesā vijaṭītajaṭāchinnabandhanā uparimanabhe ṭhitam 11 puṇṇacandani viya Bhagavantani yeva 12 namassamānā nisīdinsu.

Tehi parivārito Bhagavā rattakambalaparikkhitto viya suvannakkhandho rattapadumavanasandamajjhagatā viya suvannanāvā pavāļa¹³vedikāparikkhitto viya suvannapāsādo, iti sabbajanamuddhago ¹⁴ sayam vītarāgo vītarāgehi ¹⁵ parivārito sayam vītadoso vītadosehi parivārito sayam vītamoho vītamohehi parivārito sayam nikkileso nikkilesehi parivārito sayam Buddho anubuddhehi parivārito pattaparivāritam

¹ S_{1,2} ekāvattā ² S₁ āgamimsu ³ B S₁ sabba-

⁴ B -kancanapatam iva 5 B vayuvegakhittacina

 $^{^6}$ S_2 B -patiyo $\,$ 7 B saparahita- $\,$ 8 S_2 B pāpagarahino

⁹ B sāraddha- 10 S, samādhisampannā

¹¹ B S₂ uparinabhe 12 S₂ omits yeva 13 B pabbāļa-

¹⁴ B sabbajanamusabho; S₂ sabbajanamaddhagato

¹⁵ S2 inserts tehi

¹⁶ B sayam nikkileso . . . sayam nittanho

viya kesaram kesaraparivāritā viya kannikā atthanāgasahassaparivārito viya Chaddanto nāgarājā navutihamsasahassaparivārito viya Dhatarattho hamsarājā senangaparivārito viya cakkavattī marugaņaparivārito viya Sakko devarājā Brahmagaņaparivārito viya HāritaMahābrahmā tārāgaņaparivārito viya puņņacando virocati.

Byāmappabhā parikkhepavilāsinī c'assa dvattimsavaralakkhaṇamālā ganthitvā thapitadvattimsacandamālā 4 viya dvattimsasuriyamālā viya patipātiyā thitadvattimsacakkavattīnam dvattimsadevarājānam dvattimsaMahābrahmāṇam siriyā sirim abhibhavanti.5

Evam 6 aparimitakālasañcitapuññabalanibbattāya acinteyyāya anopamāya Buddhalīļhāya cando viya vippasannagaganatale Bhagavati daddallamāne 7 jātisumanācampakanavamālikārattuppalanīluppalavakulasinduvārapupphāni nīlapītalohitādivaṇṇāni sugandhagandha³cuṇṇāni cātuddīpikamahāmeghā vissaṭṭhaudakavuṭṭhiyo viya pavassimsu.

Pañcangikaturiyaghosāni Buddhadhammasanghagunapaṭisanyuttāni thutighosāni ca dasadisā 9 pūrayimsu.

Devamanussanāgasupannayakkhādīnam akkhīni amatapānam viya labhinisu.

Tadā nimmalappabho nayanainsujālapuññasalilehi mahājanam abhisiūcanto viya olokento suphullam ¹⁰ avikalakamalasandain viya nisinnam parisain disvā: "Ayam parisā ativiya sobhati ekabhikkhussāpi karacaranacalanamattain vā assāsapassāsasaddo vā natthi, sabbālainkārapatimanditam mama samīpam upagatain sanāṭikain Khattiyaparisain Brāhmaṇaparisain Gahapatiparisain cātummahārājikaparisain tāvatinsaparisain yāmaparisain tusitaparisain nimmānaratiparisam paranimmitavasavattiparisain Brahmaparisam ekabhikkhu pi na oloketi, sabbe main

¹ B cakkavattirājā 2 B -parivuto 3 B -parivuto

⁴ B -candamālāya dvattimsasūriyamālāya

⁵ S₁ inserts ca; S₂ abhibhavantīva 6 B eva

⁷ B jajjalamāne 8 S₂ omits -gandha-

⁹ B dasadisāsu 10 B suphullavimalakamala-

yeva olokayamānā nisīdanti, ete ca Buddhagāravena 1 sagāravā Buddhatejena tajjitā mavi āvukappam pi akathetvā nisinne pathamani kathani samutthapetvā na kathessanti aham eva pathamam kathessamiti:"-aparimitakappakotivain nirantarapavattitavacīsucaritānubhāvena ² dibhagandhagandhitam nanavidhagandhapuritam ratanakarandam vivaranto viva päramitäsalilasambhütam sabbaññutañanaravikiranavikasitam mudutanu3puthulajivhakanparamasamasuddhavivara4dantapantidvavakesaram suratta dantāvaranadvavapattaparivāram Dhammamadhubinduvāhinam sassirīkamukhapadumam vivaritvā, madhumadamuditalalitacaturaratikaramanoharam vīka7nādasadisam madhurassaram nicchāretvā, hetthā avícim upari bhavaggam gahapetva, sarena dasasahassilo 8kadhātum patiechādento: "Kāya nu' ttha bhikkhaye etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarā kathā vippakatā? Nāham tumhākam kathābhangatthāva āgato.9 aham pana sabbaññutāya katham vo nitthāpetvā matthakappattam katvā 10 dassāmīti agato ti," sabbannupavāranam pavāresi.

Tadā attamanā bhikkhū: "Ayam pana bhante Ānandena katam bodhipūjam ārabbha guṇakathā vippakatā na rājakathādikā ¹² tiracchānakathā, atha Bhagavā anuppatto tam no ¹² idāni nitthapetvā desethā¹³ti," vadimsu.

Atha ekālokañāṇo ¹⁴: "Na bhikkhave idān'eva pubbe pi Ānando saparivāresu ¹⁵ catusu mahādīpesu manusse gahetvā, bahuin gandhamālam āharāpetvā, mahābodhimaṇḍe bodhimahain kāresi ¹⁶ yevāti," uddesam dassetvā, tadacchariyasavanakutūhalākulita¹⁷hadayehi yatīhi abhiyācito sabbam ¹⁸

¹ B ete ca Buddhagāravā ² B inserts nibbattam

³ B mudutaru- 4 B -samaparisuddhāvirata-

⁵ S₂ sudatta- ⁶ S₁ -parivāritain ⁷ S₁ kuravīka-

⁸ B dasasahassini 9 B kathaya tatthamagato

¹⁰ S2 omits matthaka o katvā 11 S2 B -kathāditira-

¹² S₂ omits no 13 S_{1,2} dethā 14 S_{1,2} -lokañane

¹⁵ B saparivārena ¹⁶ S_{1,2} kārāpesi

¹⁷ B -ālulita- ¹⁸ B sabbam etam sapanābhilāsam

ekaggam savanābhilāsam parisam ī natvā,² himagabhham padāletvā, punnacandam nīharanto viya sānim apanetvā, cittakammam dassento viya mahājambutaruvaramūle³ gahetvā cālento vīya 4 gaganaGangam otārento viya paṭhavojam kaddhento viya yojaniyamadhugandam cakkayantena pīletvā madhupānam pāyamāno viya ca pubbe Ānandattherena katam mahābodhipūjam vibhajanto atītam āhari.

Atīte Kālingaratthe Dantapuranagare Kālingo nāma rājā ahosi.

Tassa Mahākālingo Cullakālingo 5 ti dve puttā ahesum. Tesu Cullakālingassa putto Maddarājadhītuyā kucchiyam 6 nibbatto Kālingakumāro nāma adhītasabbagantho samadhigatasakalakalāpo sabbajanamanoharaparamarūpo Dantapure rājā hutvā yathāsukham rajjam anubhavanto 7 navayobbanalalitāni rajjasukhāni sammānayanto 8 rājalokam pūjayanto samaṇabrāhmaṇagaṇam pariopālayanto pajam nandayanto bandhuyaggamittāmaccapariyuto vītināmeti.

Tassāsesaganthakalāpāvagāhagambhīrañāņo vikasitapañño Kālingabhāradvājo nāma purohito mahāpurisalakkhanāni disvā, dasa cakkavattivattāni ācikkhi. So tam vattam pūretvā pannarasauposathadivase pāto 'va satasahassam vissajjetvā, mahādānam datvā, soļasahi gandhodakaghaṭehi sīsam nahāyitvā, katapātarāso suddham uttarāsangam ekamsam katvā, upari pāsādassa sirisayane pallankam ābhujitvā nisinno attano dānādimayam puññasamudayam āvajjanto onisīdi.

Ayan sabbacakkavattīnam dhammatā.

Tesam tam ¹¹ āvajjantānam yeva vuttappakārapuññakammapaccayautusamuṭṭhānam nīlamaṇisaṅghātasadisam pācīnasamuddajalatalam bhindamānam viya ākāsam alaṅkurumānam ¹² viya sahassaramsi¹³nemikam ¹⁴ sanābhikam

^I S ₂ omits parisam	2	B katyā	3 B -taruvaram
4 B omits viya	5	B Cūla- fo	r Culla- passim

⁶ B kucchinibbatto ⁷ S_r anubhonto

⁸ B sampādayanto 9 B -brāhmaṇam pari-10 S₂ āvajiento 11 B tesañ hi tam

¹² B alankaramānam varachiddamandalakhacitam

¹³ MSS, -ramsa- ¹⁴ S_r -nebhikam

sabbākāraparipūram dibbacakkaratanam pātubhavati. Tam Kālingarañno pi tath' eva pāturahosi.

Yāya r pana tam cakkaratanam 2 nābhiyā 'sanābhikan ti' vuttam, sā indanīlamayā 3 hoti, majihe pan' 4 assā rajatamavāva panālivā suddhasiniddhadantapantivā hasamānā viya virocati, majjhe chiddena viya candamandalena ubhosu 5 bāhirantesu rajatapattena kataparikkhepā hoti. assa 6 nābhipanāliparikkhepapattesu yuttavuttatthāne paricchedalekhā suvibhattā 'va hutvā paññāvanti, avam tāv' assa 7 nābhiyā sabbākāraparipūritā.

Yehi pana tam arehi 'sahassaran ti' vuttam, te sattaratanamayā suriyarasmiyo viva pabhāsampannā bhonti, tesam pi ghatakamanikaparicchedalekhādīni 8 suvibhattān' eva 9 paññāyanti, ayam assa arānam sabbākāraparipūritā.

Yāva pana tam nemiyā 'sanemikan ti' yuttam, sā bālasuriyarasmikalāpasirim apahasamānā 10 viya surattasuddhasiniddhapavālamayā 11 hoti, sandhīsu pan' assā sañihārāgasassirīkā12 rattajambunadapattā13 vattaparicchedalekhā ca suvibhattā paññāyanti, ayam assa nemiyā sabbākāraparipūritā.

Nemimandalapitthiyam pan' assa dasannam dasannam arānam antare dhamanavamso viya antosusiro 14 chiddamandalikavicitto 15 vatavahakapavaladando 16 hoti vassa vāteritassa sukusala¹⁷samannāgatassa ¹⁸ pañcangikaturivassa viya saddo yaggucarajaniyo ca kamaniyo ca madaniyo ca hoti, tassa kho pana pavaladandassa 20 upari setacchattam ubhosu passesu samosaritakusumadāma²¹dvepantiyo cā²²ti

^I S_I yāyam

² S_I inserts yābhi

³ B -manimayā

⁴ B pana rajata-7 ST. assā

⁵ S2 inserts pi

⁶ S₂ pasannā

⁸ B ghātaka-9 Sr suvibhattā 'va

ю В avhayamānā; В avahasamānā

¹¹ B -pabbālamayā 12 B sañihānurāga-

¹⁵ B -citto 13 B -jambonada-14 S₁ inserts va

¹⁶ B- bāhakapabbāļa-; S_{1,2} vātagāhim 17 S2 sukula-18 B -samannāhatassa 19 S₂ damanīyo 20 B pabbala-

²¹ B -kusumadāmānam 22 S_{1,2} sattiyo; B S₂ omit cā-

evam samosaritakusumadāmapanti¹satadvayaparivārasetacchattasatadhārinā² pavāļadaṇḍasatena³ samupasobhitanemiparikkhepassa dvinnam pi nābhipanālīnam ante dve sīhamukhāni honti, yehi tālakkhandhappamāṇapuṇṇacandakiraṇakalāpasassirīkā taruṇaravisamānarattakambalabhaṇḍukapariyantā⁴ākāsaGaṅgāgatisobham abhibhavamānā⁵ viya dve muttākalāpā olambanti, 6 yehi cakkaratanena saddhim ākāse samparivattamānehi tīṇi cakkāni ekato parivattantāni viya khāyanti, ayam assa sabbaso sabbākāraparipūritā.

Tam pan' etam evam sabbākāraparipūram 7 pakatiyā sāyamāsabhattam bhunjitvā attano attano gharadvāre pannattāsanesu nisīditvā pavattakathāsallāpesu manussesu vīthicatukkādīsu kīļamāne dārakajane nātiuccena nātinīcena vanasandamatthakāsannena ākāsappadesena palobhayamānam 8 viya rukkhasākhaggāni dvādasayojanato paṭṭhāya sūyamānena madhurassarena sattānam sotāni odāpayamānam 9 yojanato paṭṭhāya nānāpabhāsamudayasamujjalena vannena nayanāni samākaddhantam 10 ranno cakkavattissa punnānubhāvam ugghosayantam viya rājadhānīabhimukham 11 āgacchati.

Atha tassa cakkaratanassa saddasavanen' eva: "Kuto nu kho kassa nu kho ayam saddo ti," āvajjitahadayānam puratthimadisam olokayamānānam tesam manussānam aññatara aññataram evam āha "Passatha 12 bho acchariyam puṇṇacando pubbe eko uggacchati, ajja pana attadutiyo uggato, etam hi rājahamsamithunam 13 iva puṇṇacandamithunam apubbapariyāyena 14 gaganatalam abhilanghatīti." Tam añño evam āha: "Kim kathesi samma? Kuhim nāma 15 tayā dve puṇṇacandā ekato uggacchantā

^I S_I -satti- ² S_I -dhāraṇa- ³ B -pabbāļa-

⁴ B -genduka- 5 B avahasamānā

⁶ S₁ olambenti 7 S₁ -paripūrita-; S₂ paripūrim

⁸ B salobhaya° 9 phandāpayamānam

¹⁰ S_{1,2} -kaddhentam 11 B rājathānī- 12 S₂ passa

¹³ S₂ rājagahamsamithuņam

¹⁴ MSS. apubbāpariyena 15 B kuhi nāma

ditthapubbā? Nanu esa tapanīyarasa dhārāpiñjarakiraņo ² divasakaro uggato ti?" Tam añño sitam katvā evam āha: "Kim ummatto ³ 'si ? Nanu idānim eva 4 divasakaro atthanigato, so katham imam puṇṇacandam anubandhamāno uggacchissati? Addhā pan' etam anekaratanappabhāsamudayasamujjalam ⁵ kassāpi ⁶ puññavato vimānam bhavissatīti." Te sabbe pi apasādayantā ७ aññe evam āhamsu: "Kim bahum vilapatha? N'ev' esa ⁶ puṇṇacando, na suriyo, na devavimānam, nahi tesam evarūpā sarasampatti atthi, cakkaratanena pana etena bhavitabban tī." Evam pavattakathāsallāpass' ¹o eva tassa janassa candamaṇḍalam pahāya tam cakkaratanam abhimukham hoti.

Tato tehi: "Kassa nu kho idam nibbattan ti," vutte, bhavissanti 11 vattāro: 12 "Kass' añīassa? Nanu 13 amhākam mahārājā pūritacakkavattivatto? Tass' etam nibbattan ti."

Atha so ca mahājano ye ¹⁴ ca aññe passanti sabbe cak-karatanam eva anugacchanti. Tam pi cakkaratanam rañño yeva atthāya attano āgatabhāvam ñāpetukāmam viya sattakkhattum pākāramatthakeneva nagaram anusandhā-vitvā ¹⁵ rañño antepuram ¹⁶ padakkhinam katvā antepurassa ¹⁷ uttarasīhapañjarasadise ṭhāne yathā gandhapupphādīhi sukhena sakkā hoti pūjetum. Evam akkhāhatam viya tiṭṭhati. Evam ṭhitassa pan' assa vātapānacchiddādīhi pavisitvā nānāvirāgaratanappabhāsamujjalam antopāsādam alaṅkurumānam ¹⁸ pabhāsamūham disvā dassanatthāya sañjātābhilāso rājā hoti. Parijano pi'ssa ¹⁹ piyavacanapābhatena āgantvā tam attham nivedeti.

1	S _r ekaso tapāṇirasa-	
3	S ₁ ummattako	
5	S. B -samudayujjalam	

⁴ B idān' eva6 B ekassāpi

² B -siñcanakirano

7 B apasārayantā

8 S₂ vippalapanten' ev' esa ; S₁ vipalavanten' ev' esa

9 B sirisampatti ¹⁰ S₁ evam pi vatta-¹¹ S₂ bhavanti ¹² S_{1,2} cattāro ¹³ B ayañ hi nanu

¹⁴ S₂ yo ca añño passati sabbo . . . anugachati

15 S₂ anusamsāyitvā; B anusamyāyitvā

16 $S_{1,2}$ antopuram 17 $S_{1,2}$ antopurassa

18 Balankaramānam 19 Bomits 'ssa

Atha rājā balavapīti pāmojjaphutasarīro pallankam mocetvā utthāy' āsanā sīhapañjara samīpam gantvā, tam cakkaratanam disvā: "Sutam kho pana me tam—yassa rañno Khattiyassa muddhāvasittassa 4 tadah' uposathe pannarase sīsam nahātassa uposathikassa upari 5 pāsādavaragatassa dibbam cakkaratanam pātubhavati sahassāram sanemikam sanābhikam sabbākāraparipūram, so hoti rājā cakkavattīti—assam nu kho aham rājā cakkavattīti" cintayati. Kālingarājassāpi sabbam 6 tam tath' eva ahosi.7

Sabbacakkavattīnam hi ⁸ ekamsam uttarāsangam karitvā, vāmena hatthena hatthisonda⁹sadisam panālisuvannabhinkāram ukkhipitvā, dakkhinena hatthena cakkaratanam udakena abbhukkiritvā: "Pavattatu bhavam cakkaratanam, abhivijinātu ¹⁰ bhavam cakkaratanan ti."

Vacanasamanantaram eva vehāsam abbhuggantvā cakkaratanam pavattati, yassa pavatti samakālam eva so rājā cakkavattī nāma hoti, pavatte pana cakkaratane tam anuppabandhamāno 11 va rājā cakkavattiyānavaram āruyha vehāsam abbhuggacchati, ath' assa chattacāmarādihattho parijano c'eva antepurajano 12 ca tato nānappakārakañcukakavacādisannāhavibhūsitena vividhābharanappabhāsamudayujjalena samussitadhajapatākapatimanditena attano balakāyena saddhim uparājasenāpatippabhutayo pi vehāsam abbhuggantvā rājānam eva parivārayanti, rājāyutparijanasangahattham nagaravīthīsu bheriyo carāpenti: "Tātā amhākam rañño cakkaratanam nibbattam attano attano vibhavānurūpena manditapasādhitā 13 sannipatathā ti." Mahājano pana pakatiyā cakkaratanasadden' eva sabbakiccāni pahāya gandhapupphādīni ādāya sannipatito va, 14 so pi sabbo vehāsam abbhuggantvā rājānam eva parivāreti, yassa yassa hi raññā saddhim gantukāmatā

¹ B -pāmujjaphutthasarīro ² S₂ pallankā

³ B -pañcara- 4 B muddhābhisittassa

⁵ S₂ omits upari 6 S₂ omits sabbam 7 B hoti

⁸ S. pi 9 B -sadisapanāļisuvaņņabhingāram

¹⁰ Babhijinātu 11 Banubandhamāno 12 Sr anto-

¹³ S_{1,2} -pasāditā; B -pasādhanā 14 B ca

uppajjati so so i ākāsagato va hoti, evam dvādasayojanāyāmavitthāraparisā hoti, tattha ekapuriso pi hi i chinnabhinnasarīro vā kiliṭṭhavattho vā natthi, suciparivāro hi rājā, cakkavatti³parisā nāma vijjādharaparisā viya ākāse gacchamānā indanīlamanitale vippakinnaratanasadisā hoti. Kālinganarindassāpi tath' eva ahosi.

Tam pana cakkaratanam rukkhagganam uparupari nātiuccena gaganappadesena pavattati, vathā rukkhānam pupphaphalapallavehi atthikā 4 tāni sukhena gahetum sakkonti, yathā ca bhūmiyam thitā: "Esa rājā esa uparājā esa senāpatīti," sallakkhetum sakkonti, thānādīsu ca iriyāpathesu yo yena icchati so tena gacchati, cittakammādisippasutā c' ettha attano attano kiccam karontā yeva gacchanti, yath'eva hi bhūmiyam tathā tesam 5 sabbakic-Evan cakkavattiparisan gahetvā cāni 6 ākāse ijjhanti. cakkaratanam vāmapassena Sinerum mahāsamuddassa uparibhāgena sattayojanasahassappamānam Pubbavideham gacchati, tattha yojanubbedhena8 dvādasayojanāya parikkhepato chattimsayojanāya parisāya sannivesakkhamo9 sulabhāhārūpakarano chāyudakasampanno sucisamatalo ramaniyo bhumibhago tassa uparibhagena 10 tam cakkaratanam akkhāhatam viya titthati. Atha 11 tena saññanena so mahajano otaritva yatharucim nahanabhojanādīni sabbakiccāni karonto vāsam kappeti.12 Kālinganarādhipassāpi sabbam 13 tath'eva ahosi.

Evam vāsam upagate cakkavattimhi ye ¹⁴ tattha rājāno te "Paracakkam āgatam ti" sutvā ¹⁵ jinabalakāyam sannipātetvā yuddhasajjā honti. Cakkaratanassa hi uppattisamanantaram eva natthi so satto nāma yo paccatthikasannāya tam rājānam ārabbha āvudham ukkhipitum visahey¹⁶ya, ayam ānubhāvo cakkaratanassa.

 $^{^{\}mathtt{I}}$ S $_{\mathtt{2}}$ omits so so $^{\mathtt{2}}$ B omits hi $^{\mathtt{3}}$ B rājā cakkavattī

⁴ Batthikānam 5 S₂ tath' etesam 6 B sabbāni

⁷ S, omits tain 8 B yojanubbedhe

⁹ B sannisinnakkhamo 10 S2 uparibhāge

¹¹ S₁ attha ¹² B kappesi ¹³ S₁ inserts tain

¹⁴ B omits ye 15 B sutvā pi na bala- 16 S2 inserts na

Cakkānubhāvena hi tassa rañño Ariasesā I damatham upenti, Arindamam nāma narādhipassa Ten' eva tain vuccati tassa cakkain.

Tasmā sabbe pi rājāno attano 2 attano rajjasirivibhavānurūpam pābhatam gahetvā, tam rājānam upagamma panatasirā 3 attano molimaniratanappabhāhi 4 nisekena 5 tassa pādapūjam karontā: "Ehi kho mahārāja svāgatan te mahārāja 6 sakan te mahārāja anusāsa mahārājāti," tassa kinkārapatissāvitam āpajjanti. Kālinga7narādhipassāpi tath' eva akamsu.

Evam vutte pana rājā 8 cakkavattī: "Nāpi ettakam nāma me anuvassam balim upakappethāti," vadati, "nāpi bhogam 9 aññassa bhogam 10 acchinditva aññassa deti." Attano pana Dhammarājabhāvassa anurūpāya pañnāya upaparikkhitvā pemanīyena mañjunā pāṇātipātādīni sarena: "Passatha tātā pānātipāto nām' esa āsevito" bhāvito bahulīkato yānikato 12 nirayasamvattaniko hotīti," ādinā nayena Dhammam desetvā, "Pāņo na hantabbo, adinnam nādātabbam, 13 kāmesu micchācārā 14 na caritabbā, musā na bhāsitabbā,15 majjam na pātabbam, yathā 16 bhūtañ ca bhuñjathāti, ovādam deti. Kālingabhūbhujo 17 pi tath' eva akāsi.

"Kim pana sabbe pi rañño 18 imam ovādam ganhantīti?" Buddhassāpi tāva sabbe 'va na gaņhanti, rañño kim pana ganhissanti 19? Tasmā ye panditā vibhāvino te 20 ganhanti, sabbe pan' ete anuyuttā bhavanti.

· T)	-
	ຕຄ
^r B arayo ase	ວພ

4 S. B -manippabhāhi

12 B omits yānikato 13 S₂ anādātabbam

15 B bhanitabbā

² B attano once

³ S_r panamita-

⁵ S. nivesaken' assa; B seken' assa pādapūjam karonti

⁶ S. B omit maho sako te 7 S. B -narapatissāpi 8 B nararājā 9 B omits bhoo 10 S, omits bhogam

II B anāsevito abahulikato abhāvito

¹⁴ S. B micchā-

¹⁶ S_{1,2} yathā bhuttañ 17 B Kālingabhūpo 18 S₁ rājāno

¹⁹ B aññassa pana kim ganhissanti 20 S2 omits te

Atha nam i cakkaratanam evam Pubbavidehavāsīnam ovāde dinne katapātarāse cakkavattibale 2 vehāsam abbhuggantvā puratthimasamuddam ajjhogāhati. Yathā yathā ca tam ajjhogāhati tathā tathā agadagandham ghāyitvā sankhittaphano nāgarājā viya sankhittaumivipphāram hutvā ogacchamānam mahāsamuddasalilam yojanamattam ogantyā 3 antosamudde veluriyabhitti viya titthati. khanam 4 yeva tassa rañño puññasirim datthukāmāni viya mahāsamuddatale vippakinnāni nānāratanāni tato tato āgantvā tam padesam pūrayanti. Atha sā rājaparisā tam nānārātanaparipūram mahāsamuddatalam disvā yathārucim ucchangādīhi ādiyati 5 yathārucim ādinnaratanāya pana 6 parisāya tam cakkaratanam patinivattati.7 Patinivattamāne 8 ca tasmim parisā aggato hoti majjhe rājā ante cakkaratanani. Tam pi jalanidhijalam palobhiyamanam 9 iva cakkaratanasiriyā asahamānam 10 iva ca tena viyogam nemimandalapariyantam abhibhavantam 11 tīran tam eva upagacchati.

Evam rājā cakkavattī puratthimasamuddapariyantam Pubbavideham abhivijinitvā ¹² dakkhiņasamuddapariyantam Jambudīpam vijetukāmo cakkaratanadesitena maggena dakkhiņadisābhimukho gacchati. Kālinganarāsabho pi

tath' eva āgamāsi.

Evam pavattamānassa pana tassa pavattividhānam ¹³ senā sanniveso paṭirājāgamanam tesam anusāsanappadānam ¹⁴ dakkhinasamuddam ¹⁵ajjhogāhanam samuddasalilassa ogacchanam ratanādānan ti. Sabbam purimanayen eva veditabbam. Vijinitvā pana tam dasasahassayojanap

¹ B omits nam

² S_r -balena ca karatanavehā-; B cakkavattibalena

³ B gantvā 4 S_r tankhane 5 S_r ādiyanti 6 S₂ omits pana 7 B patinivatti 8 B pativattamāne

⁹ S_r palobhaya
10 S_r asayha-

¹¹ S₂ abhihanantam; B abhiharantam na tīram eva

¹⁴ B anusāsanipaṭipādanaṁ

¹⁵ B ajjhogāhanam salilassa

pamānam Jambudīpam dakkhinasamuddato pi paccuttaritvā sattavojanasahassappamānam Aparagoyānam vijetum pubbe yuttanayen' eva gantvā tam pi samuddapariyantam tath' 2 eya abhiyijinityā pacchimasamuddato pi uttarityā atthayojanasahassappamānam Uttarakurum vijetum tath' eva gantvā tam pi samuddapariyantam tath' eva abhivijiya uttarasamuddato pi paccuttarati.3 Ettāvatā raññā cakkavattinā cāturantāya pathaviyā ādhipaccam adhigatam 4 hoti.

So⁵ evam vijitavijavo attano rajjasirisampattidassanattham sapariso uddham gaganatalam abhilanghitva suvikasitapadumuppalapundarīkavanavicitte cattāro jātassare viya pañcasataparittādidīpapariyāre 6 cattāro mahādīpe oloketyā, cakkaratanādesiten' eya 7 maggena yathānukkamam attano rājadhānim paccāgacchati. Atha nam cakkaratanam antopuradvāram 8 sobhayamānam viya hutvā titthati. Evam patitthite pana tasmim cakkaratanena 9 rājante pure ukkāhi vā dīpikāhi 10 vā kiñci karaņīyam na hoti. Cakkaratanobhāso yeva 11 rattiandhakāram 12 vidhamati. Ye pana andhakāratthikā honti tesam andhakāram eva hoti.13 Kālinganaravarassāpi sabbam etam tath' eva ahosi.

Evam pātubhūtacakkaratanassa pana cakkavattino amaccā pakatimangalahatthitthānam samam sucibhūmibhāgam kāretvā, haricandanādīhi surabhigandhehi upalimpāpetvā hetthā vicittavanna¹⁴surabhikusumasamo¹⁵kinnam upari suvannatārakānam antarantarā samosaritamanuññakusumadāmapatimanditavitānam devavimānam viya abhisankharityā: "Evarūpassa nāma devahatthiratanassa āgamanam cintethāti," vadanti. So pubbe vuttanayen' eva ma-

I Sa -dhānam

² B tath' eva mahim vijinitvā

³ B paccuttari

⁴ B abhigatam 5 B eso

⁶ S. B pañcasatapañcasataparittādīpaparivāre

⁷ B cakkadesiten' eva

⁸ B antepura-

⁹ B cakkaratane 10 B padīpikāhi 11 S₁ -obhāsen' eva

¹² B rattiyam

¹³ B omits hoti

¹⁴ B hetthā pi vicittavannam

¹⁵ S₁ -samā-

hādānam datvā sīlāni ca samādāya tam puñīasampattim āvajjanto nisīdati.¹ Ath' assa puñīānubhāvacodito ² Chaddantakulā vā Uposathakulā vā tam sakkāravisesam anubhavitukāmo taruņaravimaņdalābhi³rattacaraṇagīvāmukhapatimaṇditavisuddhasetasarīro santappatiṭṭhito⁴susamhita⁵aṅgapaccaṅgasanniveso vikasitarattapadumacārupokkharo iddhimā yogī viya vehāsagamanasamattho ⁶ manosilācuṇṇarañjitapariyanto viya rajatapabbato hatthiseṭṭho tasmim padese tiṭṭhati. So ७ Chaddantakulā āgacchanto sabbakaniṭṭho āgacchati. Uposathakulā ® āgacchanto sabbajeṭṭho. Kāliṅganarādhipassa 9 pana Uposathakulā āgantvā aṭṭhāsi.

Evam pātubhūtam pana tam hatthiratanam disvā hatthigopakādayo hatthatutthā vegena gantvā rañño ārocenti. Rājā turitaturitam 10 āgantvā tam disvā pasannacitto: "Bhaddakam vata bho hatthiyanam sace damatham upeyyāti," cintayanto hattham pasāreti. Atha so gharadhenuvacchako 11 viya kanne olambetvā 12 sūratabhāvam dassento rājānam upasankamati. Rājā tam ārohitukāmo hoti, ath' assa parijanā 13 adhippāyam natvā tam hatthiratanam sovanna¹⁴ddhajasovannālankārahemajālapaticchannam katvā upanenti. Rājā tam anisīdāpetvā va sattaratanamayāya nisseniyā āruyha ākāsagamananinnacitto hoti. Tassa saha cittuppāden' eva so hatthirājā rājahamso viya indanīlamanippabhājālānilaga¹⁵ganatalam abhilanghati. Tato cakkacarikaya 16 vuttanayen' eva sakalarājaparisā. Iti sapariso rājā antopātarāse 17 yeva sakalam pathavim anusāsityā 18 rājadhānim paccāgacchati. Evam mahiddhikain cakkavattino hatthiratanain hoti. Kalinga-

¹ B nisīdi ² S₂ puññassa ³ B -maṇdalāhi

⁴ S_z sattangappatitthito; B sattappattittho

⁵ B susamhata- ⁶ S₂ B vehāsam ⁷ B omits so

⁻⁸ S₂ -kulain 9 S₂ -narapatissa 10 B turitam 11 B ghare 12 S₂ lambetvä 13 S₂ parijano

¹⁴ S. suvanna- 15 S. B. -jālanila-; S. -jālānilāga-

¹⁶ S, cakkavatticārikāya 17 S, pātarāso

¹⁸ S₂ anusamsāsitvā; B anupariyāyitvā

vanisāmino pi tādisam eva ahosi. Evam pātubhūtahatthiratanassa pana cakkavattino purisā i pakatimangalaassatthānam sucisamatalam kāretvā 2 alankaritvā ca 3 purimanayen' eva rañño tassa āgamanacintanattham ussāham janenti. So purimanayen' eva katadānamānasakkāro samādinnasīlabbato pāsādatale sukhanisinno 4 puññasampattim samanussarati,5 ath' assa puññānubhāvacodito Sindhavakulato vijjullatāvinaddhasaradakālasetavalāhakarāsisassirīko rattapādo rattatundo candappabhāpuñjasadisasuddhasiniddhaghanasaighātasarīro 6 kākagīvā viya indanīlamaņi viya ca kāļavanņena sīsena samannāgatattā kākasīso sutthu 7 kappetvā thapitehi viya munjasadisehi 8 sanhavattaujugatehi 9 kesehi samannāgatattā munjakeso vehāsaigamo Valāhako 10 nāma assarājā āgantvā tasmin thane patitthahati. Kālingabhūpālassāpi tādisam eva hayaratanam ahosi.

Sesam sabbam hatthiratane vuttanayen' eva veditabbam.

Evam pātubhūtaassaratanassa pana rañño cakkavattissa catuhatthāyāmam sakaṭanābhisamapariṇāham ¹¹ ubhosu antesu kaṇṇikapariyantato viniggatasuparisuddhamuttākalāpehi ¹² dvīhi kañcanapadumehi alankatam caturāsītimaṇisahassaparivāram tārāgaṇaparivutassa puṇṇacandassa sirim ¹³ paṭippharamānam viya Vepullapabbatato ¹⁴ maṇiratanam āgacchati. Tass' evam āgatassa muttājālake ṭhapetvā veṇuparamparāya saṭṭhihatthappamāṇam ākāsam āropitassa rattibhāge samantato ¹⁵ yojanappamāṇam okāsam ābhā pharati, yāya sabbo so ¹⁶ okāso aruṇuggamanavelāya viya sañjātāloko hoti. Tato kassakā kasikammam vāṇijā āpaṇugghāṭanam te te ca sippino tam tam kammantam

I S2 parisā

² S₂ inserts ca

³ S_{1,2} omits ca

⁴ B sukham 7 B sutthum

⁵ B anussarati

⁶ B -samhata-

¹⁰ S₂ Valāho

⁸ B puñja-

⁹ B -ujjugatigatehi

¹³ B sirisampati-

¹¹ S₂ -parihānam ¹² S₁ viniggatehi

¹⁴ S₂ Vephulla-; B vipulapabba-

¹⁵ B samantā

¹⁶ B omits so

payojenti divā ti mañňamānā. Kālinganaralokādhipassāpi sabbam tam tath' eva ahosi.

pātubhūtamaniratanassa pana cakkavattissa visayasukhavisesassa i visesakāraņam itthiratanam pātubhavati. Maddarājakulato vā hi 'ssa aggamahesim ānenti, Uttarakuruto vā puññānubhāvena sayam² āgacchati. pana abhirūpā dassanīyā pāsādikā paramāya vaņņapokkharatāya 3 samannāgatā nātidīghā nātirassā nātikisā nātithūlā nātikālī 4 nāccodātā 5 atikkantā mānusam vannam appattā 6 dibbam vannam, manussanam hi vannappabha 7 bahi na niccharati, devānam atidūram niccharati. Tassā pana dvādasahatthappamāṇam padesam sarīrābhā obhāseti. rasamphasso pan' assā sappimande pakkhipitvā thapitassa satavihatassa tūlapieuno vā kappāsapieuno vā samphasso 8 viya hoti. Rañño sītakāle tassā uņhāni gattāni honti uņhe sītāni,9 tassa niccakālam eva supisitassa 10 abhinavassa catujjātisamāyojitassa haricandanassa gandho kāyato vāyati, hasitakathitakālesu II tassā mukhato tankhanam vikasitass' eva nīluppalassa atisurabhigandho vāyati. Evarūpasamphassa¹²gandhasampattiyuttā pi rājānam disvā nisinnāsanato aggidaddhā viya pathamam eva utthahati, tasmim nisinne tassa tālavantena 13 vījanādikiccam katvā "Kim karomi devāti" vācāya kinkāram pacchā nisīdati. patisāveti, rañño manāpam eva karoti, yam rañño piyam tad eva vadati, thapetvā rājānam aññam purisam cittena pi na 14 pattheti. Kālingagandhabbarupassāpi 15 tādisam eva itthiratanam ahosi.

Evam pātubhūtaitthiratanassa pana rañño cakkavattissa dhanakaranīyānam kiccānam 16 yathāsukham 17 pavatta-

S₂ -sukhaya S₂ vannasundaratāya
 B sayam vā
 B nātikāļā

7 S2 vannabhā-; B vannābhā

8 S₁ phasso; B phassaviseso 9 S₂ sitāni S₂ Supinsītassa 11 S₂ sitakathitakāle

¹⁰ S₁ supimsītassa ¹¹ S₂ sitakathitakāle ¹² S_{1,2} evam rū- ¹³ B -vandena bija- ¹⁴ S₂ omits na

¹⁵ S_{1,2} -kandappa- ¹⁶ S₁ kiceāni

¹⁷ S2 -sukhappattanatthain

nattham gahapatiratanam pātubhavati. So pakatiyā 'va Mahābhogo Mahābhogakule jāto rañño dhanarāsivaddhako setthigahapati hoti. Cakkaratanānubhāvasahitam pan' assa kammavipākajam dibbacakhum pātubhavati, yena antopathaviyam dviyojanābbhantare indhim passati. So tam sampattim disvā tutthahadayo gantvā: "Appossukko tvam deva hohīti, aham te dhanena dhanakaranīyam karissāmīti," rājānam dhanena pavāretvā pūram hiraññasuvannassa kumbhim uddharitvā: "Alam ettāvatā mahārāja katam ettāvatā mahārājāti," sabbāni dhanakaranīyani sampādeti. Kālingapuññapuñjassāpi tath' eva sampādesi. 5

Evam pātubhūtagahapatiratanassa pana rañño ⁶ cakkavattissa sabbakiccasamvidhānasamattham parināyakaratanam pātubhavati. So rañño jeṭṭhaputto 'va hoti. Pakatiyā 'va paṇḍito byatto medhāvī vibhāgī,⁷ rañño puññānubhāvam nissāya pan' assa attano kammānubhāvena paracittañāṇam⁸ uppajjati, yena ⁹ dvādasayojanāya rājaparisāya ¹⁰ cittācāram nātvā upayāpetabbam ¹¹ upayāpetum apayāpetabbam apayāpetum tasmim tasmim ṭhānantare ṭhapetabbam ¹² ṭhapetum rañño ahite ca hite ca vavatthāpetum samattho ¹³ hoti. So pi tam ¹⁴ attano ānubhāvam disvā tuṭṭhahadayo gantvā: "Appossukko tvam deva hohi, yathāsukham rajjasukham anubhava ¹⁵ aham anusāsissamīti," rājānam sabbakiccānusāsanena pavāreti. Kālinganarissaram ¹⁶ pi tath' eva pavāresi.¹⁷

Evam pātubhūtasattaratano 18 rājā 19 Kālingacakkavattī ekadivasani sabbālankārapatimandito mālāvilepanadharo

¹ S₂ inserts pi ² S₂ omits dvi-; B tiyojana-

 ³ S₂ B hoti
 4 B sutthum
 5 B sampādeti
 6 B omits rañño
 7 S₂ omits vibhāgī

⁸ S_r paracittavijānanañāņam

⁹ B inserts ca; S₁ yo pana 10 S₁ omits rāja-

¹¹ B upathāpetabbam upaṭhāpetum anupaṭhāpetabbam anupaṭhāpetum ¹² B omits ṭhapetabbam

¹³ S₂ samatthā 14 B omits tam 15 S₁ anubhavam

¹⁶ B Kālinganarindassa pi ¹⁷ B pavāreti

¹⁸ S₂ -bhūtatta- 19 S₁ omits rājā ; B Kālingo

rājamandalakirītakūtamanimadhukaraparicumbitapādapankajo chattimsayojanaya senaya parivuto sabbasetam Kelasakūtapatibhāgam i gajaratanam āruyha lokalocanāni saphalāni 2 karonto mahatā sirivilāsena mātāpitunnam 3 assamapadam pāyāsi, ath' assa sabbaBuddhānain jayamaigalassa 4 puthuvicakkanābhibhūtassa mahābodhimandassa 5 uparibhāgena 6 nāgo gantum nāsakkhi raññā punappuna 7 codito pi nāsakkhi yeva, atha ranno purohito rannā saddhim gacchanto: "Ākāse āvaranam nāma natthi, kin nu kho rājā gajarājam pesetum na sakkoti vīmamsissāmīti," ākāsato oruyha sabbaBuddhānam jayapallankam puthavīnābhimahābodhimandam passi. Tadā kira tattha rājakarīsamatte⁸ thāne sasakamassumattam pi tinam nāma natthi, rajatapattavannavālukā vippakinnā hoti, samantā tinalatavanaspatayo 9 bodhimandam padakkhinan katva āvattitvā bodhimandābhimukhā va atthaiisu. Brāhmano tam bhūmibhāgam oloketvā: "Idam 10 sabbaBuddhānam kilesaviddhanisanatthanam, imassa uparibhagena 11 Sakkādīhi pi na sakkā gantun ti," cintetvā Kālingacakkavattino santikam gantvā: "Otara mahārāja, ayam bhūmibhāgo sabbaBuddhavannito,12 viddhamsitasakalakilesandhakārā sabbadasabalā tarunasuriyā viya idhāsīnā virocanti,13 catunahutādhikadviyojanasatasahassabahalāyācalāya bhibhūto, sāgarapariyantāya mediniyā 14 niccalatthānam, imassa sabbaBuddhānam kilesajālapadālanatthānassa namakkāram karohi, pūjāsakkāram cānuvidhehi, ye 15 te cakkavattino hatthiratanabhūtā Uposathakule jātā gajavarā sabbe pi te etam padesam patvā kottiyamānā pi na upagacchanti, etena nāgenāpi upagantum ito uttarini 16 na

¹ B Kelāsasmakuta- ² S_{1,2} saphalam ³ B -pitūnam

⁴ B jayamandalassa pathavī- 5 $S_{\rm I}$ -mandalassa

⁶ S₂ -bhāge 7 B punappunam 8 B karīsamattaṭhāne 9 B yanappatiyo 10 B imam 11 S₂ uparibhāge

⁹ B vanappatiyo ¹⁰ B imam ¹¹ S₂ uparibhāg ¹² S₂ -vannitoko ¹³ B virocenti

¹⁴ B medaniyā naccanathānam sabbaBuddhānam kilesajālapadālanathānam nayanasakkāram karohi.

¹⁵ B ye 'me 16 B uttari

sakkā, ākankhanto vajirankusena sannam datvā pesehīti" āha.

Rājā tassa vacanam sutvā: Ñassāma mayam yathā imassa vacanam yadi vā saccam yadi vā alikan ti "vīmamsanto vajirankusena "varakunjaram pesesi. So pana gajarājā tena cakkavattinā vajirankusena kottetvā pesito paṭiravabharitadasadisākuharam saram nicehāretvā paṭisakkitvā soṇḍam ukkhipitvā gīvam unnāmetvā garum bhāram vahitum asakkonto viya ākāse yeva nisīditvā kesarinakhapanjarena viya narindena punappuna "vijjhayamāno koncasakuņo viya naditvā vedanam 4 sahitum asakkonto kālam akāsi. Rājā tassa matabhāvam ajānanto 5 tathā nisinno 'va 6 ahosi.

Tadā Kālingabhāradvājo: "Mahārāja tava nāgo niruddho, na sakkā tayā gajavaram ārūļhena yam kiñci kurutā bodhimandamatthakena gantum aññam nāgam 7 ākankhathāti" āha. Rañño puññiddhiyā añño gajarājā Uposathakulā 8 gantvā 9 piṭṭhim upanāmesi. Rājā tam abhirūļho 10 matangam 11 patamānam disvā vimhito 12 ākāsato oruyha bodhimandam oloketvā tam pāṭihāriyam 13 passitvā Kālingabhāradvājassa thutim karonto: "Tvam evāsi sambuddho sabbaññū sabbadassāvīti," āha. Brāhmano tam anadhivāsetvā attānam nīcaṭṭhāne ṭhapetvā Buddhe 14 yeva ukkhipitvā vaṇṇento: "Mahārāja mayam byañjanam disvā 15 byākaraṇasamatthā sutabuddhā nāma. Buddhā 16 pana 17 sabbaññū sabbavidū. Buddhā hi atītādibhedam sabbam jānanti ca 18 vadanti ca lakkhanena. Mayam pana āgama-

I S2 B omit vajiran-

² B codetvā pesito paṭiravasahitam dasadisā-

³ B punappunam vijjhiyamāno

⁵ Banujānanto

⁷ S₁ nāgam āsam ti; S₂ āsankamāti

⁹ Bāgantvā 10 Binserts'va

¹² S₁ vismito; S₂ vismino

¹⁴ B Buddham

¹⁶ S. B omit Buddhā

¹⁸ B vivaranti ca na lakkhanena

⁴ B inserts so

⁶ S_I omits 'va

⁸ S₁ -kulam

¹¹ MSS. matanāgam

¹³ B pāṭihāram

¹⁵ B viditvā

¹⁷ S2 omits pana

purisā attano sippabaleneva jānāma ¹ tañ ca ekadesam eva jānāma, Buddhā pana sabbam attham karatalāmalakam ² iva niravasesam jānantīti," āha.

Rājā Buddhaguņe sutvā somanassappatto hutvā sakalacakkavāļavāsikehi bahūni vicittavatthābharaņagandhakusumādīni āharāpetvā jalanidhivelāpariyantam Jambusaņdam³ ekamaņdapam viya alankaritvā sattāham dhūpadīpapupphagandhadhajapatākam⁴ vassamānacandanacuṇṇam vīṇāveṇumurajanādamanoharam naccamānalalitayuvatīramaṇīyam bodhipūjam kārāpetvā tasmim⁵ padese aṭṭhārasahattham Mandāragirivirocamānam⁴ suvaṇṇatthambham ussāpetvā tassa 7 sattaratanamayam vedikam kāretvā ³ ratanavālukam okiritvā ratanapākārena parikkhipitvā sattaratanamayam Indacāpakalāpakappadvārakoṭṭhakam kārāpetvā devasikam pupphānam saṭṭhivāhasahassāni ³ sannipātetvā yāva jīvam mahābodhipūjam katvā tāva timsabhavanam agamāsi.

Evam vimalalocano imam Dhammadesanam sandassetvā jātakam samodhānento pariyosāne, tividhamahādvārehi pancadasakotthāsehi satthiyā ca nayasahassehi vibhajitvā, duddasattā gambhīrāni 10 gambhīrattā duddasāni dukkhasamudayanirodhamaggalakkhaṇāni cattāri ariyasaccāni 11 pakāsetvā anekadevamanussasahassāni desanāmatarasam pāyetvā: "Na bhikkhave idān' eva pubbe pi Ānando suranaravimhāpanīyam bodhipūjam akāsi yevāti," vatvā, therassa bodhipūjam candamaṇḍale 12 paharanto viya ukkhipitvā, sāgarapitthe vāsitatelam 13 vippakiranto viya sabbatthapattharitvā, ratanagharassa maṇikkhandhena kuṭam gaṇhanto viya Ānandattherassa bodhipūjāmaṇikkhandhena desanākuṭam 14 gāhāpetvā: "Tadā rājā Ānando

¹ S₂ jānamānatañ ca

³ B Jambumandalam

⁵ B inserts devasikam

⁷ S_I omits tassa

⁹ S2 satthim

¹¹ S2 B omit ariya-

¹³ B thapitatelam pattharanto

² B karatale

⁴ Sr dhipadhupa-

⁶ S₁ -girim iva viro-

⁸ B kārāpetvā

¹⁰ S2 omits gambhīrāni

¹² B dhajamandale

¹⁴ B desanāya

ahosi, Kālingabhāradvājo aham asmīti," vatvā jātakam samodhānesi.

Evam phalaruhamahābodhi Satthari dharamāne Jetavanavihāradvāre i patiṭṭhitā ti.²

Iti Jetavane munirājasuto
Phalasambhavabodhivaram varadhī
Sunidhāya vidhāya maham ³ mahito
Muninā katalokahito ti ⁴ thuto.
Ānandabodhikathā.

Katham dakkhinamahāsākhā parinibbute Bhagavati Lankādīpe patitthitā ti?

Tam pana vibhajante ⁵ hi : sā ⁶ panāyan dakkhinamahāsākhā kena gahitā ? Kenānītā ? Kena patiṭṭhāpitā ? Kena pūjitā ? Kena paripālitā ti ? Ete pañca abbhantarapañhā pi ⁷ vissajjeyyā bhavanti.

Tattha: Kena gahitā ti? Dhammāsokena narindena gahitā. Kenānītā ti? Saighamitthattheriyā ānītā. Kena patiṭṭhāpitā ti? Raññā Devānampiyatissena patiṭṭhāpitā. Kena pūjitā ti? Buddhādīhi pūjitā. Kena paripālitā ti? Bodhiguttādīhi paripālitā.

Katham Dhammāsokena narindena gahitā ti.

Yo so Bhagavā catuvesārajjavisārado 8 dasabaladharo 9 āsabhaṇthāṇatṭṭhāyī sīhanādanādī sabbasattuttamo Dhammissaro Dhammarājā Dhammādhipati Dhammadīpo Dhammasaraṇo saddhammavaracakkavattī sammāsambuddho dvattimsamahāpurisalakkhaṇapatimaṇḍito ro asītiyā ranubyañjanehi samanubyañjito ro nīlapītalohitādivicittavaṇṇo ro byāmappabhāparikkhittavilāso, vikasitakamaluppalapuṇḍarīkapatimaṇḍitasalilatalam viya tārāgaṇaramsijālasobhāsamujjalitagaganatalam viya sañjhāppabhā-Indadhanuvijjullatāparikkhittakanakagirisikharo viya

r S₂ Jetavanadvāre 2 B S₂ omit ti
3 S_{1,2} vidhā maham 4 B thuto ti
5 S₂ vibhajente 6 B sāyam 7 B omits pi
8 B catuvesārajjapatto 9 B omits dasao 10 B bāttimsa11 B inserts dasabaladharo 12 S₇ samanubyāpito

¹³ B -lohitādīhi

attano sirivibhavena i lokam ekālokam kurumāno bodhaneyyapuggale² disvā, Mahākassapādīnam atthāya tigāvute pi, Angulimāl Ālavakādīnam 3 atthāya timsayojane pi, Pukkusādīnam atthāya pañcacattālīsavojane pi, Mahākappinappabhutīnam 4 atthāva vīsādhikavojanasate Vanavāsika⁵Tissasāmamanerādīnam atthāya tigāvutādhikavīsātirekayojanasate 6 pi, Dhaniyādīnam atthāya sattayojanasate pi, Cūlodarādīnam 7 atthāva dīpantare pi, Mātudevaputtādīnam 8 atthāya devaloke pi, Bakabrahmādīnam atthāya Brahmaloke pi muhuttamattena paññāyitvā nibaddham 10 turitacārikam caranto. Sāriputta Moggallānādīhi chalabhiññehi mahiddhikehi mahāsāvakehi parivuto 11 usabhaganaparivuto usabharājā, sīhaganaparivārito viva sīharājā, garulanikaraviya supannarājā, Kulācalaparivārito viya parivārito ramsisahassaparivārito viya girirājā divasakaro. dandadipanikaramajjhagato pajjalitadīparukkho. viva gāmanigamanagaravanabhavanādīni 12 chabbannāhi Buddharasmīhi 13 nimujjāpento, lokānukampāya 14 tisatachasatanavasatayojanāvattesu antomajjhimamahāmandalesu¹⁵ gāmanigamapatipātiyā aturitacārikam caranto, pasādapāmojjaparavasehi 16 janehi samantā yojanasatam ekakolāhalam veneyyabandhavanam kārāpento. amatapuradvāram vivaranto. padaparamānam gupagamananissenim 17 dassento, Dhammadundubhim 18 āhaññanto, Dhammasankham Dhammavamsam dhamanto, Dhammaddhajam Dhammakuntam 19 ussapento, veney-

4 B Pakkusātippabhūtinam atthāya

10 S2 niccam baddham: B nibaddha-

¹ S₂ omits -vi- ² B S₂ -puggalam ³ S₂ Angulimālāvakā-

⁵ B VanavāsiTissa-

S_I -vīsatiyojana S₂ Mātalideva-

 ⁷ S₂ Cūlodharā 9 B muhuttamatte

п В -parivārito viya

¹² S₁ -vanagahanādīhi

¹³ B Buddharasmimhi

¹⁴ S_{1,2} lokānukampakāya

¹⁵ S_{1,2} antesu

¹⁶ B -pāmojjamānasehi

¹⁷ B saggamagganissenim

¹⁸ B dudrubhim

¹⁹ B -kontain

yakamalākaram vibodhento, paramamadhuram catusaccapānam 1 pāyento, saddhādhikānam nirupamarūpakāyena 2 paññādhikānam gambhīraDhammakāyena rūpappasannarūpappamāṇānam vannasiriyā ghosappasannaghosappamāṇānam saddasiriyā lūkhappasannalūkhappamāṇānam appicchatādivatasiriyā з DhammappasannaDhammappamāṇānam mahāvajirañānādigunasiriyā 4 santappento, sattatimsavidham bodhipakkhiyaratanavassam vassapento. anaññasādhāranam 5 desanāGangam pavattento 6 ariyamaggasalilena kilesaparilāham nibbāpento, caturāsīti Dhammakkhandhasahassāni desetvā,7 catuvīsati asankheyyadevamanusse bhavakantārato patāretvā,8 pancacattāļīsavassāni thatvā paripaktikkhindriye satte 9 catusaccam bodhāpetvā, aparipakkañānānam mudindriyānam aviditasattānam 10 maggāmaggam kathetvā, mohanDhakāravidhamanāya Dhammadīpam, 11 samsārasāgarataranāya DhammamahānkusalaDhammavadane akusalatilakasodhanāya Dhammādāsam, kilesabyādhividdhamsanāya 12 Dhammosadhañca anāgatānam sattānam 13 atthāya patitthāpetvā, karacaranasarīrasamphutthasākhāpāsānapalālamattam 14 pi yāv'ajjatanā saggamokkhasukhasādhanam 15 cetiyam katvā, sabbam Buddhakiccam nitthāpetvā, mahāSinerumuddhani jalitvā 16 sakalalokagata 77 timiranikaram viddhamsetvā, mahāvutthidhārānipātena 18 nibbutamahāaggikkhandho viya, Kusinārāyam 19 upavattane Mallānam sālavane antare yamakasālānam visākhapunnamadivase rattiyā

I S2 B omit catu-

² B rūpakāyena

³ S_{1,2} appicchatāditapasiriyā

⁴ B mahāvajīrañāņaguņasiriyā

 $^{^{5}}$ S₂ -saranam 6 S₂ upavattento 7 B omits desetvā

 $^{^8}$ B santāretvā 9 S $_2$ sacce 10 S $_2$ B saccānam

¹¹ B Dhammappadīpam

¹² B sankilesabyādhividdhamanāya

¹³ B omits sattānam 14 B -palāsamattam

¹⁵ S₂ -sādhakam ¹⁶ S₂ -muddham jalitvā

¹⁷ B omits -gata- ¹⁸ B -vātanipātena ¹⁹ B Kusinārāya

paccūsasamaye nibbānapuram pavisanto, catuvīsati kotisatasahassasamāpattiyo pavisitvā, videsam gacchanto nātigaņam 2 ālingitvā viya sabbam samāpattisukham anubhavitvā, dasasahassalokadhātuyo kampetvā, anupādisesāya 3 nibbānadhātuyā parinibbāyi.4

Iti vihitavicittāsesalokatthacāro, Tibhavapati ⁵ mahiddhi Dhammarājā munindo, Ravisatajutisobho so pi yāto vināsam, Maraṇam akaruṇantam kam hi loke jaheyyāti ⁶?

Dasabalaparinibbānakathā.

Evam Magadhādhipassa Ajātasattunarindassa atthame parinibbute samvacchare Bhagavati lokanāthe Kusinārāvam samāgatānam sankhyāpatham atikkantānam bhikkhūnam majjhe ganapāmokkhānam sattannam bhikkhusata⁷sahassanam sanghatthero ayasma Mahakassano sattāhaparinibbute Satthari Subhaddena buddha8pabbajitena: "Alam āvuso, mā socittha, mā paridevittha, sumuttā mayam 9 tena Mahāsamanena upaddutā mayam homa 'idam vo kappati idam vo na kappatīti,' idāni pana mayam yam 10 icchissāma tam karissāma yam na icchissāma na tam karissāmāti" vuttavacanam anussaranto. edisassa II ca sanghasannipātassa I2 puna dullabhabhāvam maññamāno: "Thānam kho pan'etam vijjati pāpabhikkhū, atītasatthukam pāvacanan ti maññamānā, labhitvā na cirass' eva saddhammam pakkham antaradhāpeyyum, yāva Dhammavinayo titthati tāva anatītasatthukam eva pāvacanam hoti. Vuttam h'etam Bhagavatā: 'Yo vo Ānanda mayā Dhammo ca Vinayo ca desito paññatto so vo mam' accayena sattha ti, yan nūnāham Dhamman ca Vinavan ca sangāveyvam vathavidam

¹ B pavīsetvā

² S₂ B ñātijanam

³ B anupādisesanibbāna-

⁴ B parinibbāyīti

⁵ B mahiddhī

⁶ S₂ jaheyya

⁷ Bomits -sata-

⁸ B vuddha-

⁹ B omits mayam

¹⁰ B yam icchāma tam karissāma yam na icchāma tam na karissāmāti; S₁ yam icchissāma tam karissāmāti vuttavacanam

11 S₂ esassa

12 B sannipātassa

sāsanam addhaniyam assa ciratthitikam. Yancāham ¹ Bhagavatā: 'Dhāressasi 2 pana me tvam Kassapa sānāni ³ pamsukūlāni nibbasanānīti ' vatvā cīvare 4 sādhāraṇaparibhogena ca, 'aham pi 5 bhikkhave yāvad eva ākankhāmi vivicc' eva kāmehi pathamajjhānam upasampajja viharāmi, Kassapo pi 6 bhikkhave yāvad eva ākankhati vivice'eva kāmehi pathamajjhānam upasampajja viharatīti, evamādinā navena navānupubbavihārachalabhiññappabhede uttarimanussadhamme attanā samasamatthapanena ca anuggahīto, tathā⁷ ākāse pāṇim cāletvā alaggacittatāya c'eva candopamapatipadāya ca pasamsito, tassa me kim aññam ānanam 8 bhavissatīti?' Nanu mam Bhagavā viya 9 rāiā sakakavacaissariyānuppadānena kulavamsapatitthāpakam puttam, 'Saddhammavamsapatitthāpako me ayam bhavissatīti,' mantvā iminā asādhāraṇena anuggahena 10 anuggahesi imāya ca uļārāya pasamsāya pasamsīti" cintetvā, DhammaVinayasangāyanattham 🚥 bhikkhūnam ussāham janayanto, Subhaddena buddhapabbajitena 12 kathitam anācāram ārocetvā: "Handa mayam āvuso Dhammañ ca Vinayañ ca sangāyeyyāma, 13 pure adhammo dippati dhammo patibāhīyati,14 avinayo dippati 15 vinayo patibāhīyati, adhammavādino balavantā honti Dhammavādino dubbalā honti, avinayavādino balavantā honti Vinayavādino dubbalā hontīti," vatvā: "Tena hi bhante thero bhikkhū uccinatūti," vutte, sakalanavangaSatthusasanapariyattidhare puthujjanasotapannasakadagamianāgāmisukkhavipassakakhīnāsavabhikkhū 16 anekasate 17 anekasatasahasse 18 ca vajjetvā, tipitakasabbapariyattip-

^I S_I sacāham ² B dhārissasi pana yo 3 S_r sāsanāni

⁴ S2 vatthā vivare; B cīvara-5 S2 B omit pi 6 S2 omits pi 7 Sr yathā

⁸ S2 kim maññam ānanyām; B ānanyam

⁹ S. inserts cakkavattī 10 B omits anuggahena

¹¹ S2 -sangāhanattham 12 B vuddha-

¹³ S2 B sangāyāma

¹⁵ B inserts pure

¹⁷ S2 anekasata-

¹⁴ S₂ B patibāhiyati

¹⁶ S₁ -khīṇāsave; S₂ inserts na

¹⁸ B anekasahasse vivajjetvā

pabhedadhare patisambhidappatte mahanubhave yebhuyyena Bhagavatā etadaggam āropite te vijjādippabhede khīnāsavabhikkhū yeva ekūnapañcasate patiggahetvā.3 Ānandena pana kiñci Dasabaladesitam suttagevyādi Bhagavato asammukhā patiggahītam nāma natthi. "Ānandam vinā sangīti 4 na sakkā kātum. Tathā pi so sakaranīvo Sakvakulappasūto, aham tasmim ativiva vissattho: keci bhikkhū chandagamanam 5 viva maññamānā. 'bahū asekhapatisambhidāppatte 6 bhikkhū sekhapatisambhidappattam thapetvā Ānandam uccinīti,' upavadeyyum, tam parūpavādam parivajjento? bhikkhūnam vevānumativā gahessāmīti." cintento.8 tassa okāsani thapetvā bhikkhūhi: "Ayan bhante āyasmā? Ānando kiñcāpi sekho abhabbo 10 agatim gantum, bahu ca tena Bhagavato santike dhammo ca vinayo ca pariyatto, tena hi bhante thero Ānandam pi uccinatūti," abhivācito 11 tam gahetvā pancasatam paripūresi.

Tato therā 12: "Kattha nu kho mayam Dhammañ ca Vinayañ ca sangāveyyāmāti?" 13 āvajjantā, 14 Rājagaham disvā, "Na aññe bhikkhū 15 Rājagahe vassam upagaccheyyun ti," anussavetva, Jambudīpe cārikam caramānā tattha tattha sokasallasamappitam mahājanam assāsentā, 16 Rājagaham agamimsu.

Ānandatthero pi Bhagavato pattacīvaram gahetvā bhikkhusanghaparivuto Kusinārāya nikkhamitvā cārikam caramāno attano 17 gatagatatthane mahata paridevanena: 18 "Bhante Ānanda 19 kuhim Satthāram thapetvā āgato' sīti?" rodamānam 20 mahājanam anusāsento, anupubbena Sāvatthim

¹ B pariyattippabhedapatisambhidappatte

² S, -ppatta-3 S₂ pariggahetvā 4 B sangītim 5 S₁ jandagāminam ⁶ B asekhasambhidappatte

⁷ B parivajjanto 8 S. cintetvā 9 B omits āyasmā

¹⁰ S2 āhacco 11 S2 adhiyācito 12 Si,2 thero

¹⁴ S₁ āvaijentā 13 B sangāvāmāti

¹⁶ Sr anusasento 15 S₂ inserts hi 17 S2 omits attano 18 B paridevena

¹⁹ B omits Ānanda 20 B kandantam

patvā Bhagavato parinibbānadivase viya mahāparideve pātubhūte aniccatāpatisamyuttāya dhammiyā kathāya tam mahā² janam saññāpetvā,³ Jetavanam pavisitvā 4 Dasabalena 5 vasitam gandhakutim vanditvā dvāram vivaritvā 6 Bhagavato thitakāle karanīyam vattam 7 sabbam katvā, Tathāgatassa gunaganāmatarasañnutāya 8 patitthitapemo 9 c'eva akhīṇāsavo ca anekesu ca jātisatasahassesu aññam¹ºaññopakārasañjanitacittamaddavo tasmim tasmim kāle gandhakuṭiṁ vanditvā, "Nanu Bhagavā ayaṁ tumhākam nahānakālo, 11 ayam bhikkhūnam ovādadānakālo, ayam sīhaseyyakappanakālo, ayam mukhadhovanakālo ti?" ādinā nayena paridevamāno, "Aññatarāya devatāya bhante Ānanda tumhe 12 evam paridevamānā katham aññe 13 assāsavissathāti?" samvejito,14 santhambhitvā vihāre khandaphullapatisankharanam kārāpetvā upakatthāya vassūpanāyikāya bhikkhusangham ohāya Rājagaham agamāsi.

Tato thero Āsāļhīpuņņamāyam uposatham katvā, pātipadadivase vassam upagantvā: "Bhagavatā kho āvuso khandaphullapatisankharanam vannitam. Handa mayam āvuso pathamam māsam khandaphullapatisankharanam 15 karoma, majjhimam māsam sannipatitvā Dhammañ ca Vinayañ ca sangāyissāmāti." Dutiyadivase rañño Ajātasattuno pativedetvā 16 tassa manusse ādāya Bhagavato vacanapūjanattham titthiyavādaparimocanatthan ca chadditapatitaukkalāpe 17 atthārasa mahāvihāre khandaphullapatisankharanam 18 katvā 19: "Nitthitam mahārāja vihāra pati-

¹ S ₁ aniccat	ādi-
-------------------------------------	------

² S₂ omits mahā-

³ B samassāsetvā

⁴ B pavīsetvā

⁵ B omits Dasao vaso;

⁶ B vivaretvā

⁷ B karanīyavattam; S2 omits vattam 8 S1,2 -annatāya 9 S₁-pemen' eva 10 S₂ añña-; B aññupakāra-

¹¹ B nhānakālo 12 S2 omits tumbe

¹³ S₁ B assāsissathāti

¹⁴ S2 samvedito

¹⁵ B khandaphullam patisankharoma majjhimamāsam

¹⁶ Sr patinivedetvā; B pativeditvā

¹⁷ B -uklāpe

¹⁸ B -phullam patisankharityā

¹⁹ S2 karityā

²⁰ S1,2 omit vihāra-

sankharanam idāni DhammaVinaya z sangaham karomāti," vatvā: "Sādhu bhante vissatthā z karotha, mayham āṇā-cakkam tumhākam Dhammacakkam hotu,3 āṇāpetha 4 bhante kim karomīti," vutte, "Dhammasangaham 5 karontānam bhikkhūnam sannisajjaṭṭhānan ti," vatvā, "Kattha bhante karomīti?" vutte, "Vebhārapabbatapasse Sattapaṇṇiguhādvāre kātum yuttan ti," āhamsu.

"Sādhu bhante ti," Ajātasattu rājā Vissakammena nimmitasadisain suvibhattabhittitthambhasopānam nānāvidhamālākammalatākammavicittam lokarāmanevvakam 6 iva sampinditam datthabbasaramandam mandapam kārāpetvā, vividhakusumadāmaolambakaviniggalantam 7 iva cāruvitānam ratanavicittamanikottimatalam 8 iva ca tam nānāpupphupahāravicittasuparinitthitabhūmikammam Brahmavimānasadisam alankarityā.9 tasmim mahāmandape pañcasatānam bhikkhūnam pañcakappiyapaccattharanasatāni 10 paññāpetvā, dakkhinabhāgam nissāya uttarābhimukham therāsanam mandapamajjhe puratthābhimukham Buddhassa Bhagavato āsanāraham Dhammāsanam paññāpetvā, 11 dantakhacitavījanim c'ettha thapetvā, bhikkhusanghassa ārocāpesi 12: "Nitthitam bhante mama kiccan ti."

Tasmim kho pana divase āyasmā Ānando bhikkhūhi: "Sace āvuso sve 13 sannipāto, tvañ ca sekho sakaraṇīyo,

¹ MSS. -vinayam ² B vissaṭṭhā; S₂ vissaṭṭham

³ S₂ hetu ⁴ B kathetha ⁵ B omits Dhamma-

⁶ B inserts abhibhavanam iya rājabhavanavibhūtim avahasantam iya devavimānasirim siriyā niketam iya ekanipātatittham iya devamanussanayanavihangamānam

⁷ S2 viniggalantañ cāru-; B-viniggalantacāru-

⁸ B nānāratanakottimatalam iva pupphupahāraviccittam 9 B alankaritvāna

¹⁰ B anagghāni kappiyapaccattharanasatāni

¹¹ B dantakhacitam bijanim thapetvā

¹² C bhikkhusangham arocapesi

¹³ S₂ omits sve; B Ānando sve āvuso sannipāto

tena ¹ tena yuttam sannipātam gantum appamatto hohīti," vutto,² bahu devarattim³ kāyagatāya satiyā vītināmetvā accāraddhaviriyattā visesam nibbattetum asakkonto: "Handāham viriyasamatham ⁴ yojemīti," paccūsasamaye cankamam ⁵ orohitvā vihāram pavisitvā mancake nisīditvā: "Thokam vissamissāmīti," kāyam mancake upanāmesi Tassa dve pādā ⁶ bhūmito muttā ⁷ sīsam bimbohanam ⁸ asampattam, etasmim antare anupādāya āsavehi cittam vimuttam.⁹

Tato ¹⁰ therā dutiyadivase katabhattakiccā pattacīvaram paṭisāmetvā, ¹¹ sañjhāghanappabham paṁsukūlam pārūpitvā, ¹² maṇicammavammitamahānāgā viya Dhammasabhāyaṁ sannipatitvā, yathābuddham ¹³ attano attano āsane ¹⁴ nisīdantā, Ānandattherassa āsanaṁ thapetvā nisīdiṁsu. Tattha keci: "Ekam ¹⁵ āsanaṁ kassāti," vatvā: "Ānandassāti," vutte, "Kuhiṁ ¹⁶ so gato ti?" āhaṃsu.

Tadā Ānandatthero attano arahattappattināpetukāmo, ¹⁷ therehi saddhim anupagantvā Dhammasabhāyam samutthitāya ¹⁸ kathāya: "Idāni mayham gamanakālo ti," attano ānubhāvam dassento paṭhaviyam ¹⁹ nimmujjitvā ²⁰ attano āsane yeva attānam dassesi.

Tadā Mahā²¹kassapatthero āyasmato Ānandassa bandha²²namuttatālapakkam viya paṇḍukambale²³ nikkhittajātimaṇi viya vigatavalāhake nabhe samuggatapuṇṇacandam viya bālātapasamphassavikasitareṇupinjaragabbhapadumam viya ca parisuddham pariyodātam sappabham sassi-

¹ B tena yuttam ² B omits vutto ³ B sabbarattim ⁴ B viriyasamakam ⁵ B cankama ⁶ S. pedā

⁴ B viriyasamakam 5 B cankamā 6 S₂ padā 7 S₂ muttam 8 B bibbohanam 9 B vimucei

¹⁰ B tato Mahākassapamukhā therā 11 S2 paṭisāvetvā.

¹² B pārupetvā maņivammika ekacarā mahānāgā

¹³ B pavīsitvā yathāvuḍḍhaṁ ¹⁴ B āsanaṁ

¹⁵ B etāsanam ¹⁶ B kuhi

¹⁷ B arahatuppattim ñāpetukāmo ¹⁸ S_{1,2} insert tāya

²¹ S₂ omits mahā- ²² MSS. bandhanā

²³ B inserts nimmalam

rīkam ¹ mukham disvā: "Sobhati vata bho arahattappatto Ānando, sace Satthā dhareyya ² addhā ³ ajja Ānandassa ⁴ sādhukāram dadeyya, handa dāni imassāham Satthārā dātabbam sādhukāram dadāmīti," tikkhattum sādhukāram adāsi.

Athāyasmā Mahākassapo vikasitam 5 iya kamalayanam tārāmarīcivikacam iva gaganatalam sunimmalam parisam oloketvā, bhikkhū āmantetvā: "Āvuso kim 6 pathamam sangāyāma Dhammamī vā Vinayam vā ti?" vatvā, "Bhante Mahākassapa Vinayo nāma Buddhasāsanassa āyu, vinaye thite sāsanam thitam 8 hoti, tasmā 9 pathamam Vinavam sangāyāmāti," bhikkhūhi vutto,10 "Kani dhuran katvā ti?" 11 vatvā, "Sammāsambuddho dharamāno yeva Vinayapariyattim 12 nissāya āyasmantam Upālim etadagge thapesi, 'Etadaggain bhikkhave mama savakanani bhikkhūnam Vinayadharānam yadidam Upālīti,' tasmā Upālīttheram pucchitvā Vinayam sangāyāmāti," bhikkhūhi 13 vutte, Vinayam pucchanatthāya attanā 'va attānam sammannanto: 14 "Suṇātu me āvuso saṅgho, yadi saṅghassa pattakallam aham Upālini Vinayam puccheyyan ti," sangham napesi.15

Āyasmā Upāli pi: "Suṇātu me bhante saṅgho, yadi saṅghassa pattakallam aham Āyasmatā Mahākassapena vinayam puṭṭho ¹6 vissajjeyyan ti," evam attānaṁ sammannitvā, uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā, there bhikkhū vanditvā, Dhammāsane nisīdi, dantakhacitavījaniṁ gahetvā. Tato Mahākassapo ¹7 therāsane nisīditvā āyasmantam Upāliṁ vinayam pucchanto: "Paṭhamam Āvuso Upāli pārā-

- 1 B pāsādikamukham
- 3 S2 omits addhā
- ⁵ B -vikāsam
- 7 S2 Dhammañ ca Vinayañ căti
- 9 B omits tasmā
- 11 S2 omits ti vatvā; B omits vatvā
- B Vinayapitakapariyattim
 S_{1,2} sammannento
- 16 B puttho Vinayam

- ² B dharamāno
- 4 Bomits Ānandassa
- 6 S₂ kam
- ⁸ B cirathitam
- 10 Sr vutte
- 13 B omits bhikkhūhi
- 15 B paññāpesi
- 17 Mahākassapatthero

jikam kattha paññattan ¹ ti?" vatvā, "Vesāliyam bhante ti": "Kam ārabbhāti?" "Sudinnam Kalandakaputtam ² ārabbhāti:" "Kasmim ³ vatthusmin ti?" "Methunadhamme ⁴ ti," vutte, paṭhamassa pārājikassa vatthum pi nidānam pi puggalam pi paññattim pi anuppaññattim pi ⁵ āpattim pi anāpattim pi pucchitvā, eten' eva upāyena dutiyapārājikādīnam vatthuādīni pucchi. Sabbam Upālitthero vissajjesi.

Tato cattāri pārājikāni 'pārājikakandam nāma idan ti' sangaham āropetvā, terasa 6 sanghādisese 'terasakan ti,' dve sikkhāpadāni 'aniyatānīti,' timsa sikkhāpadāni 'nissaggiyapācittiyānīti,' dve 7 navuti sikkhāpadāni 'pācittiyānīti,' cattāri 8 sikkhāpadāni 'pātidesanīyānīti,' pancasattati sikkhāpadāni 'sekhiyānīti,' satta dhamme 'adhikaranasamathāti' ṭhapetvā 9 evam vīsādhikāni 10 dve sikkhāpadasatāni 'Mahāvibhango ti' kittetvā, 12 Bhikkhunīvibhange attha sikkhāpadānī 'pārājikakandam nāma idan ti 'thapetvā 12 sattarasa sikkhāpadāni 'sattarasakandan ti,' timsa sikkhāpadāni 'nissaggiyapācittiyānīti,' chasatthisata sikkhāpadāni 'pācittiyānīti,' attha sikkhāpadāni 'pātidesaniyānīti,' pañcasattati sikkhāpadāni 'sekhiyānīti,' satta dhamme 'adhikaraņasamathā ti' thapetvā, evam tīni sikkhāpadasatāni cattāri ca 13 sikkhāpadāni 'Bhikkhunīvibhango ti,' kittetvā,14 catusatthibhāṇavārapatimanditam ubhatovibhangam sangaham āropetvā, eten eva upāyena asītibhāṇavāraparimānam khandhakam pañcavīsati bhānavāraparimānam parivāran ca sangāyitvā, "Idam Vinayapitakam nāmāti," vatvā, āyasmantam Upālim paticchāpesum. "Āvuso imam tuyham nissitake vācehīti." 15

¹ S₂ paññan ² S₂ Kalandaputtaṁ ³ MSS. kismiṁ

⁴ B methunadhammehīti

⁵ S_r paññattam pi anuppaññattam pi

⁶ B terasasanghādisesam terasakandan ti

⁷ S₂ chasatthisata- 8 S₂ attha

⁹ S₂ omits from evam vīsādhikāni (line 15) to thapetvā (line 22) 10 S₁ omits vīsādhikāni 11 B kittityā

¹² B dassetvā ¹³ B omits ca ¹⁴ B kittitvā

¹⁵ S2 vācāpehīti

Vinayasaigahāvasāne Upālitthero dantakhacitavījanim nikkhipitvā, Dhammāsanā orohitvā, there bhikkhū² vanditvā, attano pattāsane nisīdi.

Vinayam sangāyitvā Dhammam sangāyitukāmo āyasmā Mahākassapo: "Dhammam sangāyantehi kam 3 puggalam dhuram katvā Dhammo sangāyitabbo ti?" puechitvā, bhikkhūhi, "'Etadaggam bhikkhave mama sāvakānam bhikkhūnam bahussutānam yadidam Ānando gatimantānam satimantānam 4 dhitimantānam upaṭṭhākānam yadidam Ānando ti,'evam Bhagavatā,5'āyasmā Ānando atthakusalo Dhammakusalo byanjanakusalo niruttikusalo pubbāparakusalo ti,'evam Dhammasenāpatinā ca pasattho, tasmā āyasmantam 6 Ānandam dhuram katvā Dhammam sangāyāmāti," vutte, Dhammam puechanatthāya attanā 'va 7 attānam sammannanto, "Suṇātu me āvuso sangho, yadi sanghassa pattakallam aham Ānandam Dhammam puecheyyan ti," sangham 8 ñāpesi.

Āyasmā pi Ānando: "Suṇātu me bhante saṅgho, yadi saṅghassa pattakallam aham āyasmatā Mahākassapena Dhammam puṭṭho vissajjeyyan ti," evam attānaṁ sammannitvā, uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ cīvaraṁ katvā, there bhikkhū vanditvā, Dhammāsane nisīdi,9 dantakhacitaṁ vījaniṁ gahetvā. Tato Mahākassapatthero āyasmantam Ānandaṁ Dhammam ¹o pucchanto, "Brahmajālam āvuso Ānanda kattha bhāsitan ti?" vatvā, "Antarā ca bhante Rājagaham antarā ca Nālandaṁ rājāgārake ¹¹ Ambalaṭṭhikāyan ti": "Kam ārabbhāti?" "Suppiyañ ca paribbājakaṁ Brahmadattañ ca māṇavakan ti": "Kismiṁ vatthusmin ti?" "Vaṇṇāvaṇṇe ¹² ti," vutte, Brahmajālassa nidānam pi puggalam pi vatthum pi pucchitaṁ tam āyasmā ¹³ Ānando vissajjesi.

¹ B orohetvã

² B omits bhikkhū

³ S_I inserts hi

⁴ B omits satimantānam

⁵ B inserts ca

⁶ S_{1,2} omit äyasmantam

⁷ Sr,2 omit attanā 'va

 $^{^{8}}$ S_{r} B omit sañgh
º ñãº

⁹ B nisīditvā

¹⁰ B omits Dhammain

¹¹ B rājagārake

¹² S2 vannāvanno

¹³ B omits āyasmā

Evam tividhasīlālankatam nānāvidhamiechājīvakuhanalapanādividdhamsanam dvāsaṭṭhidiṭṭhijālaviniveṭhanam dasa¹sahassalokadhātukampanam Brahmajālam saṅgāyitvā, tato param: "Sāmaññaphalam pan' āvuso Ānanda kattha bhāsitan ti?"ādinā pucchāvissajanānukkamena tivaggasaṅgaham² catuttimsasuttantapatimaṇditam catusaṭṭhibhāṇavāraparimāṇam tantim saṅgāyitvā, "Ayaṁ Dīghanikāyo nāmāti,"āyasmantam³ Ānandam paṭicchāpesum. "Āvuso imaṁ tuyhaṁ 4 nissitake vācehīti."

Tato anantaram asītibhāṇavāraparimāṇam Majjhimanikāyaṁ saṅgāyitvā, Dhammasenāpati⁵Sāriputtattherassa nissitake paṭicchāpesuṁ. "Imaṁ tumhe ca⁶ pariharathāti."

Tato anantaram bhāṇa 7 vārasataparimāṇam Samyuttanikāyam sangāyitvā, Mahākassapattheram paticchāpesum. "Bhante imam tumhākam nissitake vācethāti."

Tato anantaram vīsatibhāṇavārasataparimāṇam Anguttaranikāyam saṅgāyitvā, Anuruddhattheram paṭicchāpesum. "Imam tumhākam nissitake vācethāti."

Tato anantaram

Dhammasanganivibhangam ca Kathāvatthum ca Puggalam,

Dhātuyamakapatthānam Abhidhammo ti vuccatīti.

Evam suvannitam 8 sukhumañānagocaram 9 tantim sangāyitvā, "Idam Abhidhammapiṭakam nāmāti," vatvā, panca arahattasatāni sajjhāyam akamsu.

Tato anantaram Suttanipāta 10 Dhammapada Udāna Itivuttaka Vimānavatthu Peta 11 vatthu Thera Therīgāthā 12 Jātaka Niddesa Paṭisam bhidā padāna Buddhavamsa Cariyā piṭakā dibhedam Khuddakavatthum sangā yitvā, sabbe yeva sajjhāyam akamsu.

Evam sabbam etam sangāyantena Mahākassapappamukhena vasiganena: "Ayam Dhammo, ayam Vinayo, idam

- I Sr,2 omit dasa-
- ² B tivaggasangāhacatuttimsasuttapaṭimaṇḍitam
- 3 B inserts kittitvā 4 S₁ tumhākam 5 S₁ -patino
- 6 B omits ca 7 B vīsatibhāna- 8 B samvannitam
- 9 B -gocaran ti san- 10 B Khuddakapātha Suttanipāta-
- ¹¹ B omits -vatthuPeta- ¹² B -TheragāthāTherīgāthā-

paṭhamam Bhuddhavacanam, idam majjhimaBuddhavacanam, idam pacchimaBuddhavacanam, idam Vinayapiṭakam, idam Suttapiṭakam,² idam Abhidhammapiṭakam, ayam Dīghanikāyo, ayam Majjhimanikāyo, ayam Samyuttanikāyo, ayam³ Anguttaranikāyo, ayam Khuddakanikāyo,⁴ imāni Suttādīni navangāni, imāni caturāsīti Dhammakkhandhasahassānīti," imam⁵ pabhedam vavatthāpetvā, aññam pi uddānasangahavaggasangahapeyyālasangahādianekavidham tīsu piṭakesu⁶ sandissamānam sangahappabhedañ ca vavatthāpetvā, evam sattahi māsehi sangahītam.²

Saigītipariyosāne c'assa idam Mahākassapattherena, "Dasabalassa sāsanam pañcavassasahassaparimāṇakāla-pavattanasamattham 8 katan ti," sañjātappamodā sādhukāram dadamānā viya ayam mahāpathavī udakāvanipariyantam 9 katvā anekappakāram sankampi sampakampi sampavedhi, anekāni ca acchariyāni pātur ahesun ti. Ayam vapathamamahāsangīti i therehi i katattā 'therikā ti.' Therānam sambandhavacanattā 'theravādo ti.' Vibhajjavādinā Munindena desitattā 'vibhajjavādo ti' ca vuccati.

Te pana Mahākassapādayo khīṇāsavā imam lokam obhāsetvā aggikkhandhā viya jalitvā anukkamena khīṇā ¹³ sinehapadīpā viya parinibbāyimsu. Vuttam hi.

Therā pi te matipadīpa¹⁴hatandhakārā Lokandhakārahananā ¹⁵ pi mahāpadīpā, Nibbāpitā maraṇaghoramahānilena Tenāpi jīvitamadam ¹⁶ matimā jaheyyāti.

Pathamasangītikathā.

- 1 B imam
- 3 B omits avam Ang-
- ⁶ B tipitakesu
- 8 S2 -samatthakan ti
- 10 B inserts pana
- 12 S₂ mahātherehi
- ² B Suttantapiṭakam imam
- 4 B inserts ti 5 B omits imam
 - 7 B tam sangītam
 - 9 B udakapariyantam
 - 11 B S2 pathamasangīti
- 13 S₁ khīṇāsavasineha-; B khīṇāsanena mahāpadīpā
- 14 B matipadīpahatandhakārahananā hi mahāpadīpā
- 15 S ... hananam

16 B jīvitaparam

Tato Vajjīnam paṭibāhanatthāya Gaṅgāya nadiyā Gotamatitthāvidūre Pāṭaligāmake ¹ Pāṭaliputtam nāma uttamam ² nagaram māpetvā tattha vuttho 3 Ajātasattu rājā, tato aparabhage 4 Udayabhaddo Anuruddho Mundo Magadayako Susunāgo ti channam Magadharājūnam 5 accayena pattābhisekassa Kāļāsokassa dasame samvacchare vassasataparinibbute Tathāgate āyasmā Yaso Kākandakaputto 6 Vajjīsu cārikam caramāno: "Vesālikā kira Vajjiputtakā bhikkhū Vesāliyam dasa vatthūni dīpentīti," sutvā, "Na kho me tam 7 patirūpam so'ham Dasabalassa sāsanavipattim ⁸ sutvā appossukko bhaveyyam, handāham adhammavādino niggahetvā Dhammam dīpemīti," cintetvā, dvādasa 9 bhikkhusatasahassāni mahāvane sannipātāpetvā,10 tesam majjhe II Revatattherena dasa vatthūni pucchāpetvā, Ānandasamanindasaddhivihārikena ditthapubbaDasabalena vīsamvassasatikena 12 Sabbakāmittherena Vinayam 13 vissajjāpetvā, tāni uddhammāni ubbinnayāni apagataSatthusāsanāni katvā, "Puna Dhammañ ca Vinayañ ca saṅgāyissāmāti," tesu tipitakadhare pattapatisambhide satta 4satabhikkhū uccinitvā, Vesāliyam Vālukārāme 15 sannisīditvā,16 Kāļāsokanarindena katārakkho sabbam sāsanamalam sodhetvā, Mahākassapatthero viya puna pitakavasena nikāyavasena angavasena 17 Dhammakkhandhanayavasena sabbam Dhammañ ca Vinayañ ca sangāyitvā atthahi māsehi nitthāpesi.

Tadā theravādālankārabhūtehi dutiyasangītikārakehi niggahītā dasasahassamattā pāpabhikkhū Mahāsaṅghikaṁ nāma ācariyavādam akamsu. Tato visarukkhato nikkhantapañcasākhā viya Mahāsanghikanikāyato Gokuliko Ekabyo-

¹ B omits pātaligāmake

² S₂ omits uttamam

³ Sr vutto; S2 vutte

⁴ S2 B omit apara-

⁵ S₂ -rājānam

⁶ B Kākandaputto

⁷ B kho pan' etam

⁸ B sāsanapaccattikam natvā

⁹ B dvāsatthi bhikkhusahassāni

¹⁰ B S2 sannipātetvā. 11 B inserts yeva 12 B vīsavassa- 13 B omits Vinayam

¹⁴ B sattasate
¹⁵ S₂ Vālikā-
¹⁶ B sannipatitvā

¹⁷ B āgamavasena Dhammakkhandhavasena

hāriko 1 Pannattivādo Bāhuliko 2 Cetiyavādo ti ete pañcācariyavādā jātā. Atha mahābodhito apahatāpahatavandākā3 viya Theravādato nīhatanīhatā pāpabhikkhū, Mahimsāsako 4 Vajjiputtako Dhammuttariyo Bhaddayāniko 5 Channagāriko Sammittiyo Sabbatthavādī Dhammaguttiko 6 Kassapiyo Sankantiko 7 Suttavado ti ete ekadasacariyavade akamsu. Evam Theravādato sattarasa vādā candanakkhandhato nikkhantaanalakalāpā viya dutiye vassasate jātā. Tato param lābhasakkāranissitā gahitabhikkhuvesā vedapāragā aññatitthiyā Buddhadhammam titthiyadhamme pakkhipitvā, te ekato yojetvā puthujjanalokam vancetvā tesam tesam kathenta, dandhanam 8 sahakaraphalakaram kimpakkam iya adhammani 9 Dhammalesena dassetvā, "Idam Buddhavacanan ti," voharantā. Hemavato 10 Rājagiriyo Siddhatthiko II Pubbaseliyo Aparaseliyo Vajiriyo I2 ti ete cha I3 ācariyavāde samutthāpesum. Ime 14 catuvīsati ācariyavādā Jambudīpe jātā. Dhammaruciya 5 Sāgaliyā ti dve ācariyavādā Lankādīpe jātā. Etesu Theravādo pana Bhagavato patthāya 16 gaganaGaigājalappavāho viya nimmalo, jātiraigamani viya visuddho, padumadalehi 17 jalabindu viya nikāyantarehi asammisso hutvā, amatarasappavāhī punnacando viya sadevakam lokam 18 santappento yav' ajjatana aganchīti.19

1 S2 Ekabbohāriko; S1 Ekavyāhāriko

² B Bahulikato

3 B pahatapahatā

4 S₂ Mahissāsako

5 S₂ Channāgāriko; B Bhadrayāniko Chandāgāriko Sappatiyo 6 B Dhammaguttako

7 B Sankantiyo

8 B addhānam

9 S₂ adhammadhammalesanam

10 S₂ Hemavāto 11 S_r Siddhatthito; B Siddhatthako

12 B vājagīriyo

13 B omits cha

S_I inserts iti
 B parinibbutakālato

to S₂ B Dhammaruci-

18 B omits lokam

19 B āgacchati

Ettāvatā dasasahassa sapāpaībhikkhū Niddhūya dhutadasavatthumalā² akainsu Yan te sunimmalayasena Yasena saddhim Sangītim ujihitamalā api dassitā sā.

Dutiyasangītikathā.

Tato Kāļāsokanarapatisūnavo Bhaddaseno Koraņdavaņno³ Manguro Sabbañjaho Jāliko Ubhako⁴ Sañjayo Korabyo⁵ Nandivaddhano Pañcamako ti dasa bhāturājāno 6 ahesum.

Tato c' orapubbā 7 Uggasenanando Paṇdukanando Paṇdugatinando Bhūtapālanando Raṭṭhapālanando Govisāṇa-8 kanando Dasasiddhakanando Kevattanando Dhananando ti nava nandarājāno ahesum.

Tato 9 Vidūdabhasangāme Kapilavatthuto nikkhanta-Sakyaputtehi māpite Moriyanagare Narindakulasambhavo Candaguttakumāro $C\bar{a}na^{10}kkadvija^{11}patisamuss\bar{a}hito^{12}$ Pātaliputte 13 rājā ahosi.

Tassa putto Bindusāro nāma pituaccayena rājā hutvā ekasataputtakānam 14 janako ahosi.

Tesu Moriyavamsajāya Dhammādeviyā AsokaTissābhidhānānam dvinnam puttānam majjhe 15 jettho Asokakumāro Avantirattham bhunjati, pitarā pesito Pātaliputtato paññāsayojanamatthake¹⁶ Vidūdabha¹⁷bhayāgatānam Sākiyānam āvāsam Vedisam 18 nāma nagaram patva, tattha surayuvatīnibbisesam Vedisam 19 Sakya²⁰kumārikam ādāya

- 1 S2 supāpa-
- ² B -male
- ³ B Korandavo Panguro Sabbañcayo
- ⁴ S₁ Ubhato; B Usabho
- 5 S₂ Kārando; S₁ Korabbyo; B Sancayo Ko°
- 6 B bhātikarājāno

- 7 B omits c'ora-
- 8 S. Govisānanando ; B Govisānikanando Pasiddhakanando Kevalanando 9 B Vitatūbhasangāme
 - 10 S. Mānanakkadvija-
 - 11 B Takkadvija-12 S2 -patisamussāsito
 - 14 B -puttānam
- [13 B Pātaliputtarājā 15 B omits majjhe
- 16 S2 -matthato
- 17 B Vitatūbha-
- ¹⁸ B māpita Vedisan; S₁,₂ Vethisam
- 19 S,,2 Vethisam
- 20 Sr Sakka-

Ujjenīrājadhāniyā rajjam karonto, Mahindābhidhānam sakalalokasivankaram kumāran ca Sanghamittābhidhānim² lokānandakaram kumārikan ca labhitvā, tesam mukhapadumavanāva3lokanasukham anubhavanto pituno gilānabhāvam sutvā, sīgham 4 Pātaliputtam upagantvā pitucara-

ņapāricariyam 5 katvā tassāvasāne rajjam aggahesi.

Tam sutvā yuvarājā Sumanābhidhāno kujjhitvā: "Ajja maranam va me hotu rajjam va hotu 6 ti" atthanavuti bhātukesarinikaraparivuto,7 baddhavalāha8kādi9sīhasamānaparakkamehi sūramahāyodhehi sanāthikatāya ravikiranaparāmāsavipphurita viralatalena uddhangatakuntalatāvanena samuggatan luppala 22 makula yanagahanam mahāsaram viya gaganatalam kurumānāya pāthīnavannehi sunisitakhaggapattehi thitamajjhantikadivasakarehi viya vijjotamānāya accimantīhi patti 13 pantīhi osadhītārakāvalīhi viya pajjalantiyā aparimitagajatura¹⁴garathāya caturanginiyā senāya parivuto, aññamaññasīhanādaghanagajjitāni vividhapaharanappahāragajakavacajalitadahanavijjucchatā15bhāsurāṇi 16 gambhīratthanitacāpajaladharanikkhantasaradhārāsahassāni vassāpento, kanakakinkinikajālajhankāravirāvinam¹⁷ mahāmeghāvarodhamuttanabhatalanimmalanisitamukham vividharatanappabhābhāsuraramsisanghatikam 18 bhimsanaramanīyadassanam sattivassañ 19 ca vassāpento, samvattasāgarajalatarangasanghāto viya ajjhottharanto upagacchi.20

Tadā 21 Ujjenīrājā samaramahāussavapamodanibbharo 22

¹ B -rājathāniyā ² B -dhānam ³ B -padumāvalokana-

⁵ S₁ -paricayam 6 S₂ B omit hotu 4 B singham 8 B thaddhabalāhakādi- 9 S, -kādīhi 7 Sr -bhātika-

¹⁰ B -parāmasanavippurita-II S2 -thalena

¹² S_I -upphala-13 S1,2 omit patti-

¹⁶ S. inserts gambhirāņi 14 B -tunga-15 B -ghatā

¹⁷ B kanakakikanikajālacankāravirāvitam

¹⁸ S_{1,2} -bhāsurasīsaghatikam

¹⁹ S₂ satthi-20 S2 -gañchi

²² B -pamodananibbhayo 21 S2 Ujjeniyā

yodhavikkamadassanābhilāso ¹ sangāmam pakkhanditvā, ripubalajalanidhimajjhe khaggajālāvalīlhāvalabānalasadiso arātimathanam katvā, jalamānadivasakaro viya atthangate yuvarājarajanīkare rājadārakatārakānikaram 2 antarādhāpetvā, kusumapurasarasisajanakamalavanam ³ vikāsetvā, jinavaraparinibbānato dvinnam vassasatānam upari atthārasame vasse sakalaJambudīpe ekarajjābhisekam patvā, gaganamedinīyojanuggatāvagatatejadahanasañcayo 4 devatāhi patidinam upanīyamānasoļasakalas Ānotattasalilanāgalatākalāpo tathānītāgadāmalakaharītakasahakāraphalavividharāga 5 sāṭakakaraparāmasanapītavatthaChaddantadahanāgo⁷ panīyamānadibbakuvalayavilepanañjanasumanakusumapato sukābhinīyamānanavutivāhasahassadaha⁸ sarasayañjātasālimañjarīnivaho undurakatanitthusākhandatandulo 9 gahitamakarandabindu 10 madhukarakulakatamadhunivahamahānaso acchagaṇapata¹¹nakūṭakammārasālo madhuramanoharakaravīkasakuņaravapūritaantepuro,12 iti vacanapathātītaya13satāya aparimāṇarājiddhi 14sampanno uparatavyāpāratāya SamaṇaBrāhmaṇapayirūpāsanam kātukāmo nānāpāsandavāsino ānāpetvā vīmamsitvā bhojetvā vissajjento vītināmeti.

Tato sagabbhāya yuvarājabhariyāya sāmino vināsam sutvā bhītāya pācīna zādvārā vidūre Caņdālagāmam pavitthāya gāmadvāre nigrodhatarumūle 16 vijāto tatthādhivatthāya devatāya paripālito Nigrodhakumāro, sattavassiko vasamāno Mahāvarunattherena pabbajito, khuragge arahattam patvā, samsārapariyante thito ekadivasam pācīnadisāvilāsini 17 udayācalasirasi rattuppalasekhare 18 viya

¹ B -dassanalālaso ² B -tārānikaram

³ S₁ sujana-4 B -sañjalo 5 B -anurāga-

⁶ S2 -dahato; S1 -dahāpāno

⁷ B -Chaddantapānanāgo 8 B omits -daha-

⁹ S2 -lato 10 S₁ -sibbu-; Bomits -bindu-II B -pahata-

¹² S₁ -antopuro

¹³ S_r -pathātikkamanatāya 14 S_r rājiddhiyā

¹⁵ B Pātali-¹⁶ B -rukkhamūle; -puttanagare 17 S₂ -disāsinī 18 S_{1,2} -sekharo

addhadivasakare virocamāne upajjhāyam abhivādetvā dakkhinadvārena nagaram pavisitvā, mātaram Sumanarāpācīnadvārābhimukham jinim I datthum gacchanto rājanganam sampāpuni.

Tadā hārasisirasarīro pi ripujana²santāpakārī nimmalapmalinīkatārātivanitāmukhakamalasobho pabho sīhapañjarena ³ Asoko olokento, Nigrodhasāmaneram iriyapathasampannam nagarajananayanani 4 tam 5 dīghaputhulaniccalanayanappabhāhi yugamattam ranjayantam disvā, pasīditvā sanjātapemo 6 sabahumāno, ānāpetvā, setacchattassa hetthā sīhāsane nisīdāpetvā, bhojetvā sāmanerassa vacanādāse dissamānam Dasabaladhammakāyam disvā, ratanattave pasīditvā. zapariso saranasīlesu patitthāya, tato 8 patthāya manojalanidhisamvaddhamānasaddhoghanivaho pubbabhojanāni titthiyasatthisahassāni nīharitvā, bhikkhusatthisahassānam sukāhatasālisampāditam 9 bhattam patthapetvā, devatopanītam Anotattasalilam nägalatādantakatthan ca upanāmetvā, niccam bhikkhupāricariyam karonto, ekadivasam kanakasankhalikābandhanam vissajjetvā kappāyukam kālanāgarājam 10 nāgabhavanā ānayitvā, tam 11 samussitasetacchatte rājapallanke nisīdāpetvā, vividhasurabhikusumādīhi pūjetvā, sabbālankārapatimanditehi solasitthisahassehi samantato parikkhipāpetvā, "Tam 12 anantañānassa munivarassa rūpam mama nayanavisayam 13 karohīti," vatvā, tena nimmitam mahāpurisalakkhanānubyañjanopetam nānārāgavimalarasmimālāsamujjalam 14 Buddharūpam pītisukhasamappito, sattāham akkhipūjam katvā, "Tath-

¹ B tam Sumanarājinidatthum ² S₂ paripūjana-

⁴ S2 nāgara-; B-mananayanāni 3 S2 -pañjare

⁵ S, ākaddhayantam

⁶ B -pemabahumāno

⁸ Sr omits ta- pa-7 S_I inserts ta- pa-

⁹ S2 suvāhata-; Sz suvakāhata-

¹⁰ B kālanāgarājānam

II S, omits tam 13 B -visayakammam 12 B omits tam

¹⁴ S₁ -virāga-; B nānānurāga-

āgatassa ekam i Dhammakkhandham ekena i vihārena pujessāmīti," 3 ekadivasam 4 eva channavutikotidhanam vissaijetvā, Asokārāmam ⁵ nāma mahāvihārañ ca sakalaJambudīpe caturāsītiyā nagarasahassesu caturāsīticetiyasahassapatimanditāni caturāsītivihārasahassāni ca kārāpetvā vihāramahadivase sabbālankāravibhūsitāya sahorodhāva aparimitāva caturanginivā senāya amaranagarasirim apahasantam 6 iva alankatapatiyattam ramanīyam 7 kusumapuram anuvicaranto 8 vihāram tasmim khane sannipatitānam asītikotibhikkhūnam 9 channavutīnañ ca bhikkhunīsatasahassānam majjhe thatvā, tesam lokavivaraņapātihīrānubhāvena Asokārāme thito va catuddisā anuvilokento samantato jalanidhipariyantam Jambudīpam disvā, caturāsīti 10 ca 11 vihārasahassāni ulārāhi vihāramahāpūjāhi virocamānāni disvā,12 ulārena pītipāmojjena samannāgato, sāsanadāyādabhāvam ¹³ patthayamāno yuvarājassa Tissakumārassa pabbajitakālato patthāya pabbajjam patthayamānam jetthaputtam paripunnavīsativassam Mahindarāja 14 kumārañ ca sāmikassa ¹⁵ Aggibrahmarājakumārassa pabbajitadivasato patthāya anāgārābhiratam atthārasavassam Sanghamittañ ca rājadhītaram pabbājetvā tato Nigrodhattherassa devasikam satasahassam Buddhassa cetiye gandhamālādi 16 pūjanatthāya satasahassam Dhammadharāṇam catupaccayatthāya 17 satasahassam sanghassa satasahassam catusu dvāresu bhesajjatthāya satasahassan ti evam divase divase 18 pañcasatasahassāni vissajjetvā sāsane uļāram lābhasakkāram pavattesi.

¹ S₁ ekekam ² S₁ eke ekena ³ B pūjissāmīti

⁴ S_r ekadiyasassam eva 5 B Asokam nāma

⁶ S₂ avasahantam; B avahasantam

⁷ B omits ramanīyam 8 S₂ -puram api caranto 9 S₂ B asītibhikkhukotīnam 10 S₂ caturāsitiņ

⁹ S₂ B asītibhikkhukotīnam 10 S₁ caturāsitin 11 B omits ca 12 S₂ passanto; B passamāno

¹³ S₂ sāsane 14 S₂ Mahindam 15 B sāmikaAggi-

¹⁵ S_{1,2} -dīni 17 B catupacca° sata° catūsu dvāresu

¹⁸ S2 omits divase

Iti vibhavam anappam sādhupaññā labhitvā Vigatamadapamādā cattakāmappasaṅgā, Akariya janakhedam puññakammābhirāmā ¹ Vipulavividhapuññam suppasannā karonti.

Tadā titthiyā rājānugataJambudīpavāsīhi bahumānam alabhamānā, lābhasakkāram patthayantā sāsane pabbajitvā, sakāni ² sakāni diṭṭhigatāni: "Ayam Dhammo ayam Vinago ti," dīpentā, pabbajjam alabhamānā pi ³ sayam eva muṇḍetvā, ⁴ kāsāyāni vatthāni ⁵ acchādetvā, vihāresu vicarantā, ⁶ uposatham pi pavāraṇam pi saṅghakammam pi gaṇakammam pi pavisantā, bhikkhusaṅghena Dhammena Vinayena Satthusāsanena niggayhamānā pi Dhamma-Vinayānulomāya paṭipattiyā asaṇṭha⁸hantā, anekarūpam ⁹ sāsanassa abbudañ ¹⁰ ca malañ ca kaṇṭakañ ca samuṭṭhāpetvā, aggim ¹¹ paricarantā, pañcatāpam ¹² tapantā, ādiccam anuparivattantā ¹³ viharanti.

Tato pubbe yeva ¹⁴ Tisso nāma Mahābrahmā parittāyuko upariBrahmaloku ¹⁵papattiyā bhāvitamaggo dutiyasangītikārakehi Dhammarājasāvakehi Brahmalokam upagantvā: "Āvuso ito vassasatassa ¹⁶ upari aṭṭhārasame vasse sāsane mahantam abbudam uppajjissati, mayañ ca sakalam manussalokam kāmāvacaradevalokam ca olokayamānā kañci ¹⁷ tadupaddavaghātakam adisvā Brahmalokam vicinantā ¹⁸ bhavantam addasāma, ¹⁹ sādhu sappurisa, manussaloke nibattitvā sāsanam ²⁰ pagganhitvā dehīti,"

 ${\tt 3}\ {\tt S_{\tt I}}\ inserts$ sadhammavinayā hi lobhā

¹ S2 -kāmābhi-

² B sakāni once

⁴ B muṇḍitvā 5 S₂ B omit vattho 6 S₂ calantā

⁷ S_r omits ganakammam pi 8 B omits asanthao

⁹ B S₂ anekarūpasāsanassa

¹⁰ B abbudañ ca kandakañ ca ¹¹ S₁ aggim hi ¹² B pañcātapam ¹³ B anuvattantā

¹⁴ B Tisso nāma Brahmā parikkhīņāyuko

¹⁵ B -lokūpa- 16 S₂ vassasatasahassato

¹⁷ B kiñci tam upaº 18 B vicarantā

¹⁹ B ayam eva passāma

²⁰ B sāsanapaccayo bhavitum patiññam dehīti

yācito, "Sādhūti," tutthahattho patisunitvā, theresu naralokam āgantvā, dahare SiggavaCandavajjitthere 2 āmantetvā. "TissaBrahmā manussaloke uppajjissati, tumhesu eko tam 3 pabbājetu, eko Buddhavacanam ugganhāpetu, idam vo sangītimandalam anupagamanena 4 samāropitam dandakamman ti," vatvā, anukkamena parinibbutesu, "Aham 5 kira sāsane uppannam abbudam sodhetvā sāsanam pagganhitum 6 samattho bhavissāmīti." rasātalam 7 otaranto pītisāgare nimmujjitvā Brahmalokā 8 cavitvā, sujātam mahaddhanam aparimitayasopetam sakalalokapaññātam Moggalikamalayonisūnum paticca tassa kulasīlarūpasampannāya Brāhmaṇakaññāya kucchiyam nibbattitvā, mahāparihārena parihariyamāno 9 man¹oohārinam yobbanam patvā, solasavass 11 uddesiko veva vedattayapārago madhuro12 dāravacanalāvannayutto kavijanamanakamalavanavikasa 13 nakaro vadatam varo, Siggavattheram attano patisandhidivasato 14 patthāya geham pindāya pavisitvā 15 sattavassaccayena, "Aticchatha bhante ti" laddhavacanamattam pasamsitvā, tadupādāya patiladdhabhattam ekadivasam, "Samayo dāni māṇavakam pabbājetun ti," tasmim gehe sabbāsanāni antaradhāpetvā attano pallanke nisinnam disvā, kupito anattamano tīsu vedesu sanighanduketubhesu sākkharappabhedesu itihāsapañcamesu yāni 16 yāni ganthitthānāni tāni tāni 17 theram 18 pucchitvā tena tāni vissajjetvā 19: "Yassa cittam uppajjati na nirujjhati, tassa cittam nirujjhissati n' uppajjissati, yassa vā pana cittam nirujjhissati n' uppajjhissati, tassa cittam uppajjati na nirujjhatīti," pucchita-

¹ S₂ gantvā ² S₂ Siggavam Caṇḍi- ³ S₂ omits tam

⁴ B anupagamane

⁵ B TissaBrahmā pi

⁶ S₂ B paggahetum 7 B dahatalam

⁸ B Brahmalokato 9 B inserts ti 10 B manohāriyam

 $^{^{\}text{11}}$ S₂ -vattuddesike $^{\text{12}}$ B madhurolāra- $^{\text{13}}$ S₁ -kāsa-

¹⁴ Sr patisandhito; B patisandhigahanadivasato

¹⁵ B pavīsetvā pattavayancayena

¹⁶ B yani once

¹⁷ S₂ B omit tāni

¹⁸ S, thera

¹⁹ B vissejetvā

Cittayamakapañho tamogabbham pavittho viya, "Dehi me 2 samana mantan ti," vatvā, "Dema no vesadhārino 3 ti," mantehi palobhito therassa santike pabbajitvā, dvattimsākāre 4 parikammam karonto, na cirass' eva sotāpanno hutvā, Canda 5 vajjittherassa santike sātthaka-Satthuvacanam 6 ugganhitvā,7 upasampanno ācariyu8pajjhāyesu attano hatthe sakalaBuddhavacanam patitthäpetvä, dutiyasaigītikārakāro9pitadandakammato thatvā, parinibbutesu pi 10 mun 11 citvā, yāvatāvukam vaddhetvā, pancavimutti 12 padumasankammatthānam channam vipassanātīralekham vipassakahamsasamsevitam 13 atthaariyamaggasalilasampunnam nibbanamahāsaram ogāhetvā kilesalavamalam 14 dhovitvā arahattaphalam samadhiganchi.15

Tato so saradasamayaparipunnacando 16 viya jinasāsanākāsam obhāsayanto 17 surāsuragaruļavijjādharakinnaranaroragabrahmavanditapādāravindo MoggaliputtaTissatthero ti pākato sakalaloke sayam anubuddho 18 pi sammāsambuddho viya DhammaVinayam sandassetvā Asokārāme viharanto, 19 tadā tatthātikakha²oļam titthiyopanītam sāsanavilopam disvā, "Uppannan dāni tam adhikaraṇam na sakkā ettha vasatā may' etam vūpasametun ti," dīghadassī 21 aggasissa²2Mahindattherassa gaṇam

¹ S₂ nabho-; B nisāgabbhapavittho

² B omits me

³ B vesam

⁴ B bāttimsā°

 ⁵ S₂ Candi 8 B hutvā ācariya

 ⁶ S₂ B -sāsanam
 9 B -kārakaro-

⁷ B uggahetvā
10 S₂ B omit pi

II B muccitvã

¹² B pañcavidhavimuttio

¹³ S₂ vipassakangam sasevitam; B vipassakahamsasanghasevitam ariyamaggasalilasampannam

¹⁴ B kilesavalamalam sodhetvā; S₁ kilesamalam

¹⁵ S2 B omit sam-

¹⁶ B saradasamaye punnacando

¹⁷ B avabhāsayanto

¹⁸ B anubuddho viya DhammaVinayam sandasse°

¹⁹ B tadā tittham atikkhamikkhalatitthiyosaritasāsanavilomam disvā uppannam adhi^o ²⁰ S₁ -kakkhalā

²¹ S2 -dassi

²² S2 aggasissassa

nīyyādetvā, upariGangāya Ahogangapabbatam gantvā, samāpattisukham anubhavanto viharati.

Tadā Jambudīpe sabbavihāresu titthiyagaṇākiṇṇesu sattavassāni bhikkhūnam uposathapavāraṇā nāhosi.

Tato rājā: "Asokārāme sattavassāni uposatho upacchinno ti," sutvā, ekam amaccam āṇāpesi: "Vihāram gantvā, tvam tam adhikaraṇam vūpasametvā uposatham kārāpehīti." So rājānam paṭipucchitum avisahanto, "Yathā nāma paccantam vūpasametvā core ghātenti," evam eva ye uposatham na karonti te mārāpetukāmo rājā bhavissatīti,"vihāram gantvā bhikkhusangham sannipātetvā rājasāsanam 3 sāvetvā, "Uposatham karothāti," vatvā, "Na mayam saha titthiyehi 4 uposatham karomāti," vutte, therāṇam paṭipāṭiyā asinā 5 sīsāni pātetum ārabhi.

Tato pure yeva rañño bhātā Tissakumāro yuvarājasirim anubhavanto ekadivasam migavam 6 gantvā, Mahādhammarakkhitattheram tarumūle 7 samāsīnam samadavanagajena 8 sakusumasālasākhāya vījiyamānam 9 disvā, "Aham pi jinasāsanam pavisitvā kadā vanagahane viharissan ti," cintento, tasmim samaye theram ākāsam uppatitvā vikasitapadumānanesu kesaraudasanehi Nandanasarasirim 2 avahasantiyā 23 viya Asokārāmapokkharaniyā salilapitthe thatvā 4 cīvarāni gagane nidahitvā nahāyamānam disvā, "Ajj' eva pabbajeyyan ti," rājānam anujānāpetvā, uļāravibhavena purisasata 5 sahassena saddhim Mahādhammarakkhitattherassa santike pabbajitvā arahattam pāpuņi.

Tato so Asokārāme viharanto tenāmaccena katipayānam therānam sīsāni pātitāni ¹⁶ disvā gantvā tassāsanne āsane nisīdi.

¹ B omits tvam	² B ghatanti	3	S, rājāsanam
4 B titthiyehīti	vuttatherānam		S_2 asīnam

⁴ B titthiyehīti vuttatherānam 5 S₂ asīnam 6 S₂ migavana 7 B tarumūlasamāsinam

⁸ B samadavananāgena

⁹ B bījayamānam; S₁ vījanamānam 10 B ākāse

¹¹ B -padumānanasukesara^o
¹² B Nandasarasiri
¹³ S₁ apa¹⁴ S₂ thanetvā

Srapa- ¹⁴ S₂ thapetvā

¹⁵ B -satta- ¹⁶ S_{1,2} patitāni

So theram sanjānitvā sattham nipātetum i avisahanto gantvā ranno tam attham ārocesi.

Tam² sutvā sasoko Dhammāsoko Asokārāmam gantvā: "Ayam bhante amacco mayā anānatto 3 bhikkhūnam jīvitā voropesi. Kassa nu kho iminā pāpena 4 bhavitabban ti?" pucchitvā, "Tav' 5 etam pāpan ti," ca "Ubhinnam pi vo pāpam etan ti," ca "Natthi 6 t'etam amacass' evāti," vutte,7 tadahe' va 8 cattāro Dhammakathike ekekam bhikkhusahassasahassaparivāram katvā cattāro ca amacce ekekam 9 purisasahassasahassaparivāram pesesi, "Rājā bhante āmantetīti," vatvā, "Theram ānethāti." 10

Thero tesain samipam upagatānam 11 tathā 12 vuttam rājasandesam sutvā nāganchi. Dutiyam pi kho attha Dhammakathike there attha ca 13. rājā sahassasahassaparivāre amacce 14 yeva pesetvā 15 16 tath' eva vācāpetvā therassa 17 anāgamanam sutvā, "Bhikkhūpadesena sāsanam bhante avasīdati, sāsana¹⁸patiggahaṇa19tthāya no sahāyako hothāti," 20 soļasa Dhammakathike there 21 solasa ca amacce sahassasahassapariyāre yeva pesesi. Thero tathā vuttam rājasāsanam sutvā, "Yam kho aham mulato patthāya sāsanam pagganhissāmīti 22 pabbajito, ayam dāni me 23 so kālo anuppatto ti," cammakhandam gahetvā 24 'va 25 utthahitva, "Thero mahallako pi vayham vā sivikam vā nābhiruhissatīti," 26

I	B pātetum	² S ₂ inserts rājā
3	S ₂ ānānatto va; B ānāṇatto	
4	S ₁ imam pāpam	5 B tav' ev'
6	S ₁ natthi te; S ₂ na te tam	7 B inserts ca
8	S ₂ omits va 9 B ekekaj	ourisasahassaparivāre

- 10 B theram āharathāti 11 B samīpam upagantvāna
- 12 S₂ yathā 13 S₂ omits ca 14 S₂ amacca-
- 15 S₂ pesesi 16 S₂ omits from tath 'eva to pesesi
- 17 B tath' eva rājakatham katvā therassa
- ¹⁸ MSS. sāsanam ¹⁹ B paggahaṇa- ²⁰ B hohīti
- ²¹ B omits there ²² S₂ -hissatīti pabbā-; B pabbajjīto
- 23 B ce 24 B gahetvä thero
- ²⁵ S₂ omits va ²⁶ S_{1,2} insert tam

sutvā, upanītāya Brahmavimānanibbisesāya nāvāya gandhadāmamālādāmamuttolambakam viniggilantam r iva suvannamanirajatatārakākhacitavitānam bandhitvā. nānāpabhāsamudayasamujjalitasāni²pākāram parikkhialaikata 3 mandape mudusukhumavasanāsane nisinno, pasannaGangānganāya tarangakarehi 4 viya phenavalīkusumehi 5 pūjiyamāno, dvīsu tīresu vihitārakkhāya Gangāya Pātaliputtam patvā nāvāya otaranto jānumatta⁶udakam otinnassa vasudhādhipassa hatthe aggahesi, "Yasmā raññāham pañham 7 pucchanatthāya āmantito,8 tasmā 9 antevāsiko 10 me ayan ti."

Atha rājā theram Sakiyam uyyānam II netvā bāhirato tikkhattum parikkhipanto ārakkham thapetvā, sayam eva therassa pāde dhovitvā makkhetvā 12 santike nisīditvā, "Patibalo nu kho thero ti," vīmamsanatthāya, "Aham bhante ekam pātihār siyam datthukāmo ti," vatyā, "Kataram mahārājāti?" vutte, "Pathavīkampanam bhante ti," "Sakalapathavīkampanam udāhu padesapathavikampanan ti?" "Kataram ettha 14 bhante dukkarataran 15 ti?" "Kin nu kho mahārāja kaṁsapātiyā udakapunnāya sabbam udakam kampetum dukkarataram, 16 udahu upaddhan ti?" "Upaddham bhante ti." "Evam eva kho mahārāja padesapathavīkampanam dukkarataran 17 ti." "Tena hi bhante padesapathavīkampanam passissāmīti," vatvā, "Tena hi mahārāja samantā yojane yojane puratthimāya disāya ekena cakkena sīmam atikkamitvā 18 ratho titthatu, dakkhināya disāya dvīhi pādehi sīmam atikkamitvā 19 asso titthatu, pacchimāya

¹ B viniggao

² B -sāṇipākāraparikkhāram

³ S2 -kate

⁴ B tarangakarehi pi sikatacunnāvalikusumehi

⁵ S₂ inserts su- 6 S₂ B -mattam 7 S₁ raññā pañham

⁸ MSS. āmantiko 9 S_{1,2} insert me 10 -vāsiko yeva

¹¹ S2 Sākiyauyyā° 12 B telena makkhitvā

¹³ S2 -hāram 14 B katham etta 15 S. B dukkaran

¹⁶ S₂ B dukkaram 17 S₂ B dukkaran

¹⁸ B akkamityā

¹⁹ Bakkamitvā

disāya ekena pādena sīmam atikkamitvā puriso titthatu, uttarāya disāya upaddhabhāgena sīmam atikkamitvā ekā 3 udakapāti titthatūti," vutte tathā kārāpesi.

Thero abhiññāpādakam catutthajjhānam samāpajjitvā vuṭṭhāya, "Rājā passatūti," yojanappamāṇam paṭhavīcalanam adhiṭṭhahi.4 Puratthimāya 5 disāya rathassa 6 anto sīmāya ṭhiṭacakkam cali, iṭaram na cali. Evam dakkhiṇapacchimāsu disāsu assapurisānam anto sīmāya ṭhiṭapādāy' eva calimsu, upaḍḍhupaḍḍham sarīram ca. Utṭarāya disāya udakapātiyā pi anto sīmāya ṭhiṭam 7 upaḍḍhabhāgagatam eva 8 udakam cali, avasesam niccalam ahosi. Rājā tam pāṭihāriyam disvā, "Sakkoti dāni thero sāsanam paggaṇhiṭun 9 ti," niṭṭham gantvā, ṭam ev' attham ārocesi, "Kass' etam pāpam hotīti ?"

Thero tam sutvā: "Kim pana te mahārāja atthi cittam, ayam vihāram gantvā bhikkhū ghātetūti?" 10 11 "Natthi bhante ti," vutte, 12 "Sace te mahārāja natthi evarūpam cittam, natthi tuyham pāpan ti," vatvā rājānam tam attham Dhammarājavacanena bodhāpento,13 "Cetanā 'ham bhikkhave kammam vadāmi, cetayitvā kammam karoti kāyena vācāya 14 manasā ti," idam suttam ca 15 Tittirajātakan ca āharitvā, kammam vibhajitvā,16 Asokam nissokam katvā, tatth' 17 eva samantato 18 nīlādipancavaṇṇakusumapatimaṇḍite kusumagandhasugandhe rājuyyāne satta divasāni vasanto rājānam samayam uggaṇhāpesi.

Atha rājā tasmim yeva ¹⁹ sattāhe Yakkhadvayena sakalaJambudīpe bhikkhū Asokārāme sannipātetvā, ²⁰ sattame

- ¹ B akkamitvā ² B upaddham eva sīmam akkamitvā
- ³ S₁ eko ⁴ S₂ adhitthahitvā
- ⁵ B puratthimabhāgāya rathassa
- 6 S2 inserts upaddhabhägena sīmam atikkamitvā
- 7 B omits thitam
- ⁸ B upaddhabhāgam eva ⁹ S_r paṭigganhitum
- 10 S2 sanghātetūti 11 S2 B insert vatvā
- 12 S₂ omits ti vutte 13 B -vacanena thomento
- ¹⁴ S₁ vācā- ¹⁵ B omits ca ¹⁶ B vibhajetvā
- 17 B tath' eva 18 MSS. samantako
- 19 B omits yeva 20 B sannipātāpetvā

divase theram ādāya vihāram gantvā, sāṇipākārantare therena sahāsīno ekaladdhike bhikkhū ėkato ekato kāretvā, ekamekam bhikkhusamūham pakkosāpetvā pucchi, "Kim vādī bhante Sammāsambuddho ti?"

Tato Sassatavādino,² "Sassatavādīti," āhamsu. Tathā ekacce³ Sassatikā Antānantikā 4 Amarāvikhhepikā Adhiccasamuppannikā Saññīvādā Asaññīvādā ⁵ Nevasaññīnāsaññīvādā Ucchedavādā Ditthadhammanibbānavādā 6 "Ditthadhammanibbanāvādīti," ⁷ āhamsu.

Rājā pathamam eva: "Uggahitasamayattā na yime bhikkhū aññatitthiyā ime ti," ñatva, tesam setakāni datvā satthisahasse aññatitthiye uppabbājetvā, bhikkhū p pi pakkosāpetvā, "Kim vādī bhante Sammāsambuddho ti?" vatvā, "Vibhajjavādī 10 mahārājati," vutte, "Vibhajjavādī bhante Tathāgato ti?" theram pucchitvā, "Āma mahārājāti," vutte "Visuddhan 11 dāni bhante sāsanam, karotu bhikkhusangho uposathan ti," ārakkham datvā nāgaram pāvisi. 12

Athāyasmā Moggaliputtatissatthero samaggena saṅghena uposatham katvā, tasmim samāgame sannipatitānam saṭṭhisatasahassānam bhikkhūnam majjhe parappavādam maddanto, kathāvatthuppakaraṇam bhāsitvā, tesu uccinitvā tipiṭakapariyattidharānam pabhinnapaṭisambhidānam tevijjādibhedānam bhikkhūnam sahassam ekam gahetvā, Asokārāme sannisīditvā,¹³ Dhammāsokanarindena katārakkho sabbam sāsanamalam visodhetvā, Mahākassapatthero viya Yasatthero viya ca ¹⁴ DhammaVinayam saṅgāyitvā navahi māsehi niṭṭhāpesi.

¹ B ekal° bhikkhū° bis

² B inserts pi

³ S₂ B ekacca-

⁴ B Antānantakā

⁵ B omits Asaññīvādā 6 S2 omits Dittha° 7 B inserts pi

⁸ S₁ setakāni vatthāni ñatvā; S₂ setakādīni

⁹ S2 bhikkhū pi pako; S1 omits pi

¹⁰ B vibhajjavādī bis

¹¹ B suddham

¹² B pavisīti

¹³ B sannipatitvā

¹⁴ Sr omits ca

Sādhukāram dadantī va ¹ sāsanaṭṭhitikāraṇā,² Saṅgītipariyosāne akampittha ³ mahāmahī ti

Yā saṭṭhititthiyasahassanisāgatam 4 tam Dulladdhighoratimiram vinihacca sammā, Sā Tissatheraravinā gamitā vikāsam Saṅgīticārunalinī api dassitā me.

Tatiyasaigītikathā.

Tato pubbe yeva janabhamaraganassa 5 vasantavanasannibhe Lälaratthe naranārīhamsasancayassa kamalasarasarikkhe Sīhapure sīhassa lātattā Sīhalo ti laddhābhidhānassa Kälingacakkavattivamsajassa Sīhabāhunarindassa jetthaputto Vijayakumāro yuvarājatthānam patva, kesarikisorako viya vikkamekaraso yodhasattasataparivāro nāvam āruyha munivaraparinibbānavāsare 6 Lankādīpam āgantvā, uppaladattaparittasuttābhisekato⁷sa⁸parijano vesīsi9msapānugamanena10 nahānapānāya11 Tambapannisarasamotinnavodhasattasatam 12 adisvā 13 saram anupariyāyanto, Kuvenābhidhānim 14 yakkhinim tāpasīvesam 15 ādāya tarumūlasamāsīnam disvā, "Gahitā nūnam imāya me yodhā ti." sannaddhapañcāyudho 16 nāmam sāvento sīhanādam nadityā, gambhīram abhinavajaladharanivahaninnādam cāpaghosam sāvetvā yugantameghavigalitanigghātapātam īva tassā purato paññāyitvā, gīvāya 17 parigatanārācavalayena rundhitvā, 18 kesesu gahetvā, sunisitāsinā santāsetvā, bhūmigabbhaparikkhittam 19 asesaparijanam āharāpetvā,

¹ В са ² S_т -kāranam ³ В akappittha-

⁴ B nisāgahan ti 5 MSS. -ghanassa 6 B -vāre

⁷ B uppalapattadatta- 8 S_r -to parijano; B toyapario

⁹ S₂ Sārāmeyavesi-; B Sārameyyavesi pisācānugamanenānnapānāya ¹⁰ S₁ sīsapā- ¹¹ S₂ nahāpanāya

¹² B Tampapanniyasarasamotinnam

¹³ S₂ -sataparivarem adisvā 14 B Kubbenībhidhānam

¹⁵ S₂ tāpasīvedam 16 S₁ -āvudho

¹⁷ B gīvāpariggatanārā-

¹⁸ S_{1,2} rukkhityā; B ruddhityā

¹⁹ B -pakkhittam

tāya sakkato rattim tasmim dumamūle dhavalajavanikāvitānasayane 2 nipanno, soļasavassikam sabbābharanavibhūsitam 3 atimanohararūpam 4 māpetvā, upagatāva tāya dibbasarīrasamphassam anubhavitvā, tassānubhāvena nāma yakkhapuram pavisitvā, tattha Sirīsavatthun jetthayakkhassa Lankāpurānītayuvatīmangalatthāya sannipatitāsesayakkharāsiyo ghātetvā, jalanidhivelāpariyantam Lankātalam gahetvā, tattha 5 Tambapanninagaram māpetvā, Pandurājadhītaram ānāpetvā,6 pubbabhariyam 7 Kuvenim nīharitvā, rājābhisekam ādāya sāgaragatikilantavasudhālambitapāņitalasamāsīnehi 9 yodhasattasatehi 8 tambabhūmirajasamākiņņapāņim oloketvā, tambapānī ti vuttattā Tambapaṇṇī ti laddhadutiyābhidhāne Laṅkādīpe amitatejo hutvā rajjam akāsi.

Tato Bhaddakaccānābhidhānim Sākiyavilāsinim aggamahesim katvā, gahitaLankābhiseko Sīhapurānīto Sīhalavamsajo VijayabhātuSumittanarindavaramahesīMaddarājadhītuputto Paṇḍuvāsadevarājā. Tassa putto Abhayarājā. Tassa bhātā Gaṇatissarājā. Tesam bhāgineyyo DīghagāmaṇiSakyasūnusambhavo sādhujanākarĀnurādhapuramāpako Paṇḍukābhayarājā. Tass' aggavilāsinīSuvaṇṇapālisambhūto Mahāmeghavanuyyānamāpako Muṭasīvarājā tesam Lankādhipatīnam acayena asambhinnakhattiyavamsajo abhisekamangale paṭhavītalasamuṭṭhitavividharatanānekanidhinivaho velātaṭasamuggatabahuvidharaṭanānekanidhinivaho velātaṭasamuggatabahuvidharaṭanānapabhassararuciravividhalatākusumasakuṇayaṭṭhittayo sāgarataṭasamuggatagajaturaṅgarathāmalakaka

¹ B rattismim

² B bavalajavanikā-

³ S₂ B omit vi-

⁴ B ativiyamanoharam

⁵ B omits tattha

⁶ B āṇāpetvā

⁷ B -bhariyaKubbenim

⁸ B sāgarakilanta-

⁹ B vasudhāvalambita-

¹⁰ S₂ omits tassa bhāo Gaṇao

¹¹ B sādhujanānandakarĀnu-¹² B Muṭasiva-¹³ S₂ B Laṅkādhipānam

¹⁴ B -vividha-

¹⁵ B jotapabbatanitampavelugumbe

kudhaphalavalayangulivethakākāramuttāphalo¹ nāmanibbhinnaripujanahadayo bhattivacchalāvanatasadesaparadesāsesajanasamūho Asokarājadāpitavarataradutiyābhiseko Devānampiyatisso rājā hutvā, apagatabhayasokasankam akalanka Lankam paripāleti.

Tadā Moggaliputtatissatthero tam tatiyasangītim nitthāpetvā. "Kattha nu kho anāgate sāsanam suppatitthitam bhaveyyāti?" upaparikkhanto, "Paccantimesu kho pana² janapadesu suppatitthitam bhavissatīti," disvā, Majjhantikattheram KasmīraGandhārarattham pesesi, tathā Mahā-Mahimsakamandalam, devattheram Rakkhitattheram Vanavāsim, Yonakadhammarakkhitattheram Aparantakam, Mahādhammarakkhitattheram Mahārattham, Mahārakkhitattheram Yonakalokam, Majjhimattheram Himavantadesabhāgam, Sonattheram ca 3 Uttarattheram ca Suvannabhūmim, attano saddhivihārikam upasampadāmandale yeva saha patisambhidāhi arahattam patvā, attano yeva santike Tipitakasangahītam 4 sabbam theravādam tinnam vassānam abbhantare ugganhitvā, attano antevāsikānam sahassamattanam bhikkhunam pamokkhappattam ayasmantam Mahāmahindattheram Lankāsankhātam Tambapannidīpam pesesi. Te sabbe tam tam 5 disābhāgam gacchantă attapancamă agaminsu.

Athāyasmā Majjhantikatthero Pāṭaliputtato vehāsam abbhuggantvā, Himavati Āravāladahe otaritvā, tassopari 6 caṅkamanto: "Ko7 'yaṁ chinnabhinnapaṭadharo8 udakan9 no dūsetīti?" Kodhābhibhūtam Āravālanāgarājam antalikkhe anekāni bhiṁsanakāni nimminitvā dhūmāyantam, pajjalantam paharaṇavuṭṭhiyo vissajjentam, pharusavacanehi tajjentam, to attano iddhibalena paṭibāhitvā 11 vigatānubhāvaṁ katvā, taṅkhaṇānurūpāya dhammiyā kathāya

B -kakudhapākatikavalayangulivedhakākāramuttābalo
 nānāparibhinnaripujanahadayo
 B omits pana

³ B omits ca 4 B Tipiṭakam sangītam

⁵ S₁ omits tam ⁶ S₂ tass' upari ⁷ B ko ayam

⁸ S₂ omits -bhinna- 9 B udake

ю В tajjantam за В paṭibāhetvā vihatānubhāvam

caturāsītiyā nāgasahassehi aññehi pi bahūhi Himavantavāsīhi gandhabbadibbayakkha²rakkhasehi saddhim tam saranasīlesu patitthāpetvā, Pañcakam pi yakkham Bhāratiyā 3 ca yakkhiniyā pancahi ca puttasatehi saddhim sotāpattiphalam pāpetvā, tena Coragādhipena pasādaparavasena 4 sakiye ratanapallaike nisīdāpetvā vijiyamāno nāgabalim ādāya, āgatānam KasmīraGandhāraratthavāsīnam āsivisopamasuttantam 5 kathetvā, asītiyā pāṇasahassānam Dhammābhisamayam pāpetvā, kulasatasahassam pabbājetvā KasmīraGandhāram yāv' ajjatanā kāsāvapajjotam isivātapativātam akāsi.

Mahādevatthero 6 Mahimsakamandalam gantvā devadūtasuttantam kathetvā, cattālīsāya pāṇasahassānam 7 Dhammacakkhum uppādetvā, cattālīsam yeva pānasahassam pabbājetvā tattha sāsanam patitthāpesi.

Rakkhitatthero pana Vanavāsim 8 gantvā ākāse thatvā, anamataggapariyāyakathāya Vanavāsike pasādetvā, satthisahassānam Dhammābhisamayam katvā, sattatimsasahassamanusse 9 pabbājetvā, pañca vihārasatāni patiggahesi.

Yonakadhammarakkhitatthero pi Aparantam gantvā, :aggikkhandhopamasuttantakathāya Aparantake pasādetvā, sattatimsapānasahassāni Dhammāmatam pāyetvā, khattiyakulato yeva purisasahassam 10 cha itthisahassani ca 11 pabbājetvā, tattha 12 sāsanam patitthāpesi.

Mahādhammarakkhitatthero pana Mahārattham gantvā, MahānāradaKassapajātakakathāya Mahāratthake pasādetvā, caturāsīti 13 pāņasahassāni maggaphalesu patitthāpetvā, terasasahassāni pabbājetvā, tattha sāsanam patitthāpesi.

Mahārakkhitatthero pi Yonakarattham 14 gantvā, Kāla-

² B -devayakkha-

4 B pasādamanavasena

^I S₂ bahumhi

³ B S₂ Hāriniyā

⁵ B āsivisūpamao

⁶ B inserts pi ⁷ S₂ -sahassam; B pāṇasatasahassānam

⁸ B -thero pi Vanavāsim 9 B sattasatasahassamanusse

¹⁰ В purisasahassāni cha ca; S2-sahassañ ca; S1 sahassā

II S2 B omit ca

¹³ B caturāsītivā

¹² Bomits tattha

¹⁴ B Yonakalokam

kārāmasuttantakathāya Yonakalokam pasādetvā, sattatimsasahassādhikassa pāṇasatasahassassa maggaphalālaṅkāraṁ datvā, dasasahassāni pabbājetvā, tattha sāsanam

patitthäpesi.

Majjhimatthero pana Kassapagotto Alakadevo ¹ Dundubhissaro Sahassadevo ti catūhi therehi saddhini Himavantadesa²bhāgani gantvā, Dhammacakkappavattanasuttantakathāya tam desam pasādetvā, asītipāṇakoṭīnam maggaphalaratanāni adāsi,³ panīca ⁴ therā panīca raṭṭhāni pasādetvā, ekeko ekekasatasahassam ⁵ pabbājetvā, tattha sāsanam patitthāpesum.

Sonatthero pi saddhim Uttarattherena Suvannabhūmim gantvā, tani divasam rājakule jātadārakam pubbe viya khāditum samuddato nikkhamitvā ⁶ āgacchantim ⁷ ekam rakkhasim disvā, manussesu viravantesu ⁸ thero diguņe ⁹ attabhāve nimminitvā tehi attabhāvehi tam rakkhasim parisamajjhe ¹⁰ katvā, ubhosu passesu parikkhipitvā yāva adassanam tāva palāpetvā, dīpassa samantato rakkham thapetvā, tasmim samaye sannipatitam mahājanakāyam Brahmajālasuttantakathāya pasādetvā, saraṇasīlesu patithāpetvā saṭṭhisahassānam Dhammābhisamayam katvā, kuladārakānam aḍḍhuḍḍhāni sahassāni kuladhītānam diyadḍhasahassāni pabbājetvā, tattha sāsanam patiṭṭhāpesi.

Mahādayassāpi jinassa kaddhanam Vihāya pattam amatam sukham pi te Karimsu lokassa hitam tahim tahim, Bhaveyya ko lokahite ¹¹ pamādavā ti?

Mahindatthero pana: "Tambapaṇṇidīpam gantvā,

¹ S₂ Alavakadevo; B Alakarevo Duddabhiyo Mahārevo ti

² S₂ -padesa- 3 B padāsi 4 S₂ pañca pi ca

⁵ B ekato ekekasahassam

⁶ S_{r.2} nikkhimītvā; B nikkhametvā 7 B āgacchantam

⁸ S₂ vivarantesu 9 B dvigune

¹⁰ S_{1,2} saparisa
¹¹ B lokahito

tattha sāsanam patitthāpehīti," upajjhāyena ca i bhikkhusanghena ca 2 ajjhittho, "Kalo nu kho me Tambapannidipam gantum no ti," 3 vīmamsamāno, "Na tāva kālo ti," disvā, "Yāva so kālo āgacchati, tāva ñātake olokemāti." cintetvā, upajjhāyañ ca bhikkhusaighañ ca vanditvā. kattikamāse Asokārāmato nikkhamma, Iṭṭhiyo 4 Uttiyo Sambalo 5 Bhaddasālo ti etehi 6 catūhi therehi Sanghaputtapattachalabhiñña7Sumanasāmanerena mittāva saddhim natisaigaham katum Rajagahanagaraparivattake Dakkhinagirijanapade cārikam caramāno, channam māsānam accayena Vedisanagaram 8 patvā, tadā 9 tattha vasantim Sākiyānim attano jananim 10 Vedisamahādevim 11 disvā, tāya kārāpitam Vedisagirimahāvihāram 12 pavisitvā. tatth' ekamāsam vāsam katvā, jetthamūlapunnamadivase sannipatitvā, "Kālo amhākam Tambapannidīpam gamanāyāti," ñatvā,13 Devindenāpi yācito Bhandukābhidhānena anāgāminā pabbajjābhilāsinā Vedisamahādevībhaginīdhītusūnunā 14 saddhim attasattamo 15 Vedisapabbatā vehāsam uppatitvā, 16 pasanne gaganatale nimmalasalilatale 17 sarasi hamsaganaparivuto rājahamso viya virocamāno,18 khanena Tambapannidīpam āgantvā, Bhagavato parinibbānato dvinnam vassasatānam upari chattimsatime 19 vasse Dhammāsokanarindassa abhisekato atthārasame vasse Devānampiyatissassa abhisekato sattame māse sayam dvādasavasse 20 anurodhijanapūritassa 21 Anurādhapurassa, 22 puratthimāya Missakābhidhāne nīlavanasandamandite disāya

^I S₂ omits ca

² S₂ omits ca

³ S₂ omits ti

⁴ B Ittiyo

⁵ B Sampalo

⁶ S2 enehi

⁷ B puttena pattachalabhiññena

⁸ S₁ Vethisa-; B tasmim Vedisanagaram

⁹ B omits tadā 10 B janettim 11 S₁ Vethisa-

¹² S, Vethisa-; B Vedisagīri- 13 B natva

¹⁴ S_I Vethisa-; B omits -mahā-

¹⁵ S₁ Vethisa-; S₂ Vethisaka-; B Vedisakapabbatā-

¹⁶ B uppattitvā 17 S₂ -salile 18 S, inserts tam

¹⁹ B -chattimsame

²⁰ MSS. -vasso

²¹ B anurodhajanapūritassa

²² S2 omits Anurão

ghanacchāyāsilātale¹ sucidhavalapulinabhūmibhāge sātasītalajalāsaye² tiṇṇam pubbaBuddhānam padalañchanapavitte³ pabbate otaritvā, ambatthale nisīdi.⁴

Tena vuttam.

Lankāpasādanaguņena 5 viyākato so Lankāhitāya muninā sayitena ante, Lankāya Satthusadiso hitahetu tassā Lankāmarūhi mahito 'bhinisīdi tatthāti.

Lankāvataranakathā.

Tam divasam rājā Devānampiyatisso: "SakalaLańkādī-pavāsino 6 chaņam karontūti," nakkhattam ghosāpetvā, kīļāpasutesu nāgaresu 7 sayam cattāļīsapurisasahassaparivāro migavam kīļitukāmo alamkatanagarato nikkhamitvā, Missakapabbatābhimukham gacchanto, "There8 narindassa dassessāmīti," 9 rohitamigarūpam gahetvā, naravarāvidūre rotiņapaņņāni khādamānam ri viya vicaran tam devaputtam disvā, "Migo ti," maññamāno, "Ayuttam dāni rī pamattam vijjhitun ti," jiyam pothetvā, cāpaghosena attānam oloketvā dhāvantam anujavanto," 4 ambatthalam abhirūhitvā, antarahitam tam adisvā, ito cito carī olokento, Mahindattheram rī "Maññeva rājā passatu mā itare rī ti," adhiṭṭhahitvā, "Tissa Tissa ito ehīti," vadantam disvā, "Ko nu kho ayam manusso vā amanusso rī vā ti?" cintento,

"Samaṇā mayam mahārāja Dhammarājassa sāvakā, Tav' ¹⁹ eva anukampāya Jambudīpā idhāgatā ti."

B -sītale
 B padavaļañjanavicitte
 B padavaļañjanavicitte
 B r nisīdimsu

5 S₂ Lankāpasādajanano ti viyakato so

6 S_r B omit Lankā- 7 S_{1,2} nagaresu 8 B theram 9 B dassissāmi ti 10 B narapatāvidūre

9 B dassissāmi ti 10 B narapatāvidū 11 B -khādayamānam 12 S₂ B carantam

13 S, pavattam; B dani pamajjitun ti

¹⁴ B anudhāvantam ¹⁵ B omits ca ¹⁶ S₁ B -tthero

¹⁷ S₂ itarehi ¹⁸ B yakkho vā ¹⁹ S_{1,2} tam eva

Idam therassa vacanam sutvā aditthasahāyakena Dhammāsokena,

"Aham Bhuddhanca Dhamman ca Sanghan ca saranam

Upāsakattam vedesim I Sakyaputtassa sāsane. Tvam pi 'māni ratanāni uttamāni naruttama,2 Cittam pasādayitvāna saddhāya saranam vajāti." 3

Pesitam acirasutam sāsanappavattim anussaramāno, "Ayyā nu kho āgatā ti?" tāvadevāyudham 4 nikkhipitvā, ekamantam nisīdi, sammodanīyam katham kurumāno. Tato thero 5 cattālīsapurisasahassesu āgantvā rājānam parivāritesu itare pi cha jane dassetvā, "Ime kadā āgatā ti?" vutte, "Mayā saddhim yeva mahārājāti," vatvā, "Idāni pana 6 Jambudīpe aññe pi evarūpā samaņā santīti?" vutte, "Santi mahārāja, etarahi Jambudīpo kāsāvapajjoto isi7vātapativāto tattha,

"Tevijjā iddhippattā ca cetopariyakovidā Dibbasotā ca 8 arahanto bahū 9 Buddhassa sāvakā ti."

Vatvā, "Bhante kena āgat' atthāti?" vutte, "N'eva mahārāja udakena na 10 thalenāti," vatvā, "Atthi nu kho rañño paññaveyyattiyan 11 ti?" asannam ambarukkham ārabbha rājānam pañham pucchanto, "Kim nāmo 'yam mahārāja rukkho ti?" vatvā, "Ambo nāma bhante ti," vutte, "Imam pana mahārāja ambam muñcitvā añño ambo atthi natthīti?" "Santi bhante aññe pi 12 bahū ambarukkhāti," "Imam ca ambam te ca ambe muncitvā atthi nu kho mahārāja aññe rukkhā ti?" "Santi pana bhante ¹³ anambarukkhā ti." "Aññe ambe ca anambe ca

¹ B dhāresi ² S₁ naruttima

³ B sapuddho ti saraṇam bhajā ti 4 S₂ B vudham

⁵ B therā 6 B omits pana 7 B omits isi-

⁸ S₂ omits ca 9 S₁ bahum 10 S_{1,2} omit na

¹¹ B paññāṇan ti

¹² S2 omits pi

¹³ Sr omit anambarukkhā

muñcitvā atth' añño koci rukkho ti?" "Ayam eva bhante ambarukkho ti," vutte, "Sādhu mahārāja paṇḍito 'siti," vatvā, "Santi pana te mahārāja ñātakā ti?" "Santi bhante bahujanā ti." "Aññātakā pi santi mahārājāti?" "Aññātakā bhante ī ñātakehi bahutarā ti." "Tava ² ñātake ca aññātake ca muñcitvā atth' añño koci mahārājāti?" "Aham eva bhante ti," vutte, "Sādhu mahārājāti?" vatvā, "Paṇḍito rājā sakkhissati Dhammam aññātun ti," cūļahatthipadopamasuttantam kathetvā,3 cattāļīsapurisasahassehi 4 saddhim rājānam saraṇasīlesu patiṭṭhāpesi.

Tadā rājā bhattābhihāram sutvā, therānam vikālabhojanoparatabhāvani jānanto pi sadācārānu5rakkhanattham bhattenānupucchitvā,6 "Na bhunjāma adhunā mahārājāti," vutte, "Gacchāma 7 bhante nagaran ti," vatvā, "Tvain 8 gaccha mahārāja vasissāma mayani idhāti," vutte, "Evani sati kumāro 'yam 9 amhehi saha gacehatūti," vatvā, "Ayam hi āgataphalo idāni pabbajissatīti," vutte, "Tena hi bhante pāto 'va ratham pesessāmi ro tattha rī thitā āgaccheyyāthāti," vanditvā,12 Bhandukam 13 ekamantain 14 netva,15 therassa sarūpam pucchitvā, sakasahāyakāsokanarapatiputtabhāvam natvā, "Lābhā vata me ti," cintetvā, tutthahattho pakkāmi. Tasmim khane thero Bhandukam khuragge yeva arahattam pāpento pabbājetvā, Sumanasāmaneram āmantetvā. 16 "Ehi tvani Sumana 17 Dhammasavanassa 18 kālam ghosehīti," vatva, "Kim bhante dasasahassi¹⁹lokadhātum sāvento ghosemi udāhu imam cakkavāļam vā Tambapannidīpam 20 vā ti?" vutte, "Imam dīpam Sumana sāvento ghosehīti," vatvā, "Sādhu bhante ti," abhiññapadakan catutthajjhanan samapajjitva

¹ B pana bhante

² B te pana ñātake

³ B kathitvā 4 B -sahassena 5 B saddhācārānu-

B bhattena pucchitvā
 B gacchām' aham
 S₂ B tuvam
 B yeam bhante
 B pesissāmi

¹¹ S₂ B tatra ¹² B inserts tam ¹³ B Bhandakam

¹⁴ S₂B ekamantikan 15 B katvā 16 B omits āmano

¹⁷ S₂ samana 18 B -savanakālain

¹⁹ S_{1,2} omit Kim . . . vatvā 20 B Tampapanni-

vutthāya adhitthahitvā samāhitena cittena, "Dhammasavanassa kālo 'yam bhadantā ti,'' tikkhattum sakalam Tambapannidīpam sāventena 2 sāmaņerena Dhammasavanakālam 3 ghosāpetvā, tam sutvā upagatam mahantam devatāsannipātam disvā, samacittasuttantam kathetvā, asankheyyānam devatānam 4 Dhammābhisamayam katva, nāgasupanne saranasīlesu patitthāpetva, tassā rattiyā accayena udite ambaramahāsarekasahassapatte disāvadhūmukhamandanakunkumavisesake sakalabhuvanabhavanapadīpake divasakaramandale, "Āgato ratho bhante abhirūhatha rathan ti," patiniveditam narapatipesitassa sārathissa vacanam sutvā, "Nārohāma ratham gaccha mayam āgacchāma tava 5 pacchato ti," sārathim pesetvā, vehāsam abbhuggantvā, Anurādhapurassa puratthimadisābhāge anavaratam ⁶ ajjamānasamadaLankāvilāsinīkucakalasalulitakallolamālāya samada7kāla 8 haṁsakula9kalahamukharitakūlāya 10 Kadambanadiyā 11 tīre pathamakacetiyatthāne 12 otari. Rājā pi sārathim pesetvā, nagaram alankārāpetvā antopura 13 nārījanamanorathasampādanāya 14 antorājanivesane yeva gandhadāmamālādāmamuttolambakam 15 viniggilantam iva suvannamanirajatatārakākhacitaanekavidha¹⁶surabhikusumappakārābhikinnam ¹⁷ ativiya pāsādikam mandapam sampādetvā, tassa majjhe nānāratanajjuti¹⁸virājitāni ¹⁹ vicittattharaṇatthatāni ²⁰ āsanāni paññāpetvā, sārathinā, "Āgatā 21 deva therā

¹ B -savanakālo ayam bhaddantā

² B sāvento; S₁ sāvevento

³ S₂ -savanassa

⁴ B devānam

⁵ B gaccha pacchāma tava; S₂ omits mayam

 $^{^6}$ B anavataranimujjamānasakala Laikā- ; S $_2$ -sakala Laika- 7 B pamada-
 8 S $_2$ B -kala-

⁹ S2 omits -kula-

¹⁰ MSS. -kulāya

т В Kadampanadiyā

¹² B pathamacetiyathāne

B antepura B -lambakaviniggalantam

¹⁴ B -sampadāya

¹⁷ S₂ -kārākiņņam 18 B -joti-

^{16.}B vividha-

²⁰ Sr vicittattharanāni; B citta-

¹⁹ S₁ -viracitāni 21 B omits āgatā

pacchato nikkhamitvā purato me pācīnadvāre thitā ti." vutte, pahatthahadayo hutvā, sayam² sabbābharanavibhūsito alaikatānekasatāmaccaparivuto 3 vicittapupphadhajapatākādīhi pañcangikehi ca 4 turiyehi 5 therānam vidhīvamānapūjo mahatā rājānubhāvena paccuggamma 6 vanditvā. pattam gahetvā tesam purato 7 purato gacchanto abhinavasudhādhavalavividhapāsādehi Kelāsasikharanikarākāram⁸ candanāgarudevadārukappūrādigandhāpanehi Gandhamādanapabbatanitambasannibham kuvalayamallikasumanacampakādipupphāpanehi sabbadā vasantasamayopamam cīnadukulakoseyyādidussāpanehi 9 kappaddumasamānam manikanakarajatamuttädiratanapanehi ratanākarāyamānam 10 gajaturangayodhanaranārīniccasañ11cāram 12 puññajala¹³dhotapāpamalasuddhasantānajananisevitam ¹⁴ vicittatoranadhajakadalīkalasamālālankatanimmalapabhassaravālukāpandaravividhavīthipatimanditam manthābhihatam 15 iva khīrasāgaram ākulībhūtam nagaram pavesetvā, 16 sabbābharanapatimanditahāvabhāvalīlhā 17 cāturivasamannāgatasurakannāpatibhāgarājakannānu18sancaritam nāparihārūpasobhitam 19 rājabhayanam ānetvā, kancanamālālankatasetacchatte supaņnatte 20 uttamāsane nisīdāpetvā, panītāya bhojanavikatiyā sahatthā 21 santappetvā, amaccaganaparivuto ekamantam nisīdi.

Tadā rañño kanitthabhātukassa Mahānāgābhidhānassa yuvarājassa jāyā Anulā 22 nāma devī rājagehe vasantī rannaunnätä 23 sabbalankarapatimanditä saradanisakara-

B'tītā ti vutte

² S₂ omits sayam

³ B alankatānekasahassāpaccaparivuto 4 S. omits ca 5 Sr inserts ca

⁶ B paccuggamanam katvā

7 B purato once

9 B vividhacinadukula-

8 S. -karam 10 B ratanākarasamānam

12 S. B -sancaram 11 B -naranārīnam

13 B paññājala-14 B - janasevitam 15 B mandhābhi-

18 S2 -kaññādānu-16 B pavīsitvā 17 B -lilā-

19 S2 -parihārarūpa-; B -parikkhanupasobhitam rājao 20 B supaññattaāropetvā 21 S2 sahatthāya

22 B Anulā 23 B rājarodhe heva sandhim rañño anuº ruciravaravadanā vikasitaindīvara¹nīlalocanā bimbaphalapātaladasanavasanā manikundalamakarapattabhangakotikiranappahata 2 kapolataya sakannapallayam iya mukham suvannavannasurattakaracarana 3 talā 4 pīnaubbahantī samasamhata5niruttarathanayugalā tanutaratanumajjhā6 vipphuritahāralatārasmijāle nimuggasarīratāya khīrasāgaranimuggavadanā viva Siridevatā mahārahamekhalākalāpakhalita 7 visālajaghanatthalā 8 vicittavatthanivattha. gajabhujasamasahitorukā ranitamaninūpurākulitacaranayugalā dīpasikhā viya bhāsamānā navavanalekhā viya komalatanulatā Meruvanalatā 9 viya kanakapattālankatā pañcaitthisataparivutā āgantvā, there vanditvā pūjetvā ekamantam 10 nisīdi.

Thero saparijanassa Dhammaratanavassain rannovassapetva, Petavatthum Vimanavatthum Saccasamvuttam ca kathetvā, Anulādevīpamukhāni pañcaitthisatāni sotāpattiphalālankārena alankaritvā. mahājanasamūhesu rājaiganesu rāsi hutvā theradassanam alabhitvā mahatā rayena viravantesu: "Sace te ettha pavisissanti okāso na bhavissatīti," hatthisālam jaggāpetvā, vālukam okiritvā, pancavannakusumāni II vikirityā, celavitānam bandhityā maigalagajavaratthāne 12 āsanesu paññattesu tattha gantvā nisinno devadūtasuttantam kathetvā, janasahassam sotāpattiphale patitthāpesi.

Tena vuttam.

Lankādīpe so Satthukappo akappo Lankādhitthāne dvīsu thānesu 13 thero. Dhammam bhāsitvā 14 dīpabhāsāya evam Saddhammotāram kārayi 15 dīpadīpo ti

Nagarappavesanakathā.

1	B-indayara	a- ² B -kiraṇāhata-	3 S ₁ -varana-
4	S ₂ -kalā	5 B pinasamasahita-	6 B -majjhimā
-	0	1717	.11 1-1- 1 114-

⁷ S_{r} -mekhalālāpakhalita- ; S_{2} -mekhalālāpakalita- ; 8 B-ghanattalā B -kalāpalalita-9 B Neru-

¹⁰ S2 ekamante

¹¹ S2 pañcavannāni kusumāni

¹² S2 -varathita-

³ S, -tthanesu

¹⁴ B bhāsetvā

¹⁵ S_{1,2} kārayī

sainvattajalanidhivīcīsu viya naranārīghatāsu āgaechantīsu, "Hatthisālāti2sambādhā ti," dakkhinadvāpupphaphalabharita3tarunikarapatimandite 4 kusumadasanena 5 AditinandanaNandanavanam avahasitvā pallavapāninā āmantetvā:6 "Mayā7 sametum8 alam tavāyāsenāti," 9 vihaigamadhukararavena 10 gajjamāne Nandanābhidhānopavane 11 āsanesu paññattesu tatthāpi 12 nisīditvā, bālapanditasuttanīstam kathetvā, itthisahassassa 14 sotāpattiphalavararatanam datvā, āgatāgatāhi kulavadhūhi saddhim sammodamāno sāyanhasamaye utthāy' āsanā Missakapabbatābhimukham gacchanto, "Akālo 15 dani bhante tattha gantum idam eva Nandanavanam uyyanam ayyānam nivāsanatthānam hotūti," vutte, "Nagarāsannani mahārājāti," patikkhipitvā, "Tena hi bhante etam Mahāmeghavanam nāma uyyānam mama pitu samvaddhitain 16 nagarato nātidūrain nāceāsannain gamanāgamanasampannam tattha therā 17 vāsam kappentūti," vutte, "Sādhu mahārājāti," nivattitvā, 18 nekapupphaphalapalla 19vālaikatataruvaranicitam madhumadamudita20 vividhamasucivimala²¹sītalasalilāsayasanāthikadhukaropakujitam tain 22 yogānukūlam Mahāmeghavanam nāma uyyānam pavisitvā, tattha dibbabhavanasannibhe rājabhavane surasavananibbisesasayanāsane samāpattisukhena vasitvā, yāminīpariyante āgatena Laikādhipena, "Kacci bhante phäsukam 23 pamadavanam 24 idan ti," vutte, "Āma mahārāja uyvānam samanasāruppan ti," vatvā, tam vanam Sanghassa Brahmadeyyam katvā dātukāmena Narindena,

¹ B -nidhivicapantīsu 2 S2 -sālāsuti- 3 B -phaladhārita-

⁴ S₁ -patimanditesu 5 S₂ -dassanena; S₁ -dasanehi

⁶ B āmantitvā 7 S, omits Mayā 8 B pametum

⁹ B tavāssādenāti vihaigamadhukarāravenāva

¹⁰ S₂ -rāven' eva 11 S₂ -pavanesu 12 S₂ B tattha pi

¹³ B -suttam 14 B -sahassam 15 S₁ akāle

¹⁶ B sambaddhitam 17 B therā vikappentūti

¹⁸ S₁ nivattetvā 19 S₁ -phallavā- 20 B mudamudita-

²¹ S₁ -vimalatala- ²² B -sanāvikatam

²³ B phāsukam mama vata vanam ²⁴ S₂ pavanavanam

"Kappati bhante bhikkhusanghassa ārāmo ti?" vutte, "Kappati mahārāja 'anujānāmi bhikkhave ārāman ti' veļuvanam patiggahetvā Bhagavatā anuññāto¹ ti," vatvā, paramapītipasādapunnahadayena 2 raññā suvannabhinkāram 3 gahetvā, "Imam 4 Mahāmeghavanuyyānam Sanghassa dammīti," 5 therassa karatale maņivaņņam udakam pātetvā tasmim khane kampamānam mahāpathavim disvā, "Kasmā 6 bhante vasu 7 dhātalam idam kampatīti?" vutte, "Mā bhāyi mahārāja imasmim dīpe Dasabalassa sāsanam patitthahissati 8 idañ ca pathamam vihāratthānam tassedam 9 pubbanimittan ti," vatvā, rājānam pasādesi.

Tato Lankādīpappadīpo thero Mahāmahindo 10 Lankinādāya, tuhinajalakaņikasisira 11 samīraņaccutakusumappakāraviracitam12 abhinavavikasitakusumanikarabahalaparimalam vibhāta¹³kālaramanīyam ¹⁴ uyyānam anuvicaranto rājagharassa dakkhiṇadisābhāge picudumamūlam 15 gantvā, "Tīsu pubbaBuddhuppādesu 16 viya Saighakammattham etthādhunā pi mālako 17 bhavissatīti," pathavītalam kampento tam thanam atthah' eva jatikusumamutthīhi pūjetvā, tato rājagharassa uttaradisābhāge 18 pañcapadumasanchannam madhurodakasampunnam atimanoharam saram 19 gantvā, "Ayam Saighassa jantā20gharapokkharanī bhavissatīti," dharanītalam cālento tam thānañ ca atthah' eva jātikusumamutthīhi 21 pūjetvā, tato rājagharassa dvārakotthakam gantvā, "Tinnam pubbaBud-

¹ B anuññātā

² B pasādāpunnahadayena

³ B -bhingaram ⁶ B omits kasmā

⁴ B idam 7 S, suvasu-

⁵ S₁ dasammīti 8 S_τ -hissatīti

⁹ B tass' etam

¹⁰ B Mahindo

¹¹ S₂ -kanaka-; B -kaṇasisira-

¹² B -appabhāviracitam

¹³ B vibhātaramaṇīyam

¹⁴ S2 -ramanīyyānam; omits uyyānam

¹⁵ B sivuggidumamūlam

¹⁶ B Buddhuppādesu

¹⁷ B simāmālako

¹⁸ B uttarabhage

¹⁹ S, gharam

²⁰ Sr janto-

²¹ S2 B pupphamutthīhi

dhānam bodhirukkhato dakkhinasākhā i ānetvā ettha patitthäpitä 2 amhākam Bhagavato dakkhinabodhisākhā pi imasmim yeva thane patitthahissatīti," dharanīmandalam3 khobhento tam thanam atthahi 4 sumanakusumañjalihi pūjetyā, tato mandamārutacalitehi taruņarattakomalapallavahatthehi āmantetvā silīmukharavehi,5 "Kva 6 gacchatha Sad7dhammavaracakkavatti8puttā? ettha etha no sirim anubhavathāti," vadamānāhi viya latākantāhi parivutam mahāmucalindamālakam 9 gāntvā, "Idam Sanghūposathägärassa lohakütamahäpäsädassa thänan ti," bhüravam janayanto, tam thanam atthah' eva pupphamutthihi pūjetvā, tato panhambamālakatthānam 10 gantvā, rājopanītam yannagandharasasampannam supakkam ekam ambapakkam 11 tatth' eva samāsīno paribhunjitvā, bhumisāminā ropāpetvā pattadhovanodakam āsincitvā, tasmin khane nikkhantaambankuram vissatthavitapasākhāpalāsam12 avaharitakusumaphalanikaram galamanaparinataphalam upagatamadhulihakokilakalandakan sahakarataruvaram oloketvā, "Idam Saighasannipātassa salākaggassa thānan ti," vasu¹³matīgajjanam kārento, tam thānam atthah' eva kusumamutthīhi¹⁴ pūjetvā, tato phalapāda¹⁵ pagaṇākinnam catussālatthānam 16 gantvā, "Idam tinnam pubbaBuddhānam uyyānapatiggahanadivase samantā dīpavāsīhi āhațapannākāram 17 thapetvā bhājitatthānam 18 idāni bhattaggatthanan ti," mahinadain samuppadento, tain thanañ 19 ca atthah' eva pupphamutthīhi pūjetvā, tato anto uyyāne

B dakkhinasākham

² B patitthāsi

⁴ B atthahi kusumañjalihi 3 B dharāmandalam 6 Satvam

⁵ B alimukharavehi āgacchatha

⁸ B -cakkavattino

⁷ S. omits sad-9 S_{1,2} mahāmucalamālakam

¹⁰ B pañcambamāļakathānam; S, paññahamba-; read mahambao

¹¹ S2 B ekambaphalain 12 B -palāsam tava bharita-

¹³ S. vasumatim 14 B pupphamutthīhi 15 Sr -pādaga-

¹⁶ B catusālathānam 17 B agatam pannakaram

¹⁹ S₂ B thanam; S₂ B omit ca 18 B bhojitathānam

sunimmalasītalasalilābhipuṇṇāya kamaluppala i kuvalayādivividhakusumābharaṇasamalankatāya jaladevatānūpuraravānukārikālahaṁsasitāya bahuvidhavihaṅgagaṇādhivāsabhūtāya saradasarasiriyā akkhu³ddikāya i Kakudhābhidhānāya vāpiyā upari jalasamīpe mahāthūpaṭṭhānaṁ gantvā, medinītalaṁ naccāpento, taṁ ṭhānam aṭṭhah' eva 5 campakapupphañjalīhi pūjesi.

Tato thero Laikissarena: "Kasmā bhante avanitalam idam gajjatīti?" puttho, "Thānam idam mahārāja catūhi Tathāgatehi sevitam, imasmim hi kappe pathamam pātubhūtassa Kakusandhassa⁶ bhagavato kāle imam 7 Mahāmeghavanam Mahātitthavanam nāma ahosi, nagaram pācīnadisābhāge Abhayapuram nāma rājā tatthĀbhayo nāma, dīpo Ojadīpo nāma Pilayakūto ⁸ Devakūto nāma ahosi. Tadā so dasabalo pajjarakābhibhūte ⁹ Ojadīpavāsino disvā, mahākaruṇāya coditahadayo cattālīsasahassaariyagaṇaparivuto gaganenāgantvā ¹⁰ Devakūte atthāsi.

Tadā Ojadīpavāsino vigatapajjarakā tārāgaņaparivutam gaganamajjhe thitam puņņacandam viya sakaladīpam ekālokam katvā chabbaṇṇaBuddharrasmiyo vissajjentam ¹² Kakusandhadasabalam disvā, khippam āgamimsu. Rājā mahājanena saddhim Sambuddham ¹³ vanditvā pūjetvā, nagarāvidūre ¹⁴ Mahātātitthavanam ānetvā, tattha ¹⁵ kata ¹⁶ vicittamaṇḍape varapallanke nisīdāpetvā, sahasāvakam lokanāyakam vividhabhojanena santappesi.

Tato Bhagavā bhojanāvasāne akālapupphālaikatam Mahātitthavanam 17 dharanītalam cālento patiggahetvā, Dhammam desento cattāļīsasahassajanasamūham maggaphalam pāpetvā, divāvihāram tattha katvā, sāyanhasa-

¹ S₁ -upphala-

² S₁B -hamsasarasitāya

³ S₂ B akhu-

⁴ S₂ B insert khuddikāya

<sup>S₂ B atthahi
B idam</sup>

⁶ B Kakusandhabuddhassa ⁸ B Sīlakūto ⁹ B -bhūtā

¹⁰ S₁ gaņenā- 11 B on

^{*} B Sīlakūto 9 B -bhūtā

11 B omits -Buddha- 12 B vissajjantam

¹³ B Sammāsambuddham

¹⁴ S₂ -dūram

¹⁵ S₂ B ettha

¹⁶ B omits kata-

¹⁷ B -vanavasudhātalam

maye i Bodhitthānāraham gantvā tattha samāpattim samāpajjitvā vutthāya, "Mama sirīsamahābodhito dakkhinamahā sākham ādāya Rājanandā 3 bhikkhunī idhāgacchatūti," adhitthāsi.

Sā Satthucittan natvā, tan khaṇan yeva Khemavatīrā-jadhāniyam 4 Khemarājānam ādāya, Mahābodhim 5 upagantvā, dakkhiṇamahāsākhāya manosilālekham Khemarā-jena dāpetvā, tan sayam chinnam suvaṇṇakaṭāhe ṭhitam bodhisākham ādāya, pancasatabhikkhunīhi ca 6 devatāhi 7 ca parivāritā iddhiyā idhānetvā, sugatena pasārite dakkhiṇahatthe 8 sasuvaṇṇakaṭāham Mahābodhim ṭhapesi.

Tam Tathāgato Abhayanarindassa datvā, tena Mahātithavane Mahābodhim patiṭṭhāpetvā, tass' uttaradisābhāge sirīsamālakam gantvā, tasmim nisinno Dhammam desetvā, vīsatiyā 10 pāṇasahassānam Dhammābhisamayam katvā, tato pi uttarim 11 thūpārāmaṭṭhānam gantvā, tattha 12 samāpattipariyosāne Dhammam desetvā, dasapāṇasahassāni maggaphalam pāpetvā, manussehi namassitum Dhammakarakam 13 attano datvā, saparivāram Rājanandattherim 14 ca bhikkhusahassena saha Mahādevattheram ca asmim dīpe ṭhapetvā, tato pācīnadisābhāge ratanamālake thatvā, dīpavāsino samanusāsitvā, 15 sasāvako gaganam 16 uggantvā Jambudīpam agamāsi.

Kakusandhe satthari parinibbute, antarahite ca tassa sāsane dutiyam pātubhūtassa Koṇāgamanassa bhagavato kāle mahārāja idam Mahāmeghavanam Mahānomavanam nāma ahosi, nagaram dakkhiṇadisābhāge Vaḍḍhamāna-

¹ B -samayena ² S₂ omits -mahā- ³ B Gajanandā

⁴ B Khemavatiyā rājathāniyā

⁵ B mahābodhimūlam gantvā

⁶ B omits ca 7 B devataparivāritā

 $^{^{8}}$ S₂ -hatthe suvannakaka-; S₁ -hatthesu

⁹ B bodhim thapetvā 10 B vīsatipā-11 B uttarathūpā-

¹² B omits tattha 13 B dhamakaranam

¹⁴ S. Rājanandana-; B Gajanandattheriñ ca

¹⁵ B anusāsetvā

¹⁶ S₂ upagantvā; B nabham uggantvā

puram nāma, rājā Samiddho nāma, ayam dīpo ca Varadīpo nāma Pilavakūto Sumanakūto i nāma ahosi.

Tadā Konāgamano 2 dubbutthiparipīlite 3 Varadīpavāsino disvā, timsasahassasamanagana4parivuto tath' evāgantvā Sumanakūte thatvā, sammā 5 vattāsu 6 vutthidhārāsu 7 sakaladīpavāsīhi sahopagatanarapatinā puravarāvidūre & Mahānomavanam ānīto ettha māpitālaikatamandape pallankavaram āruyha sāvakagana parivuto nisinno bhojanāvasāne akālakusumasobhamānam Mahānomavanam mahītalam 10 kampento patiggahetvā, anumodanam karonto. timsajanasahassāni maggaphalam pāpetvā, pubbabodhipatitthitatthānam II gantvā, tattha samāpattim samāpajjitvā. samāpattipariyosāne, "Mama udumbaramahābodhito dakkhinamahāsākham 12 ādāya Kanakadattā bhikkhunī idhāgacchatūti," cintesi.

Sā sugatacittam jānitvā, tam khaņañ ñeva Sobharājadhāniyā 13 Sobharājānam ādāya Mahābodhim upagantvā, dakkhinamahāsākhāya 14 manosilālekham Sobharājena dāpetvā, tam sayam chinnam hemakatāhe thitam Mahābodhisākham 15 pañcasatabhikkhunīsurāsuraparivutā ādāva, iddhiyā idhāharitvā, Satthārā 16 pasāritadakkhinapānitale sahemakatāham Mahābodhim thapesi.17

Tam Tathāgato Samiddhinarindassa 18 datvā, tena 19 Mahānomavane Mahābodhim patitthāpetvā, tass' uttaradisābhāge nāgamālakam gantvā, tasmin nisinno Dhammam desetvā, vīsatipāņasahassānam Dhammābhisamayam katvā,

¹ S₂ dīpo 'yaṁ Varadīpo nāma; B dīpo Varadīpo nāma Silakūto Sumanakūto ² B inserts bhagavā

³ Sr dubbitthi-4 B omits -gana-5 S2 omits sammā

⁶ B vaddhāsu ⁷ S₂ suvutthi- ⁸ S₂ suravarāvidūram 9 B omits -gana-10 B pathavītalam

¹¹ B -bodhithitathānam gantvā samāpattipariyosāne 12 S₂ -sākhām mama 13 B -thāniyā

¹⁴ B -sākhāyam 15 B bodhisākham ; S2 bodhisākhām

¹⁶ B Satthupasārita-17 B thapeti

¹⁸ B Pasiddhanarindassa 19 B omits tena

tato pi uttarim i thūpārāmaṭṭhānam gantvā, tattha i samā-pattipariyosāne Dhammam desetvā, dasapāṇasahassāni maggaphalam pāpetvā, manussehi namassitum kāyaban-dhanam datvā, saparivāram Kanakadattattherin ca bhikkhusahassena saddhim i Mahā-sudhammattheran ca asmim dīpe ṭhapetvā, tato pācīnadisābhāge Sudassanamālake ṭhatvā, Vara-dīpavāsino samanusāsitvā sapariso ākāse uppatitvā Jambudīpam agamāsi.

Konāgamane mahārāja bhagavati pari^onibbute antarahite ca 7 tassa sāsane tatiyam pātubhūtassa Kassapadasabalassa kāle imam ⁸ Mahāmeghavanam Mahāsāgaravanam ⁹ nāma ahosi, nagaram pacchimadisābhāge Visālapuram nāma, rājā Jayanto nāma, dīpo 'yam ¹⁰ Maṇḍa-

dīpo nāma Pilayakūto 11 Subhakūto nāma ahosi.12

Tadā Kassapo bhagavā upatthitam 13 rājoparājayuddhena 14 pāṇinam 15 vināsam disvā, karuṇābalacodito 16 vīsatisahassānuBuddhaparivuto 17 nabhasā gantvā, 18 Subhakūte thatvā, pajjalanto yuddham ujjhitvā 19 sakaladīpavāsīhi sahopagatanarādhipena nagarāvidūram Mahāsāgaravanam ānīto 20 ettha nimmite maṇḍitavaramaṇḍape bhāsuravarapallankam āruyha nisinno bhojanāvasāne akālakisalayakusumasamākulam Mahāsāgaravanam avanitalam cālento paṭiggahetvā, Dhammam desento vīsampāṇasahassāni 21 maggaphalam pāpetvā, mahābodhiṭthānam gantvā, tattha samāpattim samāpajjitvā, vuṭṭhāya: "Mama nigrodhamahābodhito dakkhiṇamahāsākham ādāya Sudhammā bhikkhunī idhāgacchatūti," adhiṭṭhāsi. Sā munindādhip

****	-					****	-
1	B	uttarithūpā-	2	\mathbf{B}	tattha	bis	

³ S₂ B saha; B pañcabhikkhu- 4 B Mahāsumana-

⁵ B omits Vara- 6 B omits pari-

⁷ B c' assa; S₂ omits ca ⁸ B idam

⁹ B Mahāsālavanam 10 B omits 'yam

¹¹ B Sīlakūto ¹² S₂ āsi ¹³ B utthita-

¹⁴ S₂ B rājuparājayuddhena

¹⁵ S_{1,2} pāṇino; B pāṇivināsam 16 B karuṇāya codito

¹⁷ B -Buddhaparivuto tārāgaṇaparivuto viya puṇṇacando nabhasā ¹⁸ S₁ gantā ¹⁹ S₁ muñcitvā

²⁰ B ānite ²¹ B yīsapāṇa-

pāyam ¹ viditvā, tam ² khanam yeva Bārānasīrājadhānivā ³ Brahmadattarājānam 4 ādāya, mahābodhim upagantva. dakkhinamahāsākhāya manosilālekham Brahmadattena dāpetvā, tam sayam chinnam kanakakatāhe thitam bodhipañcasata5bhikkhunīdevanikaraparisākham ādāva. vutā 6 iddhiyā ettha 7 ānetvā, munindena pasāritadakkhisakanakakatāham nakaratale mahābodhim thapesi. Tam 8 dasabalo Jayantanaravarassa datvā, tena mahāsāgaravane mahābodhim patitthāpetvā, tassa uttaradisābhāge Asokamālakam gantvā, tasmim nisinno Dhammam desetvā catunnam pānasahassānam Dhammābhisamayam katvā. tato pi 9 uttarim thūpā 10 rāmatthānam 11 gantvā, tasmim 12 nisinno samāpattipariyosāne¹³ Dhammam desetvā, ¹⁴ dasapānasahassāni maggaphalam pāpetvā, manussehi namassitum jalasātikam 15 datvā, saparivāram Sudhammattheriñ ca bhikkhusahassena saddhim Sabbanandasāvakañ 16 ca asmim dīpe thapetvā,17 tato pācīnadisābhāge Somanassamālake thatvā, Mandadīpavāsino samanusāsitvā 18 sasangho gaganam uggantvā Jambudīpam agamāsi.

Kassape bhagavati mahārāja parinibbute antarahite ca tassa Satthusāsane catuttham ¹⁹ pātubhūto amhākam Satthā abhisambodhito navame māse phussapuṇṇamadivase yakkhapuṇṇaLankādīpam upagamma,²⁰ Lankāmajjhe tiyojanāyate yojanavitthate Mahānāgavanuyyāne mahāyakkhasamāgame upari Ravipathe thatvā kappuṭthānasamayasamuṭthitavuṭthivātanibbisesavassavāyunā²¹ ca lokantarikagho-

^I B munino adhippāyam

² B tam khane ñeva

³ B -thāniyā
⁵ S_r omits pañcasata-

⁴ B Brahmadattarājam6 B omits -deva-

⁷ B omits ettha

D omits -deva-

¹⁰ S₂ sathūpā-

¹² B omits tasmim

¹³ B samāpattim samāpajjitvā samāpattipariyosāne

¹⁴ S_I repeats catunnam . . . desetvā

¹⁵ B -sāṭakaṁ ¹⁶ S₁ Nandasāvakañ ¹⁷ S₂ thatvā

¹⁸ B anusāsitvā saigho ¹⁹ B catuttha-

²⁰ S₂ B -gantvā 21 B -vutthidhārānibbi-

ratimiranikarena ca i sītanarakabahalasītalena ca samvattakālajātavātasaikhubbhitappacandaghana2gajjana3sadisena gaganamedinī4nādena ca yakkhānam bhayam janetvā, tehi yacitabhayo 5"Detha me samagga nisidanatthanan ti"6 vatvā, "Dema te sakaladīpam dehi no mārisābhayan ti," vutte, sabban 7 tam bhayam antaradhāpetvā, yakkhadattabhūmiyā8 cammakhandam pattharitvā,9 tatthāsīno 10 samantato ādittam ¹¹ cammakhandam pasāretvā, kappānalakalāpasadisadahanābhibhūtānam jalanidhisalilabhītānam 12 samantā 13 velante 14 bhamantānam yakkhānam Giri¹⁵dīpam dassetvā, tesu tattha patitthitesu tam yathātthāne patitthāpetvā,16 cammakhandam sankhipitvā nisinno tadā samāgatānekadevatāsannipāte 17 Dhammam desetvā, anekapānakotīnam Dhammābhisamayam katvā, Sumanakūtavāsinā Mahāsumanadevarājena samadhigatasotāpattiphalena yācitapūjiyo siram 18 parāmasitvā pāņimatte nīlāmalasiroruhe tassa datvā, Jambudīpam agamāsi.

Dutiyam abhisambodhito ¹⁹ pañcame samvacchare CūlodaraMahodarānam jalathalanivāsīnam mātulabhāgineyyānam nāgarājūnam maṇipallankam nissāya upaṭṭhiṭamahāsaṅgāme ²⁰ nāgānam mahāvināsam disvā, cittamāsassa kāļapakkhe² uposathadivase pāto' va Samiddha-² Sumanadumadevena chattīkatarājāyatano Nāgadīpam² Sumanadumadevena chattīkatarājāyatano Nāgadīpam² āgantvā, saṅgāmamajjhe nabhasi nisinno ghorandhakārena nāge santāsetvā, assāsento ālokam dassetvā, pamuditopagatanāgānam sāmaggikaranīyam Dhammam desetvā, uraga²4-

²² S₁ Samiddhi- ²³ S₂ nāmadīpam ²⁴ S_{1,2} uranga-

¹ S₁ va; B c'eva ² B saikhubhitappāvakaghana-

 $^{^3}$ S₂ -gajjanā- 4 B -medanī 5 S₁ yācitahadayo

⁶ B nisīdathānan ti

⁷ S₂ sabbam upaddavam ; B sabbam tam upaddavam

⁸ S₁ -dinna- 9 S₂ B atthari- 10 B tattha nisinno

¹² S₂ B ādittan tani ¹² B -salilapariyantabhitānani

¹³ S₁ samantato ¹⁴ B velante vasantānam ¹⁵ B Gīri-

¹⁶ B patitthāo nisinno ¹⁷ B samāgatadevatāsannipāte

¹⁸ B pūjito sīsam ¹⁹ B dutiyam pi sambodhito

²⁰ B upattitam hi saṅgāme ²¹ S₂ B -pakkhassa

dvayapūjite vasumatīgatamaņipallanke nisinno nāgehi dibbannapānam ānetvā santappito jalathalanivāsino asītikotināge saraņasīlesu patitthāpetvā, tehi namassitum pallankan ca rājāyatanapādapan ca tattha patitthāpetvā, Jambudīpam agamāsi.

Tatiyam ² abhisambodhito aṭṭhame samvacchare Mahodaramātulena Maṇiakkhikanāgarājenābhiyācito visākhapuṇṇamadivase pañcabhikkhusataparivuto Kalyāṇidese 3 Maṇiakkhikassa bhavanam upagantvā, tattha māpitaruciraratanamaṇḍape manoharavarapallaṅke nisinno nāgarājena dibbannapānehi 4 santappetvā nāgamāṇavikānikaraparivutena 5 dibbakuvalayavilepanādīhi pūjito tattha Dhammam desetvā, uṭṭhāyāsanā Sumanakūṭe padaṁ dassetvā, pabbatapāde divāvihāraṁ katvā, dīghavāpicetiyaṭṭhāne ca 6 mahābodhi7ṭṭhāne ca imasmim mahāthūpaṭṭhāne ca thūpārāmaṭṭhāne ca sasāvako 8 nisīditvā, samāpattiṁ 9 samāpajjitvā, Silācetiyaṭṭhāne ca ro ṭhatvā, devanāge samanusāsitvā Jambudīpam agamāsi.

Evam idam mahārāja thānam catūhi Tathāgatehi sevitam, ettha ¹¹ anāgate ¹² Buddhassa bhagavato doņamattāhi dhātūhi Dasabalassa rūpakāyam abhinimminitvā sayito vīsamratanasatamucco ¹³ Ratanavālukacetiyo nāma asadiso mahāthūpo ¹⁴ bhavissatīti," vatvā: "Bhante tam aham eva kārāpessāmīti," vutte, "Bahūni ¹⁵ te mahārāja kiccāni tāni kārāpehi, bhātukassa ¹⁷ te Mahānāgassa putto Yaṭṭhālattisso nāma, tass' atrajo Goṭhābhayo nāma, tassa tanayo Kākavaṇṇatisso nāma rājā bhavissati, tassa putto Duṭṭhagāmini ¹⁸Abhayo nāma rājā sayam mahāyodho ¹⁹ dasama-

¹ B āgamāsi ² B inserts pi ³ B kalyānīdese

⁴ B nānādibbannapānehi ⁵ B -māṇavikāparivutena

⁶ B omits ca ⁷ S₂ inserts -cetiya-

 $^{^{8}}$ S₂ sasāvakatthāne ca sāvako 9 S₂ omits samāpattim

¹⁰ S₂ B omit ca ¹¹ S₂ etthānā-; B etth' anāgate

¹⁴ S₂ B asadisamahācetiyo ¹⁵ B bahū ¹⁶ B karohi

¹⁷ B bhātu° pana te mahā° atrajo Ghattālayakatisso nāma tassa tanayo Ghotābhayo nāma tassa nattā

¹⁸ B Dutthagāmani 19 Sr B omit mahā-

hāyodhaparivuto Kaṇḍulābhidhānam r mahāyodhagajarājam ² āruyha Malayato samāgantvā EļāraDamilarājena³ saddhim yujjhitvā vijitasaṅgāmo samarajalanidhiviloṭhanamantho ⁴ gahitasakalamahīmaṇḍalo mahabbalo jalanidhivelāmekhalābhūmibhattā nattā te thūpam ettha kārāpessatīti," ⁵ vatvā, rājānam pasādesi.6

Tadā rājā, "Yadi me bhante nattā karissati 7 katam yeva tam mayā ti," dvādasahattham silātthambham āharāpetvā, "Devānampiyatissanarapatissa nattā Duṭṭhagāmini8Abhayo nāma rājā imasmim padese thūpam karo-

tīti," 9 akkharāni likhāpetvā tattha patitthāpesi.

Evam thero dutiyadivase Mahāmeghavanam paṭiggahetvā, tattha atthasu ṭhānesu pupphāni pūjento mahāmahim kampetvā, saparivāro nagaram pavisitvā, rājagehe bhuñjitvā, Nandanavane nisinno aggikkhandhopamam DasabalaDhammadesanam odesetvā, i janasahassam maggaphalam pāpetvā Mahāmeghavanam i gato.

Tatiyadivase pi ¹³ rājanivesane bhuñjitvā, Nandanavane yeva āsīvisopamam ¹⁴ desetvā, ¹⁵ purisasahassam Dhammā-

bhisamayam kāretvā, Mahāmeghavanam pāvisi.16

Tam divasam rājā Mahāmeghavanam gantvā, theram vanditvā, "Patiṭṭhitam nu kho bhante asmim dīpe Buddhasāsanan ti?" pucchitva, "Mahārāja natth' eva 18 patiṭṭhitan ti," vutte, "Kadā bhante patiṭṭhissatīti?" 19 vatvā, "Yadā pana mahārāja uposathapavāranopasampadādisanghakammattham ettha Satthussa āṇāva sīmā baddhā bhavissatī, tadā sāsanam patiṭṭhissatīti," 20 vutte,

¹ S₂ Kandābhi- ² S₂ B mahāyodhagajam ² B Flāranāmakana Damilarājena ⁴ B -vilodhana-

 ³ B Eļāranāmakena Damiļarājena
 4 B -vilc
 5 B kārāpissa 6 S_{1,2} pasādesīti

⁷ S₂ kāressa-; B karissati tam yeva katam

⁸ B -piyatissa nattā Dutthagāmani 9 B kāressatīti

¹⁰ B -Dhammain 11 S₂ dassetvā 12 B omits mahā-

¹³ S, omits pi 14 B āsīvisopamadhammam

¹⁵ S₁ dassetvā 16 B pāvīsi 17 S₂ inserts na tv eva

¹⁸ B omits natth' eva 19 S₂ B patitthahissatīti

²⁰ S₂ B patitthahissatīti

"Buddhāṇāya bhante anto 'haṁ vasissāmi nagaram abbhantaraṁ katvā sīmaṁ sīghaṁ bandhathāti," vatvā, "Tena hi mahārāja sīmāya gamanaṭṭhānaṁ jānāhīti," vutte, "Sādhu bhante ti," nagaram agamāsi.

Thero ² catutthadivase pi rājagehe bhuñjitvā, Nandanavane anamataggiyam desetvā,³ pāṇasahassānam ⁴ amata-

pānam pāyetvā, Mahāmeghavanam upaganchi.

Tam divasam rājā pāto 'va 5 bheriñ carāpetvā, vihāramagganagarāni alankārāpetvā, sayam sabbālankārabhūsito alankatanārīganaparivuto devarājalīlāya rathavaram āruyha, mahatā balakāyena nagaram anuvicaranto Mahāmeghavanam gantvā, there vanditvā, tehi saddhim Kadambanadiyā Pāsāṇatittham upagantvā, tattha Kuntamālake thatvā, mangalanāgayugopetam hemanangalam ādāya, sīmantam 6 dassento vihārañ ca nagarañ ca padakkhinam katvā sīmāgamanaṭṭhānam 7 kasanto Pāsāṇatittham 8 eva gato.

Vuttam h' etam atthakathāyam

Mahāpadumo 9 Kunjaro ca ubho nāgā sumangalā Suvannanangale yuttā paṭhame Kuntamālake. 10 Caturangamahāseno saha 11 therehi khattiyo Gahetvā nangalam sīmam 12 dassayanto arindamo. Samalankatam punnaghaṭam nānārāgadhajam subham Pātim candanacunnan ca dīpam dhūpakaṭacchukam Ādāsam 13 kadalim pupphasamuggam kusumagghiyam Sīmantinīhi chattādim 14 gahetvā parivārito. Nānāturiyasanghuṭṭho 15 balogha 16 parivārito Thutimangalagītehi pūrayanto 17 catuddisam.

¹ B omits sīgham ² Y so thero ³ B desitvā ⁴ S₂ -sahassam ⁵ S₂ omits 'va ⁶ S₂ B sītam

⁷ B sīmathapanathānam 8 B -titthagato

⁹ B mahādumo 10 B kuntimālake 11 S2 sahā

¹² S₂ sītam; B nangalasitam

¹³ S₁ ādāya; B ādāsā kadalī pubbam 14 B chattādi

¹⁵ S_r -suriya- 16 B palogha- 17 S_r pūjayanto

Sādhukāraninnādehi ^z celukkhepasatehi ² ca Mahatā janapūjāya kasanto bhūmipo agā.³ Vihārañ ca purañ c' eva ⁴ kurumāno padakkhiṇaṁ Sīmāya gamanaṭṭhānaṁ nadim patvā samāpayīti. Tatth' evaṁ sīmāmaggo veditabbo.

So 'yam 5 Kadambanadiya Pasanatitthe Kuddavatakapasānato 6 Kumbhakāraāvāṭam agamāsi, tato Mahānīpapā-7 dapam tato Kakudhapālim, tato mahantam anganarukkham, tato Khujjamātularukkham, tato Maruttapokkharanim,8 tato Vijavārāmauvyāne uttaradvārakotthakam, tato Gajakumbhakapāsānam, tato thusavattimajjham,9 tato Abhayavāpiyā Balākapāsāņam, tato mahāsusānamajjham tato dīghapāsānam, 10 tato Candālagāmam 11 vāmena pariharitvā, atha 12 Kammāradevassa vāmapasse nīcasusānam, tato sīmānigrodham, tato veluvanganam, tato JotivaGiri-Kumbhandābhidhānānam 13 tinnam Niganthānam assamapadāni anto katvā, anekesam Paribbājakānam ārāmam vāmena pariharitvā, Hīyagallasamīpe¹⁴ Dīyavāsa¹⁵ Brāhmanassa devageham, tato Telumapālim, 16 tato Tālacatukkam, tato assamandalam vāmena pariharitvā Sasakapāsānam, 17 tato Marumbatittham 18 agamāsi.

Tato paṭṭhāya sīmāmagge nadītaṭākena ¹⁹ uddham Sīhasinānatittham ²⁰ gantvā, tīrato gacchanto Pāsāṇatitthe

¹ S_{1,2} -kāraninādehi

² B -satāhi

з В chaṇapūjāya karonto bhūmipo akā

4 B purañ c' ettha

5 S₂ So māyam

6 S2 Kuddāvātapā-; B Kuttavāta-

7 B mahānimpa-

⁸ B padumapokkha-

9 B omits tato thusa-... dīghapāsāṇam

10 S2 -pāsānakam

11 B -gāmavāmena

12 S2 B omit atha

13 B -Giriya-

14 B Bhiyaggallasamīpe

15 B Dīghavāsa-

16 S₂ Neluma- ; B veluvapāļim

17 S₂ Sakapā-; B Sasapāsāṇam

18 B Marumpa-

19 B nadītaļāke

20 S2 Sīhasa-

Kuddavāṭakapāsāṇaṭṭhānam ɪ upagantvā tattha ² aṭṭhāsi.3

Thero imam sīmāmaggam anupariyāyanto nimittāni kittesi.

Vuttam h' etam tatth' eva.4

Nadīpāsāṇatittham 5 hi pāsāṇam Kuḍḍavā 6 ṭakam Tato Kumbalavātan ca Mahānīpam 7 tato agā. Tato Kakudhapāliñ ca Mahāanganakam tato Khujjamātularukkhañ ca Maruttapokkharaṇim ⁸ tato Vijayārāmauyyāne uttaradvārakotthato 9 Gajakumbhakapāsāṇam thusavaṭṭika¹omajjhato. Abhaye balāka^{rī}pāsāṇam mahāsusānamajjhato Dīghapāsānakam gantvā Kammāradevavāmato. Nigrodham anganam gantvā Hīyagalla 12 samīpake Dīyavāsa¹³Bhrāhmaṇassa devokam pubbadakkhiṇam. Tato Telumapāliñ 14 ca tato Tālacatukkago 15 Assamandalavāmena Sasapānam 16 tato agā. Tato Marumba 17 titthañ ca tato uddham nadim agā Kūlanten' eva so yāva tittham mangalasammatam. 18 Sīha 19 sinānatitthena uggantvā tīrato vajam 20 Pāsāṇatittham gantvāna 21 nimittam ghattayi 22 isi. Nimittena nimittantu 23 ghattite devamānusā Sādhukāram pavattesum sāsanam suppatitthitan ti.

z S₂ Kuddāvātakapāsānam ; B Kuttakāvātakapāsāņa-

² S_r tatthā ³ B athāsi vuttam h' etam tattha

⁴ S2 omits tatth' eva

⁵ B gacchanto pāsāṇatittham hi ⁶ B Kuṭṭavā-

⁷ B tato Kumbhakāravātañ ca mahānimpam ; S_r Kumbalavātakañ ; S_2 Kumbhalavātakañ

⁸ B padumapokkharani 9 S₂ -kotthakam

¹⁰ S₂ -vatthika-; B thūpavattika-12 B Bhiyaggalla-13 B Dīghayāga

¹² B Bhiyaggalla-14 S₂ Neluma-; B veluva-15 B -catukkato

²² S₂ ghatthayī isī; B ghattayī ²³ B nimittetu

Evam thero rannā dinnāya sīra sītāya mahāsīmāya nimittāni kittetvā, thūpārāmamālakādidvattimsa2khandaabbhantaranimittāni sīma3ntaranimittāni sīmāvatthāva ca kittetvā, vasudhādhanini 4 janayanto abandhi khandasabba 5 sīmāyo.

Kammavācāpariyosāne yeva nimittāni bahi katvā, sabbā 'va tā sīmā hetthāpathavīsandhāraka 6 udakapariyantam katvā otarimsu.

Iti Mahindatthero catutthe yeva divase yava sasanantaradhānā tāva? pavattamānam sīmam bandhitvā, pañcame divase rājanivesane bhuñjitvā, Nandanavane khajjanīyapariyāyam desetvā, janasahassam 8 amatapānam pāyetvā, evani chatthame9 divase gomayapindini 10 sattame divase Dhammacakkappavattanam desetvä, 11 sattähe 12 yeva addhanavamam 13 pānasahassam abhisamayam pāpetvā, sattavi¹⁴nayam karonto Mahāmeghavane vihāsī.

Tadā rājā Devānampiyatisso: "Mahāmeghavane yathā sīhassa vāladhi 15 koṭiparicumbitaṭṭhāne bodhigharam hoti,16 dakkhinapädatthäne mahāpāsādo nāgaphanā 17 kāro, vāmapādatthāne sannipāta 18 gharam, nābhitthāne dhāvāmodarapasse 19 rāsimālako, dakkhinahatthatthane bhattagharam,20 vamahatthatthane mahathupo gīvam 23. bubbulākāro,21 kanthatthane kanthakupo,22 dakkhinapassena olokentassa ditthinipäāvattetvā 24 tatthāne 25 munigharam hoti. 26 Evam sīhavikkantam katyā mahantānam vihāro mahāvihāro ti," vatvā, tattha

¹ S2 B omit sīra-² B -khandasimattāya

³ S2 omits sīmo 4 B vasudhācalam 5 S, khandasabba-

⁶ S₂ B -sandhārakam 7 B omits tāva

⁹ B chatthe ⁸ B janasahassāni 10 B -pindam

¹² S2 B sattāhen' eva 11 S2 B sandassetvā 13 B addhanavapānasahassam 14 S₂ samatta-

¹⁵ S₁ vālayī-; S₂ vālayi- 16 B ahosi 17 S_{1,2} nāgavanā-

¹⁸ S₁ sannipatita- 19 B vāhedarapasse gasi-

²⁰ B mahābhattagharam ²¹ B pupphulākāro

²³ S2 gīvāvattetvā ²² B kanthaphutthakūpo

²⁵ B nitthänipätathäne 26 B ahosi 24 B avattitva

Kālapāsādam Loha pāsādam Salākaggam Bhattaggam nahāpitaparivenam 2 dīghacankamanaparivenam lagga 3 parivenam therapassayapari 4 venam maruganasparivenam dīghasandasenā patissaparivenam 6 rattitthānadivātthānacankamanapokkharanīpatimanditam katvā patitthāpesi.

Tena vuttam.

Devanampiyavacanopagulhanamo Lankāyam pathamam idam 7 mahāvihāram Rājā so sumati Mahāmahindattheram Āgammāmalamatim ettha kārayitthāti.

Mahāvihārapatiggahanakathā.

Tato thero nagare pindāya caritvā janasangaham karonto rājagehe bhuñjitvā rājasaigaham karonto 8 chabbīsatidivase 9 Mahāmeghavane patitthita Tissārāmamahāvihāre vasitvā, Missakapabbate pi 10 vihāram patitthāpetukāmo āsāļhīsukkapakkhassa terasame divase rājantepure 11 mahāappamādasuttantam kathetvā, pācīnadvārato nikkhamitvā Cetiyagirim agamāsi.

Tadā rājā: "Thero amhe gālhena 12 ovādena ovadi, 13 gaccheyya 14 nu kho ti?" ratham abhirūhitvā, tattha 15 dve ca devivo aropetva, mahabalenanugato Cetiyagirim gantva, deviyo ekamantam apakkamāpetvā, ativiya kilantarūpo 16 therānam samīpam gantvā, 17 "Kasmā tvam mahārāja evarūpāya 18 unhavelāya 19 kilamāno āgato 'sīti?'' vutte,20 "Gantukāmo21 nu kho dāni bhante ti," vatvā, "Na mayam

^I B omits lohao ² B sunahāta-; S₂ suņahāpita-

³ S₁ phalaggahana-; S₂ palagga-

⁴ S₁ theravassaya; S₂ theravassapari-

⁵ B madugaņā-⁶ B -patiparivenam 7 S2 imam 8 B karoti

⁹ S2 chabbīsadiv-10 B omits pi 11 S₁ rājantopure 12 B bālhena

¹³ B ovādi 14 B kuhim gaccheyya 15 S. B omit tattha

¹⁶ S₂ kilantao tam samīpam

¹⁷ B patvā

¹⁸ B.ajja evarūpāya 19 B unhāya velāya 20 B vutto

²¹ S2 -kāmā

mahārāja gantukāmā api c' ettha vassam vasissāmāti," vutte, tam khaṇam yeva kancanacetiyangaṇam² parikkhipitvā aṭṭhasaṭṭhiyā lenesu³ kammam patiṭṭhāpetvā 4 nagaram eva agamāsi.

Tam divasam eva rañño bhāgineyyo Mahāriṭṭho 5 mahāmacco rājānam anujānāpetvā, pañcapaṇṇāsāya jeṭṭhakaniṭṭhabhātukehi saddhim therāṇam santike pabbajitvā, ariyamaggapokkharaṇiyam avagāhitvā, 6 maggañāṇodakena kilesamalam dhovitvā, hirottappasāṭake nivāsetvā, sīlavilepanena vilimpitvā, 7 arahattamaṇḍanena maṇḍitvā vimutti⁸pupphadāmam pilandhitvā, iddhipādapādukā 9 āruyha, nibbānanagaram pavisitvā, Dhammapāsādam āruyha 10 nibbānamahā¹¹thale vicaranto ekaggasukha¹²-samappito viharati.

Tadā dvāsaṭṭhi khīṇāsavā āsāļhīpuṇṇamadivase raññā ¹³ dinnavihārā ¹⁴ pāṭipadadivase vassam upagantvā, Cetiyagirivihāre narāmarāṇam saṅgaham karontā viharimsu.

Tena vuttam.

Devamanussagaṇā gaṇinantam Tañ ca gaṇam guṇavitthatakittim, Yātam upecca ca mānaya¹⁵mānā Puññacayam ¹⁶ vipulam akarimsūti

Cetiyagirivihārapatiggahanakathā.

Tato theresu dasabhātikasamākulam rājakulam pasādetvā Cetiyagirimhi vassam vasitvā assayujapunnamadivase pavāranatthāya sannipatitesu, pācīna Yugandharadivase

¹ B khanañ ñeva

² B kanakacetiyanganam yeva kandakam parikkhipitvā

³ B lenesu sudhākammam 4 S2 B patthapetvā

⁵ B mahā Arittho ⁶ B ogāhetvā ⁷ B vilimpetvā

⁸ S₂ vipatti- 9 S₁ -pādukāni; B -pādukam

¹⁰ S₂ abhiruhitvā; B abhiruyha 11 B -mahātale

 $^{^{12}}$ B ekantasukha- 13 S $_2$ rañño diṇṇavihāram

¹⁴ B -vihāre 15 B māniya- 16 S, puññamayam

parikkhepato abbhamahikādhūmaraja Rāhuvippamuttam Buddhuppādapatimaṇḍitassa lokassa rāmaṇeyyakadassanattham lokapāla devatāhi pācīnadisāya ukkhittarajatamayam mahāādāsamaṇḍalam viya paññāyitvā, nemi³vaṭṭiyam gahetvā viparivattiya mānarajatacakkasassirīkam puṇṇacandamaṇḍalam ullaṅghitvā anilapatham paṭipajji.6

Tadā rajataghaṭaviniggatāhi khīradhārāhi dhoviyamānadisābhāgāya 7 viya rajatavimāna 8 vippamuttehi muttāvalīsumanakusumadāmasetadukūlakumudavisarehi samparikiņņāya viya ca 9 caturūpakkilesavimutta puņņa 12 candappabhāsamudayobhāsitāya tāya 12 rattiyā dvāsaṭṭhi arahanto visuddhi 3 pavāraṇāya pavāresum. 14

Athāyasmā Mahindatthero ¹⁵ kattikapuṇṇamadivase ariyagaṇaparivuto rājakulam gantvā, bhojanāvasāne: "Mahārāja amhehi ciradittho ¹⁶ Sammāsambuddho anāthavāsam vasimha icchāma Jambudīpam gantun ti ¹⁷," vatvā, "Nanu bhante tumhe avocuttha parinibbuto Sammāsambuddho ti?" vutte, "Kiñ cā pi mahārāja parinibbuto atha khv assa ¹⁸ sarīradhātuyo tiṭṭhantīti," vatvā, "Aññātam bhante karomi thūpam, dhātuyo kuto lacchāmīti?" vutte, "Sumanena ¹⁹ saddhim mantehi mahārājāti," āha. Tato raññā yācito Sumanasāmaṇero, "Mahārāja tvam vīthiyo sodhāpetvā,²⁰ dhajapatākapuṇṇa²¹ghaṭādīhi alaṅkārāpetvā, saparijano ²² uposatham samādiyitvā,²³ sabbatālā²⁴vacare upaṭṭhapetvā, maṅgalavaravāraṇam sabbālaṅkārapati-

r S₂ -rajo- 2 B -devatāpācīna- 3 B nemi° hutvā

⁴ S₂ B parivattiya- ⁵ B -maṇḍalam viya

 $^{^6}$ S $_2$ -pajjittha 7 S $_2$ bhāga ; B -mānā disabhāgā viya

⁸ S₂ -vimānaccutehi; B -vimānaviccutehi

⁹ S₁ omits ca 10 S₁ -vimutti- 11 S₁ omits -punna-

¹² S₂ omits tāya 13 B visuddha- 14 S₁ B -pavāraņam

¹⁵ S₂ Mahamahinda- ¹⁶ S₁ ciram

¹⁷ B Jambudīpagamanan ti 18 S₂ khvāssa

²¹ S₂ -patākā; S₁ omits -puņņa- ²² S₂ saparijanam

²³ S₁ samādayitvā ²⁴ B sabbatālā-

manditam kārāpetvā, upari c'assa, setacchattam ussā-Mahānāgavanuyyānābhimukho sāvanhasamaye yāhi, addhā 3 tasmin thāne 4 dhātuyo lacchasīti," āha. Tato thero Cetiyagirini gantvā, sāmaneram āmantetvā, "Ehi tvam Sumana Jambudīpe tava ayyakam Asokam Dhammarājam ⁵ Sakkañ ca devarājānam ⁶ upasankamitvā dhātuyo ānehīti" 7 āha, "Sādhu bhante ti," Sumano 8 tāvad eva pattacīvaram ādāya, vehāsam abbhuggantvā, Pātaliputtadvāre 9 oruyha, pācīnamahāsālamūle thapitam Lankānīyamānam mahābodhim kattikachanapūjāhi pūjayantam 10 disvā, rañño santikam gantvā, "Sahāyo te mahārāja Devānampiyatisso Buddhasāsane pasanno thūpam 11 patitthāpetukāmo hatthe te dhātuyo santi tā me dehīti," vatvā, tena Satthubhuttapattani gahetvā, gandhehi ubbattetvā, 12 varamuttasadisānam dhātūnam pūretvā, dinne tam gahetvā, Sakkam devarājānam 13 upasankamitvā, "Kim bhante Sumana āhiṇḍasīti?" vutte, "Mahārāja tvam 14 amhe Tambapannidīpam pesetvā kasmā pamajjasīti?" vatvā, "Na ppamajjāmi 15 bhante kim karomīti?" vutte,16 "Hatthe te dve dhātuyo atthi dakkhinadāthā ca dakkhinakkhakañ ca, tato dakkhinakkhakam mayham dehīti," vatvā, "Sādhu bhante ti," Sakkena devānam indena yojanappamāṇam' maṇithūpam ugghāṭetvā,17 dakkhiṇakkhakadhātum nīharitvā, dinne tañ ca gahetvā Cetiyagirimhi 18 yeva patitthāsi.19

Tato Mahindapamukhā mahānāgā AsokaDhammarājena dinnadhātuyo Cetiyagirimhi ²⁰ yeva patiṭṭhāpetvā dakkhiṇakkhakam ādāya vaḍḍhamānakacchāyāyam ²¹ Mahānā-gavanam agamanisu.

ava	nam agamamsu.
I	S ₂ B kāretvā ² S ₁ uparim assa ³ B tvam addhā
4	S ₂ omits thā° 5 B Dhammarājānam 6 S ₂ -rājam
7	S ₂ nehīti ⁸ B Sumanasāmaņero
9	B -puttanagaradvāre 10 B pūjiyamānam
11	S ₁ thūpā 12 B gandhodakehi ubbattitvā
13	S ₂ -rājam ¹⁴ S ₁ tuvam
15	S ₁ ppamajjamīti ; B pamajjīti 16 B omits vutte
17	Sautthanetva 18 S. Cetigirimhi 19 S. atthasi

20 Sr Cetigirimhi

21 B -cchāyāya

Rājā pi sāmaņerena vuttappakāram pūjāsakkāram katvā, hatthikkhandhavaragato mangaladantimatthake z setacchattam dhārayamāno Mahānāgavanam patvā, "Sace ayam Sammāsambuddhassa 2 dhātu, setacchattam apaṇamatu, mangalamātango jannukehi bhūmiyam patiṭṭhahatu, dhātucangoṭakam 3 matthake me 4 patiṭṭhahatūti," cintetvā, saha cittuppādena sabbe te tathā bhūte disvā, amaten' eva abhisittagatto 5 dhātucangoṭakam ibhakumbhe 6 ṭhapesi.

Pamudito nāgo kuñcanādam 7 nadi, mahāmegho utthahitvā pokkharavassam vassi, udakapariyantam katvā mahābhūmicālo ahosi, "Paccante pi 8 nāma Sammāsambuddhassa dhātu patitthahissatīti," devamanussā pamodayimsu, atha 9 so gajarājā anekatālāvacara toparivuto¹¹ ativiya ulārena pūjāsakkārena sakkariya¹²māno¹³pacchimadisābhimukho 14 hutvā, 15 apasakkanto yāva 16 nagarassa puratthimadvāram tāva gantvā puratthimadvārena nagaram pavisitvā, sakalanagarena uļārāya pūjāya kayiramānāya dakkhinadvārena nikkhamitvā, thūpārāmain gantvā, tattha purimikānam tinnam Sammāsambuddhānam Dhammakarakam 17 kāyabandhanam udakasātikan ti 18 imesam tiņņam paribhogacetiyānam nihitatthānam purato 19 katvā, tassa pacchimadisābhāge bodhirukkhatthāne thūpābhimukho 20 hutvā, dhātum oropetum na danto aṭṭhāsi.21

Atha rājā kaṇṭhaka²²samākiṇṇasākhāhi ²³ kadambapupphikādīhi nānāgacchehi parivutam tam padesam sodhā-

B -hatthimatthake

^{B -sambuddhadhātuS_I omits me}

³ B dhātucankotakam

⁵ B abhisattagatto ⁶ B gajakumbhe ⁷ B koncanadam

⁸ S₁ pi hi nāma

⁹ B atha so gajo TO B -tāļā-

¹¹ S₁ -parivuto pi

¹² B sakkāriya° ¹³ S₁ inserts nāgo

¹⁴ S₁ -disāyābhimukho

 $^{^{15}}$ S₂ B insert va

¹⁶ B apasakkanto yeva

¹⁷ B dhamakaraṇam

¹⁸ B udakasātakan ti

¹⁹ B purato ca

²⁰ B thūpārāmābhimukho

²¹ B na dento athāsi

²² B kandaka-

²³ S₂ B -sākhehi

petvā, viditagajavarādhippāyo chinnodikāya ¹ Abhayavāpiyā sīghasīgham ² mattikapiņḍam ³ āharāpetvā, karivarakumbhappamāṇam vatthum katvā, iṭṭhikā pi ⁴ kārāpetum ārabhi.

Tadā kuñjaro katipāham tasmim thāne divā surabhikusumasamalankate mandape thatvā 5 rattim thūpat-

thān6abhūmim pariyāyati.

Tato rājā vatthum cināpetvā: 7 "Kīdiso bhante thūpo kātabbo ti?" theram pucchitvā, "Vīhirāsisadiso mahārājāti," vutte, "Sādhu bhante ti," janghappamāṇam thūpam cināpetvā, dhātuoropanatthāya mahāsakkāram kāresi, sakalanāgarā ca ii jānapadā ca dhātumaham dassanatthāya sannipatimsu.

Tasmin samaye Dasabalassa dhātusarīram dviradindakumbhato sattatālappamāṇam vehāsam abbhuggantvā, tehi tehi dhātuppadesehi 12 channam 13 vaṇṇānam udakadhārā ca aggikkhandhe ca pavattetvā, tato nikkhantaudakaphusitehi Tambapaṇṇitthalassa 14 pariļāham vūpasametvā, gaṇḍambamūle 15 Dasabalassa pāṭihāriyasadisam 16 mahājanassa yamakapāṭihāriyam dassetvā, otaritvā rañno matthake patiṭihāsi. Rājā saphalam manussattapaṭilābhan ti maññamāno, mahantam sakkāram katvā, dhātum patiṭihāpesi. Saha dhātupatiṭihānena mahābhūmicālo ahosi.

Tasmim pana dhātu pāṭihāriye cittam pasādetvā, rañño

¹ B viditagajādippāyatāya chinnodakāya

² S₂ sīgham; B singham singham mattikam

³ B omits -pindam 4 B itthakarāsim 5 S2 thapetvā

⁶ S_r -tthāne 7 S_{r,2} vināpetvā; B vināsetvā 8 B kimdiso 9 B jaghanappamānam

¹⁰ B vināsetvā; S_{1,2} vināpetvā ¹¹ B omits ca

¹² S₁ dhātupadehi 13 S₂ chabbanna-

¹⁴ B Tampapannitalassa

¹⁵ S_{1,2} gandabbamüle; B kandambarukkhamüle

¹⁶ B -sadise pāṭihāriye cittam pasādetvā rañño bhātā Mattābhayo nāma rājakumāro purisasahassena saddhim pabbaji, *omitting from* mahājanassa *to* pana dhātu-

bhātā Mattābhayo nāma rājakumāro purisasahassena saddhim pabbaji. Evam antonagarato ca r bahinagarato ca pabbajitāni timsabhikkhusahassāni ahesum.

Nitthite ca pana thūpasmim rājā ca ² rājabhātaro ca deviyo ca amaccā ca nāgarā ca jānapadā ³ ca devanāgayakkhānam pi vimhayakaram paccekapūjam ⁴ akamsu.

Tena vuttam.5

Sakadhātusarīrakena ⁶ p'evam Parinibbānagato pi lokanātho, Janatāya hitam sukhan ca sammā Bahudhā 'kāsi ṭhite kathā 'va kā ti ?

Dhātvāgamanakathā.

Ito pubbe āyasmato 7 Mahāmahindassa 8 samaṇindassa uyyānapaṭiggahaṇadivase yeva Anulā 9 devī Mahāmeghavanam gantvā Dhammam sutvā, pancahi itthisatehi saddhim dutiyaphalam patvā, pabbajitukāmā hutvā, ranno tam attham ārocesi. Rājā tassā vacanam sutvā, "Anulā devī bhante ii saparisā pabbājitukāmā pabbājethanan ti," vatvā, "Na mahārāja mātugāmam no pabbājetum kappati, atthi Pāṭaliputte pana me ie bhaginī Sanghamittā nāma bahussutā bhikkhunī, imasmin ca ie mahārāja dīpe ie purimakānam ie tiṇṇam Sammāsambuddhānam bodhi patiṭṭhāsi, amhākam ie Bhagavato pi sarasaramsijālavissajjakena ie bodhinā ie idha patiṭṭhātabbam, tasmā tava sahāyakassa ie sāsanam pahiņeyyāsi yathā Sanghamittā mahābodhidu

¹ B omits ca ² S₁ omits rājā ca ³ S₂ jāvapānapadā

⁴ Sr paccekabuddham pūjo; B paccakkham

⁵ S₂ omits tena vuttain 6 B -sarīrakena paha

⁷ S_2 āyasmā 8 B Mahindassa 9 B Ānuļā

¹⁰ B Anuļā 11 S₂ bhante devi 12 B mama

¹³ S₂ omits ca 14 S₁ dīpesu 15 S₁ purimikānam

¹⁶ B amhākam pana Bhag^o sarīraramsijālavisajjanakena

¹⁷ S₂ -vissajanakena ¹⁸ B bodhinā pi

¹⁹ B sahāyakassa nam

mindato dakkhinamahāsākham ¹ ādāya āgaccheyya,² sā imam pabbājessatīti 3," vutte, "Sādhu bhante ti," therassa vacanam sampaticchitva, antovasse ekadivasam therassa 4 santike sannisinno sabbāmaccehi mantetvā, Aritthan nāma attano bhāgineyyam amaccaratanam āmantetvā, "Sakkhissasi tvam tāta sahāyassa me Dhammāsokassa santikam 6 gantvā, mahābodhinā saddhim ayyam 7 Sanghamittattherim ānetun ti?" vatvā, "Sakkhissāmi sace8 me pabbajjam anujānissasīti,"9 vutte, "Gaccha tāta therim 10 ānetvā pabbajjāhīti," pesesi.

So rañño ca II therassa ca sandesam ādāya, vanditvā, assayujamāse sukkapakkhassa dutiyadivase sapariso Jambukolapattanam gantvā, nāvam abhiruyha, samuddam uttarityä, therädhitthänavasena nikkhantadivasen' 12 eva Pātaliputtam agamāsi.

Anula devi pana 13 pañcahi antepurikasatehi pañcahi ca puravilāsinīsatehi saddhim dasasīlam samādāya kāsāyavasanā 14 pabbajitukāmā theriyāgamanam pekkhamānā nagarass' ekadese 15 upassayam kārāpetvā vāsam kappesi.16

Arittho pi kho amacco gatadivasam eva Dhammāsokanarindam disvā, rājasandesam dassetvā, therasandesam 17 vadanto: "Sahāvassa kira te bhātujāyā pabbajjam 18 ākankhamānā gahitabbatā viharati, tam pabbājetum ayyani 19 Sanghamittattherim pahināhi tāya eva 20 saddhim bodhisākham 21 dakkhinan ti," āha. Tathā 22 Sanghamit-

- I SI omits -mahā-
- 3 B sā imā pabbājissatīti
- 5 S2 amaccehi
- 7 S₂ ayyaSamghamittam therim
- 9 S₂ anujānissanti; B anujānissatīti; S₁ anujayissatīti 11 S2 omits ca; B rañño c'eva 10 B therim āharitvā
- 13 S2 ca; B Anulā devī pi 12 S2 divase yeva
- 14 B kāsāvavasanā 15 Sr ekapadese
- 16 S₂ samkappesi ; B kāresi
- 17 B therassa sandesañ ca dadanto
- 18 B pabbajjāya kankhamānā
- 19 S, ayyaSanghao
- 21 S2 omits bodhi-; B-sākhañ ca
- 20 Sr evam

² S₂ gaccheyya

6 B santike

4 B therasantike

8 B deva sace

22 B omits tathā

tattheriñ ca upasankamitvā tam ev' attham patinive-

Sā tāvad eva piturājasantikam 2 gantvā, bhātuttheravacanam samārocetvā,3 "Gacchām' aham mahārāja Tambapannidīpan 4 ti," vatvā, "Amma putto pi me 5 Mahindatthero nattā 6 ca Sumanasāmaņero mam chinnahattham viya karonto Tambapannidīpam gatā, tassa me 7 te apassantassa uppanno soko tava mukham passantassa vūpasammati, idāni mam sutavirahasokasāgare nimujjāpentī katham gacchasīti?" 8 vuttam naravīravacanam sutvā, "Garum 9 kho 10 me 11 mahārāja bhātuttheravacanam Anulā 12 pi khattiyā itthisahassaparivutā pabbajjāpurekkhārā mam patimāneti, gacchāmi mahīpālāti," vatvā, "Tena hi amma mahābodhim gahetvā 13 'va gacchāhīti," vuttā,14 "Sādhūti," sampaṭicchi.

Atha rājā: "Kappānalo kira sakalalokam jhāpetvā 15 bodhitthānam 16 pacchā gacchati, tassa matthakena pubbe Cakkavattinā pesito gajaratanavaro pi gantum nāsakkhi, evam mahiddhike mahābodhiduminde sattham ko 17 nipāteti? nipātitam 18 sattham katham 19 tassa pavisati? sattham anipātetvā khanditum bodhisākhā 20 na sakkā, akhanditā sākhā Lankam 21 katham gacchati? 22 evam asatthaghātāraham mahābodhiyā 23 sākham Lankādīpam katham nu kho pesessāmīti?"24 cintetvā, amacce pucchitvā, Mahādevābhidhānena ekenāmaccena,25 "Santi deva bahū paņditā bhikkhū ti," vutte, "Sādhūti," bhikkhusangham bhojetvā,

1	В	nivedes	si

² S2 omits -rāja-

³ B samārocitvā 6 B nattā ca me

⁴ B Tampa-7 S2 omits me

⁵ B omits me ⁸ B gacchatīti

⁹ B garu

¹⁰ S2 omits kho II S_I omits me 14 Sr vutte 13 B gahetvā ca

¹² B Anulā devī pi

¹⁶ S₂ B bodhitthānamhi

¹⁵ B tāpetvā 17 B ko nipātiyati

¹⁸ S₂ B pātitam

¹⁹ B katham tassam pavīsissati

²⁰ B bodhisākham 21 B Lankādīpam 22 B gacchissati

²³ S₂ B mahābodhisākham

²⁴ B pesissā-

²⁵ S₂ amaccena

"Gantabbam nu kho bhante Bhagavato bodhinā Lankādīpam no ti?" pucchi.

Tam sutvā Moggaliputtatissatthero: * "Gantabbam mahārāja mahābodhinā 2 Laukādīpan ti," vatvā, pancanettassa Bhagavato panca mahāadhiṭṭhānāni ranno ārocesi.

Katham? Bhagavā kira mahāparinibbānamance nipanno Lankādīpe mahābodhipatiṭṭhāpanatthāya 3: "Rājā Dhammāsoko mahābodhigahaṇattham gamissati, tadā dumindassa dakkhiṇamahāsākhā sayam 4 eva chinditvā suvaṇṇakaṭāhe patiṭṭhahatūti," 5 adhiṭṭhāsi. Idam ekam adhiṭṭhānam.

"Tato pattehi 6 ca phalehi ca chabbaṇṇaBuddharas-miyo 7 muñcatūti," 8 adhiṭṭhāsi. Idam dutiyam adhiṭṭhā-nam.

"Tato mahābodhi valāhakagabbham 9 pavisitvā sattāham santiṭṭhatūti" adhiṭṭhāsi. Idam tatiyam adhiṭṭhānam.

"Thūpārāmacetiye mayham dakkhiṇakkhakadhātuputiṭṭhānadivase yamakapāṭihāriyam karotūti" adhiṭṭhāsi. Idam catuttham adhiṭṭhānam.

"Lankādīpe yeva 10 me doņamattā dhātuyo mahācetiye patiṭṭhānakāle Buddhavesam gahetvā vehāsam abbhuggantvā yamakapāṭihāriyam karontūti," adhiṭṭhāsi. Idam pañcamam adhitthānan ti.

Rājā imāni panīca ¹¹ adhiṭṭhānāni sutvā, sanjātapītipāmojjo Pāṭaliputtato yāva mahābodhi tāva sattayojanikam maggam sodhāpetvā, tattha dhavalavipulavālukam okiritvā, lājapanīcamāni ¹² kusumāni vikiritvā, vividhajjutivisaradha ¹³japatākānekasahassam ussāpetvā, evam anekadhā anjasam bhusāpetvā, suvannakaṭāhatthāya bahūni varakanakāni

¹ B Mahāmoggalitissatthero ² B omits mahā-

³ B patitthāya 4 B sayam eva vicehijjitvā

⁵ S₁ patitthatu 6 S₂ paccattehi 7 S₂ B omit -Buddha-

⁸ B muncantu ti 9 S₂ valāhagabbham

¹⁰ S₂ 'va 11 S₁ pañcam adhitthā-

¹² S₂ lājapañcayamaka-; B lājapañcamakusumāni

¹³ B vividhajotivisada-

nīharāpesi. Tāvad eva Sakkenānatto Vissakammadevaputto I suvannakāravannam nimminitvā, ranno purato pātubhūto,2 "Tāta imam suvannam gahetvā katāham karohīti," vutte, "Pamāṇam 3 deva na jānāmīti," vatvā, "Tvam eva tāta ñatvā karohīti," vutte, suvannam gahetvā. attano anubhavena hatthena parimajjitva, navahatthaparikpañcahatthubbedham tihatthavikkhambham 4 atthangulabahalam yuvakunjarasondappamanamukhavattikam 5 bālasuriyamandalasannibham katāham māpetvā, narindassa tam datvā antaradhāyi.

Tato rājā sabbābharanabhūsito 6 mangalamātangam āruyha, vikatakirītasamvaddhasīsena 7 Buddhābhisittakhattiyasahassena parivuto galamanamad8andha9gandhakuñjarandhakārāya catula oturanganikaramukharāva obadhirīkatadasadisāya padāti12 balabahalakalakalaravaphālita13 sotavivarāya niddayāhatamutingamaddalapaṭahakāhalasankharavabodhitāya 14 uddhūyamānadhavalacāmarasahassāya kanakadandātapattasanghattitagaganāya sattayojanāyāmāya tiyojanavitthatāya 15 senāya parivuto 16 suvannakatāham gāhāpetvā. ariyasangham ādāya mahābodhisamīpam agamāsi.

Gantvā ca samussitadhajapatākam 17 nānāratanavicittam 18 anekālankārapatimanditam vividhakusumasamākinnam anekaturiyasanghuttham 19 mahābodhim senāya parivāra-

¹ B Visukamma-

² S_r inserts nāma

³ S₂ B pamāṇam deva jānāhīti 4 B tihatthavitthatam

⁵ S₂ -sondamānamukha-

⁶ B -vibhūsito 7 S2 vikatapākatakirītasamvaddhakatasīsena; B vikata-

kiritakutasamkatasīsena ⁸ B galamānamadaddagandhakuñjarandhakārāya bātulaturanganikaramukharamukhavirikatadasadisaya

⁹ S2 -gandha-

¹⁰ S2 catucula-; S1 cathūla-

¹¹ S2 -mukhararava-

¹² Sr pādāti

¹³ Sr -pharita-; S2 phārita-

¹⁴ S. -mutingala-; B -mudingamattala-

¹⁵ S2 -vitthatārāya; B -vitthārāya 16 B samparivuto

²⁷ B nekasamussitasetacchattadhajapatākam

¹⁸ B -vicittitam 19 S2 anekaturiyam ghuttamahā-

yitvā, sāniyā parikkhipitvā, gaṇapāmokkhānam mahātherānam sahassena sakalaJambudīpe pattābhisekānam rājūnam sahassena ca attānañ ca mahābodhiñ za parivārayitvā, mūle thatvā, añjalim paggahetvā mahābodhim ullokesi.

Tadā mahābodhiyā khaṇḍhañ ca dakkhiṇamahāsākhāya ² catuhatthappamāṇam padesañ ca ṭhapetvā avasesam adassanam agamāsi.³

Tena vuttam.

Tassā 4 dakkhiṇasākhāya catuhatthappamāṇakaṁ Thāṇaṁ 5 khaṇḍhañ ca ṭhapayitvā⁶ sākhā antaradhāyisun⁷ ti.

Rājā tam pāṭihāriyam disvā, sañjātapītisomanasso aññam kattabbam apassitvā,⁸ mahābodhiyā sabbam issariyam pariccajanto: "Aham 9 bhante imam pāṭihāriyam disvā tuṭṭho mahābodhim sakalaJambudīparajjena pūjemīti," ro ariyasanghassa vatvā, abhisekam adāsi.

Atha rājā sabbālankārapatimaņdīto alankatarājasahassaparivuto mahābodhim pupphadhūpagandhādīhi ¹¹ pūjetvā, tikkhattum padakkhiṇam katvā, aṭṭhasu ṭhānesu vanditvā, vuṭṭhāya ¹² añjalim paggayha ṭhatvā, saccavacanakiriyāya bodhim ¹³ gaṇhitukāmo yāva mahābodhiyā dakkhiṇasākhā ¹⁴ tāva uddham ¹⁵ katvā, ṭhapitassa sabbaratanamayassa pīṭhassa upari suvaṇṇakaṭāham ṭhapāpetvā, sayam pācinābhimukho suvaṇṇasopānena ratanapīṭham āruyha, suvaṇṇatulikam gahetvā, dakkhiṇamahāsākhāya manosilāyā lekham katvā, "Yadi mahābodhinā Lankādīpe patiṭṭhātabbam, sacāham Buddhasāsane nibbematiko, mahābodhi ¹⁶ sayam sacāham Buddhasāsane nibbematiko, mahābodhi ¹⁶ sayam sacāham Buddhasāsane nibbematiko, mahābodhi ¹⁶ sayam sacāham sa

B mahābodhimūlañ ca parivā° añjalim pagga° bodhim

² S₂ -bodhisākhāya ³ B agami ⁴ B tassa

⁵ S₂ thãnañ ca khandham 6 B thapetvã

 ⁷ B antaradhārayun
 8 B adisvā
 9 S_r āha bhante
 10 B pujo ti attano issariyam datvā saighassa vatvā

¹⁰ B puj^o ti attano issariyam datvā sanghassa vatvā sahassavāram abhisekam adāsi ¹¹ B pupphadhuma-

¹² S2 utthāya; B omits vutthāya

¹³ B mahābodhim 14 B mahāsākhā 15 S₂ B uccam

¹⁶ S2 mahābodhissa me vanditvā

eva chinditvā imasmim suvannakatāhe patitthahatūti," r saccakiriyam akāsi.

Saha saccakiriyāya 2 bodhisākhā 3 manosilāya paricchinnaṭṭhānena 4 chinditvā,⁵ gandhakalalapūrassa suvaṇṇakaṭāhassa upari aṭṭhāsi.

Tena vuttam.

Lekhaṭṭhāṇe mahābodhi chinditvā sayam eva sā Gandhakaddamapūrassa kaṭāhassopariṭṭhitā ⁶ ti.

Atha rājā mūle 7 lekhāya upari tivangule padese aññam lekham paricchindi, tato tāvad eva bubbuļakā 8 hutvā dasa mahāmūlāni nikkhamimsu, puna uparūpari 9 tivangule 10 tivangule aññā nava lekhā paricchindi, tāhi 11 pi dasadasabubbuļakā hutvā navuti mūlāni nikkhamimsu, pathamakā 12 dasamahāmūlāni 13 caturangulamattam nikkhantā itare pi gavakkhajālasadisam anusibbantā nikkhantā, ettakam pātihāriyam rājā ratanapīthamatthake thito 14 yeva disvā, añjalim paggayha mahānādam nadi, anekāni bhikkhusahassāni sādhukāram adamsu, 15 sakalarājasenā 16 unnādinī ahosi, celukhepa 17 sahassāni pavattayimsu, 18 pathavito yāva Akanitthā devā sādhukāram pavattayimsu. Rañño imam pātihāriyam 19 passantassa pītiyā nirantaram phutasarīrassa 20 añjalim paggahetvā 21 thitass' eva mahābodhi sayam eva 22 mūlasatena 23 suvannakatāhe patitthāsi.

Tena vuttam

1	^z S _r patitthātu ti 2 S ₂ sacchi-
	3 Sr bodhisākhāya 4 Sr B -thāne
	5 B chajjitvā 6 Spatitthitā : B chijjitvā
	⁷ S ₂ mulalekhā; B mūlalekhāva 8 B numbulakā
	o B tivangule once
	B tahı dasadasapupphulakā
	B pathamataradasamahāmūlā 13 S mūlā
	14 B thito 'va 15 S2 B akamsu 16 B unnadi ahosi
200	D ₂ -Satasahassani 18 S navattiman
	19 S _I inserts disvā 20 S ₋ nutha
	² B thitass' eva mahājanassa ca mahāboo mūlasatena

23 S₂ mülasatte

22 S2 omits sao eva

Evam satena mūlānam tattha z sā gandhakaddame Patitthāsi mahābodhi pasādentī z mahājanan ti.

Tassā 3 dasa mahāmūlā suvannakatāhatalam āhacca atthamsu, avasesā navuti 4 anupubbena vaddhamānakā hutvā gandhakalalam oruvha thitā, tassā ubbedhena dasahattho khandho hoti catuhatthä catuhatthä 5 pañca mahāsākhā pañcahi yeva phalehi patimanditā, khuddakasākhānam 6 pana sahassam hoti. Evam 7 suvannakatāhe patitthitamattāva mahābodhiyā salilācalāvasāne 8 mahābhūmicālo ahosi, gagane devadundubhiyo 9 nadimsu, pabbatānam naccehi devatānam sādhukārehi yakkhānam bhimkārehi 10 asurānam thutisaddehi 11 Brahmānam appothanehi meghānam gajjitehi catuppadānam ravehi pakkhīnam virutehi sabbatālāvacarāṇam 12 sakasakapatibhānehi pathavito vāva Akanitthā ekakolāhalam ekaninnādam ahosi. Pañcasu sākhāsu phalapattato nīlapītalohitodātādichabbannarasmiyo nikkhamitvā sakalacakkavāļam ratanagopāna¹³sīvinaddham viya kurumānā yāva Brahmalokā abbhuggacchimsu.14 Tato patthāya satta divasāni 15 mahābodhi himavalāhakagabbham 16 pavisitvā na kassa ci paññāyantī atth ā si.

Vuttam h' etam.

Sakaṭāham ¹⁷ mahābodhi uggantvāna tato nabham, Aṭṭhāsi himagabbhamhi sattāhāni adassanā ¹⁸ ti.

Rājā ratanapīthato oruyha tam sattāham tahim vasanto nirantaram mahābodhipūjam anekadhā 19 kāresi, sattame

- B tattha ssa
 S_{1,2} pasādenti
 B tassa
 B navuti mūlā
 S₁ inserts ca
- 6 B khuddakasākhā pana sa° ahosi 7 S₂ omits evam
- 8 B salilāvasānā 9 B devadudrubhiyo 10 B himkārehi
- II S₂ B -jappehi I2 B sabbatāļāva- I3 S₁ -gopālana-
- 14 S₁ -gañchimsu 15 S₁ divasāya
- 16 B mahāvalāhaka17 B sakatāhā
- ¹⁸ B adassanī ; S_r adassanan ¹⁹ B anekavidhā

divase sabbadisāhi $^{\rm I}$ himaramsiyo $^{\rm 2}$ ca āvattitvā $^{\rm 3}$ mahābodhim eva pavisimsu.

Vigatahimavalāhake vippasannacakkavālagabbhe mahābodhi paripuņņa 5 khandhasākhāpasākhānikarā pañcaphalapatimaņditā suvaņņakatāhe patitthitā 'va 6 paññāyittha.

Vuttam 7 h' etam.

Suddhe ⁸ nabhasi dissittha sakatāham patitthitā, Mahājanassa sabbassa mahābodhi manoramā ti.

Evam mahābodhi vividhapātihāriyam nimmale gaganatale sandassetvā, thitā Candaguttarājakumārena kesaricammāvanaddhāya haricandanabheriyā pahāre 9 dinne mahājanam tosetvā, Sakkabhavanā II Sankassanagaram jinavaro viya mahītalam otari.

Tena vuttam

Pavattamhi ¹² mahābodhi vividhe pāṭihāriye, Vimhāpayantī janatam paṭhavītalam ¹³ oruhīti. ¹⁴

Rājā tehi pāṭihāriyehi sañjātapītivego taruṇamahābodhiyā sabbam issariyam pariccajanto: "Solasamahādesālaṅkatena sakalaJambudīparajjena 6 taruṇamahābodhim pūjessāmīti," vatvā, Anotattodakena abhisekam datvā, sattāham tattha aṭṭhāsi.

Asandhimittä pi devī solasarājadārāsahassehi ¹⁸ saddhim mahābodhim sabbābharanena pūjetvā, ¹⁹ vividhasurabhiku-

T D as 1.1 -1 . 7.		
B sabbāhi di	lahi ² S ₂ mar	daramsiyo
3 B āvattetvā		
	To pavisimsu 5	S _r -puṇṇaṁ
⁶ S _r ca		

8 B biddhe nabhasi dissattha sakatāhe

9 S₂ B pahāram 10 B dinnena 11 S₂ B omit Sakkao

¹² S₁ pavattitamhi; B pavattayī

S₁ pathavītalem oruhīti
 B -mahāpadesālankatena
 S₂ -dīpe

¹⁷ B pūjissāmīti

18 B -rājadāra-; S₁ -rājadāri- 19 B pūjitvā

sumopahāram adāsi. Sabbe rājāno pi maņikanakakirīṭasahassena pūjayimsu.

Mahābodhi assayujamāse sukkapakkhapannarasūposathadivase sāyanhasamaye suvannakatāhe patitthāsi.¹

Tato himagabbha²sattāham abhisekasattāhañ ca vītināmetvā, rājā kāļapakkhass' uposathadivase mahābodhim setaturangabhāsure samussitasitātapatte³ vibhūsitarathe thapetvā, pūjento alankatamaggena ekadivasen' eva Pāṭaliputtam pavisitvā, kattikamāse junhapakkhassa pāṭipadadivase pācīnamahāsālamūle alankatamahāmanḍape thapesi. Suvanṇakaṭāhe patiṭṭhitadivasato sattarasame divase mahābodhiyā⁴ abhinavankurā pāṭur ahesum.

Te 5 pi disvā pasanno rājā puna mahābodhim sakala-Jambudīpa 6 rajjena pūjetvā, atimanoharam vividhabodhipūjam kārāpesi.

Tena 7 vuttam.

Iti Kusumapure sare ⁸ saramsā Bahuvidhacārudhajākulā visālā Surucirapavarorubodhipūjā Marunaracittavikāsinī ahosīti.⁹

Sā panāyam dakkhiṇamahāsākhā evam Dhammāsoka-mahānarindena ¹⁰ gahitā.

Katham Sanghamittattheriya anīta ti?

Atha rājā Dhammāsoko pattachalabhiññam attano dhītaram Sanghamittattherim āmantetvā, "Ayye dāni mahābodhim ādāya Lankādīpam gacchāhīti," vatvā, Vidhurindam nāgarājam i āmantetvā, "Tvam i saparivāro mahābodhim paripālehīti," vatvā, aṭṭhārasa devatākulāni ānetvā, i"Tumhe saparivārā mahābodhim i parirakkhathāti" vatvā,

 $^{^{\}text{14}}$ B mahābodhiparikkhārathā; S2 parikkhathā; S1 parirakkhatā

¹ S₂ patitthahi ² S₂ -gabbhe ³ B samussitātapattavi-

⁴ B mahābodhiyām abhi- 5 B tāni pi disvā

⁶ S₁ -dīpe 7 S₂ vuttam hi 8 B pure

⁹ S_1 akāsi ti S_2 B omit -mahā- II B nāgarājānam

¹² S₂ tvam parivāro 13 B āmantetvā

tathā attha khattiyakulāni attha setthikulāni attha Brāhmanakulāni attha kutimbikakulāni attha vānijakulāni attha dhanuggahakulani attha taracchakulani 2 attha kalingakulāni³ attha kappakakulāni⁴ attha balatthakulāni attha pesakārakulāni attha kumbhakārakulāni attha mālākārakulāni attha gandhakārakulāni attha sibbakakulāni 5 attha sūdakakulāni attha kammārakulāni attha lohakārakulāni attha suvannakārakulāni attha vaddhakikulāni attha cittakārakulāni attha ātojjavādakakulāni 6 attha chattakārakulāni attha uyyānapālakulāni datvā, tesu divasakaravamsajātam 7 Vedisadeviyā 8 sahodarāṇam aṭṭhannam khattiyakumārakānam aggam SumittaBodhiguttābhidhānam Sakyaputtayugam 9 attanā samatthāne thapetvā, kanitthassa rājakumārassa Sumittābhidhānassa 10 kulavāsino datvā. jetthena Bodhiguttakumārena mahābodhim II sampaticchāpetvā, mahābodhiyam salilāni12 āsincitum khattiyakulato13 catasso parihāradeviyo datvā, udakasiñcanatthāya attha suvannabhinkāre 14 attha rajatabhinkāre ca 15 datvā, iminā parihārena ¹⁶ mahābodhim ¹⁷ Gangāya ¹⁸ vibhūsitam nāvam āropetvā, saekādasabhikkhunim Sanghamittattheriñ ca amaccaratanam Aritthakumārañ ca Bodhiguttapamukham jātisampannakulañ ca tatth' evāropayitvā, sese sesanāvāsu āropetvā, sayam pi 19 nagarā nikkhamitvā pubbāparasamuddavelāvalaggam Viñjhāṭavim 20 samatikkamma anupubbena sattahi ²¹ divasehi Tāmalittatittham ²² anuppatto. An-

B kutumbika-; S, kutimbiya-

B tiraccha-; S_x taccha B kappakulāni
 B sibbikāra-; S₂ sibbika-

9 Sr Sakkaputta-

10 S² B Sumittarājakumārassa kulavāsino

11 S₁ mahābodhiyā 12 B salilam 13 B kulato 'va.
14 B -bhinkārarajatabhinkāre 15 B omits ca

16 S₂ -varena 17 B bodhim 18 S₂ Gangavi-

19 B omits pi 20 S₂ B Vijjhāta-

²¹ S₁ sattadiyasehi ²² B Tāmalitthititham

⁶ B -vādakulāni 7 B -vamsajānam 8 S₂ B Vedisadevisahodarānam; S₁ Vethisa-

tarāmagge devanāgamanussā z gandhamālambarābharanacandanacuṇṇa²makarandavassehi mahābodhim pūjentā,

sattāhen' eva Tāmalittatittham 3 agamamsu.

Tadā rājā mahābodhim anilabalavegavilulitajalanidhivelātate 4 manorame mandape thapetvā, sattāham sakala-Jambudīsparajjena pūjetvā, suvannasankham khattiyakaññāya hatthe thapetvā, rajatasankham setthikaññāya karatale nidahitvā, dakkhināvāttasetasaikham Brāhmanakaññāva gāhāpetvā. Anotattasalilena tīhi sankhehi mahābodhiyā abhisekam dāpetvā, māgasiramāse 7 sukkapakkhassa pätipadadivase solasajätisampannakulehi saddhim mahābodhim ukkhipitvā, attano sirasi patitthāpetvā, galappamānam jalanidhisalilam ogālietvā, alankatanāvāya suvannapīthe patitthāpetvā, Saighamittattherim pi saparivāram nāvāva āropetvā, nānākulavāsiparivāre 8 nāvāsu āropetvā, BodhiguttaSumitte anusāsitvā, amaccaratanam Aritthakumāram āmantetvā: "Aham tāta mahābodhim tikkhattum sakalaJambudīparajiena pūjetvā, galamattam 9 sāgaravārim oruyha mayham 10 sahāyassa pesesim, 11 so pi evam evam 12 mahābodhim pūjetūti," Lankissarassa sāsanam adāsi

Vuttam hi

Aham rajjena tikkhattum mahābodhim apūjayim,¹³ Evam ¹⁴ eva hi pūjetu rājā rajjena me sakhā ti.

Evam rājā sahāyassa sāsanam datvā, ¹⁵tīre ṭhito gacchamānam mahābodhim disvā, "Gacchati vata re Dasabalassa ¹⁶ sarasaramsijālam muncamāno ¹⁷ mahābodhidumindo ti," vatvā, anjalim paggayha, assūni ¹⁸ pavat-

¹⁶ B Dasabalassa ramsijālam; S₁ sarīraramsijālam

¹⁷ S₂ B vimuñcamāno 18 S_{1,2} assuni

tento ¹ yāva dasssanavisayam ² olokento ³ roditvā patinivatti.⁴

Vuttam h' etam.

Mahābodhiviyogena Dhammāsoko sasokavā, Kanditvā paridevitvā agamāsi sakam puran ti.

Sā pi kho 5 mahābodhisamārūlhā nāvā jalanidhitalam pakkhantā,6 mahāsamudde samantā yojane yojane 7 vīciyo vūpasantā,8 tattha Chaddantadaham dassentā viya 9 pañcavaṇṇāni 10 padumāni pupphitāni,11 antalikkhe devindarangamaṇḍalam dassentiyo 12 viya devānam caturangasangītiyo pavattimsu,13 ākāsajalathalarukkhādisannissitāhi devatāhi pavattitā 14 ativiya uļārā pūjā ahosi.

Tadā samuddavāsino nāgā mahābodhim gahetvā, ¹⁵ vikubbanam ¹⁶ akamsu. Tam disvā Sanghamittattherī supanņarūpam ādāya, kappānalakkhandhabhimsanena ¹⁷ garuļavesena ¹⁸ raviturangapatham ¹⁹ pūretvā, sikhāmarīcijālena gaganam ekandhakāram katvā, pakkhānilavegena ²⁰ jalanidhipātālam āloļetvā, yugantadinakarākārena bhimsanakanayanayugalena ²¹ bhujangahadayāni ²² bhinditvā, samvaṭṭajalanidhinādasadisena ²³ ravena santāsetvā ²⁴ nāgakulapalayam ²⁵ akāsi. Te samuttāsarūpā ²⁶ nāgā āgantvā, tam vibhūtim passitvā mahātherim yācimsu.

1	S ₂ B vattento ² B dassanavisayā ³ S ₂ B oloketva
4	B nivatti 5 S ₂ omits kho
6	S ₁ pakkantā; B pakkhandā 7 B yojane once
8	S ₁ vupasamentā 9 S ₂ B dassento
10	S ₂ inserts ca ¹¹ B supupphitāni
12	B dassentiyo viya ratanapañcaigaturiyasaigītiyo
13	B pavattayinsu ¹⁴ B pavattitā rativiya
15	B gahetum 16 S1,2 vikumbanam 17 S1 -kkhandhena
18	S ₂ garulasena; B garularūpavesena
19	B saviturangapatham 20 S2 pakkhānilanivahen
21	S ₂ kanakanayana- ²² S ₂ bhujaga-

24 Sr santāsentā

26 B samutrastarūpā

²³ S₁ -nālavisadena sadisena

²⁵ B nāgakulapalāyanam

"Ayye munindo mucalindauragindassa bhogāvalim 1 attano gandhakutim katvā, sattāham tassa sangaham akāsi.

Abhisambujjhanadivase² Nerañjarānadītīre³ attano ucchitthapattam 4 Mahākālanāgassa vissajjesi.

Uruvelanāgena māpitam visadhūmadahanam aganetvā tassa saranasīlābharanam adāsi.

Mahāmoggallānattheram pesetvā, Nandopanandanāgarājassa visasāgaram yugantadivasakaro viya sosāpesi.5

Evam lokanāyako amhākam upakārako tvam pi no dosam asaritvā, muhuttam mahābodhim vissajjetvā, nāgalokassa saggāpavaggam sampādehīti."6 Tam sutvā therī nāgānam 7 mahābodhim vissajjetvā evam āha: "Nāgā rasātalato ⁸ yāva bhavaggā sakaladasasihassacakkavālesu mayham avisayappadeso nāma natthi, kattha ci pi gatam mahābodhim āharitum na me bhāro,9 tasmā tumhe sattāham māhābodhim pujetvā ānessathāti,"10

Atha nāgā mahābodhim sattahi ratanehi pūjentā nāgabhavanam abhiharitvā, sattaratanamandape 11 sattaratanapīthake sattāhaii 12 thapetvā, setacchatttam ussāpetvā, sabbakusumadāmādīhī pūjentā, nāganātikādīhi 13 sangītim kārāpentā, sattāham nāgarajjena pūjetvā. 14 āharitvā nāvāya patitthāpesum. Tam divasam eva nāvā Jambukolapattanam agamāsi.

Sā panāyam dakkhinamahāsākhā evam Sanghamittattheriyā ānītā.

Katham raññā Devānampiyatissena patitthāpitā ti? Tadā rājā Devānampiyatisso Sumana¹⁵sāmanerassa vacanena māgasiramāsassa 16 sukkapakkhe pātipadadivasato

- ¹ S₁ bhogavaliyam attano gandhakutiyam
- ² B abhibujihana-
- 3 B Neranjarātīre; Sr Neranjarāya nadī-
- 4 B ujjhitthapattam ⁵ B sussāpesi 6 B sampādetūti
- 7 B nāgabhavanam
- ⁸ B nāgadahatalato
- 9 S₁ bhāro ti 10 B ānethāti 11 S₂ B insert sattāham
- 12 S₂ B omit sattāo
- 13 B nāganātakā-

14 B pūjetvā tato

- 15 B omits Sumana-
- 16 B migasiramāsassa

ppabhuti nagarassa uttaradvārato patthāya yāva Jambukolapattanam maggam sodhāpetvā, tattha vimalavipulavālukam i okiritvā, nagarato nikkhamanadivase uttaradvārasamīpe samuddasālavatthusmim thito yeva mahāsamudde tāya vibhūtiyā āgacchantam mahābodhim therassānubhāvena disvā, tutthamānaso nikkhamitvā,2 sabbam maggam pañcavannehi pupphehi okirāpento, nānāvicittavatthadhajapatākā 3 ussāpento, antarantarā punnapātikalasakadalīmālādīhi 4 racayanto, tasmim tasmim 5 thāne vicittakusumagghikāni sandassento,6 ekāhen' eva Jambukolapattanam gantvā, santavīcisāgare vikasitapancayanna7padumāni disvā, apagatajalanidhighosākāse 8 dibbaturisutvā, sabbatālā ovacara parivuto ravam phadhūpagandhādīhi 11 pūjento, pītivegena galappamānam salilam ogahetvā, "Āgato 12 vata re Dasabalassa sarasaramsijālavissajjanako 13 mahābodhidumindo pasannacitto mahābodhim ukkhipitvā, uttamange sirasmim patitthāpetvā, "Saphalo me manussattapatilābho ti." cintento, Bodhiguttapamukhehi solasajātisampannakulehi 14 saddhim 15 muddhanādāya samuddato paccuttaritvā, jalanidhivelātate ramaņīye mandape 16 thapetvā, sakala-Lankādīparajjena mahābodhim pūjetvā, soļasakulānam rajjam vissajjetvā, sayam dovārikatthāne 17 hatthe thatvā,18 tayo divase vividhapūjam kārāpetvā, dasamiyam 19 vibhūsitarathe thapetvā, ulāram pūjam kurumāno, pācīna Tissavihāratthānam ānetvā, sanghassa pātarāsam pavattetvā, Mahindattherena²⁰ bhāsitam tasmini thāne

¹ B -vipulapulinam ² S₂ inserts sā 3 B patākāni

⁴ S2 supanna-; B punnaghatapunnapātikala- sakadalīmālādīni 5 S₁ tasmim once ⁶ B dassento

⁷ S2 B omit vanna-

⁸ B -ghosākāsena

⁹ S₂ dibbaturiyavaram

¹⁰ B -tālā-

¹¹ B pupphagandhādīhi pūjayanto

¹² S₁ āgato āgato

¹³ B omits sarasa-15 B saddhim nādāya

¹⁴ S₁ inserts pi

¹⁶ S₁ pandape

¹⁷ Sr dovāritthāne

¹⁸ B thatvā tato divase divase

¹⁹ S₂ dasabhūmiyam

²⁰ B Mahāmahindao

Dasabalena katam nāgadamanam sutvā, "Munindena nisajjādiparibhuttatthānesu thūpādīhi sakkāram karissāmīti," saññāṇam kāretvā, tato āharitvā Tavakkabrāhmaṇassa 2 gāmadvāre thapetvā,3 pūjetvā evam tasmim tasmim thāne pūjam 4 katvā

Suddhavālukasanthāre 5 nānāpupphasamākule Paggahītadhaje magge pupphaagghikabhūsite 6 ti.

Evam samvannite alankatamagge7 rattindivam atandito pūjento, nagarāsannam ānetvā, cātuddasīdivase vaddhamānakacchāyāya muttāphaladhavalavimala⁸pulinatthatam kuvalayacampakādikusumanikarābhikinnam gandhasalilapūritehi 9 kamaluppalavibhūsitehi 10 punnakalasasahassehi viracitarucirantarāpaṇam dhajataruvananivāritadivasakarakiranasantāpam 11 agarudhūpaghanapaṭaladuddinagaganatalam alankatanagaram uttaradvārena pavesetvā, nāgaresu 12 naccantesu gāyantesu 13 vādentesu 14 gandhabbam 15 karontesu selentesu nadantesu appothentesu celukkhepasahassāni pavattiyamānesu nagaramajjhena mangalamahāvīthiyā atiharitvā, 16 dakkhinadvārena nikkhamitvā Mahāmeghavanam pavesetvā, yattha amhākam lokanāyako khīnāsavanikaraparivuto nirodhasamāpattim samāpajjitvā nisīdi, purimakā 17 ca tayo 18 tādino samāpattim appetvā nisīdimsu, yattha 19 Kakusandhamunindassa sirīsamahābodhi Koṇāgamanamahesino udumbaramahābodhi Kassa-

⁶ S_{1,2} nisajjādinā pario 2 B Tavaggābrahmanassa 3 S₂ thatvā 4 S₂ pūjetvā 5 B -vālukasandhāre

³ S₂ thatvā 4 S₂ pūjetvā 5 B -valukasano 6 B pupphamagghikadhūpite 7 S₁ -maggena

⁸ S_r -vimalapulina- 9 S^r -pūjitehi

¹⁰ B vikasitapadumaniluppalavibhūsitehi; Sı -upphala-

B dhajapaṭākataruvananivāritadivasakarasantāpam Z S_{1,2} nagaresu

¹³ B gāyantesu gajjam karontesu seļentesu

¹⁴ S₁ vādantesu ¹⁵ S₂ gantabbam

¹⁶ S₂ āharitvā; B patiharitvā 17 S₁ purimikā

¹⁸ B catasso tādino ¹⁹ B yattha vadatam varassa Kaku^o

passa i vadatam varassa nigrodhamahābodhi patitthāsi, tasmim Mahāmeghavanassa tilakabhūte Sumanasāmaņerassa vacanena pathamam eva parikammasankhate 2 bhūmippadese 3 patitthāpesi.

Katham? 4 Tāni pana Bodhiguttapamukhāni solasajātisampannakulāni sabbālankāravibhūsitāni 5 rājavesam ganhimsu, rājā dovārikavesam ganhi, solasakulāni mahābodhim 6 oropetvā patitthāpanatthāya 7 tasmim padese vissajiesum.

Mahābodhi tesam hatthato muttamattā asītihatthappamāṇam vehāsam abbhuggantvā, chabbaṇṇarasmiyo munci, rasmiyo ⁸ sakaladīpam ⁹ pattharitvā upari Brahmalokam āhacca aṭṭhamsu.

Vuttam hi.

Hatthato muttamattā sā asītiratanam nabham, Uggantvāna 10 ito 11 muñci chabbannarasmiyo subhā ti.

Tam mahābodhipāṭihāriyaṁ ¹² disvā sañjātappasādāni dasa¹³purisasahassāni anupubbavipassanam ¹⁴ paṭṭhapetvā arahattam patvā pabbajiṁsu.

Yāva suriyass' ¹⁵ atthangamā mahābodhi chabbannarasmiyo vissajjentī ¹⁶ antalikkhe aṭṭhāsi.

Atthangate pana suriye otaritvā rohiņī 17 nakkhattena pathaviyam patitthahi, 18 saha bodhipatitthānā udakāvanipariyantam katvā 19 mahāpathavī kampi, tāni mūlāni katāhamukhavattito uggantvā tam katāham vinandhantā 20 mahītalam otarimsu.

- $^{\scriptscriptstyle \mathrm{I}}$ B Kassapasammāsambuddhassa nigrodha-
- 2 S_r -sankhāte
 3 S₂ bhūsitappa4 B atha tāni pana
 5 S₂ -bhūsitāni
- 4 B atha tāni pana
 5 S₂-bhūsitāni
 6 B mahābodhioropanatthāya tasmim tasmim
- 7 S₂ patitthānatthāya 8 S₁ B omit muñci rasmiyo
- 9 B sakaladisam 10 B uggantvā 11 S₂ tato
- 12 S_1 mahā te 13 B omits dasa- 14 S_1 -vissanam
- ¹⁵ B suriyatthangamā ¹⁶ S₁ vissajjento ¹⁷ B rohani-
- ¹⁸ B patitthāsi ¹⁹ S₁ patvā
- ²⁰ B vinandhitvā pathavītalam ; S_{1,2} vinaddhantā

Samāgata¹ sakaladīpavāsino gandhamālādīhi ² pūjayimsu.

Samantato dibbakusumāni vassimsu, ākāse dibbaturiyāni vajjimsu.

Mahāmeghā vuṭṭhahitvā ³ vuṭṭhipātam akamsu, ākāsaṭṭhadevā ⁴ viravimsu, vijjullatā niccharimsu,⁵ devatā sādhukāram adamsu.6

Gahitamakarandamandamārutā 7 vāyimsu, samantato ghanasītalahimavalāhakā 8 mahābodhim chādayimsu.

Evam mahābodhi ⁹ paṭhaviyam paṭiṭṭhahitvā himagabbhe sannisīditvā ¹⁰ sattāham lokassa adassanam agamāsi. Atha sattadivasāvasāne vigatahimavalāhake nimmalākāse ¹¹ mahābodhito chabbaṇṇarasmiyo ¹² jalantā vipphurantā niccharimsu.

Mahābodhikkhandho ca sākhāyo ca tāni ca pañca phalāni dassayimsu.¹³

Mahindatthero ca Sanghamittattherī ca rājā ca sabbe te saparivārā mahābodhiṭṭhāṇam eva agamimsu.¹⁴

Kācaragāme ¹⁵ khattiyā ca Candanagāme ¹⁶ khattiyā ca Tavakkabrāhmaņo ¹⁷ ca sakaladīpavāsino ca mahābodhipātihāriyam disvā, tam khaṇam ¹⁸ yeva ¹⁹ devatānubhāvena ²⁰ sannipatimsu.

Tasmim mahāsamāgame sabbesam passantānam yeva vijambhitapāṭihāriyāya ²¹ mahābodhiyā pācīnamahāsākhato ekam phalam pacitvā ²² vaṇṭato ²³ parigalitvā therenopanīte hatthe patiṭṭhāsi. ²⁴ Tam thero, "Ropaya mahārājāti," rañño adāsi.

raimo auasi.		
¹ B samāgatā	² B inserts	devamanussā
3 S ₂ uttha-	4 B ākāsade	evā; S2 ākāsadesā
5 S ₁ viniccharim		
7 S ₂ -makarand	ā; B gahitamakar	antā niccharimsu
mandamārutā	⁸ S _r -sītalā-	$9 S_2$ -dhim
10 B nisīditvā	11 S2 nimmalakāye	12 S2 -ramsiyo
13 S ₂ dassimsu	14 S ₂ B a	gamamsu

 ¹⁵ B Kādaragāme
 ¹⁶ B Khandagāme
 ¹⁷ Tavaggabrahmaņo
 ¹⁸ B khanaññeya

 $^{^{19}}$ S₂ omits yeva 20 S₂ devānu° 21 S₁ vijahita- 22 S₂ paccitvā 23 B vaṇḍato 24 S₂ -ṭṭhāpitaṁ

Rājā tam gahetvā, suvannakatāhe madhurapamsum zākiritvā gandhakalalam pūretvā, tasmim ropetvā, mahāāsanaṭṭhāne ṭhapesi, sabbesam passantānam yeva tasmim khane catuhatthappamāṇā aṭṭha taruṇabodhirukkhā uṭṭhahimsu.²

Rājā tam acchariyam disvā setacchattena te 3 pūjetvā, sankhattayena abhisekam 4 datvā pūjam akāsi.

Tesu ekam bodhirukkham āgamanakāle mahābodhiyā thitaṭṭhāne Jambukolapaṭṭane ropāpesi,5 ekam ⁶ Tavakkabrāhmaṇagāme, ekam thūpārāme, ekam Issarasamaṇārāme,7 ekam paṭhamakacetiyaṭṭhāne,8 ekam Cetiyapabbate, ekam Rohaṇajanapadassa Kācaragāme,9 ekam tatth' eva Candanagāme ¹⁰ ropāpesi.

Tato itaresam pana catunnam phalānam bījehi jāte dvattimsa taruṇamahābodhi¹¹pādape ¹² samantā dīpavāsīnam hitāya sukhāya yojane ¹³ yojane vihāre patitthāpesi.

Sā panāyam dakkhiṇamahāsākhā ¹⁴ evam raññā ¹⁵ Devānampiyatissena patiṭṭhāpitā. ¹⁶

Katham Buddhādīhi pūjitā ti?

Pathamam Bhagavatā anekalokadhātūsu asesadevamanussehi ¹⁷ samāgantvā tibhuvananihitāni ¹⁸ maṇiratanāni āharitvā, ¹⁹ kappam pi ṭhatvā iddhibalena tādisam locanam māpitum pi ²⁰ asakkuņeyyatāya asādhāraṇena aparimitasamayasamupacitakusalabalanibbattena animisena nayanayugalena sattāham pūjītā. Dutiyam ²¹ Dhammāsokana-

1	B suddhapamsum	² S ₂ -rukkham
3	S ₂ B omit te; B pūjetvā te	
4	S_{r} abhisekakam	5 S ₂ ropesi
6	B ekam Tavaggabrahmana	ssa gāmadvāre
	B -samaņagāme	8 S ₂ pathame
9	S ₂ B -Kādara-	¹⁰ B Candagāme
ıı	S ₂ B taruṇabodhipādato	12 S ₁ -pādapeh
13	S2 yojaniyayojaniyavihāre;	B yojaniyavihāre

¹⁴ B omits -mahā. 15 S₁ rañno 16 B inserts ti 17 B omits asesa. 18 S₂ vinihitā; B tibhavana vinihitāni 19 S₁ -ānitvā 20 B omits pi 21 B dutiyan ca

rindena sakala Jambudīparajjena pūjitā. Tatiyam Lankissarena Devānampiyatissena: "Yāva sāsanantaradhānā tāva rajjam mahābodhipatibaddhan ti," sanarāmaraariyaparisamajjhe sāvetvā sakala Lankādīparajjena pūjitā.

Tathā hi.

Tadā rājā Devānampiyatisso devamanussehi saddhim sakaladīpam ekamandapam² viya alankaritvā, suranaranayanamanoharam mahābodhipūjam kārāpesi.³

Rājānubhāvena devānubhāvena ca Laikā pupphavitānam viya samalaikatā gandhabhājanam iva sugandhinī indacāpakalāpo viya vividharāgamahaddhajamālinī 4 surapatisamajjamaṇḍalam viya manoharasaṅgītinirantarā ahosi. Kampamānā pana Laikābhūmi vikaca5pañcavaṇṇakusumanayanāni ummīletvā, vividhavihaṅgaravaturiyaghosam kārāpetvā,6 madhuramadhukaranādena gāyitvā, lalamānapallavakaratalam pasāretvā naccantīva jātā—''Kim pana sacetanānam 7 naccan ti."

Evam Buddhādīhi pūjītā. Katham Bodhiguttādīhi paripālitā ti?

Ath's evam raññā Devānampiyatissena puttanattu¹opa-ramparāya Lankāvāsīnam atthāya Mahāmeghavane mahābodhiduminde patiṭṭhāpite, Ariṭṭhakumāro bodhihārakehi aṭṭha khattiyehi saddhim sakalakulavāsino ¹¹ ādāya, rañño santikam gantvā, Dhammāsokanarindasan¹²desam dassetvā, Bodhiguttapamukhānam aṭṭha Sakya¹³puttānam nāma gottam kathetvā, tehi rājānam ¹⁴ vandāpesi.

Rājā te disvā, "Ete amhākam Mahindattherassa mātula ti," tussitvā, samīpe 15 nisīdāpetvā, "Sahāyena 16 me kim na 17

- ¹ S₂ tāvajjam ² B ekamandalam ³ B kāresi
- 4 B vividharāgavantadhajamālinī 5 B vikasita-
- 6 S₂ B kāretvā 7 B sacetanā na naccanti 8 S₂ tath' eva 9 S₇ rañño 10 S₂ B -natta
- B sadisakulavāsino 12 S2 -narindassa sano
- 13 S₁ Sakka- 14 S₁ raññānam 15 B sadise nisio
- 16 B sahāyo 17 B omits kim na

dinnam? — pathamam sutavaram Mahāmahindattheram pesetvā, pacchā dumarājena saddhim dhītaram 1 Sanghamittattherim pesento, ime 2 pi suhadaya 3 parabandhuvagge pesesi, adinnami tena me 4 attamattam eva 'mahābodhi 5parihāram ekako6 katham karissāmīti?' uppajjamānasokam sahāyo me 7 dūram akāsīti," cintetvā, tesam thānantarāni dātukāmo amaccehi saddhim mantetvā, Bodhiguttakumāram 8 morapāsādapadhānagharam āpetvā, tattha tīsu 9 divasesu attano karanīvam sakalamangalam tassa kārāpento. mahābodhiyā saddhim 10 āgatehi mahājanehi ca parihāram kārāpetvā, mangaladivase sayam sadasavasanayugam 11 nivāsetvā, sabbesam mangalavatthāni datvā, mahābhikkhusangham piculamālake¹² sannipātetvā, ¹³Bodhiguttam tattha ānetvā, tassa 14 thānantaram nivedetvā, "Ayam Lankājayamahālekhako mahābhikkhusangham vandatīti," Sumittena tikkhattum sävetvä, Bodhiguttena mahäbhikkhusangham vandāpetvā, rājageham gantvā, mahādvāram vivarāpetvā, tam anto 15 nivesanam ānāpetvā, amaccaganaparivuto sīhāsane nisinno Sumittena Bodhiguttassa hatthe gāhāpetvā, "Lankājayamahālekhako devam vandatīti," tikkhattum vācāpetvā, Bodhiguttena attānam vandāpetvā, tassa vinā 16 makutena sabbālankārena patimanditassa vetthitam analankatam sīsam disvā, kirītam tassa matthake patitthāpetvā, tam mangalahatthikkhandhe nisīdāpetvā, andhacolasīhalā17bhidhānāni tīņi setacchattāni ussāpetvā, mangalabherim pahārāpetvā, mahābodhiyā saddhim āgatena mahājanena

¹ B omits dhītaram

² S_{1,2} imesu pi

³ B suhadabandha-; S2 suhadabandhu- 4 S2 omits me

⁵ S2 omits from mahābodhio to kārāpento in line 9

⁶ B ekako 'va

⁷ B me dukkaram

⁸ B -kumāram gharam ānetvā 9 B tīsu thānesu

¹⁰ B saddhim parihāram kārāpetvā

¹¹ S2 navasana-; B varavatthayugam

¹² S2 picuduma-; S1 picucammālake; B pidhuvamālake

¹³ S₁ sannipatitvā

¹⁴ B assa thāo sāvetvā Lankājayalekhako ¹⁵ S_r attano

¹⁶ Sr vinā makumārena 17 B antacolasīhalā

mahatā ca balakāyena parivārayitvā, meghanādasannibhehi mangalaturiyanādehi gharamayūre naccāpentam² nagaram padakkhinam kārāpetvā, vihāram gantvā, mahābodhim vandāpetvā, mahābodhiavidūre Mahindattherena kathitatthāne geham kārāpetvā, "Tvam asambhinnavamsohutvā mahābodhim paripālehīti," vatvā, tasmim vasāpesi.

Tathā Sumittassāpi Bodhiguttamangalasadisam sabbam mangalam kārāpetvā, mahābhikkhusangham tatth' 3 eva piculamā 4 lake sannipātetvā, Sumittam tattha ānetvā, "Jayamahālekhako 5 mahā 6 bhikkhusangham vandatīti," Candaguttena tikkhattum sävetvä, Sumittena mahäbhikkhusangham vandāpetvā, tam 7 rājabhavanam ānetvā, 8 savam sīhāsanāsīno 9 Candaguttena Sumittassa hattho gāhāpetvā, "Jayamahārolekhako devam vandatīti," tikkhattum vācāpetvā, Sumittena attānam vandāpetvā, tam pi sabbābharanabhūsitam kirītālankatamatthakam "Sumitta tvam sakalakulavāsino gahetvā, Bodhiguttena saddhim mahābodhiparihāram karohīti," vatvā, tathā hatthikkhandhe nisīdāpetvā, sīhapañjaram 11 āruyha, 12 puravanitā¹³kamalinīnettuppala¹⁴sahassehi pūjiyamānam mańgalamahāvīthiyam carāpetvā, vihāram gantvā, mahā15bodhim vandāpetvā, antonagare therena kathitatthāne geham kārāpetvā, 16 tasmim vasāpesi.

Evam rājā BodhiguttaSumittānam abhisekam datvā, tehi mahābodhiparihāram kārāpento 17 pacchā sesānam

abhisekam adāsi.

"Candagutto mahābodhimangale suvaṇṇabherim vādetūti," ¹⁸ tassa Malayarājaṭṭhānan datvā, vīrabāhu¹⁹janapadam adāsi.

- ¹ S₁ parivāretvā ² B nacchādentam ³ S₂ tath' eva
- 4 S_2 picuduma-; S_1 picuva-; B dhuvamāļake
- ⁵ S₂ jayalekhake ⁶ B omits mahā-

7 B tam rājā rājabhavanam

8 B āṇāpetvā; S₂ ānāpetvā 9 B sīhāsane

- 10 S₂ omits -mahā- 11 B sīhapañcaram 12 S₂ B āruļha
- 13 B suravanitā- 14 S₁ -upphala- 15 S₂ B omits mahā-16 B sopesi 17 B kārāpetvā
- 18 S₂ omits ti 19 S₂ bahu-

Devagutto mahā bodhimangale parittodakam suvanna pannkārena mangaladantimatthake thapetvā, nagaram padakkhinam katvā ānetūti, tassa Lankāmahāratthikatthānam 4 datvā, 5 caturassi yabhūmim adāsi.

"Dhammagutto mahābodhimangale sankham dhamatūti," 7 tassa Moriyasetthitthānam datvā, Moriyajanapadam adāsi.

"Suriya gutto mahābodhimangale suvannabhinkārena parittodakam upanetūti," tassa 9 bhinkāragāhakaṭṭhānam¹o adāsi.

"Gotamo mahābodhimatthake chattam dhāretūti," tassa chattagāhakaṭṭhānam 11 adāsi.

"Jutindharo 12 mahābodhimangale rakkham karotūti," tassa ārakkhapāricariya 3tthānam adāsi.

Evam atthannam bhātukānam thānantaram datvā, sesānam pi mahābodhiyā saddhim āgatānañ ca thānantaram dāpesi.

Tesu setthikula¹⁴jetthassa asiggāhakatthānam, Brāhmanakulajetthakassa ¹⁵ Brāhmaṇarājatthānam, ¹⁶ kutimbiya¹⁷kulajetthakassa uttarāpathanāyakatthānam, vāṇijakulajetthassa mahāvāṇija¹⁸nāyakatthānam dhanuggahakulajetthassa¹⁹ mahābodhiārakkhitatthānam, taraccha²⁰kulajetthassa taraccha²¹nāyakatthānam, kulingakulajetthassa kulinganāyakatthānam, kappakakula²²jetthakassa ²³ kappakanāya-

¹ S₂ B paritto mahā ² S₂ omits suvaņņa

 $^{^3}$ S₂ thatvā 4 S₁ -ratthikāthānam 5 S₂ katvā

⁶ S₂ caturassa 7 B dhammabhūti 8 B sūriya°

⁹ S₂ ath' assa 40 S₂ -gāhatthā-

¹¹ S2 chattagāhatthānam 12 B Jutindaro

¹³ S₁ paricariya
¹⁴ S₂ B -kule and so throughout

¹⁵ S₂ B -jetthassa

¹⁶ B Brāhmaṇanāyakathānam ; S₁ Brāhmaṇassa rāja^o

¹⁷ B kutumbiya- ¹⁸ S₁ vanikulajetthamahāvanija-

S₁ inserts from pesakāranāyakatthānam to gandhakārakula- as in lines 2-4, p. 167
 B tiraccha-

²¹ B tiraccha- ²² B kappakule ²³ S₂ B -jetthassa

kartthānam, balatthakulajetthassa balattha2dvāranāyakatthānam, pesakārakulajetthassa pesakāranāyakatthānam, kumbhakārakula³jetthassa kumbha⁴kāranāyakatthānam mālākārakulajetthassa mālākāranāyakatthānam, gandhakārakulajetthassa gandhakāranāyakatthānam, sibbakakulaietthassa 5 mahāsibbakanāyakatthānam,6 sūdakakula jetthassa mahanasa7rakkhitanayakatthanam, kammarakulaietthassa kammāranāyakatthānam, lohakārakulaiet thassa lohakāranāyakatthānam, suvannakārakulajetthassa atthatulanāyakatthānam,8 vaddhakikula jetthassa Lankāmahāācariyatthānam, cittakārakulajetthassa cittakāranāyakatthānam, ātojjavādakulajetthassa patahavādaronāyakatthanam, chattakarakulajetthassa chattakaranayakatthanam, uyyanapalakulajetthassa uyyanagopakavidhanatthanam evamādikānam yathā yuttāni thānantarāni datvā, "Tumhe Sumittanumate 11 thatva, yatha 12 yuttam mahabodhiparihāram karontā Bodhiguttassāpi pāricariyam karothāti," sabbe te gāmavarehi 13 santappesi.

"Catasso khattiyakaññāyo kanakarajatakalase gahetvā, mahābodhiyam salilāni āsiñcantūti," tāsam sabbālankārabhūsitānam kirītālankatamatthakānam parihārābhisekam nāma 14 thānantaram adāsi, catasso pi tā parihārābhiseki-

niyo 15 rājakulam pavisimsu.

Tadā sā Anulā devī tena mātugāmasahassena saddhim Sanghamittattheriyā santike pabbajitvā, na cirass' eva saparivārā arahatte patitthāsi.

¹ S₂ B kappanāyaka-

² B balattha-

- ³ S₂ gives -kula- and so to the end of the clause; B -kule; S₁ kumbha° to gandhakāranā° in margine
 - ⁴ S₂ kammāra-

5 S2 -jetthakassa

6 B mahāsibbakathānam

- 7 S₂ mahāyarakkhika-; B mahānasanāyakathānam
- ⁸ B atthakulanāyakaṭhānaṁ; S₂ aḍḍhakula-

9 B vaddhakakule

- 10 S2 paṭavāda-; В murajavādakathānam
- 13 Sr. -vārehi 14 Sr. parihārābhisekanāyakatthānantaram

15 S₁ -sekāniyo

Aritthakumāro pi rājānam jānāpetvā, pancahi purisasatehi saddhim Mahāmahindattherassa santike pabbajitvā, na cirass' eva so pi saparivāro arahatte patithāsi.

Rājā tasmim samaye nagarass' ekapasse Hatthālhakam 4 nāma ramaṇīyam vihāram kārāpetvā, Sanghamittattheriyā adāsi, sā saparivārā tattha vasantī jinasāsanam vaddhesi.

Ath' ekadivasam rājā Lankāsare 5 janakumudavanam pabodhentena Mahāmahindattheracandena 6 bhāsamānam 7 gaganasannibham Mahāmeghavanam gantvā, tam 8 samanindam vanditvā, sabbesam thānantaragāmavaradānam 9 sannivedetvā, 10 ekamante nisinno: "Patitthitam nu 11 kho bhante mahābodhiparipālakānam dvinnam 12 mahālekhakānam kulam 13 asmim dīpe ti?" vatvā, "Patitthitam mahārāja kulam mūlāni pan' assa na tāva 14 otarantīti," vutte, "Kadā pana bhante tesam kulānam 15 mūlāni 16 otinnāni nāma bhavissantīti?" vatvā, "Yadā te mahārāja puttanattārehi 17 saddhim mahābodhiparihāram karonti. tadā tesam kulānam 18 mūlāni 19 otiņņāni nāma bhavissantīti," vutte, tussitvā, "Kulitthiyo 20 bhante tesam kuto lacchāmīti?" vatvā 21 "Te 22 eva mahārāja attano samānakuladhītaro jānantīti," 23 vutte geham gantvā, mahālekhadvayam²4 pakkosāpetvā, "Vamsam vo²5 paripālethāti," vatvā, "Deva amhākam theriyā sahāgatā amhākam samānakula-

B anujānāpetvā

² B omits mahā-

³ B omits so pi

⁴ B Hatthāļakam

⁵ B Lankāsarajanakumudākaram

 $^{^6}$ S₂ Mahāmahindattheram sobhamānam

⁷ B bhāsamānagaganasannibham

⁸ B tam mahindam vanditvā 9 MSS. thānantaram

 ¹³ B kulam Lankadipe tī
 ¹⁴ B tāva na
 ¹⁵ B S₂ kulassa
 ¹⁶ S₁ mūlānīti oto nāo bhavissatīti

¹⁷ S₁ puttadārehi ¹⁸ B S₂ kulassa ¹⁹ S₁ mūlānīti

²⁰ S₁ kulitthiyo 21 B vutte

²² S₂ va te va; S₁ Te evam āha ²³ B jānissantīti

²⁴ B -lekhakadvayam 25 B te

kumārikāyo i samvijjantīti," vutte, tussitvā tesam 2 vatthābharaṇādīni dāpesi.3 Tadā Bodhigutto Sanghamittattheriyā santike Hatthāļhakārāme 4 vasamānam Moriyavamsajam Bodhiguttattheriyā 5 kaniṭṭhabhaginim Sunandā6sāmaṇerim 7 dhavalavāsakam 8 acchādetvā, sabbābharaṇena alankaritvā, tato yāva sakiyam geham tāva maggam sodhāpetvā, kadalītoraṇam bandhāpetvā,9 puṇṇakalasamālāhi io samalankaritvā, mahatā parihārena ii ānetvā attano gehe patitthāpesi.

Sumitto ¹² pi attano mātunattāram Vedisa ¹³puravāsinim Hatthāļhakārāme ¹⁴ vasamānam apabbajitam Sumanakumārikam tath' eva ānetvā, attano gehe vasāpesi. Tadā Sunandādeviyā ¹⁵ Mahābodhiguttam ¹⁶ paticca jātā dve puttā ahesum Mahindo Vidhurindo ¹⁷ ti.

Sumanādeviyā 18 pi Sumittam paticca jātā dve puttā ahesum Kassapo Sanghamitto ti.

Atha rājā te cattāro bhātaro ānāpetvā, 19 "Ime kumārakā abhijātā asambhinnaSakyaputtā 20 mahābodhiparihārassa 21 anucchavikā, imesam thānantarāni dassāmīti," amaccehi22 saha mantetvā, tesu Mahindakumārassa Cullajayamahālekatthānam, 23 Kassapakumārassa Parihāramahā24-setthitthānam, Vidhurindakumārassa Lankāparisuddha25-nāyakatthānam, Sanghamittakumārassa Culla26setthitthānam datvā, gāmavarehi 27 te santappesi.28

am	datvā, gamavarehi ²⁷ te santappesi. ²⁸
1	S ₂ -dārikāyo ² S ₂ B omit tesam
3	B dāpetvā tato ⁴ B Hatthāļakārāme
5	S ₂ B Bodhimitta- 6 S ₂ B Sunanda-
7	S ₁ -sāmaņeram 8 B dhavaļavasanam
9	S ₂ B bandhitvā 10 B puṇṇaghaṭasamālādīhi
11	B parivārena 12 S _r Sudatto 13 S _r Vethisa-
14	B Hatthāļa° 15 B Sunandadeviyā
16	S ₂ Mahabodhiyāguttam 17 B Vidhūrindo
18	B Sumanadeviyā pi Sumittapaticca 19 B āṇāpetvā

20 S₂ asmimnaSakyaputtā 21 B -parihārānucchavikā

22 B amacce saha

23 S_x Culajaya- ; B cūļajayamahālekhakaṭhānam

²⁴ S₂ omits -mahā- ²⁵ B -parisuddhā-

²⁶ B cūļa- ²⁷ S_r -varehi ²⁸ B tesam santappesi

Tato ¹ rājā Mahāmahindattherena saddhim mantetvā,² "Evam mahābodhiparihāram karontūti," cārittam thapetvā, "Idam tumhe parihārathāti," ³ tam Bodhiguttasumitte sampaṭicchāpetvā, anusamvaccharam parihārakajanam ⁴ sannipātetvā,⁵ yathā rajjam mahābodhiyā pūjam kārāpetvā, mahālekhakayugena ⁶ mahābodhiyā abhisel ɛn. dāpesi.

Evam samantā vitthatāyatanimmalajalanidhivasanāya 7 maṇigaṇajutinikarasamujjalaratanākaramekhalāya amaramithuna 8 nayanamanoharadharanīdharapayodharāya vanavasundharāpulinatalanipatitakusumarajangarāgāya 9 pāṭalapūgaphalataralamaṇiramaṇīyasataraṅgaGaṅgāhārāya 10 sakusumapallavabhārabharitaMalayavanagahanadhammillakalāpāya sugatadhātupūjāvibhūsitĀnurādhapuravara 11 vadanarajanīkarāya dinakaravarava 12 msasambhūtamahīpālālaṅkārabhūtāya 13 Laṅkāmahesiyā mahāvihāraratanamakuṭamatthake marakatamaṇibhūtā saggāpavaggamaggā jananayanamanorasāyinī 14 namitāmaranaramolimālinī munindanayanindanīlamaṇikalasaviniggataamsujālasalilābhisekābhi 15 sekinī Mahābodhiguttādīhi 16 paripālitā ti.

Ettāvatā sā panāyam dakkhinamahāsākhā kena gahitā, kenānītā, kena patitthāpitā, kena pūjitā, kena paripālitā ti? ete panca abbhantarapanhā vissajjitā honti.

Evam dakkhinamahāsākhā parinibbute Bhagavati Lankādīpe patiṭṭhitā.

Ettāvatā ca

- ¹ B tattha ² S₁ nimantetvā ³ B omits ti tam
- 4 S2 pātihārikajanam; B pārihārikajanam
- 5 S₂ sannipätäpetvä 6 S₂ mahälekhayugena
- ⁷ B -jalanidhijaghanavasanāya ⁸ B bhamaramituna-
- 9 B vanavasundharapulinanipatitakusumaparāgaraṅgaraṅgaraġgaya
- ¹⁰ B pāṭalapugaphalapavāļamaṇiramaṇiyataraṅgamālā-Gaṅgahārāya sukusumapallava- ¹¹ S₂ B omit -vara-
 - ¹² B omits -vara- ¹³ S₂ B omit -bhūtāya
 - ¹⁴ B -manorasāyanī aparimitā- ¹⁵ S₂ omits -sekābhi-
 - 16 B mahābodhibodhirattādīhi

Ken' atthena mahābodhi kassa sambandhinī ca sā? Kim sādhinī abhitthutā kena kattha ppatitthitā ti?

Ete pañca mahāpañhā vissajjentena 2 mayā 3 Mahābodhivamso dassito.

Evam Lankālokahitam sāsanavuddhim Samsādhento ⁴ esa ⁵ mahābodhidumindo Lankādīpe ramme ⁶ Mahāmeghavanasmim ⁷ Aṭṭhā ⁸ dīgham kālam ⁹ anekabbhutayutto ti.

Dumindagamanakatha.

Ganthehi ¹⁰ tisahassehi upetam hadayangamam Sundaram madhuram suddham subham sotarasayanam Citam yam kusalam tena duminde ¹¹ Sugatodaye Pasādena Mahābodhivamsam racayatā ¹² mayā Ciram tiṭṭhatu Saddhammo, devo sammā pavassatu, Lokam rakkhantu rājāno, ¹³ pajā pappontu nibbutim. ¹⁴ Aham tu paramam ¹⁵ bodhim patvā Dhammam anuttaram Desetvā pāṇino ¹⁶ sabbe moceyyam ¹⁷ bhavabandhanā ¹⁸ Tamam viddhamsitum ¹⁹ kātum ālokam amsumālino Loke asmim yathā hoti ekakālam ²⁰ samatthatā, Dukkham lokassa nāsetum sukham kātum tathā mama

S₂ mahāpañhe ² B vissajjantena

5 S B omit esa 6 B ramma- 7 B -vanamhi 8 B omits atthā: S₁₁₂ atthāsi

¹¹ S₂ dumindena ¹² S_{2,3} racāna; B racayitam

¹⁶ S₂ jantuno ¹⁷ S₃ moceyya

 $^{^3}$ S₂ B omit mayā 4 S₂ samsāvento ; S₃ samsādento

⁹ B kālam hobbhutayutto 'va athāsīti 10 B gandhehi

¹³ S₂ dhammikā hontu rājāno 14 S₂ nibbutin ti

¹⁵ S₁ varasambodhim; S₃ paramasambodhim

¹⁸ Here S₁ ends with the words Bodhivamso nitthito

¹⁹ B vimamsitum; S2 viddhamsitam

²⁰ B ekam kālam

Samatthatā sadā hotu samsāre sarato sato.¹ Kapparukkhasamānassa sattānam vasato ² bhave Paññābhagavatī mayham vuddhim gacchatu³ sabbadā.

Mahābodhivamso niţthito.

^I B sarato sato ti. Here B ends with a colophon for which see pages v and vi ² S₂ vasatā ³ S₃ gacchantu

INDEX OF WORDS.

Akanittha, 150, 151 Aggibrahma, 102 Anguttaranikāya, 94, 95 Angulimāla, 83 Ajātasattu, 85, 88, 89, 96 Atidevã, 10 Atula, 10, 11 Atthadassi, 11 Aditinandana, 123 Adhiccasamuppannikā, 110 Anāthapindika, 58, 59, 60 Anupiya, 26 Anurādha, 112, 116, 120, 170 Anuruddha, 94, 96 Anulā, 121, 122, 144, 145, 146, 167 Anotatta, 36, 100, 101, 152, 155 Anoma, 26 Antakaketu, 32 Antānantikā, 100 Apadāna, 94 Aparagoyana, 74 Aparaseliya, 97 Abhaya, 112, 126, 132, 133, 135, 136, 143 Abhidhammapitaka, 94, 95 Amarapura, 45 Amaravatī, 2

Amarāvikhepikā, 110 Ambalaṭṭhikā, 93 Ariṭṭha, 145, 154, 155, 163, 168 Arindama, 11, 72 Alakadeva, 115 Avantiraṭṭha, 98 Avīci, 57 Asaññīvādā, 110 Asandhimittā, 152 Asoka, 98, 101, 102, 105, 106, 107, 109, 110, 113, 116, 119, 130, 141 Assamaṇḍala, 136 Ahogaṅga, 106

Ānanda, 7, 58, 59, 60, 61, 65, 66, 81, 82, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 96
Āravāla, 113
Ālavaka, 83
Ālāra, 28
Āsālhī, 88

Itthiya, 116 Itivuttaka, 94 Inda, 19, 24, 33, 40, 56, 81, 90, 118 Issara, 162

Uggasenanda, 98 Ucchedavādā, 110 Ujjenī, 99 Uttara, 10, 115 Uttarakuru, 74, 77 Uttiyo, 116 Udayabhaddha, 96 Udāna, 94 Uddaka, 28 Upaka, 38 Upacara, 13 Upatissa, 7 Upāli, 91, 92, 93 Uposatha, 106 Uppalavannā, 7 Ubhaka, 98 Uruvelā, 28, 35, 38 Usabha, 4 Usīraddhaja, 12

Ekabyohārika, 96 Ekarājajātaka, 11 Eļāra, 133

Okkāka, 13 Ojadīpa, 126

Kakudha, 126, 135, 136 Kakusandha, 11, 126, 127, 159 Kajangala, 12 Kanthaka, 25 Kandula, 133 Kathāvatthu, 94 Kadamba, 120, 134, 135 Kanakadattā, 128, 129 Kapilapura, 7, 19, 23, 28, 40,

Kapilavatthu, 13, 98 Kamalāsanasūnu, 2 Kammāra, 135, 136 Kalandaka, 92 Kalyana, 13 Kalyānidesa, 132 Kasmīra, 113, 114 Kassapa, 11, 86, 114, 129, 160, 169 Kassapagotta, 115 Kassapiya, 97 Kākandaka, 96 Kākavannatissa, 132 Kācaragāma, 161, 162 Kāla, 31 Kāladevala, 18 Kālakārāmasuttanta, 114 Kālāsoka, 96, 98 Kālapāsāda, 138 Kālinga, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79 Kālingabodhijātaka, 62 Kālingabhāradvāja, 80, 82 Kālingarattha, 66 Kāludāyi, 39 Kāsika, 14, 17 Kisāgotamī, 24 Kunjara, 134 Kuddavātakapāsāņa, 135, 136 Kuntamālaka, 134 Kumbalavātā, 136 Kumbhakaraāvāta, 135 Kumbhanda, 135 Kulācala, 83 Kuvenī, 111, 112 Kuvera, 58 Kusarāja, 50

Kusinārā, 84, 87

Kusumapura, 153 Kusumasara, 42 Kelāsa, 13, 24, 26, 45, 79, 121 Kevattananda, 98 Konāgamana, 11, 127, 128, 129, 159 Kondañña, 10, 50, 51 Korandavanna, 98 Korabya, 98 Kolita, 7 Kosala, 59, 61 Khantivādajātaka, 11 Khandha, 4 Khujjamātularukkha, 135, 135 Khuddakavatthu, 94, 95 Khema, 7, 11, 127 Khemavatī, 127

Gangā, 20, 27, 50, 66, 68, 96, 97, 108, 154, 170
Gajakumbhaka, 135, 136
Ganatissa, 112
Gandhamādanapabbata, 121
Gandhāra, 113
Giri, 135
Giridīpa, 131
Girimekhala, 31
Gokulika, 96
Goṭhābhaya, 132
Gotama, 7, 95, 166
Gotamī, 41
Godāvarī, 50
Govisāṇakananda, 98

Cakkaratana, 71, 74, 78 Candavajji, 105 Candālagāma, 100, 135 Candagutta, 98, 152, 165 Candanagāma, 161, 162 Cara, 13 Cariyāpitaka, 94 Cānakka, 98 Cinnavasi, 10 Cittakūta, 62 Cittayamakapañha, 105 Citrakūtahamsa, 55 Cullakālinga, 66 Cullajaya, 169 Cülodara, 83, 131 Cūlasutasomajātaka, 11 Cetiyagiri, 138, 139, 141 Cetiyapabbata, 162 Cetiyavāda, 97 Coraga, 114 Chaddanta, 55, 64, 75, 100, 156 Channa, 25, 26 Channagārika, 97

Jatika, 10 Jambukola, 145, 157, 158, 162 Jambudīpa, 2, 12, 53, 73, 74, 87, 97, 100, 102, 103, 106, 109, 117, 118, 127, 129, 130, 131, 132, 140, 141, 148, 149, 152, 153, 155, 163 Jambusanda, 81 Jayanta, 129, 130 Jayamahālekhaka, 165 Jātaka, 94 Jālika, 98 Jutindhara, 166 Jetarājakumāra, 44 Jetavana, 25, 45, 53, 59, 82,

88

Jotipāla, 11 Jotiya, 135

Tativasangīti, 111 Tathagata, 59, 60, 61, 88, 96, 101, 110, 126, 127, 128, 132 Tambapannidīpa, 113, 115, 116, 119, 120, 141, 143, 146 Tambapanninagara, 112 Tambapannisarasa, 111 Tavakka, 159, 161, 162 Tāmalitta, 154, 155 Talacatukka, 135, 136 Tittirajātaka, 109 Tipitaka, 113 Tissa, 5, 11, 83, 117, 138, 158 Tissakumāra, 102, 106 Tissatthera, 105, 111 Tissabrahma, 104 Tusitapura, 5, 12, 14 Tusitabhavana, 12 Telumapāli, 135, 136 Thunu, 12 Therigatha, 94

Dantapuranagara, 66
Damiļa, 133
Dasabala, 1, 8, 39, 42, 58, 85, 87, 88, 95, 96, 101, 124, 132, 133, 143, 158, 159
Dasaratha, 13
Dasasatanayana, 31
Dasasiddhakananda, 98
Ditthadhammanibbānavādā, 110
Dīghagāmaṇi, 112
Dīghanikāya, 94, 95

Dīghapāsānaka, 136 Dīpankara, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 51 Dīyavāsa, 135, 136 Dutthagāmini, 132 Dutiyasangīti, 98 Dundubhissara, 115 Devakūta, 126 Devagutta, 166 Devānampiyatissa, 82, 113, 116, 117, 133, 137, 141, 157, 162, 163 Devānampiyavacana, 138 Devinda, 40, 116 Dhatarattha, 58, 64 Dhanananda, 98 Dhaniya, 83 Dhammaguttika, 97 Dhammacakka, 5, 38, 89 Dhammadassi, 11 Dhammapada, 94 Dhammaruciya, 97 Dhammādevī, 98 Dhammāsoka, 82, 110, 116, 118, 145, 147, 153, 156, 162, 163 Dhammuttariya, 97 Dhātuyamakapatthāna, 94

Nandakumāra, 43
Nandana, 123
Nandanavana, 22, 123, 133, 134, 137
Nandanasarasa, 22, 106
Nandā, 5
Nandivaddhana, 98
Nandopananda, 157
Narinda, 59, 123

Narindakula, 98
Nāgadīpa, 131
Nāgarājā, 10, 11
Nārada, 10
Nālanda, 93
Nigaṇṭha, 135
Nigrodha, 136
Nigrodhakumāra, 100, 101, 102
Niddesa, 94
Nimi, 13
Nerañjarā, 8, 28, 29, 35, 157
Nevasaññīnāsaññīvādā, 110

Pañcasikha, 31, 57 Patisambhidā, 94 Pathamasangīti, 95 Pandavācala, 27 Pandukananda, 98 Pandukābhaya, 112 Pandugatinanda, 98 Pandurāja, 112 Panduvāsadevarāja, 112 Pannattivāda, 97 Paduma, 10 Padumā, 4 Pabbata, 11 Parinibbana, 144 Paribbājaka, 135 Pātaligāmaka, 96 Pātaliputta, 96, 98, 99, 108, 113, 141, 144, 145. 147, 153 Pāsānatittha, 134, 135 Pindagavesaka, 9 Piyadassi, 11 Pilayakūta, 126, 129 Pukkusa, 83 Puggala, 94

Pubbavideha, 71, 72, 78 Pubbaseliya, 97 Purindada, 39 Petavatthu, 94, 122 Phussa, 11

Bakabrahma, 83 Balākapāsāņa, 135 Bārānasī, 130 Bāhulika, 97 Bimbã, 20, 25, 40, 41, 42 Bimbisāra, 27, 38 Bindusāra, 98 Buddha, 1, 7, 8, 9, 12, 28, 30, 34, 35, 39, 44, 46, 48, 50, 51, 56, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65 72, 79, 80, 81, 82, 84, 89, 91, 95, 97, 101, 102, 104, 105, 117, 118, 125, 129, 132, 133 134, 140, 141, 147, 148, 149, 162, 163 Buddharasmi, 55, 56, 58, 62 63, 83, 126, 147 Buddhavamsa, 41, 94 Bodhigutta, 154, 155, 158, 160, 163, 164, 165, 167, 169, 170 Bodhiguttattheri, 169 Bodhitthana, 127 Bodhiphala, 60 Brahma, 1, 3, 8, 12, 16, 20, 27, 35, 37, 38, 40, 51, 57, 64, 79, 89, 108, 151 Brahmajāla, 93, 94, 115 Brahmadatta, 93, 130 Brahmadeyya, 123 Brahmaloka, 35, 54, 83, 103, 104, 151, 160

Bhagavat, 1, 5, 34, 35, 37, 39, 41, 43, 44, 56, 59, 63, 64, 65, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 97, 116, 124, 125, 126, 144, 147, 162, 170 Bhagiratha, 13 Bhanduka, 116, 119 Bhattagga, 138 Bhaddakaccāna, 112 Bhaddayānika, 97 Bhaddasāla, 116 Bhaddasena, 98 Bharatha, 13 Bhavagga, 57 Bhāratī, 114 Bhikkhunīvibhanga, 92 Bhūtapālananda, 98

Makara, 24, 25 Makha, 13 Magadha, 35, 85, 96 Mangala, 10 Mangura, 98 Majjhadesa, 12 Majjhantika, 113 Majjhima, 115 Majjhimanikāya, 94, 95, 113 Maniakkhika, 132 Mandadīpa, 129, 130 Mattābhaya, 144 Madanasara, 24 Maddarāja, 66, 77, 112 Manu, 13 Mandākinī, 3 Mandāra, 81 Mandhatu, 13, 50 Marutta, 135, 136 Marumba, 135, 136

Malaya, 20, 165, 170 Malla, 84 Mahāanganaka, 136 Mahāuposatha, 13 Mahākappina, 83 Mahākassapa, 83, 85, 90, 91, 93, 94, 95, 110 Mahākāla, 157 Mahākālinga, 66 Mahājanakajātaka, 11 Mahātitthavana, 126, 127 Mahādeva, 113, 114, 127. 146 Mahādhammarakkhita, 106, 113, 114 Mahānāga, 121, 132 Mahānāgavana. 130, 141, 142Mahānārada Kassapajataka, 114 Mahānīpa, 135, 136 Mahānomavane, 127, 128 Mahāpajāpatī-Gotamī, 41 Mahāpaduma, 134 Mahābodhi, 127, 128, 153, 156, 160, 161 Mahābodhigutta, 169, 170 Mahābodhivamsa, 1, 171, 172 Mahābrahmā, 31, 37, 56, 58, 64, 103 Mahābhoga, 78 Mahābhogakula, 78 Mahāmandhātu, 13 Mahāmahinda, 113, 124, 138 144, 164, 168, 170 Mahāmāyā, 7, 14 Mahāmegha, 161

Mahāmeghavana,, 112, 123, 124, 126, 127, 129, 133, 134, 137, 138, 144, 159, 160, 163, 168, 171 Mahāmoggallāua, 59, 157 Mahārakkhita, 113, 114 Mahārattha, 113, 114 Maharatthaka, 114 Maharittho, 139 Mahāvaruņa, 100 Mahāvibhanga, 92 Mahāsankhapālajātaka, Mahāsanghika, 96 Mahāsammata, 13 Mahāsāgaravana, 129 Mahāsutasomajātaka, 11 Mahāsudassana, 13 Mahāsudhamma, 129 Mahāsumana, 131 Mahinda, 99, 141 Mahindakumāra, 169 Mahindatthera, 105, 115, 117, 137, 140, 146, 158, 161, 163, 165 Mahindarāja, 102 Mahimsaka, 113, 114 Mahimsāsaka, 97 Mahesakkha, 10 Mahodara, 131, 132 Mahosadha, 50 Māgadāyaka, 96 Māgadha, 1, 28 Mātudevaputta, 57, 83 Māyā, 14, 17 Māra, 8, 21, 27, 33, 35, 36, 37Mithilā, 50 Missaka, 116, 117, 123, 138

Muṭasīva, 112
Muṇḍa, 96
Meru, 18, 27, 32, 34, 40, 57, 122
Moggallāna, 83
Moggali, 104
Moggaliputtatissatthera, 105, 110, 113, 147
Moriyajanapada, 166
Moriyavaṃsa, 169
Moriyaseṭṭhiṭṭhāna, 166

Mugapakkhajātaka, 11

Yakkha, 109 Yatthālatissa, 132 Yasa, 96, 98, 110 Yasodharā, 42 Yugandhara, 63, 139 Yonakarattha, 114 Yonakaloka, 113, 115

Rakkhitatthera, 113, 114 Raghu, 13 Ratthapālananda, 98 Ratanavālukacetiya, 132 Ramma, 5, 8 Rammavatī, 4, 5 Ravipatha, 130 Rājagaha, 39, 44, 45, 87, 88, 93, 116 Rajagahika, 44 Rājagiriya, 97 Rāma, 13 Rāhu, 140 Rāhula, 40, 43 Revata, 10, 96 Roja, 13

Rohana, 162 Rohini, 13

Lankā, 1, 112, 113, 117, 120, 123, 124, 126, 130, 138, 141, 146, 155, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171

Lankādīpa, 35, 82, 97, 111, 112, 117, 122, 130, 146, 147, 149, 153, 158, 17 t

Lankāpura, 112

Latthivana, 38

Lālarattha, 111

Lumbinīvana, 14

Lomāhamsajātaka, 11

Vajji, 96 Vajjiputtaka, 96, 97 Vaddhamānapura, 127 Vanavāsi, 113, 114 Vanavāsika, 83, 114 Vararājagaha, 27 Vararoja, 13 Varakalyāna, 13 Varadīpa, 128, 129 Valāhaka, 76 Vasavatti, 33 Vasavattimāra, 31 Vājiriya, 97 Vālukārāma, 96 * Vijaya, 111, 112 Vijayārāmauyyāna, 135, 136 Vijayuttara, 31 Vijitavi, 10, 11 Viñjhātavi, 154 Vidudabha, 98 Videha, 50

Vidhurinda, 153, 169 Vinaya, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 103, 105, 110 Vipassi, 11 Vibhajjavādi, 95, 110 Vimānavatthu, 94, 122 Virūlha, 58 Virūpakkha, 58 Visākha, 28, 59 Visālapura, 129 Vissakamma, 22, 57, 89, 148 Vejayanta, 45 Vedisa, 98, 116, 154, 169 Veluvana, 39 Vepulla, 76 Vebhāra, 89 Vesālika, 96 Vesālī, 92, 96 Vessantarattabhāva, 12 Vessabhu, 11

Sakiya, 108 Sakka, 11, 20, 27, 36, 57, 64, 79, 141, 148, 152 Sakya, 41, 43, 87, 98, 112, 118, 154, 163, 169 Sagarasāgara, 13 Sankantika, 97 Sankassanagara, 57, 152 Sankhapālajātaka, 11 Sangha, 118, 123, 124, 125 Sanghamitta, 99, 169 Sanghamittattheri, 82, 145, 153, 154, 155, 156, 157, 161, 164, 167, 168 Sanghamittā, 102, 116, 144 Saccasamyutta, 122

Sanjaya, 98 Saññivādā, 110 Sattapanni, 89 Sattubhattajātaka, 11 Saddhamma, 52, 86. 122,171 Santussita, 31 Sabbakāmi, 96 Sabbanjaha, 98 Sabbananda, 130 Samiddha, 128, 131 Samiddhi, 128 Sambala, 116 Salākagga, 138 Sarabhanga, 50 Salilavatī, 12 Sasakapasāna, 135 Sasajātaka, 11 Sasapāna, 136 Sassatavādi, 110 Sassatikā, 110 Sahampati, 31 Samyuttanikāya, 94, 95 Sākiya, 13, 14, 19, 22, 40, 41, 44, 98, 112 Sākiyani, 116 Sākya, 22, 27, 43 Sāgata, 5 Sāgala, 50 Sāgaliya, 97 Sārameyavesi, 111 Sāriputta, 83, 94 Savatthi, 44, 45, 53, 58, 59, 87 Sikhi, 11 Siggava, 104 Siddhattha, 11, 27, 31, 32, 33

Siddhatthika, 97 Sineru, 10, 48, 57, 62, 71, 84 Sindhana, 76 Siridevatā, 122 Sirīsavatthu, 112 Silācetiyatthāna, 132 Sītavana, 44 Siha, 10 Sihapura, 111, 112 Sīhabāhu, 111 Sihala, 111, 112 Sīhalabhāsā, 1 Sīhasinānatittha, 135, 136 Setakannika, 12 Senānikutimbika, 28 Senāninigama, 28 Sugata, 35, 41, 171 Sujāta, 10, 11 Sujātā, 28 Suññagara, 44 Sutasoma, 50 Sutta, 95 Suttanipāta, 94 Suttapitaka, 95 Suttavāda, 97 Sudassana, 5, 11, 129 Sudinna, 93 Sudeva, 4 Suddhodana, 7, 14 Sudhammattheri, 130 Sudhamma, 129 Sunandā, 5, 169 Suppiya, 93 Supparaka, 49 Subhakūta, 129 Subhadda, 85, 86 Sumangala, 5, 11

Sumana, 10, 99, 116, 119, 140, 141, 146, 157, 160, 169 Sumanakūta, 128, 131, 132 Sumanā, 169 Sumitta, 112, 154, 155, 164, 165, 167, 169 Sumedha, 2, 5, 8, 10 Sumedhā, 4 Suyāmadevarāja, 31 Suyāmavibudhādhipa, 16 Suragaja, 41 Surinda, 28 Suriyagutta, 166 Suruci, 10 Suvannapāli, 112

Suvannabhūmi, 113, 115 Susīma, 11 Susunāga, 96 Sonatthera, 113, 115 Sotthiya, 30 Sobharāja, 128 Sobhita, 10 Somanassa, 130

Hatthālhaka, 168, 169 Hāritamahābrahma, 64 Himavat, 2, 5, 113, 114 Himavantadesa, 115 Hīyagalla, 186 Hemavata, 97

The Gresham Press, UNWIN BROTHERS, CHILWORTH AND LONDON.